

ปัญหาการปรับบทกฎหมายทางแพ่งเพื่อบังคับใช้กับการผิดสัญญาประกันตัว
จำเลยในชั้นศาล โดยใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักประกัน

พรพรรณษา คงประยูร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2556

**LEGAL PROBLEMS ON THE DEPLOYMENT OF CIVIL LAW TO
ENFORCE THE BREACH BAIL BOND WITH DEFENDANT IN
COURT BY THE BAIL BOND POLICY**

PORNPANSA KONGPRAYOOL

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2013

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาการปรับบทกฎหมายทางแพ่งเพื่อบังคับใช้กับการผิดสัญญา ประกันตัวจำเลยในชั้นศาล โดยใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็น หลักประกัน
ชื่อผู้เขียน	พรพรษา คงประยูร
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2556

บทคัดย่อ

กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเกิดจากศาลยุติธรรมมีแนวคิดที่จะจัดระบบการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับประชาชนในการจัดหาหลักทรัพย์มาเป็นหลักประกันต่อศาล เพื่อคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลยให้มีโอกาสได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างดำเนินคดีและที่สำคัญเพื่อที่จะมิให้เกิดระบบนายประกันอาชีพเพราะนายประกันอาชีพเอารัดเอาเปรียบผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับความเดือดร้อน

กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ มี 2 รูปแบบ คือ กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดและกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิดโดยการออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพทั้งสองรูปแบบนั้นเป็นการประกันภัยรูปแบบหนึ่ง อยู่ภายใต้สัญญาประกันภัยตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 เพราะโดยบริบทของกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ เป็นการซื้อความคุ้มครองเพื่อไม่ให้ผู้เอาประกันภัยต้องถูกควบคุมตัวและผู้รับประกันภัยจะรับผิดชอบในเงินค่าปรับที่ผู้เอาประกันภัยหลบหนี กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพจึงเป็นการซื้อความคุ้มครองเพื่อไม่ให้ผู้เอาประกันภัยต้องถูกควบคุมตัวหรือเพื่อให้ได้รับการปล่อยชั่วคราว กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพจึงไม่ได้คุ้มครองว่าผู้เอาประกันภัยจะไม่หลบหนี กล่าวคือบริษัทประกันภัยไม่ได้ประกันการหลบหนี เพราะการหลบหนีเป็นความผิดของผู้เอาประกันภัยเองและมีการค่าประกันที่สมบูรณ์ตามสัญญาประธานที่เกิดจากข้อตกลงเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งแตกต่างหากจากสัญญาประกันภัยที่ผู้ขอซื้อได้ทำกับบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ ข้อตกลงในส่วนนี้จึงไม่ใช่สัญญาประกันภัย แต่ข้อตกลงนี้ย่อมก่อให้เกิดความผูกพันกันขึ้นตามหลักสัญญาทั่วไป เนื่องจากมีคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันก่อให้เกิดหนี้เงินนอกเหนือกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ

สัญญาประกันตัวจำเลยเป็นสัญญาทางแพ่งที่เป็นการก่อความผูกพันใช้หลักสัญญาที่มีคำเสนอคำสนอง เพราะลักษณะของสัญญาเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดมูลหนี้โดยมีเจ้าหนี้และมีฝ่ายลูกหนี้ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักทรัพย์แล้วนั้น เมื่อมีการผิดสัญญาประกันในชั้นศาล การบังคับคดีตามสัญญาประกันนั้นไม่ต้องฟ้องเป็นคดีสามารถขอออกหมายบังคับคดีและการดำเนินการบังคับคดีได้ทันทีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 จากการศึกษาผู้เขียนเห็นว่าแนวทางการใช้กรมธรรม์ประกันอิสรภาพเพื่อเป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวนับว่าเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัยไม่ต้องจัดหาเงินสดหรือพินัยประกันอาชีพ หากเขาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและจะถูกควบคุมตัวเพื่อมิให้แนวทางดังกล่าวนี้สร้างการได้เปรียบเสียเปรียบจนเกินความเหมาะสม

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยควรออกประกาศกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย อัตราการคืนเบี้ยประกันภัย สำหรับกรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นมาตรฐานขั้นสูงที่ชัดเจนไว้ และในส่วนกรณีดอกเบี้ยที่เป็นการเรียกค่าตอบแทน ค่าเสียหายอื่นๆ จากการที่บริษัทประกันภัยได้จ่ายค่าปรับให้แก่ศาลไปก็ควรกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี และควรจัดให้มีข้อความบางประการซึ่งหากไม่มีแล้วจะทำให้ผู้เอาประกันภัยเสียเปรียบเกินสมควร และควรออกประกาศเรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการ และระยะเวลาที่ถือว่าการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันที่เกี่ยวกับกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ซึ่งการวางมาตรฐานในกรณีนี้ก็เพื่อให้ประโยชน์ที่พึงมีเกิดขึ้นไม่ได้สร้างการได้เปรียบเสียเปรียบจนเกินความเหมาะสมในการทำธุรกิจทางฝ่ายผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัย

Thesis Title	Legal Problems on the deployment of Civil Law to enforce the breach bail bond with defendant in court by the bail bond policy
Author	Pornpansa Kongprayool
Thesis Advisor	Associate Professor Phitoon Kongsomboom
Department	Law
Academic Year	2013

ABSTRACT

The Bail Bond Policy of the court of justice had the idea to the system of bail. It aims to increase choice for people in the securities as collateral to the court, to protect the offender or accused is probability to be released on bail during the proceedings and solve the problem concerning the bail bond man who make the offender or accused has suffered or been damaged.

The Bail Bond Policy has two types of Bail Bond Policy that occurred before the offense and the offender and it's considered a form of insurance under the insurance contract in the Civil and Commercial Code, Section 861. So the Bail Bond Policy is a purchase to protection for the insured not to be detained and the insurer agrees to pay the fine for the insured escape. However, this policy would not protect the insured will not escape and the insurance companies do not insured their escape because the escape activates the fault of the insured and guarantees complete the contract resulting this agreement is separate to the policy. Although the agreement is not an insurance contract. It caused a general agreement, causing debt than the bail bond policy.

The Bail Bond Policy is a civil contract because the condition to causing debt between creditor and debtor. When the Court order granting released on bail by using the bail bond policy as security. If there is breach of contract in court, the compulsory execution of insurance contract does not lawsuits, but can issue a court and the compulsory execution immediately under the Criminal procedure Code, Section 119.

This study found that the use of the bail bond policy to a securities filing released on bail and this is a way that contributes to the benefit of the insured who were not cash or rely on the bail bond man. In case the accused guilty and is being detained. Lest this approach created a disproportionate advantage.

As the result of this research, the office of Insurance Commission should offer the proclamation premium rate, rate of return premium for the bail bond policy clearly. If the interest is paid, other compensation from the insurance companies to pay a fine to the court, interest rate should not exceed 15 percent per year and should have a few to reduce exploitation. Although, it should find the way to solve the problem, issued regulations and duration of the dilatory the payment of claims or dilatory the return premiums of insurance companies on the bail bond policy for the benefit of the insurer and insured.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความเมตตาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและได้กรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนะ ข้อบกพร่องต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ชีระ ศรีธรรมรักษ์ รองศาสตราจารย์ พิณิจ ทิพย์มณี อาจารย์อำนวยการ สุกเวชย์ เป็นอย่างสูงที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และได้ให้คำแนะนำชี้แนะในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคณะอาจารย์ทุกท่าน ครอบครัวของผู้วิจัย เจ้าหน้าที่เพื่อนๆ ทุกคน ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด รวมถึงผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่มีได้เอ่ยนามที่ได้เอื้อเอื้อให้การสนับสนุนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

หากความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบให้บิดามารดาและครอบครัว ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้ที่มีพระคุณทุกๆ ท่าน ที่ได้ให้ความรู้และช่วยเหลือมาโดยตลอด หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว

พรพรรณษา คงประยูร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	3
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2. ความเป็นมา แนวคิด หลักการเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรมธรรม์ประกัน อสรภาพเป็นหลักประกันและนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอซื้อกรมธรรม์กับบริษัท ผู้ออกกรมธรรม์ประกันอสรภาพและระหว่างศาลกับบริษัทผู้ออกกรมธรรม์และ การกำกับดูแลการออกกรมธรรม์ประกันอสรภาพ	5
2.1 ประวัติความเป็นมาของการปล่อยชั่วคราว	5
2.1.1 ความหมายของการปล่อยชั่วคราว.....	6
2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว.....	8
2.2 แนวความคิดการจัดหาหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว.....	12
2.2.1 หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย.....	13
2.2.2 การจัดหาหลักทรัพย์เพื่อเป็นหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราว	16
2.2.3 หลักประกันอื่นที่เป็นหลักทรัพย์ในชั้นศาล	18
2.3 แนวความคิดการเกิดกรมธรรม์ประกันอสรภาพและการนำกรมธรรม์ประกัน อสรภาพมาเป็นหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราว	19
2.4 การใช้กรมธรรม์ประกันอสรภาพในการขอปล่อยชั่วคราวเพื่อช่วยมิให้เกิด ระบบนายประกันอาชีพ	23
2.5 รูปแบบของกรมธรรม์ประกันอสรภาพ	25

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.5.1	25
2.5.2	30
2.6	32
2.6.1	33
2.6.2	39
2.7	50
3.	53
3.1	53
3.1.1	53
3.1.2	61
3.1.3	63
3.2	68
3.2.1	70
3.2.2	71
3.3	83
3.3.1	83
3.3.2	85

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.3.3 ผลบังคับตามกฎหมายของสัญญาประกัน	86
3.3.4 การบังคับตามกฎหมายประกันต่อบริษัทผู้ออกกรมธรรม์เมื่อมีการ ผิดสัญญาประกัน	87
3.3.5 การบังคับคดีกับกรมธรรม์ประกันอิสรภาพเมื่อมีการผิดสัญญาประกัน	89
3.3.6 ความผูกพันและความรับผิดชอบตามกฎหมายของผู้ค้าประกันที่มีต่อบริษัท ผู้ออกกรมธรรม์ในกรณีมีการผิดสัญญาประกัน	94
3.4 ข้อสัญญาและเงื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัยและการปล่อยชั่วคราวในกฎหมาย ของต่างประเทศ	96
3.4.1 การปล่อยชั่วคราวและหลักประกันในกฎหมายของต่างประเทศ.....	96
3.4.2 ข้อสัญญาและเงื่อนไขตามสัญญาประกันภัยและกรมธรรม์ประกันภัย ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี.....	100
4. ปัญหาและการวิเคราะห์การปรับบทกฎหมายทางแพ่งเพื่อบังคับใช้กับการ ผิดสัญญาประกันตัวจำเลยในชั้นศาล โดยใช้กรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็น หลักประกันและมาตรการของรัฐในการควบคุมการออกกรมธรรม์ประกัน อิสรภาพ	108
4.1 ปัญหาผลทางกฎหมายของสัญญาประกันตัวจำเลยที่ทำโดยนายประกันที่เป็น บุคคลภายนอก กับที่ทำโดยบริษัทประกันภัยที่ใช้กรมธรรม์ประกันอิสรภาพ เป็นหลักประกัน	108
4.2 ปัญหาการขอซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพภายหลังกระทำผิดยังคงถือเป็น สัญญาประกันภัยรูปแบบหนึ่ง	116
4.3 ปัญหาการกำหนดความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ผู้ขอซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพและผู้ค้าประกัน	120
4.4 ปัญหาเงื่อนไขของกรมธรรม์ประกันอิสรภาพและสัญญาค้าประกันกับ หลักกฎหมายข้อสัญญาไม่เป็นธรรม.....	145
4.5 ปัญหาการบังคับตามสัญญากรณีมีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลย	155
4.6 ปัญหาการกำหนดมาตรการในการควบคุมบริษัทประกันภัยในการออก กรมธรรม์ประกันอิสรภาพตามคำขอของผู้ขอซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ.....	158

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	166
5.1 บทสรุป.....	166
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	177
บรรณานุกรม.....	182
ภาคผนวก.....	188
ก ระเบียบเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยระบบประกันอิสรภาพ ข้อบังคับ ประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกัน หรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา.....	189
ข ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการ ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548.....	195
ค กรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ระบบประกันอิสรภาพ.....	201
ง ระเบียบศาลจังหวัดชัยบุรี ว่าด้วยการจำหน่ายกรมธรรม์ประกันอิสรภาพใน บริเวณศาลจังหวัดชัยบุรี พ.ศ. 2556.....	209
จ บันทึกข้อตกลง เรื่อง การจำหน่ายกรมธรรม์ประกันอิสรภาพในพื้นที่ ศาลจังหวัดชัยบุรี ระหว่าง สมาคมประกันวินาศภัยไทย และ บริษัทประกัน วินาศภัย.....	213
ประวัติผู้เขียน.....	220

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แม้จะมีกฎหมายที่ยอมรับเป็นหลักสากลให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขากระทำความผิด แต่มีกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐในการที่จะควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ซึ่งวิธีดังกล่าวในการดำเนินการข่มกระหนาบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้การปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดให้มีการประกันเพื่อประกันการมีตัวจำเลยมาศาล จึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่เกิดขึ้นเพื่อประสานประโยชน์ระหว่างระบบการดำเนินคดีอาญาทั้งสอง ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยและคุ้มครองความปลอดภัยของสังคมได้ในขณะเดียวกัน

เนื่องจากปัจจุบันทางปฏิบัติ การยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยเพื่อการปล่อยชั่วคราวทั้งในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและศาล ไม่ได้พิจารณาถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแต่ให้ความสำคัญการปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักประกันมากกว่าการปล่อยชั่วคราวแบบไม่มีประกันทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลายคนที่ไม่ใช่หลักประกันต้องพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้ได้เสรีภาพกลับคืนมา การกระทำดังกล่าวเมื่อเป็นการกระทำที่ผิดหลักการของกฎหมายในเรื่องการปล่อยชั่วคราว จึงเกิดช่องว่างเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลที่เรียกว่า “นายประกันอาชีพ” แทรกตัวเข้ามาเพื่อทำมาหากินกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและแสวงหาประโยชน์บนความทุกข์ของผู้ต้องหาและจำเลย อีกทั้งถือโอกาสเอารัดเอาเปรียบผู้ต้องหาหรือจำเลยเหล่านั้นอย่างไม่เป็นธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรมจึงเกิดแนวคิดที่จะจัดระบบการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยเพิ่มทางเลือกให้กับประชาชน ศาลยุติธรรมจึงร่วมกับกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสมาคมประกันวินาศภัย จัดทำกรมธรรม์ประกันอิสรภาพขึ้นเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับประชาชนในการจัดหาหลักประกันมาวางศาล

การใช้กรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักประกัน เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามกำหนดนัดศาลจึงมีการผิดสัญญาประกันและต้องมีการบังคับตามสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย จึงเกิดปัญหาว่าสถานะทางกฎหมายและนิติสัมพันธ์ทางกฎหมายของบุคคลที่เกี่ยวข้องตาม

สัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นสัญญาประเภทใด เพราะกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ มีลักษณะและสถานะที่แตกต่างจากหลักประกันที่เป็น เงินสด สิทธิเรียกร้องหรือที่ดิน รวมถึงการบังคับต้องทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาแต่ละฝ่ายว่ามีต่อกันอย่างไรและแต่ละฝ่ายอยู่ในสถานะทางกฎหมายอย่างไร ประกอบกับการที่บริษัทประกันภัยได้รับเบี้ยประกันภัยเป็นการตอบแทนและผู้เอาประกันภัยยังต้องหาผู้ค้ำประกันเพื่อเข้ามารับผิดชอบ ทำให้บริษัทประกันภัยค่อนข้างที่ได้รับความประโยชน์แทบจะไม่ต้องเสี่ยงภัยอะไรเลย จึงเป็นการผิดแผกแตกต่างจากการประกันภัยทั่วไป

ซึ่งปัญหากรณีข้างต้นยังไม่ชัดเจนและมักเกิดปัญหาในกรณีมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นไม่รู้จะนำกฎหมายอะไรมาบังคับ ผู้เขียนจึงได้วิเคราะห์สภาพปัญหาและข้อกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาการกำหนดความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ผู้ขอซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพและผู้ค้ำประกัน ปัญหาเงื่อนไขของกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพและสัญญาค้ำประกันกับหลักกฎหมายข้อสัญญาไม่เป็นธรรม ปัญหาการบังคับตามสัญญากรณีมีการผิดสัญญาประกันผลทางกฎหมายของสัญญาประกันตัวจำเลยที่สร้างขึ้นโดยบุคคลอื่น กับที่ทำโดยบริษัทประกันภัยและมาตรการของรัฐในการควบคุมบริษัทประกันภัยในการออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพตามคำขอของผู้ขอซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ เพื่อให้เกิดความชัดเจนขึ้นโดยความละเอียดรอบคอบถูกต้องตามหลักวิชาและตามความเป็นจริง อันอาจจะเป็นประโยชน์ต่อวิวัฒนาการของวิชาการกฎหมายไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด หลักการเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักประกันและนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพกับบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ
2. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ผลบังคับตามกฎหมายและการบังคับคดีหากบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพไม่ชำระหนี้ตามคำสั่งกรณีมีการผิดสัญญาประกันตามหลักกฎหมายไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและการวิเคราะห์การปรับใช้บทกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายกับกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับใช้กฎหมายกับกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพให้ถูกต้อง รวมทั้งเสนอแนวทางในการกำหนดมาตรการการควบคุมการออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพได้อย่างเหมาะสมไม่เป็นการแก่ผู้ซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเกินควรแก่ความจำเป็น

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ปัจจุบันมีการนำกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพไปใช้เพื่อเป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวในชั้นศาลเป็นจำนวนมากทำให้เกิดการโต้แย้งและถกเถียงทางวิชาการและทางปฏิบัติว่า หากมีการผิดสัญญาประกันในชั้นศาลแล้วผลบังคับของกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพจะปรับหลักกฎหมายใดจึงจะเป็นการถูกต้อง ยิ่งกว่านั้นบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพยังบังคับให้ผู้ถือกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพจัดหาบุคคลเข้ามาค้ำประกันความเสียหายอันเกิดขึ้นกับบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหากมีการผิดสัญญาประกันเกิดขึ้นจึงทำให้เห็นว่าบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพมุ่งแต่จะเอาประโยชน์ฝ่ายเดียว โดยให้ฝ่ายผู้ถือกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นฝ่ายที่ต้องมีภาระในการจัดหาบุคคลที่ต้องมาค้ำประกันต่อบริษัทนอกเหนือจากการเสียเบี้ยประกันจึงเห็นได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติเช่นนี้จำเป็นต้องมีกฎหมายมาปรับใช้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ถือกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพให้มากขึ้นด้วย ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาต่อกรณีการปรับบทกฎหมายเพื่อบังคับใช้กับการนำกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพไปใช้ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวในชั้นศาลว่า กฎหมายที่นำมาปรับใช้บังคับนั้นที่ถูกต้องแล้วจะเป็นบทกฎหมายข้อใด รวมทั้งต้องศึกษาเพื่อกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อบังคับไม่ให้บริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพทำการที่ตนเองจะได้รับประโยชน์แต่เพียงด้านเดียวซึ่งไม่เป็นธรรมกับฝ่ายผู้ถือกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพนั้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ผู้เขียนจะทำการศึกษาเฉพาะกรณีที่น่ากรรมธรรม์ประกันอิสรภาพไปใช้ในการขอปล่อยชั่วคราวในชั้นศาลเท่านั้น โดยได้ทำการศึกษานิติสัมพันธ์ สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ที่มาแห่งหนี้ ลักษณะของหนี้ วัตถุประสงค์ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์หมวดประกันภัย ลักษณะของการทำกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ รูปแบบกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ การแสดงเจตนาของกลุ่มสัญญา และศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศคือระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) และระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ในบางประเทศรวมทั้งศึกษากฎหมายหรือระเบียบที่ให้อำนาจหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษานี้ผู้เขียนจะใช้วิธีวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศจากหนังสือ บทความทางวิชาการ วารสาร และบทบัญญัติกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา วิทยานิพนธ์ ตลอดจนรายงานการวิจัย ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ตำราเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวเพื่อนำมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบที่เกี่ยวกับการปรับใช้กรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมา แนวคิด หลักการเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันและนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอซื้อกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์กับผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์
2. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ ผลบังคับตามกฎหมายและการบังคับคดีหากบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ไม่ชำระหนี้ตามคำสั่ง กรณีมีการผิดสัญญาประกันตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาและการปรับใช้บทกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายกับกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางการปรับใช้กฎหมายกับกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ให้ถูกต้องรวมทั้งทำให้ทราบถึงแนวทางในการกำหนดมาตรการการควบคุมการออกกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ได้อย่างเหมาะสมไม่เป็นภาระแก่ผู้ซื้อกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์เกินควรแก่ความจำเป็น

บทที่ 2

ความเป็นมา แนวคิด หลักการเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรรมธรรม์ ประกันอิสรภาพเป็นหลักประกันและนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอซื้อกรรมธรรม์กับ บริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพและระหว่างศาลกับบริษัทผู้ออก กรรมธรรม์และการกำกับดูแลการออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ

ในบทนี้จะได้ทำการศึกษาถึงหลักการพื้นฐานทางด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ ในเรื่อง การปล่อยชั่วคราว แนวคิดการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นศาล โดยมีกรรมธรรม์ประกัน อิสรภาพมาเป็นหลักทรัพย์ในการปล่อยชั่วคราว ดังนั้นในบทนี้ผู้เขียนจะได้ศึกษาถึงเหตุผลในการ ใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวในชั้นศาล

2.1 ประวัติความเป็นมาของการปล่อยชั่วคราว

ในอดีตตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้านกฎหมายที่ปรากฏ อาทิศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงซึ่งค้นพบเมื่อปี พุทธศักราช 2376 ในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ไม่ได้ปรากฏ เรื่องการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวแต่อย่างใด คงมีแต่วิธีพิจารณาความอาญาที่พระมหากษัตริย์ ทรงใช้อำนาจตุลาการด้วยพระองค์เอง คือเริ่มคดีด้วยการร้องทุกข์โดยวิธีการสันกระบี่จากนั้น พ่อขุนรามคำแหงจะเป็นผู้พิจารณา¹

ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาซึ่งตรงกับแผ่นดินของสมเด็จพระเจ้าท้ายสระมีการ ตรากฎหมายลักษณะตระลาการ² โดยให้อำนาจตระลาการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันได้ด้วย ทั้งนี้ โดยตัวความจะประกันตนเองหรือให้ญาติพี่น้องหรือผู้อื่นมาประกันก็ได้³ ในกรณีที่ประกัน ด้วยบุคคลนายประกันจะต้องทำเป็นหนังสือและต้องให้บุตรภรรยาของนายประกันสลักหลังรับรู้

¹ กำธร กำประเสริฐ. (2526). *ประวัติศาสตร์กฎหมาย*. หน้า 1-4.

² ตระลาการ คือ ตำแหน่งพนักงานศาลผู้มีหน้าที่ชำระเอาความเท็จจริง.

³ กฎหมายลักษณะตระลาการ บทที่ 28.

และยินยอมในหนังสือค้ำประกันด้วยเพื่อที่หากตัวความแพ็คดีและหลบหนีก็สามารถบังคับเอากับ บุตรภรรยาของนายประกันได้⁴ ซึ่งการประกันแบบนี้ เรียกว่าการประกันแบบ “เทครัวเรือน”⁵

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการประกันตัวหรือการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทยมีมานานแล้ว ตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาโดยปรากฏอยู่ใน “กฎหมายลักษณะตระลาการ” บทที่ 3 และบทที่ 28 และในกฎหมายลักษณะโจรมีการใช้เรื่อยมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้มีการชำระ กฎหมายเก่าและรวบรวมกฎหมายใหม่เรียกว่า “กฎหมายตราสามดวง” ซึ่งกฎหมายตราสามดวงใน พระไอยการลักษณะตระลาการได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมและการประกันตัวไว้เหมือนกับ กฎหมายลักษณะตระลาการในสมัยกรุงศรีอยุธยาทุกประการ⁶ โดยพบว่าในกฎหมายตราสามดวง นั้นการประกันตัวไม่ได้ใช้เฉพาะคดีอาญาเท่านั้นแต่ใช้ในคดีแพ่งด้วย⁷

ต่อมามีการใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้พลางไปก่อน ร.ศ. 115 ใช้บังคับเรื่อยมา จนมีการปรับปรุงแก้ไขมาเป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 ดังที่ใช้บังคับกันอยู่ในปัจจุบัน⁸ ทั้งในส่วนเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวซึ่งครั้ง สุดท้ายแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พุทธศักราช 2547⁹ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย

2.1.1 ความหมายของการปล่อยชั่วคราว

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความหมายเฉพาะ คำว่า “ประกัน” ไว้ดังนี้

“ประกัน” หมายความว่ารับรองว่าจะรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น หลักทรัพย์ที่ให้ไว้ เป็นเครื่องรับรอง¹⁰ ซึ่งตามความหมายนี้อาจเทียบเคียงได้กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 112 วรรค สอง¹¹

⁴ กฎหมายลักษณะตระลาการ บทที่ 3.

⁵ การประกันแบบ “เทครัวเรือน” หมายถึงสัญญาประกันที่ผู้ประกันและลูกเมียผู้คนที่อยู่ ณ เรือนของผู้ประกันต้องร่วมรับผิดชอบคดีหรือจำแทนผู้ที่ตนรับประกันด้วย.

⁶ กรมศิลปากร. (2521). *เรื่องกฎหมายตราสามดวง*. หน้า 238-265.

⁷ เพชร สระทองอุ่น. (2529). *คู่มือวินิจฉัยพนักงานสอบสวนในการปล่อยชั่วคราว*.

⁸ แหล่งเดิม. หน้า 81-89.

⁹ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121 ตอนที่ 79 ก หน้า 1 (ฉบับพิเศษ) วันที่ 23 ธันวาคม 2547.

¹⁰ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542.

เนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติความหมายของคำว่า “การปล่อยชั่วคราว” หรือ “ประกัน” ว่ามีความหมายอย่างไร ดังนั้นจึงเห็นควรที่จะนำความเห็นของนักกฎหมายที่อธิบายความหมายของคำดังกล่าวมาศึกษาดังต่อไปนี้

การปล่อยชั่วคราว คือ การประกันตัวจำเลยในคดีอาญา อย่างนี้ใช้เรียกกันมาก่อนใช้ประมวลกฎหมายฯ กล่าวคือ เมื่อบุคคลหนึ่งถูกจับมาหรือถูกเรียกตัวมาควบคุมไว้ในฐานะผู้ต้องหาหรือถูกขังไว้ในฐานะจำเลย ตามปกติแล้วก็จะถูกควบคุมหรือขังไว้ตลอดเวลาที่มีการสอบสวนไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา แต่กฎหมายเปิดโอกาสให้บุคคลนั้นๆ ได้รับการปล่อยตัวไปชั่วคราวได้ คือ การประกันตัวนี้เอง¹²

การปล่อยชั่วคราว คือ วิธีการผ่อนคลายเป็นเรื่องควบคุมและขัง โดยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับอิสรภาพไปชั่วคราว เพราะเมื่อบุคคลใดตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา บุคคลนั้นอาจต้องถูกจำกัดอิสรภาพโดยการถูกควบคุมหรือขังโดยเจ้าพนักงานหรือศาลแล้วแต่กรณี แต่โดยที่หลักกฎหมายมีว่าบุคคลจะยังไม่ถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด จนกว่าศาลจะพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นเช่นนั้นจริงและอธิบายไว้ดีกว่าปล่อยชั่วคราวนี้ภาษาสามัญเรียกว่า “ประกันตัว”¹³

การปล่อยชั่วคราว หมายถึง การปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปช่วงระยะเวลาหนึ่งที่มีกำหนดโดยคำสั่งของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการหรือศาลแล้วแต่กรณี ซึ่งอาจปล่อยชั่วคราวไปโดยมีประกันหรือไม่มีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้¹⁴

การปล่อยชั่วคราว คือ การประกันตัวผู้ต้องหาตามกฎหมายเดิมก่อนใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นการผ่อนคลายเป็นเรื่องควบคุมและขังผู้ต้องหาหรือจำเลย

¹¹ มาตรา 112 เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือมีประกันและ หลักประกัน ก่อนปล่อยไปให้ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันลงลายมือชื่อในสัญญาประกันนั้น

ในสัญญาประกันนอกจากข้อความอย่างอื่นอันพึงต้องมีข้อความดังนี้ด้วย

(1) ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกัน แล้วแต่กรณี จะปฏิบัติ ตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาล ซึ่งให้ปล่อยชั่วคราว

(2) เมื่อผิดสัญญาจะจ่ายเงินจำนวนที่ระบุไว้

ในสัญญาประกัน จะกำหนดภาระหน้าที่หรือเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว หรือผู้ประกันต้องปฏิบัติเกินความจำเป็นแก่กรณีมิได้.

¹² ประเทือง กิริติบุตร. (2521). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1. หน้า 106-107.

¹³ คลิ่ง ภาไชยและณรงค์ ใจหาญ. (2530). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1. หน้า 240.

¹⁴ สุวัฒน์ชัย ใจหาญ. (2536). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 2. หน้า 178.

ให้ได้รับอิสรภาพไปชั่วคราว ตามหลักกฎหมายที่ยอมรับเป็นหลักสากลว่าให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขากระทำความผิด¹⁵

การปล่อยชั่วคราว หรือ “มาตรการผ่อนคลาย” ก็เพราะว่าในกรณีนั้นเป็นกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐเพราะหากไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแล้ว กรณีก็ต้องปล่อยผู้นั้นไปเลยทีเดียว¹⁶

การประกันตัวหรือการปล่อยชั่วคราว คือการปล่อยบุคคลไปโดยบุคคลนั้นมีหน้าที่ที่จะต้องยอมรับกลับมารับการควบคุมตามเวลาและสถานที่ที่นัดไว้ ในขณะที่อนุญาตให้ประกันตัวกล่าวคือเป็นการปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขว่าจะกลับมารับการควบคุมเพื่อดำเนินคดี¹⁷

ดังนั้นจึงอาจกล่าวสรุปได้ว่าการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวหมายถึง การปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งที่มีกำหนดในระหว่างสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณา โดยคำสั่งของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลแล้วแต่กรณี ไม่ว่าโดยวิธีไม่มีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นมาตรการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาตามหลักกฎหมายที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขากระทำความผิด ทั้งนี้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสัญญาว่าจะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาลซึ่งให้ปล่อยชั่วคราวและถ้าผิดสัญญาผู้ต้องหา จำเลยหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องซึ่งยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวก็จะใช้เงินเบี้ยปรับตามที่ระบุไว้

2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว

นับตั้งแต่สหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right, 1948) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 1948 คำว่า “สิทธิมนุษยชน” (Human Rights) ก็เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับกันอย่างแพร่หลาย โดยในปัจจุบันนี้ประชาคมโลกต่างมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า รัฐมีพันธะในการปกป้องดูแลรักษาสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพลเมือง แต่ในขณะเดียวกันรัฐเองก็มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมอันเป็นประโยชน์สาธารณะรวมทั้งยังมีหน้าที่ในการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนด้วยเช่นกัน ดังนั้นเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นรัฐจำเป็นต้อง

¹⁵ เพชร สุรทองอุ่น. เล่มเดิม. หน้า 100-101.

¹⁶ คณิต ฅ นคร ก (2546). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 271.

¹⁷ บัญญัติ วิสุทธรณ. (2533, พฤษภาคม). “การประกันตัวผู้ต้องหาชั้นพนักงานอัยการ.” *วารสารอัยการ*, 13 (147). หน้า 22.

เข้ามาดำเนินคดีอาญา เพื่อตรวจสอบความจริงของเรื่องที่กำลังกล่าวหาและจับได้ชี้ขาดเรื่องที่กำลังกล่าวหา¹⁸ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ โดยการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ¹⁸

การปล่อยตัวชั่วคราวเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยจากการถูกควบคุมหรือขัง อันเนื่องมาจากหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าเขากระทำความผิดตามกฎหมาย ดังนั้นการควบคุมหรือขังไว้เพียงเพื่อประโยชน์ในการมีจำเลยในการพิจารณาเท่ากับเป็นการลงโทษล่วงหน้าก่อนที่จะพิสูจน์ได้ว่าได้กระทำความผิดจริงตามข้อกล่าวหาทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับการคุ้มครองตามหลักทฤษฎีที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งวิธีการดำเนินคดีย่อมกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะในการดำเนินคดีอาญาแม้ผู้ถูกกล่าวหาจะเป็นประธานในคดี แต่ในบางกรณีก็อาจมีความจำเป็นที่รัฐต้องเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐ เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาของรัฐสามารถดำเนินไปได้โดยเรียบร้อย เนื่องจากในการดำเนินคดีอาญาอาจต้องมีการสอบปากคำผู้ต้องหา¹⁹ ในการฟ้องต้องมีตัวผู้ต้องหาส่งศาล²⁰ ในการดำเนินคดีในศาลต้องกระทำต่อหน้าจำเลย²¹ กรณีจึงจำเป็นต้องมีการควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้ในระหว่างดำเนินคดี เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปได้อย่างเรียบร้อย เพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยและเพื่อประกันการบังคับโทษ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เพื่อเป็นหลักประกันสำหรับรัฐใน “การดำเนินคดีขั้นกำหนดคดี” (Erkenntnisverfahren) หรือเป็นหลักประกันสำหรับรัฐใน “การดำเนินคดีขั้นบังคับคดี” (Vollstreckungsverfahren) หรือเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับรัฐทั้งสองประกันที่กล่าวมาแล้ว²² นั่นเอง

การปล่อยตัวชั่วคราวนั้นเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ถูกคิดค้นขึ้นเพื่อประสานประโยชน์ระหว่างระบบการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบการควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) ที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของสังคมให้ปลอดภัย โดยเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นสังคมย่อมต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษ จนเกิดหลักในการดำเนินคดีอาญาที่กระบวนพิจารณาต้องกระทำต่อหน้าจำเลย เนื่องจากหากพิสูจน์ได้ว่าจำเลยกระทำความผิดจริงย่อมมีตัวจำเลยไว้ลงโทษ จากหลักการนี้รัฐจึงจำเป็นต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ เพื่อป้องกันมิให้

¹⁸ กระทรวงการต่างประเทศ. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2556, จาก

www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120.

²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคแรก.

²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172.

²² คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 249.

หลบหนีหรือไปก่อภัยอันตรายขึ้นอีก แต่ภายใต้หลักการที่สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขากระทำผิดตามระบบการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) การควบคุมหรือขังผู้ถูกกล่าวหาก่อนที่จะพิสูจน์ได้ว่า เขากระทำผิดจริงตามข้อกล่าวหาเพียงเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีอาญาเท่านั้น เป็นการลงโทษบุคคลนั้นล่วงหน้า ซึ่งบางครั้งอาจใช้ระยะเวลาในการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีนานมาก และถ้าคำพิพากษาของศาลตัดสินว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ อีสราเอลที่จำเลยได้สูญเสียไปไม่สามารถทดแทนด้วยสิ่งใดได้ ด้วยเหตุนี้การปล่อยตัวชั่วคราวโดยการกำหนดให้มีการประกันและหลักประกันเพื่อประกันการมีตัวจำเลยมาศาล จึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่เกิดขึ้นเพื่อประสานประโยชน์ระหว่างระบบการดำเนินคดีอาญาทั้งสองซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยและคุ้มครองความปลอดภัยของสังคมได้ในขณะเดียวกัน

จากแนวคิดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เห็นว่าแม้รัฐจะมีอำนาจใช้มาตรการบังคับ (Compulsory Measures) เช่น การจับ ควบคุม หรือขังบุคคล เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและเพื่อให้การดำเนินคดีอาญาของรัฐสามารถดำเนินไปได้โดยเรียบร้อยได้ก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันรัฐก็ต้องให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาให้สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเป็นธรรมด้วย กรณีจึงต้องมีการควบคุมการใช้มาตรการบังคับควบคุมคู่กันไปด้วย

หลักการดำเนินคดีอาญาที่ดีนั้น จะต้องประกอบไปด้วยหลักที่สำคัญสองประการคือ ประการแรกจะต้องมีกระบวนการค้นหาความจริงที่มีประสิทธิภาพ เพื่อจะทำให้สามารถค้นหาตัวผู้กระทำความผิดและนำตัวมาลงโทษได้อย่างถูกต้อง (Crime Control) และประการที่สองต้องเป็นกระบวนการที่ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือประชาชนทั่วไป มิให้ต้องเดือดร้อนหรือถูกกระทบกระทั่งสิทธิเสรีภาพจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานหรือศาลในการค้นหาความจริงนั้น (Due Process)²³ ซึ่งหมายความว่าในการใช้มาตรการต่างๆ ในการดำเนินคดีอาญานั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์ที่เป็นนิติรัฐโดยรัฐจะต้องพยายามที่จะรักษาสมดุลของหลักการทั้งสองไว้ด้วยการชั่งน้ำหนักอย่างยุติธรรม (Fair Balance) ระหว่างผลประโยชน์ของรัฐกับเอกชน²⁴ และต้องพยายามผสมผสานวัตถุประสงค์ทั้งสองประการดังกล่าวให้ลงตัวด้วย²⁵

ในการดำเนินคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นศาลในประเทศคอมมอนลอว์ (Common Law) หรือศาลในประเทศภาคพื้นยุโรป (Continental Europe) ต่างยึดถือหลักการสำคัญที่ว่า ศาลจะต้องฟัง

²³ ณรงค์ ใจหาญ. (2540, มิถุนายน). “หลักประกันสิทธิของประชาชนในคดีอาญาใหม่: ปัจจุบันและทศวรรษหน้า (2540-2550).” *บทบัญญัติ*, 53 (2). หน้า 64.

²⁴ ดารารธรรม ใจคำป้อ. (2534) *การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา*. หน้า 130-131.

²⁵ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2545). *คำอธิบายการดำเนินคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง*. หน้า 27.

พยานหลักฐานจนปราศจากความสงสัยอันควร (Beyond Reasonable Doubt) ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงจึงจะพิพากษาลงโทษ และหากมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ใช้หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย (In dubio pro reo) ให้แก่จำเลย จึงทำให้เกิดหลักในการดำเนินคดีอาญาที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขามีความผิดตามกฎหมาย (Presumption of Innocence) ซึ่งก่อให้เกิดผลตามมาก็คือ ในระหว่างที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ก็จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ดังนั้นจึงไม่ควรที่จะมีการคุมขังหรือเอาตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาไว้ในอำนาจรัฐในระหว่างคดีโดยไม่มีความจำเป็นและควรที่จะให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับอิสรภาพด้วยการปล่อยตัวเขาไปชั่วคราวระหว่างการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นได้มีโอกาสปรึกษาหารือกับทนายความของตนและมีโอกาสที่จะไปแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อเตรียมการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้อย่างเต็มที่ การนำตัวผู้ถูกกล่าวหามาควบคุมหรือกักขังไว้หรือการควบคุมหรือกักขังผู้นั้นไว้ต่อไป เพียงเพื่อประโยชน์แห่งความสะดวกในการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานหรือการพิจารณาคดีของศาล นอกจากจะเท่ากับเป็นการลงโทษบุคคลผู้นั้นไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะพิสูจน์ได้ว่าเขาได้กระทำความผิดจริงตามข้อกล่าวหา เพราะทำให้เสรีภาพในร่างกายของบุคคลนั้นต้องสูญสิ้นไปแล้ว ยังเป็นการปิดกั้นโอกาสไม่ให้เขาเหล่านั้นไปเตรียมการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้อย่างเต็มที่อีกด้วย จึงเป็นการปฏิบัติที่ขัดกับหลัก “Presumption of Innocence” ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการดำเนินคดีอาญาดังกล่าวข้างต้น²⁶

ด้วยเหตุนี้ “การปล่อยตัวชั่วคราว” ซึ่งเป็นมาตรการที่ช่วยผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของผู้ต้องหาหรือจำเลย ด้วยการให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับอิสรภาพไปชั่วคราว จึงเป็นมาตรการถูกนำมาใช้เพื่อประสานประโยชน์ระหว่างระบบการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบการควบคุมอาชญากรรม (Crime control Model) ที่คำนึงถึงความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคม เป็นสำคัญกับระบบการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model) ที่มุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลและเป็นการคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของสังคมไปด้วยในขณะเดียวกัน อันเป็นการประสานประโยชน์ของบุคคลและประโยชน์ของสาธารณะ (Private Interest versus Public Interest) เข้าด้วยกัน²⁷

²⁶ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2534,กรกฎาคม). “บทสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา.” *วารสารอัยการ*, 14 (161). หน้า 3.

²⁷ แหล่งเดิม. หน้า 3.

อย่างไรก็ตามในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวก็ต้องทำให้เกิดหลักประกันได้ว่าผู้กระทำผิดจะต้องถูกนำตัวมาพิจารณาลงโทษและไม่มีโอกาสไปทำลายพยานหลักฐานหรือไปก่ออันตรายแก่ผู้อื่นต่อไป เพื่อเป็นการคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของสังคมและป้องกันมิให้มีการลงโทษโดยการแก้แค้นกันเอง กล่าวคือผู้ถูกกล่าวหาต้องมีสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว หากเขาสามารถให้หลักประกันจนเป็นที่พอใจได้ว่าจะไม่หลบหนีการพิจารณาคดี หรือไม่ไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น แต่ในการกำหนดประกันหรือหลักประกันก็ไม่ควรที่จะเป็นบทลงโทษและควรกำหนดเพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น โดยจะเรียกประกันหรือหลักประกันสูงจนเกินควรแก่กรณีไม่ได้²⁸ ทำให้เห็นว่าเขาไม่ควรจะต้องได้รับความเสียหายในขณะรอการพิจารณา ดังนั้นเพื่อให้การปล่อยชั่วคราวสามารถบรรลุผลในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยและคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของสังคมได้ในขณะเดียวกัน การใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราวจึงต้องตกอยู่ภายใต้มาตรการควบคุมที่เหมาะสม

2.2 แนวความคิดการจัดการหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว

ในหลักการแล้วการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐเป็นเรื่องของข้อยกเว้น กล่าวคือการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐต้องเกิดจากความจำเป็นเท่านั้น อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติในชั้นการดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นชั้นพนักงานสอบสวนหรือชั้นศาลมักมีการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐเป็นหลักซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องเป็นอย่างยิ่ง²⁹

สำหรับการปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทยนั้น แม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะได้บัญญัติให้ศาลสามารถมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้ถึง 3 ประเภท คือ ปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีประกัน ปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกันและปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน³⁰ แต่ในทางปฏิบัติแล้วเจ้าพนักงานหรือศาลมักจะพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยให้ความสำคัญกับหลักประกันเป็นหลัก³¹ ทั้งที่ตามกฎหมายแล้วหาได้เรียกร้องหลักประกันแต่อย่างใด³² และในการพิจารณาหลักประกันของเจ้าพนักงานและศาลนั้น แต่ละหน่วยงานได้สร้างกฎเกณฑ์โดยกำหนดวงเงินประกันหรือราคาหลักประกันอันเป็นเงื่อนไข

²⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 239 วรรคหนึ่ง, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (7) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคสาม.

²⁹ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 328.

³⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 และ มาตรา 110.

³¹ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 272-273.

³² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง.

แห่งการประกันตัวไว้เป็นมาตรฐานสำหรับคดีความผิดแต่ละประเภทตามฐานความผิด หรือความรุนแรงของโทษ³³ และแม้ในกฎหมายดังกล่าวนั้นจะได้ให้ดุลพินิจแก่ผู้พิพากษาที่อาจจะพิจารณา กำหนดวงเงินประกันให้มากหรือน้อยกว่าวงเงินประกันที่กำหนดไว้เพียงใดก็ได้ ตามความเหมาะสมในแต่ละคดีได้ก็ตามแต่ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ก็มักจะใช้ดุลพินิจแก่ผู้ต้องหาและจำเลย ทุกคนเหมือนกัน ตามกฎหมายที่กำหนดไว้เพื่อแสดงว่าไม่ได้ลำเอียงและเป็นการป้องกันตนเอง จากการเสี่ยงถูกร้องเรียนว่าทุจริต³⁴ โดยไม่ได้พิจารณาถึงสถานะของบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ ที่ต่างกัน

อย่างไรก็ตามเมื่อเทียบราคาหลักประกันที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐานที่แน่นอนสำหรับ ความผิดแต่ละประเภทกับฐานะความเป็นอยู่ของบุคคลทั่วไปแล้ว ถือว่าเป็นจำนวนเงินที่สูงมาก ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะยากจนมักจะถูกตัดโอกาสในการที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว เพราะไม่อาจจะหาหลักทรัพย์มาขอประกันตัวได้ ถึงแม้เขาจะมีสิทธิตามเงื่อนไขที่จะร้องขอให้ ปล่อยตัวชั่วคราวได้ก็ตามและต้องถูกควบคุมตัวไว้ในระหว่างการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนและ ในชั้นศาล ทำให้คนจนต้องสูญเสียเสรีภาพ ซึ่งปัญหาในกรณีดังกล่าวนี้จะไม่มีทางเกิดขึ้นได้อย่าง แน่นอนกับคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคทางกฎหมายของบุคคลที่มี ฐานะทางเศรษฐกิจไม่เท่าเทียมกันในแง่ที่ว่า บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมมีโอกาสที่จะได้รับ การปล่อยชั่วคราวดีกว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี³⁵

2.2.1 หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะ 5 หมวด 3 ว่าด้วยการปล่อยตัว ชั่วคราว อนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยขอประกันตัวระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาของศาลได้ โดยกฎหมายไม่ได้ใช้คำว่า “ค้ำประกัน” หรือประกันตัวจริงๆ เหมือนในทางแพ่ง แต่ใช้คำว่า “การปล่อยตัวชั่วคราว” ซึ่งเป็นคำกลางๆ หมายถึง การปล่อยตัวผู้ต้องหาจากการควบคุมในระหว่าง ทำการสอบสวนก่อนฟ้องศาลและการปล่อยตัวจำเลยจากการขังตามอำนาจศาลในระหว่างพิจารณา ตั้งแต่ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และฎีกา อันเป็นการชั่วคราวในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณานั้น การประกันเป็นเพียงวิธีการที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้มีการปล่อยตัวชั่วคราวนั่นเอง³⁶

³³ บัญชีเกณฑ์มาตรฐานกลางหลักประกันการปล่อยชั่วคราว ฯ.

³⁴ อารีพร กลั่นนุรักษ์. (2545). *การปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไข*. หน้า 81-82.

³⁵ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 271.

³⁶ สมพร พรหมหิตารร, พล.ต.ท.ดร.ม โสทธิพันธ์, พ.ต.อ. โดม วิศิษฐ์สรอรรถ และวิศิษฐ์สรอรรถ วิศิษฐ์สรอรรถ. (2542). *การประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย*. หน้า 1.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 วรรคแรก บัญญัติว่า “คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้นั้นต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องดังนี้” จากมาตราดังกล่าวกฎหมายกำหนดให้ทำเป็นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว โดยไม่ต้องมีประกัน หรือมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ ดังนั้นการขอปล่อยชั่วคราวให้ทำเป็นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวยื่นได้โดยผู้ต้องหาหรือจำเลยเอง หรือโดยผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องทั้งในด้านส่วนตัวและในด้านคดี โดยได้แบ่งวิธีการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวออกเป็น 3 วิธี คือ

1. การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน คือ การปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยไปชั่วคราวโดยไม่ต้องทำสัญญาประกันให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานหรือศาล เพียงแต่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียก³⁷

“สาบาน” คือการกล่าวคำปฏิญาณโดยอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นพยาน³⁸ ซึ่งตามประเพณีเดิมจะต้องค้ำน้ำพระพุทธรูป น้ำเทพมนตร์หรือสุราผสมเลือดที่ผู้ร่วมสาบานกริดให้หยดลงไปด้วย

“ปฏิญาณตน” คือการให้คำมั่นสัญญา³⁹ โดยมากมักเป็นไปตามแบบพิธีตามลัทธิศาสนาหรือจารีตประเพณีแห่งชาติของตน

ซึ่งได้แก่คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี⁴⁰ และหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามนัดหรือหมายเรียกก็จะถือว่าผิดสัญญาประกันไม่ได้ เพราะไม่มีสัญญาประกันที่จะบังคับได้⁴¹

2. การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน คือ การปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปชั่วคราวโดยผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องต้องลงลายมือชื่อในสัญญาประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาลว่าจะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาลซึ่งให้ปล่อยชั่วคราวและเมื่อผิดสัญญาจะใช้เงินจำนวนที่ระบุไว้โดยจำนวนเงินในสัญญาประกันนี้อาจเรียกว่าค่าประกันตลอดจนอาจมีข้อความอื่นอันพึงมีในสัญญาประกัน⁴² กล่าวคือ ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกันแล้วแต่กรณี จะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาลซึ่งให้ปล่อยชั่วคราว

³⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 111.

³⁸ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.

³⁹ แหล่งเดิม หน้า 647.

⁴⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคสอง.

⁴¹ กุศล บุญเย็น. (2536). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 126.

⁴² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112.

และเมื่อผิดสัญญาจะใช้เงินจำนวนที่ระบุไว้ วิธีนี้บังคับใช้กับคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปีขึ้นไป⁴³

3. การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน คือ การปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปชั่วคราวโดยให้ผู้เป็นหลักประกันลงลายมือชื่อในสัญญาประกันตามวิธีที่ 2 และให้ผู้ร้องขอประกันจัดหาหลักประกันมาตามที่เจ้าพนักงานหรือศาลต้องการซึ่งมีอยู่ 3 ชนิด คือ⁴⁴

- (1) มีเงินสดมาวาง
- (2) มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง
- (3) มีบุคคลมาเป็นหลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์

หลักประกันตาม (1) และ (2) ตามปกติจะเป็นของผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวตนเอง โดยทำสัญญาประกันกับพนักงานสอบสวน อัยการหรือศาลและระบุในสัญญาว่ามีเงินสดมาวางเท่าใด หรือมีหลักทรัพย์อื่น เช่น โฉนดที่ดิน สมุดคู่ฝากเงินธนาคารหรือตัวสัญญาใช้เงินมาวางไว้แทนเงิน โดยกำหนดไว้ในสัญญาประกันว่าหากไม่มาตามนัดหรือหมายเรียกยอมให้เจ้าพนักงานหรือศาลริบเงินหรือบังคับเอาจากหลักทรัพย์ดังกล่าวได้ ส่วนหลักประกันตาม (3) เป็นของผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่นญาติพี่น้อง สามีหรือภรรยา หรือบิดามารดา กับบุตร หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกันในทางธุรกิจการค้าโดยบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้ทำสัญญาประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาล พร้อมกับระบุหลักทรัพย์ดังกล่าวในสัญญานั้นเป็นการประกันหากผิดสัญญาจะใช้เงินตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญา และถ้าไม่มีเงินใช้ตามระบุดังกล่าวก็จะยอมให้บังคับเอาจากหลักทรัพย์ที่แสดงไว้

การปล่อยชั่วคราวจึงมิได้สามประการดังกล่าวข้างต้น และการที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้ก็เพื่อให้สอดคล้องกับความหนักเบาของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดอาญาต่างๆ เป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานสอบสวน อัยการหรือศาลใช้ดุลพินิจว่าความผิดประเภทใดควรปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือต้องมีประกัน หรือถึงขนาดต้องมีทั้งประกันและหลักทรัพย์ด้วยหรือไม่

ดังนั้นแสดงว่าในเรื่องหลักประกันนั้นโดยหลักแล้วกฎหมายไม่ได้เรียกร้อง อย่งไรก็ตามในทางปฏิบัติพบว่าการปล่อยชั่วคราวนั้นทั้งเจ้าพนักงานและศาลมักจะมีการเรียกหลักประกันด้วยเสมอ ทางปฏิบัติดังกล่าวนี้จึงไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายและเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล นอกจากนั้นยังนำมาซึ่งปัญหาการตีราคาหลักประกันอีกด้วย

⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคแรก.

⁴⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112 และมาตรา 114.

2.2.2 การจัดหาหลักทรัพย์เพื่อเป็นหลักประกันในการขอลดปล่อยชั่วคราว

หลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ผู้ร้องขอประกันจัดหาตามมาตรา 114⁴⁵ กำหนดว่าหลักประกันมี 3 ประเภท คือ เงินสด หลักทรัพย์อื่นและบุคคลเป็นประกัน หรือหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์ โดยในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลต่างก็มีกฎระเบียบที่กำหนดถึงหลักประกันแตกต่างกันออกไป ซึ่ง มาตรา 114 บัญญัติว่า

มาตรา 114 บัญญัติว่า “เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยให้มีประกันและหลักประกันด้วย ก่อนปล่อยตัวไป ให้ผู้ร้องขอประกันจัดหาหลักประกันมาดังต้องการ

หลักประกันมี 3 ชนิด คือ

- (1) มีเงินสดมาวาง
- (2) มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง
- (3) มีบุคคลมาเป็นหลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์”

โดยใน (2) ตามข้างต้นที่ระบุว่าหลักทรัพย์อื่นมาวาง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวไม่ได้ระบุว่าหมายความถึงอะไรบ้าง แต่มีในข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พุทธศักราช 2548 ได้ให้คำอธิบายเพิ่มเติมว่าหลักทรัพย์อื่น เช่น

(1) ที่ดินมีโฉนด หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือกรรมสิทธิ์ห้องชุดต้องมีหนังสือรับรองประเมินที่ดินจากสำนักงานที่ดินจังหวัดหรือจากที่ว่าการอำเภอหรือเขตในที่ที่ดินตั้งอยู่ แล้วแต่กรณี ซึ่งออกให้ภายในระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน รับรองโดยเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือผู้ปฏิบัติราชการแทนหรือผู้ทำการแทน

(2) พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน บัตรหรือสลากออมทรัพย์ทวีสินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ตัวแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้จ่ายและธนาคารผู้จ่ายได้รับรองตลอดไปแล้ว ตัวสัญญาใช้เงินที่ธนาคารเป็นผู้ออกตัว หรือเช็คที่ธนาคารเป็นผู้สั่งจ่ายหรือเช็คที่ธนาคารรับรองแล้ว

(3) เงินฝากธนาคาร กรณีนี้จะต้องมีหนังสือรับรองของธนาคารมาแสดงประกอบด้วยว่า ผู้ร้องขอประกันมีวงเงินอยู่ตามจำนวนที่ปรากฏอยู่ในสมุดเงินฝากหรือใบรับเงินฝากประจำของธนาคารจริง และธนาคารจะไม่ให้เจ้าของบัญชีถอนเงินจำนวนนั้นจนกว่าศาลจะมีคำสั่ง

⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 114.

เพิกถอนเป็นลายลักษณ์อักษร และเมื่อทำสัญญาประกันแล้ว ศาลจะต้องมีหนังสือแจ้งอายัดเงิน
ในบัญชีไปยังธนาคารด้วยทุกครั้ง

- (4) หนังสือค้ำประกันหรือหนังสือรับรองของธนาคาร
- (5) หนังสือรับรองของบริษัทประกันภัย
- (6) บางศาลเคยพิจารณาอนุญาตให้ใช้สิ่งต่อไปนี้เป็นหลักประกัน

ก. รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ กรณีควรให้ผู้ร้องขอประกันนำทะเบียนรถและ
นำรถมาแสดงให้เห็นเจ้าหน้าที่ศาลตรวจสอบสภาพและประเมินราคา

ข. ที่ดินมีเอกสาร เช่น ภ.บ.ท 5 น.ส. 2 หรือ สปก.

ค. บ้านพักอาศัย กรณีควรให้ผู้ร้องขอประกันมีภาพถ่ายบ้าน

ง. ทรัพย์สินที่ติดจำนอง หรือมีภาระติดพัน กรณีควรให้ผู้ร้องขอประกันแสดงให้เห็น
ว่าราคาทรัพย์สินที่เกินจากจำนองมีจากภาระติดพันมีจำนวนเพียงพอต่อการใช้เป็นหลักประกัน

กรณีบุคคลเป็นประกันหรือหลักประกัน กรณีนี้ต้องมีหนังสือรับรองจากต้นสังกัด
แสดงสถานะ ตำแหน่ง และระดับอัตราเงินเดือน และจะต้องระบุว่าจะนำไปประกันบุคคลใด
ที่ศาลใด และมีภาระประกันมาแล้วหรือไม่ เท่าใด และควรให้ผู้ร้องขอประกันแสดงใบรับรอง
เงินเดือนล่าสุดที่แสดงถึงรายรับหลังจากหักภาระต่างๆ แล้ว

(1) ส่วนราชการ กรณีข้าราชการหรือลูกจ้างของทางราชการที่ต้องหาคดีอาญาตาม
ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการช่วยเหลือข้าราชการหรือลูกจ้างของทางราชการที่ต้องหา
คดีอาญา⁴⁶

(2) ผู้มีตำแหน่งข้าราชการ⁴⁷ ข้าราชการบำนาญ สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารราชการส่วน
ท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงาน
ของรัฐประเภทอื่นๆ ลูกจ้างของทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารพรรคการเมืองและ
ทนายความ ทั้งนี้บุคคลดังกล่าวต้องเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น บุพการี
ผู้สืบสันดาน สามี ภรรยา ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องกันโดยทางสมรส หรือ

⁴⁶ ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือ
หลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พุทธศักราช 2548 ข้อ 11.3.

⁴⁷ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีหนังสือที่ ศช 1181/6078 ลงวันที่ 10 มิถุนายน
2542 ห้ามข้าราชการใช้หลักทรัพย์หรือสถานการณเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไปประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยใน
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือในข้อหาผิดไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ประเภทต่างๆ ตามที่กำหนดไว้
ยกเว้นการประกันตัวบุคคลที่เป็นสามีหรือภรรยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ไม่ว่าชั้นใดๆ ของข้าราชการผู้นั้น และ
การออกหนังสือรับรองสถานะ การเป็นข้าราชการไปประกันตัวบุคคลดังกล่าวให้ผู้อำนวยการประถมศึกษา
จังหวัดต้นสังกัดเป็นผู้ลงนามในหนังสือรับรอง.

บุคคลที่ศาลเห็นว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเสมือนญาติพี่น้องหรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นที่ศาลเห็นสมควร โดยสามารถทำสัญญาประกันได้ในวงเงินไม่เกิน 10 เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

(3) ผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น แพทย์ เกษษกร พยาบาล วิศวกร สถาปนิก ทนายความ ผู้สอบบัญชี ครุ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชน หรือผู้ประกอบวิชาชีพอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจใช้ตนเองเป็นหลักประกันได้ในกรณีความผิดที่ตนถูกกล่าวหาเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือการปฏิบัติงานในการประกอบอาชีพ โดยสามารถทำสัญญาประกันได้ในวงเงินไม่เกิน 15 เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

(4) บางกรณีที่มีความผิดไม่ร้ายแรง ศาลอาจพิจารณานุญาตให้บิดา มารดา เป็นผู้ร้องขอประกันตัวบุตรได้ โดยไม่ต้องมีหลักประกัน

(5) นิติบุคคลในกรณีที่กรรมการ ผู้แทน ตัวแทน หุ่นส่วน พนักงานหรือลูกจ้างของนิติบุคคลนั้นตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย

2.2.3 หลักประกันอื่นที่เป็นหลักทรัพย์ในชั้นศาล

การเรียกประกันหรือหลักประกันในชั้นศาลมีข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พุทธศักราช 2548

เดิมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 239 บัญญัติห้ามมิให้เรียกหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจนเกินควรแก่กรณี ปัจจุบันคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (7)⁴⁸ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคสาม บัญญัติให้ประธานศาลฎีกาออกข้อบังคับวางหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน ประธานศาลฎีกาจึงออกข้อบังคับนี้ ซึ่งมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับ มาตรา 30 มาตรา 31 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติให้กระทำได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายไว้ ดังต่อไปนี้ โดยในส่วนที่เกี่ยวกับหลักประกันอันเป็นหลักทรัพย์อื่นนั้น ได้กำหนดไว้ในข้อ 10 ดังนี้⁴⁹

⁴⁸ มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม (7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวดังต่อไปนี้.

⁴⁹ สำนักประธานศาลฎีกา สำนักงานศาลยุติธรรม. (2549). *คู่มือการปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2549*.

ข้อ 10. การปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักทรัพย์เป็นประกัน อาจใช้หลักทรัพย์ดังต่อไปนี้

10.1 ที่ดินมีโฉนด ที่ดินมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือห้องชุดโดยมีโฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือหนังสือรับรองกรรมสิทธิ์ห้องชุด และหนังสือรับรองราคาประเมินของสำนักงานที่ดินมาแสดง หากจะนำสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินมาเป็นประกันด้วย ก็จะต้องแสดงสำเนาทะเบียนบ้านและหนังสือประเมินราคาส่งปลูกสร้างที่น่าเชื่อถือประกอบด้วย

10.2 หลักทรัพย์มีค่าอย่างอื่นที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอนได้ เช่น พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน บัตรหรือสลากออมทรัพย์ทวีสินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ใบรับเงินฝากประจำธนาคาร ตัวแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้จ่าย และธนาคารผู้จ่ายได้รับรองตลอดไปแล้ว ตัวสัญญาใช้เงินที่ธนาคารเป็นผู้ออกตัว เช็คที่ธนาคารเป็นผู้สั่งจ่ายหรือรับรองซึ่งสามารถเรียกเก็บเงินได้ในวันที่ทำสัญญาประกัน และหนังสือรับรองของธนาคารหรือบริษัทประกันภัยเพื่อชำระเบี้ยปรับแทนในกรณีผิดสัญญาประกัน เป็นต้น ทั้งนี้ ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ศาลตรวจสอบเพื่อขอคำยืนยันจากธนาคารหรือบริษัทประกันภัยที่ออกหนังสือรับรองนั้น

เมื่อทำสัญญาประกันแล้ว ให้ศาลมีหนังสือแจ้งอายัดไปยังสำนักงานที่ดิน สำนักงานเขตหรืออำเภอ หรือธนาคารแล้วแต่กรณีทันทีและเมื่อสัญญาประกันสิ้นสุดลงให้รีบคืนหลักประกันและแจ้งการยกเลิกการอายัดโดยเร็ว ในกรณีที่ใช้นหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกันให้ศาลแจ้งจำนวนวงเงินประกันในสัญญาประกันให้บริษัทประกันภัยทราบด้วย

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่าประเภทของหลักทรัพย์เพื่อเป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวนั้นมีกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พุทธศักราช 2548

2.3 แนวความคิดการเกิดกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพและการนำกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพมาเป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว

ในปัจจุบันมีคดีอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากเนื่องจากการใช้ชีวิตประจำวันของบุคคลในสังคมค่อนข้างวุ่นวาย ไม่ว่าจะสาเหตุมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มสูงขึ้นเมื่อบุคคลจำนวนมากมาอยู่รวมกันเป็นสังคม รวมถึงการแข่งขันการทำมาหากินเพื่อปากท้องของตนเองและครอบครัว ซึ่งคำว่า “สังคม” นั้น หมายถึงการอยู่รวมกันของบุคคลที่มีที่มาและแหล่งกำเนิดที่แตกต่างกัน จึงทำให้เห็นได้ว่าการกระทบกระทั่งกัน การโต้แย้งกันก็คงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก จนบางครั้งเกิดเป็นคดีความ ซึ่งการกระทำนั้นอาจจะเกิดจากการกระทำโดยประมาทก็ได้ ซึ่งกรณีนี้ตนเองก็อาจมีความเสี่ยงหรือมีโอกาสที่จะกระทำความผิดทางอาญาโดยประมาทหรือกระทำโดยเจตนาขึ้นได้

ศาลยุติธรรมจึงเกิดแนวความคิดจัดทำกรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำความผิด ให้บริษัทประกันภัยได้ขยายความคุ้มครองผู้เอาประกันภัย โดยครอบคลุมถึงการรับเป็นนายประกัน ให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้ขี้ซึ่งได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัย และการดำเนินการ เป็นไปโดยราบรื่นและเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนั้น ซึ่งเป็นกรณีที่บุคคลทั่วไปประสงค์ จะมีหลักประกันในการขอประกันตัวไว้ล่วงหน้าเนื่องจากตนเองมีความเสี่ยงหรือมีโอกาสที่จะ กระทำความผิดทางอาญาโดยประมาท หรือตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีความผิดทางอาญา โดยประมาทจึงได้ซื้อกรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพก่อนกระทำความผิดจากบริษัทประกันภัย ซึ่งบริษัทประกันภัยจะออกกรมธรรม์ให้กับผู้เอาประกันภัย เพื่อสามารถใช้เป็นหลักทรัพย์สินในการยื่น ขอประกันตัวต่อเจ้าพนักงานเมื่อตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาดังกล่าวได้⁵⁰

อีกประเด็น คือ เมื่อประชาชนซึ่งต้องตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งยังไม่อาจตัดสินใจ ได้ว่ากระทำผิดจริงหรือไม่ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็มีหลักถึงการรับประกันสิทธิของ ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดให้ยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา ถึงที่สุดว่ามีความผิดจริง จึงปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้⁵¹ และเมื่อ ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องถูกควบคุมตัวไว้ในระหว่างการดำเนินคดี เพราะไม่สามารถนำหลักทรัพย์มา ขอประกันตัวได้อาจเป็นเพราะมีฐานะยากจนจึงต้องถูกควบคุมตัวหรือคุมขังทำให้ต้องสูญเสีย อสรภาพไป รวมถึงปัญหาข้อขัดข้องในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามกฎหมายในเรื่องการ ปลดปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในการกำหนดวงเงินประกันสำหรับ ความผิดในข้อหาต่างๆ รวมทั้งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาหลักทรัพย์ ปัญหาการบังคับคดีหลังผิด สัญญาประกัน รวมถึงปัญหาที่เกิดจากระบบนายประกันอาชีพเกี่ยวกับพฤติกรรมในทางมิชอบของ นายประกันอาชีพที่มักใช้วิธีการหลอกลวงและแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบและเกินสมควร ในการแลกเปลี่ยนจากการให้ใช้หลักทรัพย์เป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว หรือสามารถนำ หลักทรัพย์มาขึ้นประกันตัวได้แต่ต้องเสียค่าตอบแทนในการเช่าหรือยืมหลักทรัพย์ให้กับ นายประกันอาชีพอย่างไม่เป็นธรรม

จากสภาพดังกล่าวทำให้เกิดปัญหามากมาย สร้างความเดือนร้อนแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ที่ยากจนและสร้างความเสื่อมเสียให้แก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าศาลจะได้ พยายามแก้ไขปัญหาโดยการนำมามาตรการควบคุมดูแลและป้องกันการเอาผิดเอาเปรียบของพวก นายประกันอาชีพเหล่านี้มาใช้ เช่น การปรับปรุงอัตราเงินประกันหรือหลักประกันให้ต่ำลง การขึ้น

⁵⁰ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2556, จาก <http://www.oic.or.th/th/n/n04.php>

⁵¹ แหล่งเดิม, หน้า 110.

ทะเบียนนายประกันอาชีพหรือการจัดทำบัญชีนายประกันที่ผิดสัญญา เป็นต้น แต่ก็ยังไม่สามารถขจัดปัญหาที่เกี่ยวกับนายประกันอาชีพได้อย่างหมดสิ้น⁵² ทำให้ผู้เกี่ยวข้องพยายามที่จะคิดค้นหามาตรการต่างๆ ที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินการในเรื่องการปล่อยชั่วคราวเป็นไปได้โดยราบรื่นและก่อให้เกิดความเป็นธรรมชาติและความเสมอภาคและเท่าเทียมกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย และประชาชนที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจแตกต่างกัน ซึ่งทางศาลยุติธรรมเห็นว่ามาตรการในการนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบประกันตัวในคดีอาญาเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่เหมาะสมจะได้มีการศึกษาและนำมาใช้ให้เป็นรูปธรรม เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก้ไขปัญหาค่าเบี้ยประกันอาชีวะและปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยากจน เพื่อที่จะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเหล่านั้นได้รับโอกาสปล่อยชั่วคราวได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันกับบุคคลอื่นที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่เหนือกว่า⁵³

สำนักงานศาลยุติธรรมจึงเกิดแนวคิดจากการที่จะจัดระบบการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยเพิ่มทางเลือกให้กับประชาชนในการจัดหาหลักประกันมาวางศาลซึ่งกรมธรรม์ประกันภัยอสังหาริมทรัพย์เป็นส่วนหนึ่งของหลักประกัน เพื่อคุ้มครองอสังหาริมทรัพย์ของผู้ต้องหาในระหว่างดำเนินคดี และเพื่อที่จะมิให้เกิดระบบนายประกันอาชีพ ซึ่งสุดท้ายวัตถุประสงค์ของการนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญานั้น ก็มุ่งหวังให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยากจนได้รับประโยชน์จากการปล่อยชั่วคราวระหว่างถูกดำเนินคดีโดยถ้วนหน้าและครอบคลุมทั้งทั้งประเทศ⁵⁴

การประกันอสังหาริมทรัพย์จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนได้รับความสะดวกยิ่งขึ้น เพราะเป็นการช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถใช้กรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์และหนังสือรับรองความรับผิดชอบของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยเพื่อวางในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลได้แล้วแต่กรณี

ดังนั้นสำนักงานศาลยุติธรรมจึงร่วมกับกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสมาคมประกันวินาศภัย จึงได้จัดทำกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ขึ้นตามหลักการและเหตุผลข้างต้น

⁵² วรวิทย์ ทวาทศิน. (2547). “การนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวในคดีอาญา: ทางเลือกใหม่ของผู้ต้องหาและจำเลย.” *บทบัญญัติ*, 60 (1). หน้า 93.

⁵³ คณิต ณ นคร ข (2547, 16 ธันวาคม). “ธุรกิจประกันภัยในคดีอาญา.” *มติชนรายวัน*. หน้า 7.

⁵⁴ วรวิทย์ ทวาทศิน. เล่มเดิม. หน้า 105.

แนวความคิดการนำกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์เพื่อมาเป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวนั้น ซึ่งโดยเนื้อแท้แล้วกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ไม่ได้เป็นหลักทรัพย์ในตัวเองเสียทีเดียว แต่คงต้องเรียกว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักทรัพย์นำถูกต้องกว่า เนื่องจากมีข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พุทธศักราช 2548 กำหนดใน ข้อ 10 ว่าด้วยเรื่องการปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักทรัพย์เป็นประกัน ซึ่งได้กำหนดไว้ใน ข้อ 10.2 ระบุให้หนังสือรับรองของบริษัทประกันภัย เป็นหลักทรัพย์มีค่าอย่างอื่นที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอนได้ เพื่อใช้ในการชำระเบี้ยปรับแทนในกรณีผิดสัญญาประกัน⁵⁵ ซึ่งหลักทรัพย์อย่างอื่นนี้หมายถึงหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยด้วย โดยไม่ได้กำหนดว่าหลักทรัพย์อย่างอื่นนั้น คือกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์

ดังนั้นเห็นได้ว่ากรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์กับหนังสือรับรองมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงซึ่งกันและกันเพื่อที่จะมีความสมบูรณ์ในการที่จะเป็นหลักทรัพย์อย่างอื่นในการยื่นขอปล่อยชั่วคราว

การนำกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์มาเป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวนั้น โดยบริษัทประกันภัยจะขายกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์เพื่อคุ้มครองบุคคลที่จะเป็นหรือเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยคิดค่าเบี้ยประกันในการให้ความคุ้มครองเมื่อผู้เอาประกันได้เข้าศาลลงทำสัญญากับฝ่ายผู้รับประกันแล้ว โดยสิทธิและหน้าที่เงื่อนไขต่างๆ ของผู้เอาประกันและผู้รับประกันจะระบุในกรรมธรรม์และเอกสารแนบท้าย โดยบริษัทประกันภัยจะให้กรรมธรรม์แก่ผู้เอาประกันไว้ชุดหนึ่งเพื่อเป็นหลักฐานและจากนั้นบริษัทประกันจะออกหนังสือรับรองความรับผิดชอบของบริษัทประกันภัยตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ในกรรมธรรม์ เพื่อที่บริษัทประกันภัยมีหน้าที่ออกหนังสือรับรองความรับผิดชอบเพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราว ซึ่งสัญญาประกันตัวจำเลยตามแบบฟอร์มศาลจะเรียกว่า ผู้ขอประกัน โดยทางปฏิบัตินั้นบริษัทผู้รับประกันภัยเป็นผู้ขอประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลย และเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยผิดสัญญาประกันไม่ไปพบเจ้าพนักงานตามกำหนดนัด บริษัทประกันภัยจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหายตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในสัญญาประกันดังกล่าวให้แก่เจ้าพนักงาน ตามหนังสือรับรองที่บริษัทผู้รับประกันภัยให้ไว้แต่ทั้งนี้รวมกันแล้วไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรรมธรรม์ประกันภัย

จากการศึกษากฎหมายและแนวปฏิบัติในการปล่อยชั่วคราวของต่างประเทศ ยังไม่พบว่ามีประเทศใดที่นำบริษัทประกันภัยเข้ามาสนับสนุนงานกระบวนการยุติธรรม

⁵⁵ สำนักประธานศาลฎีกา สำนักงานศาลยุติธรรม. เล่มเดิม.

ในการออกหนังสือรับรอง เพื่อการชำระเบี้ยปรับแทนในกรณีผิดสัญญาประกันที่ให้ไว้กับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล ประเทศไทยจึงเป็นประเทศแรกที่สร้างระบบดังกล่าวขึ้นมา⁵⁶

2.4 การใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพในการขอลปล่อยชั่วคราวเพื่อช่วยมิให้เกิดระบบนายประกันอาชีพ

เนื่องจากในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานและศาลไม่ได้พิจารณาถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ แต่ให้เป็นเรื่องขั้นตอนของการปล่อยชั่วคราวและในทางปฏิบัติยังเน้นความสำคัญของการปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักประกันอย่างมากด้วย ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลายคนที่ไม่มีหลักประกัน ต้องพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้ได้เสรีภาพกลับคืนมา แม้จะเป็นการชั่วคราวก็ตาม

การกระทำดังกล่าวเมื่อเป็นการกระทำที่ผิดหลักการของกฎหมายในเรื่องการปล่อยชั่วคราว จึงเกิดช่องว่างเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลที่เรียกว่า “นายประกันอาชีพ” แทรกตัวเข้ามาเพื่อทำมาหากินกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา⁵⁷ และแสวงหาประโยชน์บนความทุกข์ของผู้ต้องหาและจำเลย โดยการเสนอตนเข้าทำสัญญาประกัน หรือเสนอหลักทรัพย์ หรือหลักประกันต่างๆ ให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่สามารถหาหลักประกันอย่างอื่นได้เพื่อใช้ยื่นขอประกันตัวแล้วถือโอกาสเอาตัวเอาเปรียบผู้ต้องหาหรือจำเลยเหล่านั้นอย่างไม่เป็นธรรม ด้วยการเรียกร้องค่าตอบแทนที่สูงเกินควร ทั้งในระหว่างการพิจารณาคดีนายประกันอาชีพมักมีการเรียกเงินจากผู้ต้องหาหรือจำเลยเพิ่มขึ้น โดยอ้างว่าเป็นค่าธรรมเนียมศาล เมื่อชาวบ้านที่ไม่รู้กฎหมายหลงเชื่อจึงยินยอมจ่ายเงินให้นายประกัน และหากไม่ยอมให้เงินนายประกันจะข่มขู่โดยอ้างว่าจะถอนประกันหรือหลักประกัน หรืออาศัยช่องทางของกฎหมายที่ให้อำนาจนายประกันในการจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลเพื่อส่งตัวคืนศาล⁵⁸ จนที่สุดผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องยอมจ่ายเงินให้ไป

การที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องตกอยู่ในสภาพถูกบีบบังคับ กดดัน และคุกคามอย่างไร้มนุษยธรรมจากนายประกันอาชีพ อาจทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไปก่ออาชญากรรมต่างๆ เพื่อหาเงินมาแลกกับอิสรภาพ ซึ่งสุดท้ายผลเสียหายก็ตกสู่สังคม เนื่องจากผลประโยชน์ที่มากมายมหาศาลของนายประกันอาชีพที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ ยังนำไปสู่ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และก่อให้เกิดธุรกิจนอกกฎหมายในการติดตามนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีประกันมาส่งศาล เป็นเหตุให้บุคคลนั้น

⁵⁶ วรวิทย์ ทวาทสิน. เล่มเดิม. หน้า 93.

⁵⁷ คณิศ ฌ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 7.

⁵⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ มาตรา 117.

ถูกกักขังหน่วงเหนี่ยวโดยมิชอบซึ่งสร้างความเสียหายและเสื่อมเสียแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐเป็นอย่างยิ่ง

แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอภาคกันในทางกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” ซึ่งหมายความว่า บุคคลทุกคนไม่ว่าจะยากจน ร่ำรวย มียศ ตำแหน่ง ก็ต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายที่เท่าเทียมกัน ไม่มีบุคคลใดจะได้รับความสิทธิพิเศษเหนือกฎหมายแม้ว่าจะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติการที่บุคคลมีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน โอกาสที่ได้รับประโยชน์หรือได้รับความคุ้มครองด้านกฎหมายก็แตกต่างกันไปด้วย โดยคนจนมักประสบกับความไม่เสมอภาคและการเลือกปฏิบัติของผู้คนในสังคม

“ความยากจน” หมายถึง ความไม่เพียงพอในปัจจัยที่ใช้ในการดำรงชีพ เชื้อชาติ ไร้ทรัพย์สิน⁵⁹ เช่น ปัจจัย 4 และอื่นๆ อันจำเป็นตามสถานภาพ ดังนั้น “ความยากจน” จึงเป็นลักษณะเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของบุคคลทางสังคมอย่างหนึ่ง

ระบบประกันตัวที่ใช้หลักประกันเป็นเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวเช่นนี้ จึงนำไปสู่ปัญหาความไม่เสมอภาคทางกฎหมายของบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่เท่าเทียมกันในแง่ที่ว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมมีโอกาสที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวดีกว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี⁶⁰ เพราะคนรวยสามารถที่จะหาหลักทรัพย์มาขอประกันตัวได้โดยง่าย แต่คนจนย่อมเป็นการยากที่จะหาหลักประกันมาเพื่อขอประกันตัว

เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้รัฐจึงมีนโยบายการใช้ธุรกิจประกันภัยในคดีอาญาโดยคำริว่า บุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนจนนั้นน่าจะได้ประกันตนไว้กับบริษัทประกันภัยไว้เป็นการล่วงหน้า และบริษัทประกันภัยก็ควรจะเรียกเบี้ยประกันภัยในอัตราต่ำมาก เพราะบุคคลทั่วไปคงไม่มีใครคิดที่จะทำผิดกฎหมายและหากพลาดพลั้งไปกระทำความผิดอาญาอย่างใดอย่างหนึ่งเข้าบริษัทประกันภัยก็จะไต่ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือได้ทันท่วงที⁶¹ โดยรัฐเห็นว่าวิธีการนี้น่าจะเป็นวิธีการที่จะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องนายประกันอาชีพที่มักหลอกลวงเอาไรด์เอาเปรียบผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยากจนได้ และทำให้ระบบงานปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยมีมาตรฐานขึ้นอันจะเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย และยังเป็นการช่วยสร้างความเสมอภาคให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งยากจนทำให้บุคคลเหล่านี้มีโอกาสรับการปล่อยชั่วคราวมากขึ้น

⁵⁹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542.

⁶⁰ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 271.

⁶¹ คณิต ฌ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 7.

การประกันภัยอสรภาพจึงเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับประชาชนที่ต้องการหาหลักทรัพย์ เป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวแทนที่จะต้องวิ่งค้นหาหลักทรัพย์ด้วยความยากลำบาก การใช้กรรมธรรม์ประกันอสรภาพและหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยที่มีการควบคุมโดยรัฐ เมื่อเป็นธรรมมากกว่าระบบนายประกันอาชีพซึ่งสุดท้ายผลที่ตามมาคือไม่มีการใช้หลักทรัพย์ของ นายประกันอาชีพจึงเป็นการทำลายระบบนายประกันอาชีพไปเอง

2.5 รูปแบบของกรรมธรรม์ประกันอสรภาพ

กรรมธรรม์ประกันอสรภาพมีได้ทั้งกรรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำคามผิดและ กรรมธรรม์ประกันอสรภาพหลังกระทำคามผิด กล่าวคือ

กรรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำคามผิด เป็นการประกันอสรภาพ ผู้เอาประกันภัยไว้ล่วงหน้าก่อนมีการกระทำคามผิดเกิดขึ้น และ

กรรมธรรม์ประกันอสรภาพหลังกระทำคามผิด เป็นการประกันอสรภาพ ผู้เอาประกันภัยไว้หลังจากมีการกระทำคามผิดเกิดขึ้นแล้ว โดยผู้เอาประกันอาจตกเป็นผู้ต้องหา หรือจำเลยซึ่งต้องถูกควบคุมตัวหรือถูกคุมขังแล้วก็ได้

ซึ่งผู้เขียนขออธิบายรูปแบบของกรรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำคามผิดและจะ อธิบายรูปแบบของกรรมธรรม์ประกันอสรภาพหลังกระทำคามผิดในลำดับถัดไป

2.5.1 รูปแบบกรรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำคามผิด

แบบที่ 1 กรรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพก่อนกระทำคามผิด (ใช้กับบุคคลทั่วไป) กรรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำคามผิดจะใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวสำหรับ ความผิดฐานกระทำโดยประมาท ซึ่งได้กระทำขึ้นภายในระยะเวลาประกันภัยเท่านั้นและกรรมธรรม์ ประกันภัยอสรภาพก่อนกระทำคามผิดดังกล่าว จะต้องใช้เป็นหลักประกันในการประกันตัว ภายในวันที่กำหนดในหนังสือรับรองเท่านั้น มิเช่นนั้นจะใช้ไม่ได้และเมื่อใช้เป็นหลักประกันแล้ว สามารถใช้เป็นหลักประกันไปจนกว่าคดีจะถึงที่สุด และกรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้ใช้หนังสือรับรอง เพื่อประกันตัวแล้วแต่ยังไม่เต็มวงเงินที่ระบุในหน้าตารางกรรมธรรม์ ผู้เอาประกันภัยสามารถ ขอหนังสือรับรองฉบับใหม่มีวงเงินประกันตัวเท่ากับจำนวนเงินเอาประกันภัยที่คงเหลืออยู่จาก บริษัทประกันภัยได้

โดยกรรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพก่อนกระทำคามผิดนั้น บริษัทประกันภัยจะขาย กรรมธรรม์ที่มีวัตถุประสงค์อื่นให้แก่ผู้เอาประกันภัยรวมทั้งขายความคุ้มครองเพิ่มเติมใน เอกสารแนบท้ายให้ความคุ้มครองถึงการประกันตัวผู้เอาประกันภัย ในกรณีที่ถูกล่ามว่ากระทำ ความผิดในคดีอาญาและจะถูกควบคุมตัวหรือถูกคุมขังในอนาคต ทั้งนี้การให้ความคุ้มครองภายใต้

สัญญาประกันภัยอาจะฐานความผิดไว้เฉพาะบางฐานความผิด หรืออาจเป็นความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับกรรมกรรมหลักก็ได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ก็เป็นการทำสัญญาประกันภัย เช่นเดียวกับการคุ้มครองการประกันตัวกรณีรถยนต์เกิดอุบัติเหตุในกรรมกรรมประกันภัยค่าจูนอุบัติเหตุ หรืออาจดำเนินการโดยบริษัทประกันภัยขายกรรมกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการเฉพาะในการประกันตัวผู้เอาประกันภัยในการกระทำความผิดอาญา การที่บริษัทประกันภัยได้ขยายความคุ้มครองผู้เอาประกันภัยโดยครอบคลุมถึงการรับเป็นนายประกันให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้ซบซี ซึ่งได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัย

การประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจซึ่งเป็นการประกันภัยที่กฎหมายไม่ได้บังคับ ขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้เอาประกันภัยที่เห็นถึงความเสี่ยงภัยแห่งตนและมีต้องการกระจายความเสี่ยงภัยออกไปยังบุคคลอื่นคือการประกันภัยไว้กับบริษัทผู้รับประกันภัย ซึ่งผู้เอาประกันภัยสามารถเลือกซื้อความคุ้มครองตามประเภทที่ผู้เอาประกันภัยประสงค์ โดยบริษัทประกันภัยจะออกกรรมกรรมประกันภัยให้ไว้เป็นหลักฐานมีความคุ้มครองเงื่อนไข และข้อยกเว้นตามแบบที่นายทะเบียนให้ความเห็นชอบ ซึ่งการประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก คือ⁶²

การประกันภัยประเภท 1 เป็นการประกันภัยที่บริษัทประกันภัยจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น โดยคุ้มครองความรับผิดชอบต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลภายนอก รวมถึงผู้โดยสารในรถยนต์คันที่เอาประกันภัย คุ้มครองความรับผิดชอบต่อทรัพย์สินของบุคคลภายนอก คุ้มครองความเสียหายต่อตัวรถยนต์ และคุ้มครองความสูญหายและไฟไหม้ของตัวรถยนต์

การประกันภัยประเภท 2 เป็นการประกันภัยที่บริษัทประกันภัยจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น โดยคุ้มครองความรับผิดชอบต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลภายนอก รวมถึงผู้โดยสารในรถยนต์คันที่เอาประกันภัย คุ้มครองความรับผิดชอบต่อทรัพย์สินของบุคคลภายนอก และคุ้มครองความสูญหายและไฟไหม้ของตัวรถยนต์

การประกันภัยประเภท 3 เป็นการประกันภัยที่บริษัทประกันภัยจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น โดยคุ้มครองความรับผิดชอบต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลภายนอก รวมถึงผู้โดยสารในรถยนต์คันที่เอาประกันภัย และคุ้มครองความรับผิดชอบต่อทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ทั้งนี้การประกันภัยรถยนต์แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ การประกันภัยประเภทไม่ระบุชื่อผู้ซบซี และการประกันภัยประเภทระบุชื่อผู้ซบซี แต่ไม่ว่าจะเป็นการประกันภัยประเภทใดก็ตาม

⁶² สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2556, จาก www.oic.or.th

ต่างก็จะแบ่งความคุ้มครองออกเป็น 2 ส่วนเหมือนกัน คือความคุ้มครองตามกรมธรรม์หลักและความคุ้มครองเพิ่มเติมตามเอกสารแนบท้าย ดังนี้

ความคุ้มครองตามกรมธรรม์หลัก แบ่งได้เป็นความคุ้มครองความรับผิดชอบบุคคลภายนอกซึ่งบริษัทประกันภัยจะเข้ามารับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกหากว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกนั้นผู้เอาประกันภัยเป็นฝ่ายที่จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ความคุ้มครองความเสียหายต่อรถยนต์และความคุ้มครองรถยนต์สูญหายหรือไฟไหม้

ความคุ้มครองเพิ่มเติมตามเอกสารแนบท้าย การประกันภัยรถยนต์นอกจากมีความคุ้มครองหลักดังที่กล่าวมาแล้วยังมีความคุ้มครองเพิ่มเติมตามเอกสารแนบท้าย ซึ่งผู้เอาประกันภัยอาจเลือกซื้อความคุ้มครองเพิ่มเติมอัน ได้แก่ การประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคลซึ่งจะคุ้มครองความบาดเจ็บจากอุบัติเหตุของผู้ขับขี่ หรือผู้โดยสารที่อยู่ในหรือกำลังขึ้นหรือกำลังลงจากรถยนต์คันเอาประกันภัยหากความบาดเจ็บที่ได้รับเป็นผลให้บุคคลนั้นเสียชีวิต สูญเสียอวัยวะ ทูพพลภาพถาวรหรือทุพพลภาพชั่วคราว การประกันภัยการรักษาพยาบาลซึ่งจะคุ้มครองความบาดเจ็บจากอุบัติเหตุของบุคคลที่อยู่ใน หรือกำลังขึ้น หรือกำลังลงจากรถยนต์คันเอาประกันภัย หากความบาดเจ็บที่ได้รับเป็นผลให้บุคคลนั้นต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลและการประกันตัวผู้ขับขี่

กรณีการประกันตัวผู้ขับขี่ นั้นขอบเขตให้ความคุ้มครองกำหนดตามลักษณะการกระทำ ความผิดเฉพาะกรณีที่ผู้เอาประกันภัยถูกดำเนินคดีหรือถูกควบคุมตัวในคดีอาญาในฐานะความผิดอันเนื่องมาจากการกระทำโดยประมาทเท่านั้น ดังนั้นหากผู้เอาประกันภัยถูกดำเนินคดีหรือถูกควบคุมตัวในคดีอาญาในฐานะกระทำความผิดอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดโดยเจตนาจะไม่ได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์นี้

การกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย อาจพิจารณาได้ดังนี้⁶³

ก. กำหนดอัตราร้อยละ ของกองทุนประกันทุกคดีโดยไม่แยกว่าคดีดังกล่าวจะมีโทษจำคุกอย่างไร หรือความผิดที่มีความรุนแรงเพียงใด หรือไม่ว่าจะเป็นกรกระทำโดยประมาทหรือเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม ให้ใช้อัตราเดียวทุกคดี

ข. กำหนดอัตราเบี้ยประกันเป็นขั้นบันได โดยเทียบเคียงทำนองเดียวกับการประกันอัคคีภัย กล่าวคือ ภัยใดที่มีความเสี่ยงสูง ให้ใช้อัตราเบี้ยประกันสูง เช่น บ้านไม้ซึ่งไม่มีเครื่องดับเพลิง ใช้อัตราเบี้ยประกันสูง ภัยใดที่มีความเสี่ยงต่ำ ให้ใช้อัตราเบี้ยประกันต่ำ เช่น บ้านเดี่ยวปลูกสร้างด้วยคอนกรีต มีเครื่องช่วยดับเพลิง ก็ใช้อัตราเบี้ยประกันต่ำ

สำหรับการประกันตัวในคดีอาญาก็สามารถดูความเสี่ยงสูงหรือไม่สูงได้จากลักษณะตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยหากผู้ต้องหาหรือจำเลยมีพฤติกรรมเป็นผู้รับจ้างหรือยังชีพอยู่ด้วยการกระทำที่

⁶³ แหล่งเดิม. หน้า 100.

ไม่ถูกศีลธรรมหรือกฎหมาย เช่น เป็นนักการพนัน นักเลง ก็ถือว่าเป็นผู้มีความเสี่ยงสูง ถ้าเป็นคนมีฐานะดี มีตำแหน่งหน้าที่การงานมั่นคง มีชื่อเสียง ครอบครัวมีแหล่งมั่นคง ก็ถือว่าเป็นผู้มีความเสี่ยงต่ำ จากการคำนวณของสมาคมประกันวินาศภัยคาดว่าหากรับประกันกรณีความผิดที่มีการกระทำโดยประมาทจะคิดอัตราเบี้ยประกันภัยอัตราเดียวไม่เกิน ร้อยละ 0.5 ของวงเงินที่ประสงค์จะทำประกัน เป็นเกณฑ์

วิธีการชำระเบี้ยประกัน การชำระเบี้ยประกันตามกรมธรรม์ประกันภัยคุ้มครองผู้เอาประกันภัยก่อนมีการกระทำความผิดอาจชำระเป็นงวดๆ เช่นเดียวกับการชำระเบี้ยประกันสำหรับการประกันภัยในกรณีอื่นๆ เช่น ชำระเป็นรายปี ซึ่งหากผู้เอาประกันภัยต้องถูกควบคุมตัวหรือถูกคุมขังในคดีอาญาในระหว่างการประกันภัยบริษัทก็จะเข้าประกันตัวผู้เอาประกันภัย แต่หากไม่มีการกระทำความผิดในปีนั้น หากผู้เอาประกันภัยต้องการได้รับความคุ้มครองต่อไปก็ต้องชำระค่าเบี้ยประกันสำหรับปีต่อไปด้วย หรือในระหว่างระยะเวลาเอาประกันภัย หากไม่ปรากฏว่ามีการเรียกร้องให้ประกันตัว และผู้เอาประกันภัยประสงค์จะบอกเลิกการประกันภัย บริษัทประกันภัยก็น่าจะคืนเบี้ยประกันบางส่วนตามระยะเวลาประกันภัยที่ยังเหลืออยู่⁶⁴

ระยะเวลาในการประกันตัวในการรับประกันอสรภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญานั้น บริษัทย่อมต้องคำนวณอัตราค่าเบี้ยประกันให้คุ้มกับภาระที่ต้องรับเสี่ยงด้วยการคำนวณค่าตัวเฉลี่ยที่จะเกิดขึ้นรวมทั้งภาระผูกพันและระยะเวลาที่จะต้องรับภาระนั้น โดยดูจากสถิติข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดของศาล กระทรวงพาณิชย์จึงได้กำหนดเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัยและในหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยให้มีระยะเวลาประกันตัวตลอดไปจนกว่าคดีจะถึงที่สุด เพื่อมิให้กระทบกับอสรภาพและสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างถูกดำเนินคดีที่จะต้องหาหลักประกันอื่นมาแทน ทั้งยังไม่เป็นภาระแก่ผู้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้ประกันตัวที่จะต้องพิจารณาให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยอีกครั้ง⁶⁵

การสิ้นสุดบังคับของสัญญาประกันภัย ก็เป็นเช่นเดียวกับการประกันภัยในกรณีอื่นคือ จะสิ้นสุดเมื่อระยะเวลาประกันภัยตามที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัย หรือเมื่อผู้เอาประกันภัยไม่ชำระเบี้ยประกันภัย หรือเมื่อผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต นอกจากนี้สัญญาประกันภัยอาจสิ้นสุดได้หากมีกรณีที่บริษัทประกันภัยเข้าเป็นนายประกันประกันตัวผู้เอาประกันภัยต่อศาลแล้วต่อมาผู้เอาประกันภัยได้หลบหนีระหว่างการประกันตัวหรือไม่ไปตามกำหนดนัด จนเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งปรับบริษัทประกันภัยในฐานะนายประกันและบริษัทประกันภัยได้ชำระค่าปรับแล้ว⁶⁶

⁶⁴ แหล่งเดิม, หน้า 100.

⁶⁵ แหล่งเดิม, หน้า 101.

⁶⁶ แหล่งเดิม, หน้า 101.

รายละเอียดแบบฟอร์มตามตารางกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ ที่มีความคุ้มครองเพิ่มเติมเป็นการประกันตัวผู้ขับขี่ มีดังต่อไปนี้

1) หน้ากรมธรรม์ระบุชื่อเป็น ตารางกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ มีข้อมูลเลขที่ของกรมธรรม์ระบุไว้ เช่น กรมธรรม์ประกันภัยเลขที่ 610-0131-41895/3 00 ระบุอาณาเขตที่คุ้มครอง เช่น ประเทศไทย

2) ชื่อ และที่อยู่ของผู้เอาประกันภัย รวมถึงอาชีพของผู้เอาประกันภัย

3) ชื่อผู้ขับขี่กรณีมีการระบุตัวผู้ขับขี่ (แล้วแต่กรณีตามที่ตกลงตามสัญญาและการคุ้มครอง) วัน เดือน ปีเกิด และอาชีพ

4) ชื่อผู้รับประกันภัย

5) ระยะเวลาประกันภัย โดยกำหนดวันเริ่มต้นและวันสิ้นสุดของสัญญาและการคุ้มครอง

6) รายการรถยนต์ที่เอาประกันภัย เช่น ลำดับ รหัส ชื่อรถยนต์/รุ่น เลขทะเบียนรถยนต์ เลขตัวถัง ปีรุ่น แบบตัวถัง จำนวนที่นั่ง ขนาด และน้ำหนัก

7) ระบุประเภทความคุ้มครอง แบ่งเป็น

ก. ความรับผิดชอบบุคคลภายนอก แยกเป็น ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัย เฉพาะส่วนที่เกินวงเงินสูงสุดตาม พ.ร.บ. (ระบุจำนวนเงิน ต่อ/คน ต่อ/ครั้ง) ความเสียหายต่อทรัพย์สิน

ข. กรณีรถยนต์เสียหาย สูญหาย ไฟไหม้ โดย ข้อ ก และ ข การคิดเบี้ยประกันภัย เป็นเบี้ยประกันภัยตามความคุ้มครองหลัก

ค. ความคุ้มครองตามเอกสารแนบท้ายแยกเป็น อุบัติเหตุส่วนบุคคล ทุพพลภาพชั่วคราวและการประกันตัวผู้ขับขี่ โดยกรณีนี้การคิดเบี้ยประกันภัยตามเอกสารแนบท้าย

8) ส่วนลดส่วนเพิ่มของเบี้ยประกัน มีส่วนลดกลุ่ม และประวัติดี กำหนดอัตราไว้

9) ระบุเบี้ยประกันภัยสุทธิ อากรแสดมปี ภาษีมูลค่าเพิ่ม

10) ระบุประเภทการใช้รถยนต์

11) กำหนดวันทำสัญญาประกันภัย และวันทำกรมธรรม์ประกันภัย

12) โดยท้ายกรมธรรม์มีข้อกำหนดว่า จำนวนเงินเอาประกันภัย กรมธรรม์ประกันภัยนี้ให้ความคุ้มครองเฉพาะข้อตกลงคุ้มครองที่มีจำนวนเงินเอาประกันภัยระบุไว้เท่านั้น กรมธรรม์ประกันภัยนี้จะมีผลบังคับใช้เมื่อผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัยแล้ว และสุดท้ายกำหนดว่า กรมธรรม์ฉบับนี้ไม่คุ้มครองภัยก่อการร้าย (รย.30)

2.5.2 รูปแบบกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด

แบบที่ 2 กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด (ใช้กับผู้ตกเป็นผู้ต้องหา หรือ จำเลย) เป็นกรณีที่บุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา หรือตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ในคดีอาญาแล้วและกำลังจะถูกควบคุมตัวหรือถูกควบคุมตัวแล้ว ประสงค์จะหาหลักประกันเพื่อนำไปขอประกันตัวตนเองต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาล แล้วแต่กรณีบุคคลดังกล่าว หรือเพื่อนหรือญาติสามารถมาติดต่อขอซื้อประกันภัยอิสรภาพกับบริษัทประกันภัยในรูปแบบนี้ได้ โดยบริษัทประกันภัยจะออกกรรมธรรม์และหนังสือรับรองให้ตามจำนวนเงินเอาประกันภัยที่บุคคลดังกล่าวประสงค์ บุคคลดังกล่าวสามารถนำหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยไปใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อเจ้าพนักงานได้เช่นกัน ซึ่งเมื่อผู้ขอซื้อกรรมธรรม์ได้ซื้อประกันภัยอิสรภาพแล้ว บริษัทประกันภัยจะออกหนังสือรับรองความรับผิดชอบปรับเปลี่ยนแทนในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยผิดสัญญาประกันไม่ไปพบศาลตามกำหนดนัด บริษัทประกันภัยจะชดใช้ค่าปรับให้แก่ศาล ซึ่งการประกันภัยอิสรภาพดังกล่าวนี้ ได้จัดให้มีขึ้นตามนโยบายของรัฐอีกด้วย ซึ่งกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิดนี้ จะมีความผิดข้อหาประมาทหรือความผิดข้อหาใดก็สามารถมาขอทำประกันได้ แตกต่างจากกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดที่ใช้กับความผิดข้อหากระทำโดยประมาทเท่านั้น

ขอบเขตความคุ้มครอง การพิจารณาการคุ้มครองในกรณีนี้จะแตกต่างจากกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดอันเป็นการประกันอิสรภาพไว้ล่วงหน้า ความคุ้มครองของกรรมธรรม์ประเภทนี้จะให้ความคุ้มครองความผิดที่มีได้ทั้งความผิดที่เกิดจากการกระทำโดยเจตนาไม่เจตนาและประมาท หลักการพิจารณาของบริษัทประกันภัยจึงไม่ใช่การพิจารณาว่าจะกำหนดขอบเขตความคุ้มครองประเภทความผิดแค่ไหนเพียงไร ซึ่งกรณีนี้อาจจะต้องพิจารณาถึงความรุนแรงของการกระทำความผิด ความน่าเชื่อถือของผู้เอาประกัน ระดับความเสี่ยงที่ผู้เอาประกันภัยจะหลบหนีการประกันตัวรวมทั้งหลักประกันอื่นที่จะทำให้บริษัทประกันภัยมั่นใจได้ว่าผู้เอาประกันภัยจะไม่หลบหนีการประกัน อย่างไรก็ตามก็ตีความผิดที่สามารถขอซื้อกรรมธรรม์ประกันภัยแบบที่ 2 ได้ นั้น ยังขึ้นอยู่กับเหตุผลทางด้านนโยบายของรัฐ และนโยบายของบริษัทประกันภัยแต่ละบริษัทอีกด้วย กล่าวคือในบริษัทประกันภัยบางบริษัทอาจจะไม่รับประกันภัยสำหรับความผิดบางประเภท เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด⁶⁷

การกำหนดอัตราเบี้ยประกันประเภทนี้ย่อมต้องสูงกว่าอัตราเบี้ยประกันในสัญญาประกันภัยที่ทำขึ้นก่อนมีการกระทำความผิด เพราะสัญญาประกันภัยที่ทำขึ้นก่อนมีการกระทำความผิดนั้นมียอดความเสี่ยงน้อยกว่า เนื่องจากยังไม่เป็นที่แน่นอนว่าผู้เอาประกันภัยจะไปกระทำ

⁶⁷ แหล่งเดิม. หน้า 102.

ความผิดภายหลังจากชื่อกรรมกรรมประกันภัย⁶⁸ สำหรับการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยประเภทนี้ กรมการประกันภัยได้กำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยตามลักษณะของความผิดไม่เกินอัตราร้อยละ 12 ของจำนวนเงินเอาประกันภัย (ยังไม่รวมอากรและภาษีมูลค่าเพิ่ม) โดยมีระยะเวลาประกันภัย จนเสร็จสิ้นการพิจารณาคดีของแต่ละชั้นศาลนั้น ห้ามขายโดยใช้อัตราเบี้ยประกันภัยต่ำกว่าหรือ สูงกว่าที่กำหนด⁶⁹

ระยะเวลาความคุ้มครองกรรมกรรมประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความคิดจะเป็นไปตามที่คู่สัญญาได้ตกลงกันซึ่งตามตารางกรรมกรรมประกันภัยจะกำหนดให้ระบุวันเริ่มต้นและวันสิ้นสุดของสัญญาประกันภัยไว้ โดยอาจกำหนดนับแต่เวลาที่ได้เริ่มประกันตัวจนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาหรือศาลฎีกามีคำพิพากษาหรือจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

การชำระเบี้ยประกันเนื่องจากการเอาประกันภัยในกรณีนี้เป็นการเข้าประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะถูกหรือถูกควบคุมตัวหรือคุมขังแล้ว การประกันตัวผู้เอาประกันจึงควรกำหนดเบี้ยประกันและวิธีการชำระเบี้ยประกันในลักษณะเหมาะสม คือเป็นการชำระเหมาจ่ายเบี้ยประกันครั้งเดียวตลอดระยะเวลาดำเนินคดี

สำหรับการสิ้นสุดผลของสัญญาประกันภัยหลังมีการกระทำความคิดที่จะมีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับสัญญาประกันภัยก่อนมีการกระทำความคิด

ซึ่งรายละเอียดแบบฟอร์มตามตารางกรรมกรรมหลังกระทำความคิด มีดังต่อไปนี้

1) หน้ากรมธรรม์ระบุชื่อเป็น ตารางกรรมกรรมประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความคิด รหัสบริษัท มีข้อมูลเลขที่ของกรรมกรรมระบุไว้ เช่น กรรมกรรมประกันภัย เลขที่ 11131/พีโอแอล/187239/205

2) ชื่อ และที่อยู่ของผู้ถือกรรมกรรม

3) ชื่อ และที่อยู่ของผู้เอาประกันภัย เลขประจำตัวประชาชน วัน เดือน ปีเกิด และอาชีพ

4) สถานที่ทำงาน อาชีพ อายุ

5) ระยะเวลาประกันภัยโดยกำหนดวันเริ่มต้นและวันสิ้นสุดของสัญญา

6) จำนวนเงินเอาประกันภัย กำหนดอาณาเขตที่คุ้มครอง เช่น ประเทศไทย

7) รายละเอียดเกี่ยวกับคดี ข้อหา/ฐานความผิด ระบุคดีที่ ศาล ระหว่างใคร โจทก์/จำเลย

8) จำนวนเบี้ยประกันภัย ส่วนลดเบี้ยประกัน เบี้ยประกันสุทธิ

⁶⁸ แหล่งเดิม, หน้า 103.

⁶⁹ บันทึกข้อตกลงการจำหน่ายกรรมกรรมประกันอิสรภาพในพื้นที่ศาลจังหวัดชัยบุรี ระหว่างสมาคมประกันวินาศภัยไทย และบริษัทประกันวินาศภัย.

9) บุคคลคำประกัน

10) ข้อตกลงคุ้มครองตามเงื่อนไขกรรมธรรม์ประกันภัยที่แนบนี้

11) กำหนดวันทำสัญญาประกันภัยและวันออกกรมธรรม์ประกันภัย

การซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพนอกจากมีการตกลงกัน และการยอมรับเงื่อนไขต่างๆ ตามตารางกรรมธรรม์ของคู่สัญญา ซึ่งบางครั้งรายละเอียดที่มีเป็นจำนวนมากไม่สามารถที่จะระบุในตารางกรรมธรรม์ได้ทั้งหมด จึงต้องมีการกำหนดเงื่อนไข สิทธิและหน้าที่ระหว่างกัน ในเอกสารแนบท้ายของสัญญาที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาเช่นกัน

ในเรื่องชื่อของรูปแบบกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพที่ใช้คำว่า “กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความคิด” และ “กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความคิด” นั้นผู้เขียนไม่เห็นด้วยที่จะใช้คำนี้ในการเรียกรูปแบบกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ทั้งนี้เนื่องจากผู้อุปประกันภัยเพียงแต่เป็นบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญาและถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาล ซึ่งศาลยังไม่ได้พิพากษาว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ภายหลังจากศาลอาจมีคำพิพากษายกฟ้องของ โจทก์ได้ ประกอบกับมีหลักที่กำหนดในรัฐธรรมนูญที่ว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ฉะนั้นหากจะเรียกชื่อรูปแบบกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพว่า “กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความคิด” และ “กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความคิด” น่าจะไม่ถูกต้องและไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญดังที่กล่าว

ผู้เขียนจึงเห็นว่าน่าจะเปลี่ยนรูปแบบการเรียกรูปแบบกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเสียใหม่ หากเป็น “กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความคิด” ก็น่าจะเรียกว่า “กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย” และกรณี “กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความคิด” ก็น่าจะเรียกว่า “กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย”

2.6 หลักการและนิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพในการดำเนินการปล่อยชั่วคราวในชั้นศาล

เนื่องจากกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นส่วนหนึ่งของหลักทรัพย์ที่ใช้ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราว คือหนังสือรับรองเห็นได้ว่ากรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเกิดจากการแสดงเจตนาของบุคคลสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่ง คือผู้ขอซื้อกรรมธรรม์ได้แสดงเจตนาทำคำเสนอโดยกรอกรายละเอียดในใบคำขอเอาประกัน และอีกฝ่ายหนึ่ง คือผู้ออกกรรมธรรม์ได้แสดงเจตนาทำคำสนองโดยออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพให้กับผู้ขอซื้อกรรมธรรม์โดยจะให้ผู้ขอซื้อกรรมธรรม์เก็บกรรมธรรม์และ

เอกสารแนบท้ายไว้เป็นหลักฐานหนึ่งชุด เมื่อได้กรรมกรรมมาแล้วผู้ขอซื้อกรรมกรรมจะมีฐานะเป็น “ผู้เอาประกันภัย” และผู้ออกกรรมกรรมจะมีฐานะเป็น “ผู้รับประกันภัย” จากเงื่อนไขตามกรรมกรรม ทำให้ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ตามสัญญาประกันภัยที่จะต้องออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ในตารางกรรมกรรมให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาลตามคดีอาญาที่ระบุไว้ในตารางกรรมกรรม และหากภายหลังผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำผิดสัญญาประกันไม่ไปพบศาลตามกำหนดนัด จนเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งปรับตามสัญญาประกันดังกล่าว บริษัทประกันภัยจะชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายตามจำนวนที่ศาลกำหนด แต่ทั้งนี้รวมกันแล้วไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรรมกรรม

จากข้อความข้างต้นจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจการใช้กรรมกรรมประกันอิสรภาพอย่างเป็นทางการเป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวในชั้นศาล ซึ่งผู้เขียนจะขออธิบายการได้มาของกรรมกรรมประกันอิสรภาพทั้งก่อนกระทำความผิดและหลังกระทำความผิดอย่างละเอียดในข้อย่อยต่อไป

2.6.1 การขอซื้อและการออกกรรมกรรมประกันอิสรภาพ

การออกกรรมกรรมประกันอิสรภาพของบริษัทผู้รับประกันภัยเป็นผลจากการทำสัญญาของคู่สัญญาที่เกิดจากการทำคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกัน โดยการทำคำเสนอของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งย่อมต้องมีการแสดงเจตนาไม่ว่าการแสดงเจตนาอันนั้นจะเป็นการแสดงเจตนาโดยตรงไปยังคู่สัญญาหรือแสดงเจตนาโดยปริยายก็ตามและคู่สัญญาอีกฝ่ายทำคำสนองมายังผู้เสนอก็ถือเป็นการแสดงเจตนาของคู่สัญญาที่สมบูรณ์

การที่ผู้เอาประกันภัยมีเจตนาต้องการซื้อกรรมกรรมประกันอิสรภาพก็เพื่อต้องการมีหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวต่อศาล เพื่อให้ได้การปล่อยชั่วคราวในระหว่างการดำเนินคดี โดยผู้เอาประกันภัยที่ประสงค์จะซื้อกรรมกรรมประกันอิสรภาพสามารถซื้อกรรมกรรมประกันอิสรภาพแบบก่อนกระทำความผิดหรือหลังกระทำความผิดได้โดยมีวิธีการและขั้นตอนการดำเนินการต่อไปนี้ โดยผู้เขียนขอแยกพิจารณาเป็น 2 ส่วน คือ แบบก่อนการทำความผิดและแบบหลังกระทำความผิด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.6.1.1 การขอซื้อกรรมกรรมประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิด

ผู้สามารถซื้อประกันภัย คือ บุคคลทั่วไปที่ประสงค์จะมีหลักประกันในการขอประกันตัวไว้ล่วงหน้า เนื่องจากตนเองมีความเสี่ยงในการประกอบอาชีพหรือมีโอกาสที่จะกระทำความผิดทางอาญาโดยประมาทหรือตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีความผิดอาญาโดยประมาท เช่น วิศวกร ผู้รับจ้างงานก่อสร้าง พนักงานขับรถ แพทย์ พยาบาล เป็นต้น

2.6.1.2 การขอซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด ผู้สามารถซื้อกรรมธรรม์ประกันภัย คือบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

2.6.1.3 คำขอซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิด

1) โดยต้องแสดงบัตรประจำตัวประชาชน และกรอกข้อความจริงลงในแบบฟอร์มคำขอเอาประกันภัยพร้อมลงลายมือชื่อของตนเอง และหากบุคคลที่เป็นผู้ติดต่อประสงค์ที่จะซื้อให้บุคคลอื่นจะต้องแสดงบัตรประชาชนของบุคคลนั้นและให้บุคคลนั้นลงลายมือชื่อในช่องผู้เอาประกันภัยด้วย ซึ่งทางปฏิบัติของบริษัทผู้รับประกันภัยการแสดงความซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพแบบก่อนกระทำความผิดบางบริษัทผู้รับประกันภัยก็มีคำขอบางบริษัทที่ไม่มีคำขอการแสดงความซื้อประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจที่เป็นการคุ้มครองหลักและซื้อเอกสารความคุ้มครองเพิ่มเติมเป็นการประกันตัวผู้ขับขี่ โดยการซื้อกรรมธรรม์ประกันตัวผู้ขับขี่นั้นผู้เอาประกันภัยจะซื้อเฉพาะการประกันตัวผู้ขับขี่ หรือซื้อกรรมธรรม์ประกันตัวผู้ขับขี่รวมไปกับประกันรถยนต์ก็ได้ แต่ทางปฏิบัติไม่นิยมขายความคุ้มครองการประกันตัวผู้ขับขี่เพียงอย่างเดียว เพราะเบี้ยประกันภัยต่ำ ส่วนใหญ่จะขายความคุ้มครองทั้งการประกันภัยหลักคือความเสียหายของรถยนต์และการคุ้มครองเพิ่มเติมที่เป็นการประกันตัวผู้ขับขี่

2) เอกสารประกอบที่ใช้ในการซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพแบบก่อนกระทำความผิด คือ สำเนาทะเบียนบ้าน และบัตรประชาชน โดยบางบริษัทประกันภัยอาจจะต้องให้รายละเอียดประกอบในการซื้อกรรมธรรม์และข้อมูลเบื้องต้น เช่น รุน หรือยี่ห้อรถยนต์ ซึ่งบางครั้งบางบริษัทประกันภัยต้องตรวจสอบสภาพรถยนต์ที่เอาประกันภัยก่อน ก่อนที่จะรับประกันภัยและออกกรรมธรรม์ประกันภัยให้ในกรณีซื้อความคุ้มครองทั้งการประกันภัยหลักและการคุ้มครองเพิ่มเติมที่เป็นการประกันตัวผู้ขับขี่

2.6.1.4 คำขอซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด

เนื่องจากแบบหลังกระทำความผิดเป็นการซื้อกรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหลังจากมีการกระทำความผิด การพิจารณารับประกันภัยของบริษัทผู้รับประกันภัยจึงต้องใช้ความระมัดระวังในการพิจารณา ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาถึงความรุนแรงของการกระทำความผิด ความน่าเชื่อถือของผู้เอาประกัน ระดับความเสี่ยงที่ผู้เอาประกันภัยจะหลบหนีการประกันตัว ดังนั้นจากข้อมูลเบื้องต้นทำให้การพิจารณารับประกันภัยของบริษัทผู้รับประกันภัยต้องอาศัยข้อมูลของผู้เอาประกันภัยแบบหลังกระทำความผิดมากกว่าการให้ข้อมูลเบื้องต้นของผู้เอาประกันภัยแบบก่อนการกระทำความผิด

ขั้นตอนการทำคำขอซื้อกรรมกรรมประกันอสังภาพหลังการกระทำคามผิดมีดังต่อไปนี้

1. บุคคลที่ประสงค์จะซื้อกรรมกรรมประกันอสังภาพหลังการกระทำคามผิดมาทำการติดต่อกับตัวแทนของบริษัทประกันภัยต้องแสดงบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ที่จะเอาประกันภัยและข้อมูลเบื้องต้นของผู้ทำการติดต่อ และแจ้งความสัมพันธ์ของผู้ทำการติดต่อกับผู้ที่จะเอาประกันภัย

2. บุคคลที่ทำการติดต่อต้องแสดงสำเนารายละเอียดคดี เช่น รายงานประจำวัน บันทึกจับกุม บันทึกแจ้งสิทธิ คำร้องฝากขัง (กรณีอยู่ในชั้นสอบสวน) หรือคำฟ้อง (กรณีคดีอยู่ในชั้นศาล) เพื่อที่ตัวแทนของบริษัทประกันภัยจะเป็นผู้ดำเนินการ โดยออกหนังสือรับรองเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการยื่นขอประกันตัว

ตัวอย่างรายละเอียดในใบคำขอเอาประกันอสังภาพหลังการกระทำคามผิดมีดังต่อไปนี้

- 1) ชื่อ และที่อยู่ ผู้ขอเอาประกันภัย (กรณีชื่อแทนผู้เอาประกันภัย)/ผู้ถือกรรมกรรม
- 2) ชื่อ และที่อยู่ ผู้เอาประกันภัย
- 3) ชื่อคู่สมรสของผู้เอาประกันภัย
- 4) แสดงเอกสารที่ราชการออกให้ เช่น บัตรประชาชน บัตรข้าราชการ ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว หนังสือเดินทาง
- 5) อาชีพปัจจุบัน
- 6) ลักษณะงานที่ทำโดยสังเขป
- 7) เงินเดือน/ค่าจ้าง และรายได้อื่นๆ
- 8) แหล่งที่มาของรายได้อื่นๆ
- 9) ชื่อนายจ้าง
- 10) กิจการของนายจ้าง
- 11) ที่อยู่ของนายจ้าง
- 12) ระยะเวลาขอเอาประกันภัย เริ่มต้น และสิ้นสุด
- 13) จำนวนเงินขอเอาประกันภัยที่ต้องการ
- 14) รายละเอียดเกี่ยวกับคดี หมายเลขคดี ชั้นศาล อัยการ หรือตำรวจ ข้อหาหรือฐานความผิด ชื่อคู่ความในคดี
- 15) ผู้เอาประกันภัยมีหลักทรัพย์วางประกันร่วมหรือบุคคลค้ำประกันเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณาคุณค่าเบี้ยประกันภัย
- 16) สอบถามการเคยเอาประกันภัยหรือขอเอาประกันภัยอสังภาพมาก่อนหรือไม่

17) สอบถามการเคยถูกปฏิเสธการขอเอาประกันภัยอิสรภาพหรือเคยถูกยกเลิกสัญญา หรือถูกปฏิเสธการต่ออายุสัญญาสำหรับการประกันภัยหรือไม่

18) สอบถามการเคยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษในคดีอาญามาก่อนหรือไม่

2.6.1.5 การแจ้งข้อมูลเบื้องต้นของผู้เอาประกันในการพิจารณารับประกัน

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่างๆ ในการปล่อยชั่วคราวนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อบริษัท ประกันภัยที่จะศึกษาวิเคราะห์ในการเข้าสู่ระบบการรับประกันภัยตัวผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา รวมถึงการกำหนดเบี้ยประกันและการกำหนดขอบเขตความคุ้มครอง

การพิจารณารับประกัน หมายถึง การพิจารณาเลือกรับประกันภัย เมื่อมีผู้มาแสดงความประสงค์ขอเอาประกันภัย ซึ่งการพิจารณาดังกล่าวนี้จะต้องพิจารณาปัจจัยหลายด้านประกอบกัน เช่น ต้องพิจารณาว่าเป็นความเสี่ยงภัยที่สามารถจะเอาประกันภัยได้หรือไม่ พิจารณาประวัติความเสียหายที่ผ่านมาของผู้เอาประกันภัย ความสามารถและกำลังในการรับประกันภัยประเภทนั้นๆ ของบริษัทประกันภัย เป็นต้นไป

ข้อมูลเบื้องต้นในการพิจารณารับประกันภัยอิสรภาพ มีดังต่อไปนี้

- 1) ชื่อ ที่อยู่ปัจจุบัน อาชีพ ชื่อบริษัท ผู้ต้องหา/จำเลย
- 2) ที่อยู่ทำงาน เงินเดือน/รายได้ บัตรประกันสังคมของผู้ต้องหา/จำเลย
- 3) รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ ที่อยู่ บุคคลที่ผู้ต้องหา/จำเลยรู้จักใกล้ชิด เช่นญาติ เพื่อน

หัวหน้างาน ผู้ปกครอง

- 4) สถานะทางการสมรส ชื่อ ที่อยู่ของกลุ่มสมรส ที่อยู่ทำงานของกลุ่มสมรส บุตร
- 5) ทรัพย์สิน เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์
- 6) พื้นที่ก่อเหตุ รายละเอียดคดี
- 7) การจับกุม เช่น มอบตัว จับทันที หรือจับตามหมาย
- 8) แผนที่บ้านปัจจุบันของผู้ต้องหา/จำเลย
- 9) ชื่อและเบอร์โทรศัพท์บุคคลที่ประสงค์ให้บริษัทประกันภัยติดต่อ

เมื่อผู้เอาประกันภัยได้ให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้รับประกันภัยเพื่อใช้พิจารณาประกอบการรับประกันภัยแล้วนั้นส่วนสุดท้ายที่ผู้เอาประกันภัยต้องกระทำ คือหนังสือยินยอมแก่บริษัท ประกันภัยในการเปิดเผยข้อมูลการรับประกันภัยอิสรภาพ

โดยหนังสือยินยอมมีข้อความสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) สถานที่ทำหนังสือยินยอม
- 2) วันที่ทำหนังสือยินยอม
- 3) โดยหนังสือฉบับนี้ ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว

4) หนังสือเดินทาง (ถ้ามี) หรือกรณีเป็นคนต่างด้าว

5) บัตรประจำตัวคนต่างด้าว

6) “ข้าพเจ้าขอทำหนังสือให้ความยินยอมนี้ไว้ต่อ บริษัทประกันภัย สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมธุรกิจประกันภัย สมาคมประกันวินาศภัย บริษัทประกันภัยอื่นที่เป็นสมาชิกสมาคมประกันวินาศภัย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล หรือผู้มีอำนาจปล่อยตัวชั่วคราว มีข้อความดังต่อไปนี้ ข้าพเจ้าตกลงยินยอมให้บริษัท สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมธุรกิจประกันภัย สมาคมประกันวินาศภัย บริษัทประกันภัยอื่นที่เป็นสมาชิกสมาคมประกันวินาศภัย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล หรือผู้มีอำนาจปล่อยตัวชั่วคราวหรือผู้ได้รับมอบหมายจากหน่วยงาน/บุคคลดังกล่าวข้างต้นสามารถ/ตรวจสอบหรือเปิดเผยข้อมูลของข้าพเจ้าเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ วิเคราะห์ และจัดฐานข้อมูลการประกันภัยอิสรภาพได้ หนังสือให้ความยินยอมของข้าพเจ้าฉบับนี้มีผลต่อบรรดาข้อมูลทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้าที่มีอยู่ต่อบริษัท ทั้งนี้ความยินยอมนี้เป็นการให้ความยินยอมโดยไม่มีข้อจำกัด ไม่มีเงื่อนไข ไม่มีข้อสงวนใดๆทั้งสิ้น”

7) ลงชื่อผู้ให้ความยินยอม

2.6.1.6 ขั้นตอนการทำสัญญาค้ำประกันประกอบการขอซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพเอกสารที่ใช้ประกอบการทำสัญญาค้ำประกัน

1) สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านของผู้ค้ำประกัน

2) หนังสือรับรองเงินเดือน

3) โดยหนังสือสัญญาค้ำประกันมีข้อความสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ก. เลขที่หนังสือสัญญาค้ำประกัน

ข. สถานที่ทำหนังสือสัญญาค้ำประกัน

ค. วันที่ทำหนังสือสัญญาค้ำประกัน

ง. “ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี...สัญชาติไทย อยู่บ้านเลขที่.....ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ผู้ค้ำประกัน” ขอทำหนังสือสัญญาฉบับนี้ให้ไว้แก่ บริษัท ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า “บริษัท” เป็นหลักฐานสำคัญ ดังมีข้อความต่อไปนี้ว่า ตามที่บริษัทได้ตกลงรับค่าของประกันโดยการออกกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพเลขที่.....ไว้ และหาก.....ซึ่งต่อไป สัญญานี้ จะเรียกว่า “ผู้เอาประกันภัย” ได้หลบหนีระหว่างการประกันตัว หรือไม่ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล หรือผู้มีอำนาจปล่อยตัวชั่วคราวอื่นตามกำหนดนัด จนเป็นเหตุให้บริษัทถูกมีคำสั่งปรับตามสัญญาประกันตัว ผู้ค้ำประกันยอมชำระเงินค่าปรับคืนแก่บริษัทในวงเงินไม่เกินบาท

พร้อมดอกเบี้ยที่เกิดขึ้น ตลอดจนค่าเสียหายอื่นที่เกี่ยวข้องแทนผู้เอาประกันภัยทั้งหมด ทั้งนี้โดยไม่จำกัดระยะเวลาตลอดไปจนกว่าบริษัทจะได้รับเงินคืนจนสิ้นเชิง

ถึงแม้ว่าผู้เอาประกันภัยจะถึงแก่กรรม หรือต้องล้มละลายหรือต้องกลายเป็นคนไร้ความสามารถ หรือสาบสูญหรือไปเสียจากถิ่นที่อยู่ หรือไม่ว่ากรณีอื่นใด อันทำให้บริษัทไม่ได้รับเงินคืนเต็มจำนวน บางส่วน ผู้ค้ำประกันยอมรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมกับผู้เอาประกันภัยในเงินที่จะต้องชำระคืนบริษัทที่ค้างอยู่ทั้งหมดโดยทันที

การผ่อนเวลาในการชำระหนี้ หรือการแปลงหนี้ใหม่ การลดหนี้ การประนีประนอมยอมความ หากจะมีกับผู้เอาประกันภัย โดยจะได้แจ้งให้ผู้ค้ำประกันทราบหรือไม่ก็ตาม ให้ถือว่าผู้ค้ำประกันยินยอมด้วยในการนั้นๆ ทุกกรณี

ผู้ค้ำประกันยอมสละสิทธิที่จะต่อสู้ให้บริษัทบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยก่อนเรียกร้องให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบ แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิของบริษัทที่จะดำเนินการเรียกร้องหรือฟ้องร้องผู้เอาประกันภัยหรือทายาท หรือผู้รับช่วงสิทธิ ตามแต่บริษัทจะเห็นสมควร”

4) ข้าพเจ้าผู้ค้ำประกันทราบข้อความตามหนังสือสัญญาผู้ค้ำประกันนี้ตลอดแล้ว จึงลงชื่อให้ไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยาน ลงชื่อผู้ค้ำประกัน ลงชื่อผู้รับมอบอำนาจจากบริษัท ลงชื่อพยาน เมื่อมีการทำสัญญาผู้ค้ำประกันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ขึ้นตอนต่อไปตัวแทนของบริษัทผู้รับประกันภัยจะส่งเอกสารข้อมูลทั้งหมดของต้องหาหรือจำเลย ไปยังบริษัทผู้รับประกันภัย เพื่อให้บริษัทผู้รับประกันภัยที่กระทำโดยผู้มีอำนาจทำการพิจารณาและทำความเข้าใจในการพิจารณาขายกรมธรรม์ประกันอัศรภาพหลังกระทำคามผิด ซึ่งเอกสารการพิจารณาขาย

มีข้อความสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) กรมธรรม์อยู่ในการพิจารณาขายของ
 - (1) ตัวแทนพิจารณาขาย
 - (2) พนักงานขายของบริษัท
 - (3) ผู้ช่วยหัวหน้าแผนก/ผู้จัดการสาขา/ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายอัศรภาพ
 - (4) ผู้จัดการฝ่าย/ผู้จัดการภาค
- 2) วงเงินที่เอาประกัน
 - (1) ไม่เกิน 50,000 บาท
 - (2) 50,000-100,000 บาท
 - (3) 100,001-200,000 บาท
 - (4) 200,001-300,000 บาท
 - (5) 300,001-400,000 บาท

- (6) 400,001 บาทขึ้นไป
- 3) เพศผู้ต้องหา
 - (1) ชาย
 - (2) หญิง
- 4) เอกสารที่ใช้ประกอบการตรวจสอบ
 - (1) บันทึกการจับกุม คำฟ้อง หรือใบฝากขัง
 - (2) หลักฐานการมีรายได้ของผู้ต้องหาหรือจำเลย
 - (3) ภูมิลำเนาตามบัตรประชาชน ทะเบียนบ้านผู้ต้องหาหรือจำเลย
 - (4) วุฒิการศึกษา (ถ้ามี)
 - (5) หลักทรัพย์ร่วม เช่น โฉนดที่ดิน เงินสด ฯลฯ
 - (6) ใบคำขอเอาประกัน
 - (7) สัญญาค้ำประกัน
- 5) ความเห็นเพิ่มเติมในการพิจารณาการขาย

2.6.2 หลักการและนิติสัมพันธ์ที่เกิดจากการใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพในการดำเนินการปล่อยชั่วคราวในชั้นศาล

เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพมาเป็นที่ยอมรับแล้ว แต่การที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับอิสรภาพระหว่างการดำเนินคดีนั้นยังคงต้องมีการปฏิบัติตามกฎหมายที่ได้บัญญัติให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 (1)-(5)⁷⁰ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (7) ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการปล่อยชั่วคราว สิทธิได้รับการปล่อยชั่วคราวตามรัฐธรรมนูญนี้ไม่ใช่สิทธิโดยแท้ หากแต่เป็นเพียงข้อเรียกร้องให้รัฐต้องพิจารณาการปล่อยชั่วคราว⁷¹

ผู้เขียนขออธิบายขั้นตอนการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในชั้นศาลโดยใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักทรัพย์ ในข้อย่อต่อไปนี้

⁷⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106.

⁷¹ คณิต ฒ นคร ค (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 386.

2.6.2.1 การยื่นขอปล่อยชั่วคราวในชั้นศาลโดยใช้กรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักทรัพย์

การขอปล่อยชั่วคราวมิใช่เรื่องเห็นเองโดยลำพัง (ex officio) แต่เป็นเรื่องที่จะต้องมีการร้องขอ⁷² ซึ่งผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอ คือตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกควบคุมหรือขังอยู่ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง⁷³ เช่น คู่สมรส ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง นายจ้าง หรือทนายความของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเป็นต้น โดยผู้ยื่นคำร้องต้องยื่นต่อเจ้าพนักงานหรือศาล ดังที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 (1)-(5)

การยื่นขอปล่อยชั่วคราวในชั้นศาลโดยใช้กรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักทรัพย์ มี 2 กรณี คือ

กรณีแรกอยู่ระหว่างการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนยังทำการสอบสวนไม่เสร็จและพนักงานสอบสวนใกล้จะหมดอำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหา จึงจำเป็นต้องมาขออำนาจศาลฝากขังซึ่งผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวได้ กรณีนี้เราเรียกว่า การยื่นขอปล่อยชั่วคราวในชั้นศาลระหว่างสอบสวน

กรณีที่สอง เป็นการขอปล่อยชั่วคราวในชั้นศาลแต่เป็นระหว่างการพิจารณา กล่าวคือเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จและได้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการฟ้องจำเลยต่อศาลแล้ว เราเรียกการปล่อยชั่วคราวในกรณีนี้ว่า การขอปล่อยชั่วคราวในชั้นศาลระหว่างพิจารณา ซึ่งการใช้กรมธรรม์ประกันอิสรภาพสามารถใช้ยื่นเพื่อเป็นหลักทรัพย์ได้ทั้งสองกรณี และไม่ว่าจะเป็นกรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดหรือกรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด มีวิธีและขั้นตอนดังนี้

1. เมื่อญาติของผู้ต้องหาหรือจำเลยมาแจ้งกับตัวแทนบริษัทประกันภัยว่าประสงค์จะซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ตัวแทนบริษัทประกันภัยจะถามญาติของผู้ต้องหาหรือญาติจำเลยว่ามีภาระเงินอะไรบ้าง หรือถ้ามีสำเนาฝากขัง หรือสำเนาคำฟ้องก็สามารถดูข้อหาจากเอกสารเหล่านั้นได้ แต่ถ้าไม่มีสำเนาฝากขัง หรือสำเนาคำฟ้อง ตัวแทนบริษัทประกันภัยจะไปถามเจ้าหน้าที่ศาลว่าข้อหานี้ถ้าจะยื่นขอปล่อยชั่วคราวต้องใช้หลักทรัพย์เท่าไร โดยยื่นสำเนาบัตรประชาชนหรือแจ้งชื่อนามสกุลของผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อที่จะรู้จำนวนเงินที่ต้องระบุในตารางกรมธรรม์แล้วไปทำสัญญา ข้อตกลง เงื่อนไข ระหว่างผู้ซื้อซื้อกับบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ เพื่อที่จะได้ออกกรมธรรม์ และหนังสือรับรองเพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวต่อไป

⁷² คณิต ฒ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 273.

⁷³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106.

ในส่วนขั้นตอนี้จะมีความแตกต่างจากกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิด เนื่องจากกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดเป็นการซื้อกรรมธรรม์ก่อนมีการกระทำความผิด ดังนั้นผู้เอาประกันจะมีกรรมธรรม์อยู่แล้วตั้งแต่วันที่ทำสัญญาประกันภัย กล่าวคือ เมื่อผู้เอาประกันได้กระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในตารางกรรมธรรม์และยังอยู่ในระยะเวลาที่สัญญาประกันภัยให้ความคุ้มครอง เมื่อเกิดเหตุผู้เอาประกันสามารถแจ้งไปยังบริษัทประกันภัยหรือตัวแทนของบริษัทประกันภัยที่ตนเองเอาประกันภัยไว้ว่าผู้เอาประกันภัยถูกจับหรือควบคุมตัวอยู่ในเขตไหน หรือจะมีการส่งฟ้องผู้ต้องหาที่ศาลใด เวลาใด เพื่อจะส่งตัวแทนของบริษัทประกันภัยไปดำเนินการออกหนังสือรับรองตลอดจนการอื่นใดที่เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวจนเสร็จสิ้น โดยตัวแทนของบริษัทประกันภัยจะออกหนังสือรับรองเพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราว ซึ่งในหนังสือรับรองที่เรียกว่า แบบ รย 03 จะอ้างเลขที่กรรมธรรม์เดิมที่เป็นตารางกรรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ที่เคยกออกในตอนแรก

2. เมื่อตัวแทนของบริษัทประกันออกกรรมธรรม์และหนังสือรับรองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ตัวแทนของบริษัทประกันจะยื่นเอกสารให้กับเจ้าหน้าที่ศาล ซึ่งเอกสารที่ต้องใช้ประกอบคำร้องขอปล่อยชั่วคราวมีดังนี้⁷⁴

- (1) บัตรประจำตัวประชาชนของผู้ร้องขอประกัน และของผู้ต้องหา
- (2) ทะเบียนบ้าน (ฉบับเจ้าบ้าน) ของผู้ร้องขอประกัน และของผู้ต้องหา
- (3) การมอบอำนาจจะต้องมีใบมอบอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 47 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 และผู้รับมอบอำนาจจะต้องแนบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และต้องให้ผู้รับมอบอำนาจของบริษัทประกันภัยลงลายมือชื่อแทนบริษัทในคำร้องขอปล่อยชั่วคราว
- (4) หนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคล จากกรมพัฒนาธุรกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์ หนังสือวัตถุประสงค์ของบริษัท
- (5) กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพและหนังสือรับรองในวันยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว หากเอกสารที่ต้องนำมาแนบนั้น ไม่ครบถ้วน ผู้ร้องขอประกันอาจขอคัดพ่อนำมาส่งศาลในภายหลัง ซึ่งศาลมีอำนาจพิจารณาอนุญาตให้คัดพ่อนได้ตามที่เห็นสมควร⁷⁵

⁷⁴ สำนักคณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรม สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม สำนักพัฒนาระบบงาน. (2555). คู่มือการบังคับคดีนายประกันในคดีอาญา เล่ม 1 (การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การเพิ่มศักยภาพงานบังคับคดีผู้ประกัน). หน้า 4.

⁷⁵ แหล่งเดิม. หน้า 5.

เมื่อเจ้าหน้าที่ศาลรับเอกสารข้างต้นมาแล้ว ปัจจุบันทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ศาลจะเป็นผู้พิมพ์คำร้องขอปล่อยชั่วคราว สัญญาประกันและบัญชีหลักทรัพย์โดยใส่ข้อมูลตามเอกสารที่ตัวแทนบริษัทประกันภัยนำมายื่นไว้ในคำร้องขอปล่อยชั่วคราว และผู้ร้องขอประกันนั้นปัจจุบันเป็นบริษัทประกันภัย โดยตัวแทนของบริษัทประกันภัยที่เป็นผู้รับมอบอำนาจจากบริษัทจะเป็นผู้ลงลายมือชื่อแทนบริษัทในคำร้องขอปล่อยชั่วคราว

ในคำร้องขอปล่อยชั่วคราว สัญญาประกันและบัญชีหลักทรัพย์ มีดังต่อไปนี้

คำร้องขอปล่อยชั่วคราว แบบ (57 ข.) มีรายละเอียดดังนี้

- (1) หมายเลขคดีดำที่ หมายเลขคดีแดงที่
- (2) ชื่อศาล วัน เดือน ปี ที่ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว
- (3) คดีระหว่าง ผู้ร้อง/โจทก์ กับ ผู้ต้องหา/จำเลย
- (4) ข้าพเจ้า...ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความประสงค์ขอให้ศาลสั่งปล่อยตัวข้าพเจ้าชั่วคราวประกันระหว่าง...ที่อยู่ตามเอกสารที่แนบท้ายคำร้อง

(5) ข้าพเจ้า...ขอเป็นผู้ขอประกัน โดยมีหลักประกันมาวางเป็นหลักประกัน ดังนี้ เช่น หนังสือรับรองเลขที่...ตารางกรมธรรม์เลขที่

(6) หากข้าพเจ้ามีความจำเป็นต้องขอเปลี่ยนหลักประกัน ข้าพเจ้ายินดีให้เปลี่ยนแปลงจำนวนเงินตามสัญญาประกันได้ตามที่เห็นสมควร

(7) หากมีการผิดสัญญาประกัน ข้าพเจ้ายินดีให้บังคับหลักทรัพย์ประกันได้ทันที หรือนำเงินค่าปรับมาชำระ โดยจะไม่ขอผ่อนชำระ โดยข้าพเจ้ายินยอมรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม จนครบจำนวนในสัญญาประกัน ขอรับรองว่าที่อยู่ที่แจ้งเป็นที่อยู่ของปัจจุบันของข้าพเจ้า หากมีการย้ายที่อยู่จะแจ้งให้ศาลทราบภายใน 7 วัน ถ้าไม่แจ้งถือว่าการส่งหมายไปตามที่อยู่ที่ให้ไว้เป็นการส่งโดยชอบ ข้าพเจ้ารอฟังคำสั่งอยู่ ถ้าไม่รอถือว่าทราบแล้ว

(8) ลงลายมือชื่อผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้ขอประกัน เจ้าหน้าที่ศาล

(9) ข้าพเจ้าสัญญาว่าจะไม่หลบหนี ยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน จงใจ ให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกหลวง กระทำโดยมิชอบต่อพยานหรือผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่การสอบสวนหรือการพิจารณาของศาลรวมทั้งก่อเหตุร้ายประการอื่น โดยเคร่งครัด ลงชื่อผู้ต้องหาหรือจำเลย

(10) คำสั่งศาล อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวระหว่าง.....ผิดสัญญาประกันปรับ.....บาท ลงชื่อผู้พิพากษา

สัญญาประกัน แบบ (58 ข.) มีรายละเอียดดังนี้

- (1) หมายเลขคดีดำที่ หมายเลขคดีแดงที่
- (2) ชื่อศาล วัน เดือน ปี
- (3) คดีระหว่าง ผู้ร้อง/โจทก์ กับ ผู้ต้องหา/จำเลย
- (4) ข้าพเจ้าสัญญารับประกันตัว.....ผู้ต้องหา/จำเลย ในคดีเรื่องนี้เพื่อให้ศาลปล่อยชั่วคราว จนกว่าข้าพเจ้าได้นำบุคคลดังกล่าวมาจับตัวต่อศาล และศาลสั่งให้ถอนประกันหรือปล่อยตัวไป

(5) ในระหว่างประกันนี้ ข้าพเจ้าหรือผู้ที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวจะขอปฏิบัติตามที่นัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาล หากมีการผิดสัญญา ข้าพเจ้ายอมรับผิดชอบใช้เงินเป็นจำนวน.....บาท ให้แก่ศาลจนครบ โดยไม่ขอผ่อนชำระ

- (6) รายละเอียดหลักประกันปรากฏตามบัญชีหลักทรัพย์
- (7) ข้าพเจ้าจะมาศาลตามนัดทุกนัด หากไม่มาให้ถือว่าทราบคำสั่งศาลในแต่ละนัดแล้ว
- (8) หากข้าพเจ้าผิดสัญญา ศาลมีอำนาจบังคับข้าพเจ้าให้ใช้เบี้ยปรับเต็มตามจำนวนในสัญญานี้แล้วบังคับคดีเอาหลักทรัพย์สินทั้งหลายของข้าพเจ้าให้ใช้เบี้ยปรับนั้นตลอดจนค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหายทั้งปวงอันเกี่ยวแก่การนี้

(9) หากข้าพเจ้าผิดสัญญา ข้าพเจ้ายอมรับผิดชอบเต็มตามจำนวนในสัญญานี้อย่างลูกหนี้ร่วม

(10) ให้ผู้ประกันนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย.....มาส่งศาลวันที่.....เวลา.....

(11) ลงลายมือชื่อผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้ขอประกัน

(12) คำสั่ง อนุญาตให้.....ผู้ประกันตามสัญญานี้ ลงชื่อผู้พิพากษา

บัญชีหลักทรัพย์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) หมายเลขคดีดำที่ หมายเลขคดีแดงที่
- (2) ชื่อศาล วัน เดือน ปี
- (3) คดีระหว่าง ผู้ร้อง/โจทก์ กับ ผู้ต้องหา/จำเลย
- (4) รายการทรัพย์สิน ราคา เจ้าของหลักทรัพย์

3. เมื่อเจ้าหน้าที่ศาลพิมพ์รายละเอียดในคำร้องขอปล่อยชั่วคราว สัญญาประกันและบัญชีหลักทรัพย์ เรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่ศาลจะเรียกให้ตัวแทนบริษัทประกันมารับคำร้องขอปล่อยชั่วคราว สัญญาประกัน และบัญชีหลักทรัพย์ เพื่อนำไปให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกควบคุมตัวหรือยังไม่ว่าจะอยู่ที่ห้องขังชั่วคราวของศาล หรือที่เรือนจำลงชื่อในเอกสารดังกล่าวข้างต้น

เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลย และผู้ขอประกัน ลงชื่อในเอกสารดังกล่าวข้างต้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ตัวแทนบริษัทประกันจะนำเอกสารดังกล่าว คือ คำร้องขอปล่อยชั่วคราว สัญญา

ประกัน และบัญชีหลักทรัพย์นำมาให้เจ้าหน้าที่ศาลอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้เจ้าหน้าที่ศาลเสนอคำร้องขอปล่อยชั่วคราว สัญญาประกันต่อศาลเพื่อพิจารณาหลักประกันต่อไป

โดยก่อนเสนอสัญญาประกันต่อศาลเพื่อพิจารณาหลักประกัน ให้เจ้าหน้าที่ศาลผู้รับผิดชอบตรวจสอบข้อมูลของผู้ประกันดังนี้⁷⁶

(1) ตรวจสอบสถานะของผู้ประกันว่าถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือเป็นบุคคลล้มละลายหรือไม่ จากเว็บไซต์ของศาลล้มละลายกลาง (www.cbc.coj.go.th) และจากเว็บไซต์ของกรมบังคับคดี (www.led.go.th)

(2) ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกันจากโปรแกรมตรวจสอบผู้ประกันผิดสัญญาผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (<https://vpn.coj.go.th>)

5. เมื่อเจ้าหน้าที่ศาลตรวจสอบข้อมูลข้างต้นเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่ศาลจะเสนอคำร้องขอปล่อยชั่วคราว สัญญาประกันและบัญชีหลักทรัพย์ พร้อมทั้งเอกสารประกอบคำร้องขอปล่อยชั่วคราวทั้งหมดเสนอศาลเพื่อพิจารณาหลักประกันต่อไป

ถ้าศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ 200 บาท

ถ้าศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าหน้าที่ศาลจะแจ้งคำสั่งศาลที่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวให้ผู้ขอประกันทราบและให้ผู้ขอประกันลงชื่อรับทราบคำสั่งศาล พร้อมทั้งแจ้งกำหนดวันรายงานตัวและลงชื่อรับทราบเช่นกัน หลังจากนั้นก็จะดำเนินการแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเรียกว่าตำรวจศาลมารับทราบคำสั่งศาลที่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเพื่อปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย กรณีนี้เป็นกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมตัวอยู่ที่ห้องขังของศาล ถ้าจำเลยอยู่ที่เรือนจำ เจ้าหน้าที่ศาลต้องดำเนินการออกหมายปล่อยเพื่อให้เจ้าหน้าที่เรือนจำมารับหมายปล่อยและดำเนินการปล่อยตัวจำเลยในที่สุด

กรณีของบริษัทประกันภัยเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวแล้ว ตัวแทนจะเก็บเบี้ยประกันจากผู้เอาประกัน โดยคิดเป็น ร้อยละ 12 ของวงเงินตามที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์

6. เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวแล้ว เจ้าหน้าที่ศาลจะเก็บหนังสือรับรองที่เป็นหลักทรัพย์ไว้กับศาล และมีหนังสือไปยังบริษัทประกันภัยตามที่ตัวแทนของบริษัทมาขึ้นเป็นผู้ขอประกันว่า ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีกรมธรรม์ของบริษัทประกันดังกล่าวเป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราว เช่น ในคดีหมายเลขคำที่ 1 และผู้ต้องหาหรือจำเลยมีชื่อนาย ก ตามหนังสือรับรองเลขที่ 2 ตารางกรมธรรม์เลขที่ 3

⁷⁶ แหล่งเดิม. หน้า 7.

หนังสือแจ้งเรื่องหนังสือรับรองมีรายละเอียดดังนี้

- (1) ชื่อศาลที่ออกหนังสือ
- (2) วัน เดือน ปี ที่ออกหนังสือ
- (3) เลขที่หนังสือ
- (4) เรื่องหนังสือรับรอง
- (5) เรียนกรรมการผู้จัดการบริษัทประกันภัย แผนกประกันภัยเบ็ดเตล็ด
- (6) อ้างถึงหนังสือรับรองเลขที่.....ลงวันที่.....

(7) เนื้อหาว่า “ด้วยคดีอาญาของศาล.....ได้ยึดหนังสือรับรองที่ออกให้ นาย/นาง/นางสาว...ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามหนังสือรับรองเลขที่.....ตารางกรมธรรม์เลขที่.....เป็นหลักประกันในวงเงิน.....บาท และศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย หากผิดสัญญาประกันปรับวงเงิน.....บาท ในคดีอาญาคำร้องที่....ระหว่างผู้ร้อง/โจทก์ กับ ผู้ต้องหาหรือจำเลย จึงเรียนมาเพื่อทราบ ขอแสดงความนับถือ ลงชื่อเจ้าหน้าที่ศาลผู้รับผิดชอบ และระบุว่า ปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการศาล

ขั้นตอนสุดท้ายเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยมีหลักประกันเป็นกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ คือ การมีหนังสือแจ้งเรื่องหนังสือรับรองไปยังบริษัทผู้รับประกันภัยให้ทราบ

2.6.2.2 นิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรมธรรม์ประกันอิสรภาพประกอบด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ผู้ต้องหาหรือจำเลย
2. ศาล
3. บริษัทประกันภัย

หัวข้อนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ

1. นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยกับบริษัทประกันภัย

นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้เอาประกันภัย กับบริษัทประกันภัยที่เป็นผู้รับประกันภัย เป็นนิติสัมพันธ์ตามสัญญาประกันภัย กล่าวคือ ในการทำกรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิด บุคคลทั่วไปที่ประสงค์จะมีหลักทรัพย์ในการขอประกันตัวไว้ล่วงหน้า เนื่องจากตนเองมีความเสี่ยงหรือมีโอกาสที่จะกระทำความผิดอาญาโดยเข้าทำสัญญาประกันภัย โดยซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดจากบริษัทประกันภัย ในทำนองเดียวกันกรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและกำลังจะถูกควบคุมหรือถูกควบคุมตัวแล้ว ประสงค์จะหาหลักทรัพย์เพื่อนำไปยื่นปล่อย

ชั่วคราวกับศาล จึงเป็นการซื้อความคุ้มครองหากภัยเกิดที่ว่า ถ้าผู้เอาประกันภัยได้กระทำความผิด บริษัทประกันภัยที่เป็นผู้รับประกันภัยต้องมาขึ้นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรมธรรม์ประกัน อิศราภาพและหนังสือรับรองมาเป็นหลักทรัพย์ และถ้าผู้เอาประกันภัยหลบหนีจนศาลมีคำสั่งปรับ นายประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น บริษัทประกันภัยต้องจ่ายค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัย เห็นได้ว่ากรมธรรม์ประกันอิศราภาพก่อนกระทำความผิดและกรมธรรม์ประกันอิศราภาพหลังกระทำความผิด อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายลักษณะสัญญาประกันภัย ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 โดยสมบูรณ์

กรมธรรม์ประกันอิศราภาพทำให้บริษัทประกันภัยที่เป็นผู้ออกกรมธรรม์เกิดหน้าที่ต้อง จัดหาหรือออกหนังสือรับรองที่ถือว่าเป็นหลักทรัพย์ที่มีค่าอย่างอื่นเป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว และเมื่อศาลมีคำสั่งปรับนายประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยต้องชำระค่าปรับกรมธรรม์ประกันอิศราภาพยังทำให้บริษัทประกันภัยผู้ออกกรมธรรม์เกิดสิทธิและหน้าที่ในการเข้าผูกพันตาม สัญญาประกันตัวจำเลยในฐานะเป็นผู้ขอประกันในคดีอาญา

2. นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยกับศาล

ตามที่กฎหมายบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112⁷⁷ การปล่อยชั่วคราวนั้นมิใช่เป็นเรื่องเห็นเองโดยลำพัง (ex officio) แต่ต้องเป็นเรื่องที่ต้องมีการร้องขอ เพราะการปล่อยชั่วคราวเป็นมาตรการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของบุคคล⁷⁸ การปล่อยชั่วคราวกฎหมายกำหนดให้ทำเป็นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว โดยการปล่อยชั่วคราวมี 3 ลักษณะ คือ การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน และการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน ซึ่งการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน และหลักประกัน จำต้องมีการทำสัญญาประกันดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 112 และสัญญาประกันตัวจำเลยจะมีลักษณะผลทางกฎหมายเป็นอย่างไร ผู้เขียนเห็นว่า

⁷⁷ มาตรา 112 เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ก่อนปล่อยไปให้ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันลงลายมือชื่อในสัญญาประกันนั้น

ในสัญญาประกันนอกจากข้อความอย่างอื่นอันพึงมี ต้องมีข้อความดังนี้ด้วย

(1) ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกัน แล้วแต่กรณี จะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงาน หรือศาลซึ่งให้ปล่อยชั่วคราว

(2) เมื่อผิดสัญญาจะใช้เงินจำนวนที่ระบุไว้

ในสัญญาประกันจะกำหนดภาระหน้าที่หรือเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว หรือผู้ประกันต้องปฏิบัติ เกินความจำเป็นแก่กรณีมิได้.

⁷⁸ คณิต ฌ นคร ค เล่มเดิม. หน้า 389.

สัญญาประกันตัวจำเลย เป็นสัญญาที่เกิดจากผู้ขอประกันมีคำเสนอ โดยคำเสนอนั้น ผู้ขอประกันทำเป็นสัญญาประกันตัวจำเลย เสนอไปยังศาลที่เป็นหน่วยงานของรัฐ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ถือว่าศาลมีคำสนองรับตามคำเสนอนั้น เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันจึงเกิดเป็นสัญญา เห็นได้ว่าสัญญาประกันตัวจำเลย มีลักษณะเป็นสัญญา กล่าวคือเป็นการก่อความผูกพันใช้หลักสัญญาที่มีคำเสนอ โดยผู้ขอประกันมีเจตนาเข้าทำสัญญาประกันตัวจำเลยและรัฐมีคำสนองตอบกลับมาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว จึงเกิดเป็นสัญญาประกันตัวจำเลย

เมื่อสัญญาประกันตัวจำเลย ถือว่าเป็นสัญญา ส่วนจะเป็นสัญญาทางแพ่งหรือไม่นั้น กรณีนี้ มีนักกฎหมายบางท่านให้ความเห็น คือ

ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฌ นคร มีความเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยเป็นหลักฐานของการปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นเรื่องของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ใช่สัญญาทางแพ่ง ซึ่งผู้ตกลงชื่อในสัญญาประกันต้องรับผิดชอบข้อความในสัญญาประกัน⁷⁹ นอกจากนั้นการบังคับใช้สัญญาประกัน ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงสัญญาประกันได้เอง ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 115 บัญญัติไว้ ซึ่งความในมาตรานี้แสดงให้เห็นด้วยว่า สัญญาประกันไม่ใช่สัญญาทางแพ่ง และเมื่อศาลแล้วแต่กรณี สั่งเปลี่ยนแปลงสัญญาประกันแล้ว ถ้าผู้ประกันประสงค์จะรับผลตามสัญญาประกันก็จะต้องปฏิบัติตามนั้น⁸⁰

รชฎ เจริญกล้า มีความเห็นว่า อำนาจในการให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ สัญญาประกันจึงมิใช่มีลักษณะเหมือนสัญญาโดยทั่วไปที่ต้องอาศัยเจตนาของทั้งสองฝ่าย หากศาลยังไม่พอใจหลักประกัน มีอำนาจที่จะยังไม่ให้ประกันได้ ซึ่งอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจจะโต้แย้งได้ นอกจากจะใช้สิทธิอุทธรณ์ขึ้นไปตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 และการบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติถึงการบังคับตามสัญญาประกันไว้แล้ว ดังนั้นจึงแทบจะไม่ต้องใช้หลักสัญญาทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เลย โดยถือว่าเป็นสัญญาประกันที่บังคับกันได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และค่าปรับที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาประกัน ที่ไม่ยอมส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นเรื่องการผิดสัญญาที่จะต้องเสียค่าปรับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างชัดเจนแล้ว จึงไม่ต้องนำเรื่องเบี่ยงปรับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นหลักทั่วไปมาใช้ก็ เพราะจะทำให้หลักกฎหมายใช้ปะปนกันสับสนไปหมด⁸¹

⁷⁹ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 277.

⁸⁰ คณิต ฌ นคร ง (2546). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 381-383.

⁸¹ รชฎ เจริญกล้า. (2543). *บันทึกท้ายคำพิพากษาศาลฎีกา 60 ปี*. หน้า 7-9.

แนวที่สอง ตามคำวินิจฉัยของศาลฎีกาเห็นไปในทำนองว่า สัญญาประกันตัวจำเลยในคดีอาญา มีลักษณะเป็นสัญญาทางแพ่ง คือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 3840/2526 ศาลวินิจฉัยว่า “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ในกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นสมควรโดยมิต้องฟ้อง เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือพนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ได้” ศาลฎีกาเห็นว่า จำนวนเงินที่นายประกันจะต้องชำระต่อศาลเมื่อผิดสัญญาประกันนั้น มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ศาลลดจำนวนลงได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 43/2520 ศาลวินิจฉัยว่า จำนวนเงินที่กำหนดไว้ในสัญญาประกันซึ่งผู้ประกันจะต้องชำระเมื่อมีการผิดสัญญา โดยส่งตัวผู้ที่ขอประกันให้ตามกำหนดมิได้นั้น เป็นเบี้ยปรับซึ่งศาลมีอำนาจลดลงเป็นจำนวนพอสมควรได้ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 383

คำพิพากษาฎีกาที่ 934/2522 ศาลวินิจฉัยว่าการที่นายประกันผิดสัญญาประกัน ไม่ส่งตัวผู้ต้องหา เป็นการฟ้องเรียกเอาเบี้ยปรับ ค่าปรับสัญญาประกันเป็นเบี้ยปรับ ถ้าสูงเกินส่วน ศาลลดลงได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 383 และ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2768/2523 ศาลวินิจฉัยว่า จำเลยทำสัญญาขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวนกับโจทก์ ถ้าผิดสัญญาโดยส่งตัวผู้ต้องหาไม่ได้ ย่อมใช้เงินแก้โจทก์จำนวนหนึ่ง ต่อมาจำเลยส่งตัวผู้ต้องหาไม่ได้ โจทก์ถือว่าจำเลยผิดสัญญาสั่งปรับตามสัญญา ถึงแม้ต่อมาจะมีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมผู้ต้องหาพ้นความรับผิดโดยสิ้นเชิง และพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องแล้วก็ตาม ก็ย่อมไม่กระทบถึงสัญญาประกันระหว่างโจทก์จำเลยซึ่งเป็นการรับผิดชอบส่วนแพ่ง สัญญาประกันย่อมมีผลใช้บังคับไม่ถือว่าเป็นการชำระหนี้ที่พ้นวิสัย

ในกรณีนี้ มีนักกฎหมายบางท่านมีความเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยในคดีอาญามีลักษณะเป็นสัญญาทางแพ่ง คือ

ศาสตราจารย์ ประภาศน์ อวยชัย มีความเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยในคดีอาญา ที่ทำไว้กับศาล เพื่อให้ศาลปล่อยจำเลยไปชั่วคราวนั้น เป็นสัญญาที่ผูกพันเฉพาะตัวผู้ประกันให้มีหน้าที่จะนำตัวจำเลยส่งต่อศาลตามกำหนดเท่านั้น เมื่อผู้ประกันตายลงในระหว่างที่มีสัญญาประกัน และยังไม่มีการปรับใหม่ฐานผิดสัญญาประกันเกิดขึ้น สัญญาประกันก็ย่อมเป็นอันระงับลง เพราะขาดฝ่ายที่เป็นลูกหนี้ การที่ศาลจะยึดถือหลักฐานที่เอามาให้ไว้เป็นประกัน ย่อมหมายความว่า ยึดเอาไว้เพื่อบังคับคดี เมื่อผิดสัญญาประกัน หากสัญญาประกันระงับลงเสียก่อน และไม่มีการผิดสัญญาต่อไปแล้ว ก็หมดเหตุที่จะยึดถือไว้ และถือว่าสัญญาประกันตัวจำเลยหรือผู้ต้องหาเป็นสัญญา

เฉพาะตัวนายประกัน หน้าที่ที่จะส่งมอบตัวจำเลยหรือผู้ต้องหาตามกำหนดนัดจึง ไม่ตกเป็นมรดกแก่ทายาทแต่อย่างใด⁸²

จากกรณีข้างต้นเห็นได้ว่า ประเด็นปัญหาสัญญาประกันตัวจำเลยเป็นสัญญาทางแพ่งหรือไม่ ยังเป็นที่ถกเถียงทางวิชาการ โดยมีความเห็นออกเป็น 2 แนวทาง คือด้านความเห็นของนักกฎหมายบางท่านที่เห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยไม่ใช่สัญญาทางแพ่ง และแนวที่สอง คือตามแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่เห็นว่าเป็นสัญญาทางแพ่ง ส่วนผู้เขียนเห็นอย่างไรนั้น ผู้เขียนขอวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

3. นิติสัมพันธ์ระหว่างบริษัทประกันภัยกับศาล

นิติสัมพันธ์ระหว่างบริษัทประกันภัยกับศาลนั้น ประการแรก คือ บริษัทประกันภัยที่ เป็นผู้ขอประกัน ตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น ในกรณีนี้มีฐานะเป็นผู้ขอประกัน ดังนั้น นิติสัมพันธ์ระหว่างบริษัทประกันภัยกับศาล จึงเป็นลักษณะทำนองเดียวกับนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยกับศาล กล่าวคือ เป็นสัญญาที่เกิดจากผู้ขอประกันมีคำเสนอ โดยคำเสนอนั้น ผู้ขอประกันทำเป็นสัญญาประกันตัวจำเลย เสนอไปยังศาลที่เป็นหน่วยงานของรัฐ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ถือว่าศาลมีคำสนองรับตามคำเสนอนั้น เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันจึงเกิดเป็นสัญญา เห็นได้ว่าสัญญาประกันตัวจำเลย มีลักษณะเป็นสัญญา กล่าวคือเป็นการก่อความผูกพันใช้หลักสัญญาที่มีคำเสนอ โดยผู้ขอประกันมีเจตนาเข้าทำสัญญาประกันตัวจำเลย และรัฐมีคำสนองตอบกับมาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว จึงเกิดเป็นสัญญาประกันตัวจำเลย

ประการที่สอง เป็นนิติสัมพันธ์ตามหนังสือรับรองที่บริษัทประกันภัยได้ออกให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยหนังสือรับรองที่บริษัทประกันภัยได้ออกให้ นั้นทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทประกันภัยกับศาล กล่าวคือความสัมพันธ์เกิดจากการที่บริษัทประกันภัยได้แสดงเจตนาผูกพันตนโดยออกหนังสือรับรองว่า จะชดใช้เบี้ยปรับหากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่ปฏิบัติตามกำหนดนัด เมื่อผิดสัญญาประกันทำให้ศาลบังคับตามสัญญาประกัน อันถือได้ว่าการแสดงเจตนาดังกล่าวเป็นคำเสนอไปยังศาล และเมื่อศาลได้พิจารณาหนังสือรับรองดังกล่าวแล้ว ยอมรับหนังสือรับรองนั้นไว้เป็นหลักทรัพย์ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ย่อมถือได้ว่าเป็นคำสนองรับคำเสนอของบริษัทประกันภัยแล้ว เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันจึงเกิดสัญญา ดังนั้น ความสัมพันธ์ในส่วนนี้จึงมีลักษณะเป็นสัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นเอกเทศสัญญาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่เป็นสัญญาไม่มีชื่อ คือ เป็นสัญญาที่เกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปตกลงที่จะผูกพันกัน โดยชอบด้วยกฎหมายและอยู่ภายใน

⁸² สัญญา ธรรมศักดิ์. (ม.ป.ป.). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-ภาค 3 มาตรา 1-171 (ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดย ศาสตราจารย์ประภาส อวยชัย). หน้า 113.

ขอบเขตของกฎหมายลักษณะทั่วไป นอกจากนี้สัญญาไม่มีชื่อดังกล่าว ย่อมจะต้องอยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยหลักทั่วไปรวมทั้งต้องบังคับตามหลักเกณฑ์ใน บรรพ 2 ว่าด้วยหนี้⁸³

2.7 การออกกรรมกรรมประกันอิสรภาพอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 เป็นกฎหมายฉบับหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัญญาประกันภัยและกรรมกรรมประกันภัยโดยตรง ซึ่งเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งเน้นที่จะควบคุมธุรกิจประกันวินาศภัยเพื่อมิให้เกิดปัญหาต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเนื่องจากเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก กรรมกรรมประกันภัยที่ใช้ในประเทศไทยมีทั้งที่ถูกดัดแปลงและแปลมาจากกรรมกรรมแบบมาตรฐานของต่างประเทศและกรรมกรรมชนิดที่เป็นภาษาต่างประเทศ นำมาใช้โดยไม่ได้แปลเป็นภาษาไทย และที่สำคัญคือ กรรมกรรมประกันภัยมีลักษณะคล้ายสัญญาที่ระบุรายละเอียดของเงื่อนไขความรับผิดชอบไว้เรียบร้อยแล้วแต่ผู้เอาประกันภัยไม่มีโอกาสเจรจาต่อรองในข้อความกรรมกรรมประกันภัยเป็นอย่างอื่นได้

แต่ไม่ว่ากรรมกรรมชนิดใดที่นำออกใช้ต่อประชาชน บริษัทประกันภัยจะต้องนำแบบของกรรมกรรมเหล่านั้นขอความเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันวินาศภัย ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มาตรา 29 มิฉะนั้นจะนำออกใช้ไม่ได้และหากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดโทษไว้ด้วย⁸⁴ กรณีข้างต้นอธิบายได้ว่า รัฐจะไม่เป็นผู้ร่างกรรมกรรมประกันภัยขึ้น หรือกำหนดว่ากรรมกรรมประกันภัยชนิดใดจะต้องมีข้อความอย่างไร แต่ปล่อยให้บริษัทประกันภัยเสนอข้อความให้นายทะเบียนเห็นชอบในแบบของกรรมกรรมประกันภัยชนิดต่างๆ ที่จะออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย และบริษัทประกันภัยไม่มีสิทธิร่างกรรมกรรมขึ้นใช้เองได้โดยไม่ผ่านการเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันวินาศภัย ทั้งนี้เพื่อให้ตลาดประกันภัยในประเทศเป็นไปโดยอิสระพอสมควรและบริษัทประกันภัยในประเทศสามารถนำรูปแบบ

⁸³ ครอบงวนัญ ยูทซ์ชัย. (2549). การปล่อยชั่วคราวโดยใช้หนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกัน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 156.

⁸⁴ สิทธิโชค ศรีเจริญ. (2528-2529). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย สมาคมประกันวินาศภัย ประจำปี 2528-2529 เอกสารทางวิชาการชุดที่ 4. หน้า 122.

ของกรมธรรม์มาตรฐานที่ใช้ทั่วไปในต่างประเทศเข้ามาใช้ในประเทศไทยตามความเหมาะสมและจำเป็นได้⁸⁵

ดังนั้นในส่วนที่กล่าวถึงการควบคุมบริษัทประกันภัยโดยรัฐที่เกี่ยวกับการออกกรมธรรม์ประกันภัยจึงอยู่ภายใต้ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 หมวด 2 เรื่อง การควบคุมบริษัท มาตรา 29 บัญญัติว่า “กรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทออกให้แก่ผู้เอาประกันภัยต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ รวมทั้งเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยด้วย

แบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้วตามวรรคหนึ่ง เมื่อนายทะเบียนเห็นสมควรหรือเมื่อบริษัทร้องขอ นายทะเบียนจะสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมหรือยกเลิกแบบ หรือข้อความนั้นบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

ในกรณีที่บริษัทออกกรมธรรม์ประกันภัยแตกต่างไปจากแบบหรือข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยมีสิทธิเลือกให้บริษัทต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้ตามแบบกรมธรรม์ประกันภัยหรือข้อความที่บริษัทออกให้ นั้น หรือตามแบบหรือข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้วก็ได้ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ประการใดหรือไม่ ย่อมไม่เป็นเหตุให้บริษัทพ้นความผิดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่บริษัทออกกรมธรรม์ประกันภัยโดยใช้แบบหรือข้อความที่นายทะเบียนมิได้ให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้เอาประกันภัยจะเลือกให้บริษัทต้องรับผิดชอบตามกรมธรรม์ประกันภัยนั้น หรือจะบอกเลิกสัญญาประกันภัยนั้นเสียและให้บริษัทคืนเบี้ยประกันภัยทั้งสิ้นที่ได้ชำระไว้แล้วแก่บริษัทก็ได้ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ประการใด หรือไม่ ย่อมไม่เป็นเหตุให้บริษัทพ้นความผิดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้”

ตามมาตรา 29 กรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทรับประกันภัยออกให้แก่ผู้เอาประกันภัยนั้น ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน คือ เลขานุการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย หรือผู้ซึ่งเลขานุการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยมอบหมาย⁸⁶ จึงทำให้รัฐมีอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบสัญญาและกรมธรรม์

⁸⁵ แหล่งเดิม, หน้า 152.

⁸⁶ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มาตรา 4 นายทะเบียน หมายความว่า เลขานุการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย หรือผู้ซึ่งเลขานุการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยมอบหมาย

ประกันภัยที่ออกใช้ในธุรกิจประกันภัยเพื่อมิให้เกิดปัญหาการเอาเปรียบผู้เอาประกันภัย หรือ ก่อให้เกิดการทุจริตในธุรกิจประกันภัย ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการ ประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ซึ่งแต่เดิมเมื่อปี พุทธศักราช 2533 เป็นหน่วยงานมีชื่อว่า สำนักงานประกันภัยเป็น “กรมการประกันภัย” กระทรวงพาณิชย์ และเมื่อปี พุทธศักราช 2550 เปลี่ยนสถานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้ชื่อ “สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบ ธุรกิจประกันภัย (คปภ.)” ซึ่งเป็นองค์กรที่ตั้งอยู่ถึงปัจจุบัน จึงมีหน้าที่ตรวจสอบสัญญาประกันภัย และกรมธรรม์ประกันภัยตามที่บริษัทประกันภัยออกใช้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชน ทั่วไป⁸⁷

ทั้งนี้หากมีการฝ่าฝืนตามบทบัญญัติดังกล่าว พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ยังได้กำหนดบทลงโทษใน มาตรา 90 บัญญัติว่า “บริษัทได้ออกกรมธรรม์ ประกันภัย หรือเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยโดยฝ่าฝืน มาตรา 29 หรือ กำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยโดยฝ่าฝืนมาตรา 30 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท”

ซึ่งจากหลักกฎหมายข้างต้นทำให้เห็นว่าธุรกิจประกันภัยนั้น เกี่ยวข้องกับประชาชน จำนวนมากถ้าหากเกิดปัญหาจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพราะการประกันภัยนั้นเป็นหลักการกระจายความเสี่ยงประชาชนที่เข้าระบบธุรกิจประกันภัย จะต้องมีส่วนร่วมในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน รัฐจึงให้ความสำคัญกับกิจการดังกล่าวจึงต้อง เข้ามามีบทบาทดูแลการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันภัย

⁸⁷ สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2556, จาก <http://www.oic.or.th/th/about/index.php>

บทที่ 3

หลักเกณฑ์ ผลบังคับตามกฎหมาย กรณีการผิดสัญญาประกันและการบังคับคดี เมื่อบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ประกันอิสรภาพไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษา ตามหลักกฎหมายไทยและต่างประเทศ

ตามที่ได้กล่าวในบทก่อนแล้วว่าระบบการประกันอิสรภาพนั้นเกิดจากแนวคิดที่ศาลยุติธรรมต้องการจัดระบบการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เนื่องจากปัจจุบันมีคดีอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากและเมื่อมีผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญาซึ่งในระหว่างดำเนินคดีบุคคลนั้นย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์เพราะยังไม่อาจตัดสินได้ว่ากระทำความผิดจริงหรือไม่ การที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่อาจนำหลักทรัพย์มาขอประกันตัวได้อาจเป็นเพราะมีฐานะยากจนจึงต้องถูกควบคุมหรือขังในระหว่างดำเนินคดี ทำให้ต้องสูญเสียอิสรภาพไปหรือถ้าหากมีการนำหลักทรัพย์มาเป็นหลักประกันในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวได้แต่ต้องเสียค่าตอบแทนในการเช่าหลักทรัพย์ให้กับนายประกันอาชีพอย่างไม่เป็นธรรม จึงมีการจัดทำกรมธรรม์ประกันอิสรภาพขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกให้ประชาชนได้รับความสะดวกและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

3.1 การปรับบทกฎหมายเพื่อบังคับใช้กับกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ

3.1.1 กรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นการประกันภัยรูปแบบหนึ่ง

การประกันภัยเป็นมาตรการทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใช้เพื่อป้องกันประโยชน์ของตนเองให้พ้นจากความไม่แน่นอนของเหตุการณ์ต่างๆ โดยบุคคลหรือองค์กรจำนวนมากมารวมแบ่งเบาภาระความเสียหายจากผู้เคราะห์ร้าย โดยวิธีการเฉลี่ยการเสี่ยงภัยในประเภทหรือลักษณะเดียวกันคนละเล็กคนละน้อย การประกันภัยถือเป็นกิจการค้าอย่างหนึ่งเพราะผู้รับประกันภัยย่อมต้องคิดเบี้ยประกันภัยให้คุ้มกับภัยที่รับเสี่ยง โดยอาศัยการคิดถัวเฉลี่ยโอกาสที่ภัยอาจเกิดขึ้นแก่บุคคลจำนวนมาก แต่ก็ถือได้ว่าการดังกล่าวเป็นกิจการค้าที่เป็นประโยชน์แก่สังคมเพราะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของประชาชนซึ่งมอบความไว้วางใจให้แก่ผู้รับประกันภัยเพื่อความมั่นคงในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของตน¹

¹ ไชยศ เหมรัชตะ. (2540). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 1.

เนื่องจากสัญญาประกันภัยมีลักษณะเป็นสัญญาเสี่ยงโชค คือการเสี่ยงภัย (Risk) ซึ่งทำให้การชำระหนี้ทางฝ่ายผู้รับประกันภัยนั้นไม่แน่นอน วัตถุประสงค์แห่งนี้ทางฝ่ายผู้รับประกันภัยคือการรับเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้เอาประกันภัยซึ่งในกรมธรรม์ประกันภัยต้องระบุภัยที่ผู้รับประกันภัยรับเสี่ยง ดังนั้นวัตถุประสงค์แห่งสัญญาประกันภัย คือการที่ผู้รับประกันภัยเข้ารับเสี่ยงภัยแทนผู้เอาประกันภัย ก่อนทำสัญญาผู้เอาประกันภัยเป็นผู้เสี่ยงภัยเมื่อทำสัญญาแล้วผู้รับประกันภัยกลับเป็นผู้เสี่ยงภัยนั้นแทนต่อไป ถ้าหากไม่มีการเสี่ยงภัยวัตถุประสงค์แห่งสัญญาก็ไม่อาจมีได้²

โดยกฎหมายประกันภัยต้องรองรับหลักพื้นฐานของการประกันภัย ซึ่งหลักสำคัญพื้นฐานของการประกันภัยมีอยู่ 6 ประการคือ³

(1) หลักผู้มีส่วนได้เสียในการประกันภัย (Insurable Interest) เป็นหลักพื้นฐานของการประกันภัย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประกันภัย ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลี่ยความเสียหายแก่ผู้ที่จะได้รับภัยนั้น หลักส่วนได้เสียนี้จะมีผลต่อสัญญาประกันภัยว่าจะมีผลผูกพันระหว่างคู่สัญญาหรือไม่ ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้ มิฉะนั้นสัญญาประกันภัยจะไม่มีผลผูกพันคู่สัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 และคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะไม่สามารถเรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามสัญญาได้ สาเหตุเพราะถ้าผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้ก็เท่ากับว่าผู้เอาประกันภัยไม่มีความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ตน ไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประกันภัย สัญญาประกันภัยที่ทำขึ้นทั้งที่ตนไม่มีส่วนได้เสียในภัยนั้นก็จะเป็นเรื่องการพนันขั้นต่อหรือสัญญาเสี่ยงโชคไปไม่ได้ช่วยบรรเทาหรือเฉลี่ยความเสียหายต่อผู้รับประกันภัยแต่อย่างใด

(2) หลักสุจริตอย่างยิ่ง (Principle of Utmost Good Faith) เป็นหลักสำคัญในการทำสัญญาประกันภัย สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่คู่สัญญาต้องสุจริตต่อกันอย่างยิ่งซึ่งต่างจากสัญญาโดยทั่วไป กล่าวคือในการทำสัญญาโดยทั่วไปนั้นคู่สัญญาแต่ละฝ่ายไม่จำเป็นต้องชี้ช่องให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเห็นข้อเสียเปรียบเป็นหน้าที่ของคู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะต้องสืบสวน ไคร่ครวญส่วนได้เสียของตนเอง เหตุผลเช่นว่านี่จะเป็นธรรมต่อกันเมื่อคู่กรณีมีโอกาสเท่าเทียมกันในอันที่จะรายละเอียดต่าง ๆ⁴ แต่สำหรับกรณีการทำสัญญาประกันภัยนั้น ผู้เอาประกันภัยมีโอกาสจะรู้เห็นเหตุการณ์แต่ฝ่ายเดียว ผู้รับประกันภัยแทบจะไม่มีโอกาสรู้รายละเอียดเหล่านี้ได้ นอกจากทราบจากผู้เอาประกันภัยเอง ผู้รับประกันภัยจึงจะพิจารณาว่าตนจะรับประกันภัยหรือไม่และจะต้องคิด

² จิตติ ดิงศภัทย์ ก (2539). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย*. หน้า 16-18.

³ คณะอนุกรรมการค้นคว้าและวิชาการสมาคมประกันวินาศภัย. (ม.ป.ป.). *คู่มือวิชาการประกันภัย*. หน้า 37.

⁴ จิตติ ดิงศภัทย์ ก เล่มเดิม. หน้า 40.

เบี้ยประกันภัยจำนวนเท่าใด ซึ่งการจะพิจารณาดังกล่าวผู้รับประกันภัยย่อมพิจารณาจากรายละเอียดที่ผู้เอาประกันภัยได้แถลงให้ผู้รับประกันภัยทราบ ดังนั้นหน้าที่เปิดเผยข้อความจริงจึงตกอยู่กับฝ่ายผู้เอาประกันภัย หากผู้เอาประกันภัยปกปิดหรือแถลงข้อความอันเป็นเท็จ ซึ่งอาจจูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันสูงขึ้นหรือให้บอกปิด ไม่ยอมทำสัญญาแล้วนั้น สัญญาประกันภัยดังกล่าวจะตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865

(3) หลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทน (Principle of Indemnity) เป็นหลักพื้นฐานในการชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริงไม่ต้องการให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยได้รับผลกำไรเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้น เพราะหากเกิดมีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเกินกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงก็จะก่อให้เกิดให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากกำไรนั้นมุ่งหวังให้เกิดวินาศภัยขึ้น เพื่อจะได้กำไรจากการเกิดวินาศภัยนั้น (Moral Hazard) ดังนั้นเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้นผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยจะต้องได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนไม่เกินไปกว่าที่เสียหายจริง

(4) หลักการรับช่วงสิทธิ (Principle of Subrogation) เป็นการรับช่วงสิทธิตามกฎหมายให้อำนาจผู้รับประกันภัยสามารถเข้ารับช่วงสิทธิทั้งหลายที่ผู้เอาประกันภัยมีต่อบุคคลภายนอก หลักการรับช่วงสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 880 นี้เป็นหลักในการรับช่วงสิทธิที่ใช้กับการประกันภัย⁵ ใช้สิทธิเรียกค่าทดแทนต่อคนภายนอกเมื่อคนได้รับค่าทดแทนจากผู้รับประกันแล้ว⁶ จึงเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่บัญญัติไว้ชัดเจนแล้วจึงไม่ต้องนำหลักการรับช่วงสิทธิที่ใช้ในหลักทั่วไปของการรับช่วงสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 227 มาใช้⁷

(5) หลักการเฉลี่ย (Principle of Contribution หรือ Law of Great Numbers) เนื่องจากการชดเชยค่าสินไหมทดแทนนั้น ผู้เอาประกันภัยไม่มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนเกินกว่าความเสียหายที่แท้จริง ดังนั้นเพื่อให้การชดเชยค่าสินไหมทดแทนเป็นไปตามหลักการประกันภัยจึงเกิด

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 880 ถ้าความวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอกไซ้ ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปเป็นจำนวนเพียงใด ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันและของผู้รับประกันภัยซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น.

⁶ จิตติ ดิงศกัทธิ์ ก เล่มเดิม. หน้า 114.

⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 227 “เมื่อเจ้าหนี้ได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเต็มราคาทรัพย์สินหรือสิทธิซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้แล้ว ท่านว่าลูกหนี้ย่อมเข้าสู่ฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้อันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธินั้นๆ ด้วยอำนาจกฎหมาย.”

หลักเฉลี่ยขึ้นเป็นการนำหลักการเฉลี่ยมาใช้เพื่อให้เป็นไปตามหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง⁸

(6) หลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) เป็นหลักที่ถือกันโดยทั่วไปว่าความเสียหายที่ผู้รับประกันภัยจะชดใช้นั้นจะต้องเป็นผลโดยตรงที่เกิดจากภัยที่ผู้รับประกันภัยรับเสี่ยงเรื่องนี้ ตำรากฎหมายต่างประเทศบางเล่มเรียกว่า เหตุอันใกล้ชิด ซึ่งหมายความว่าผลที่เกิดขึ้นความเสียหายต้องมีสวนสัมพันธ์อันใกล้ชิดหรือต่อเนื่องกับเหตุ⁹

นอกจากกรณีข้างต้นที่เป็นหลักการพื้นฐานของการประกันภัยแล้ว สัญญาประกันภัยยังมีลักษณะพิเศษ 5 ประการกล่าว คือ

1. สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดที่ไม่เท่าเทียมกัน สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างมีหน้าที่จะต้องกระทำต่อกันต่างฝ่ายต่างเป็นเจ้าของและลูกหนี้ซึ่งกันและกัน ฝ่ายผู้เอาประกันภัยมีฐานะลูกหนี้ที่จะต้องชำระเบี้ยประกันภัยและมีฐานะเป็นเจ้าของที่จะเรียกให้ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบเมื่อมีเหตุตามสัญญาประกันภัยเกิดขึ้นในอนาคตตามที่ตกลงกันไว้ ส่วนฝ่ายผู้รับประกันภัยย่อมมีฐานะเป็นเจ้าของที่มีสิทธิเรียกร้องให้ผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัย¹⁰

2. สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่มีผลบังคับไม่แน่นอน (Aleatory Contract) จะเห็นได้ชัดว่าในด้านผู้เอาประกันภัยที่ได้ชำระเบี้ยประกันภัยไปแล้วนั้นก็ไม่ใช่เป็นที่แน่ว่า การเสียเงินเป็นเบี้ยประกันภัยจะได้ผลตอบแทนตามที่หวังไว้ กล่าวคือถ้าไม่มีวินาศภัยหรือเหตุอย่างอื่นตามที่ตกลงกันไว้ โอกาสที่ผู้เอาประกันภัยจะได้ค่าสินไหมทดแทนก็ย่อมหมดไปด้วย สำหรับในด้านผู้รับประกันภัยก็เช่นเดียวกัน คือเบี้ยประกันภัยที่ได้รับมานั้นไม่แน่ว่าจะนำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มภาคภูมิ เพราะอาจต้องเสียค่าสินไหมทดแทนเมื่อมีเหตุการณ์ที่ระบุในสัญญาเกิดขึ้นด้วยเหตุนี้ผลบังคับของสัญญาจึงไม่แน่นอน¹¹

3. สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องการความซื่อสัตย์อย่างยิ่ง สัญญาโดยทั่วไปบุคคลจะทำสัญญาหรือใช้สิทธิต่าง ๆ จะต้องกระทำโดยสุจริตแต่คู่สัญญาแต่ละฝ่ายก็ไม่มีหน้าที่จะต้องเปิดเผยถึงข้อได้เปรียบเสียเปรียบให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ เพราะถือว่าเป็นสิทธิของแต่ละฝ่ายที่จะต้อง

⁸ วรุฒิ ลีลาเวทพงษ์. (2536). การเจรจาต่อรองของแกตต์ในเรื่องการค้าบริการและผลกระทบที่มีต่อกฎหมายและธุรกิจประกันวินาศภัยของประเทศไทย. หน้า 34 – 35.

⁹ ปัญจะ เปี่ยมพงศ์สานต์. (2517). ประกันวินาศภัย: สิทธิและความรับผิดชอบคู่สัญญาและผู้รับประกันภัย. หน้า 58.

¹⁰ แหล่งเดิม. หน้า 82.

¹¹ ไชยยศ เหมะรัชตะ. เล่มเดิม. หน้า 40.

ต่อรองในการตกลงให้เกิดผลดีที่สุดแก่ฝ่ายตน แต่ในสัญญาประกันภัยนั้นต้องการความซื่อสัตย์ สุจริตสูงขึ้นไปอีก โดยเพียงแต่นิ่งเฉยไม่เปิดเผยความจริงซึ่งอาจทำให้ผู้รับประกันภัยเรียก เบี้ยประกันสูงขึ้นหรือบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาหรือเพียงแค่แถลงข้อความอันเป็นเท็จก็ทำให้สัญญา ประกันภัยตกเป็นโมฆียะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 865

4. สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ กฎหมายมิได้บังคับ สัญญาประกันภัยจะต้องทำตามแบบอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนั้นสัญญาประกันภัยจึงเป็นสัญญาที่ เกิดขึ้นด้วยการแสดงเจตนาของคู่สัญญาถูกต้องตรงกันสัญญาก็เกิดขึ้น โดยสมบูรณ์แม้จะมีได้ทำ เป็นหนังสือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 867 เพียงแต่กำหนดว่าถ้ามิได้มีหลักฐาน เป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็น สำคัญแล้ว จะฟ้องร้องให้ศาลบังคับคดีให้ฝ่ายนั้นรับผิดชอบตามสัญญาไม่ได้

5. สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ทางราชการควบคุม แม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์จะมีได้บังคับให้สัญญาประกันภัยต้องทำตามแบบแต่มาตรา 867 วรรคสอง ก็กำหนดให้เป็น หน้าที่ของผู้รับประกันภัยที่ต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยซึ่งมีเนื้อความถูกต้องตามสัญญาให้แก่ ผู้เอาประกันภัยด้วย และในทางปฏิบัติผู้เอาประกันภัยมักไม่มีโอกาสต่อรองข้อสัญญาให้ผิดไปจาก เนื้อหาในกรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งฝ่ายผู้รับประกันเป็นผู้ร่างและเตรียมไว้แล้วก่อนเข้าทำสัญญากับ ผู้เอาประกันภัย เมื่อข้อเท็จจริงเป็นเช่นนี้โอกาสที่ผู้รับประกันภัยจะเขียนสัญญาให้เป็นประโยชน์แก่ ฝ่ายตนก็ย่อมมีมาก เพราะเหตุนี้เองทางราชการจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมการออกกรมธรรม์ ประกันภัย คือกรมธรรม์ประกันภัยที่ดีเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยที่ดี จะต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันวินาศภัยตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติ ประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535¹²

ตามที่กล่าวมาข้างต้นพิจารณาได้ว่าการประกันภัยมีหลักการที่เป็นองค์ประกอบ 2 ประการ ได้แก่บทบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 และหลักการประกันภัยสากลเรื่องความเสี่ยงภัย คือ โอกาสที่จะเกิดความเสียหายซึ่งเป็น ความเสี่ยงภัยที่ทำให้การชำระหนี้ของฝ่ายผู้รับประกันภัยไม่แน่นอน

จากหลักกฎหมายข้างต้นและเหตุผลที่กล่าวมาสามารถสรุปลักษณะของกรมธรรม์ ประกันอิสรภาพกับหลักการสัญญาประกันภัยตามมาตรา 861 ได้ว่า

ประการแรก บุคคลหนึ่งจะใช้คำสินไหมทดแทน ซึ่งหมายความว่า ถ้ามีภัยเกิดขึ้นตามที่ กำหนดไว้ผู้รับประกันภัยจะทดแทนความเสียหายนั้นตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง เห็นว่าใน สัญญาประกันภัยระหว่างบริษัทผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยได้กำหนดว่า เพื่อเป็นการตอบ

¹² แหล่งเดิม. หน้า 48.

แทนเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้ชำระให้บริษัทประกันภัย ที่บริษัทประกันภัย ได้ออกกรมธรรม์ประกันอิสรภาพและหนังสือรับรองเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยยึดถือไว้และนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอลดจ่ายชั่วคราวต่อศาล เมื่อผู้เอาประกันภัยถูกดำเนินคดีหรือถูกควบคุมตัวในคดีอาญา หากภายหลังผู้เอาประกันภัยผิดสัญญาประกันที่ให้ไว้ต่อศาล และศาลบังคับตามสัญญาประกันบริษัทประกันภัยจะชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหายตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในสัญญาประกัน

ประการที่สอง คือ เป็นเงื่อนไขแห่งการใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในอนาคดตั้งที่ระบุไว้ในสัญญา กล่าวคือ ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่อาจถูกควบคุมตัว หรือถูกคุมขังบริษัทประกันภัยต้องมาดำเนินการยื่นคำร้องขอลดจ่ายชั่วคราวต่อศาล โดยมีกรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักประกันเพื่อที่จะให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีโอกาสได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณาคดีและหากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดที่ระบุไว้ในสัญญาประกันตัวจำเลย บริษัทประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในสัญญาประกันตัวจำเลยแทนผู้เอาประกัน

ประการที่สาม คือ บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัย กรณีนี้เป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่ซื้อกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพดังกล่าวที่จะต้องชำระค่าเบี้ยประกันให้แก่บริษัทประกันภัย ดังนั้นจากหลักการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 และเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมา กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพจึงมีสาระสำคัญเป็นสัญญาประกันภัยโดยชอบด้วยกฎหมาย¹³

3.1.1.1 กรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดเป็นการประกันภัย

ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง ตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัย หากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคดตั้งได้ระบุไว้ในสัญญาและในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัย”

จากหลักกฎหมายข้างต้นเมื่อนำมาพิจารณากับหลักกรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิด ผู้เขียนเห็นว่า หลักกฎหมายส่วนหนึ่งที่สำคัญตามมาตรา 861 คือ บริษัทประกันภัย จะใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อมีเหตุอย่างอื่นในอนาคดตั้งได้ระบุไว้ในสัญญาเกิดขึ้น คำว่า “เหตุอย่างอื่นในอนาคด” ในกรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดเป็นเหตุการณ์ในอนาคดที่ว่า ถ้าผู้เอาประกันภัยได้กระทำความผิด บริษัทประกันภัยที่เป็นผู้รับประกันภัยต้องมายื่นคำร้องขอลดจ่ายชั่วคราว โดยใช้กรมธรรม์ประกันอิสรภาพและหนังสือรับรองเป็นหลักประกัน และถ้าผู้เอา

¹³ ครอบงวน ยุทธชัย. เล่มเดิม. หน้า 100.

ประกันภัยหลบหนีจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น บริษัทประกันภัยต้องจ่ายค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัย กล่าวง่าย ๆ คือ ถ้าผู้เอาประกันภัยต้องถูกคุมขังหรือถูกควบคุมตัว บริษัทประกันภัยต้องมาดำเนินการเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยมีโอกาสได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างดำเนินคดี

การที่ผู้เอาประกันภัยต้องถูกควบคุมตัวทำให้เขาต้องสูญเสียอิสรภาพถือเป็นความเสียหายอย่างหนึ่งจึงปรับเข้าได้ในลักษณะ “เหตุอย่างอื่นในอนาคต” ดังได้ระบุไว้ในสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 ซึ่งสามารถเอาประกันภัยในกรณีดังกล่าวนี้ได้ และความหมายของ “เหตุอย่างอื่นในอนาคต” ดังที่มาตรา 861 ได้บัญญัติไว้ นั้น มีความหมายเพื่อให้มีสัญญาประกันภัย มีการประกันภัยเกิดขึ้นที่ประกันความเสียหายเกิดจาก “เหตุอย่างอื่นในอนาคต” ไม่จำกัดเฉพาะวินาศภัยหรือชีวิตเท่านั้น เพราะการสูญเสียอิสรภาพไม่ใช่วินาศภัย เนื่องจากการสูญเสียอิสรภาพนั้นคิดเป็นตัวเงินไม่ได้และไม่เข้าลักษณะประกันชีวิตเพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 889¹⁴ เป็นการทรงชีพหรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง¹⁵

ถ้าพิจารณาคำว่า “ความคุ้มครอง” ของผู้รับประกันภัยต้องพิจารณาถึงขอบเขตความคุ้มครองว่ามีแค่ไหน อย่างไรนั้นถ้าพิจารณา

ตัวอย่าง ตามเอกสารกรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิด รายละเอียดในเอกสารความคุ้มครองแนบท้ายเพิ่มเติมการประกันตัวผู้ขับขี่ (รย.03) มีดังนี้¹⁶

“เป็นที่ตกลงกันว่า กรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวข้างต้น ได้มีการขยายเพิ่มเติมดังต่อไปนี้ บริษัทจะประกันตัวผู้เอาประกันภัยหรือบุคคลใดซึ่งขับขี่รถยนต์โดยได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัย ในกรณีรถยนต์ที่ระบุไว้ในตารางเกิดอุบัติเหตุเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวถูก

¹⁴ มาตรา 889 ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จำนวนเงินข่มอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง.

¹⁵ การประกันภัย เป็นการซื้อความคุ้มครองหากมีภัยเกิด ฉะนั้น การที่บุคคลหนึ่งต้องสูญเสียอิสรภาพเพราะถูกควบคุมตัว จึงถือเป็นความเสียหายอย่างหนึ่ง เป็น “เหตุอย่างอื่นในอนาคต” ดังได้ระบุไว้ในสัญญาและบริษัทผู้รับประกันภัยก็สามารถให้ความคุ้มครองได้ กรณีนี้จึงปรับได้ว่า “กรมธรรม์ประกันอิสรภาพ” เป็นการประกันภัยรูปแบบหนึ่ง ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 ฉะนั้น หากผู้เขียนได้ยกหรือกล่าวคำว่า “เหตุอย่างอื่นในอนาคต” ขึ้นกล่าวถึงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนมีความมุ่งหมายให้เป็นที่เข้าใจว่า ผู้เขียนมีความประสงค์ให้หมายรวมถึงตามนัยที่กล่าวมาข้างต้น คือ กรมธรรม์ประกันอิสรภาพมีเหตุอย่างอื่น คือ การสูญเสียอิสรภาพ ต้องไม่ให้ผู้เอาประกันภัยต้องสูญเสียอิสรภาพ เป็นภัยที่ผู้รับประกันภัยรับเสี่ยง ดังนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 จึงเขียนไว้กว้างๆ ในกรณีไม่ใช่วินาศภัยและไม่ใช่ประกันชีวิต.

¹⁶ ดู เอกสารภาคผนวก.

ควบคุมตัวในคดีอาญา การประกันตัวบุคคลดังกล่าวบริษัทจะดำเนินการโดยไม่ชักช้าตามจำนวนเงินที่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลกำหนดจนกว่าคดีจะถึงที่สุด”

กรณีข้อความข้างต้นนี้ ผู้เขียนเห็นว่ากรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิด มีขอบเขตความคุ้มครอง คือ

1. ผู้รับประกันภัยจะดำเนินการขอประกันตัวจำเลยที่ได้กระทำความผิดเพื่อให้ได้รับการปล่อยชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ

2. ผู้รับประกันภัยจะรับผิดชอบในเงินค่าปรับที่ผู้เอาประกันภัยเจตนาหลบหนีกรณีที่มีการพิศัญญาประกัน

ดังนั้น กรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดจึงเป็นการประกันภัยรูปแบบหนึ่ง ที่เป็นการซื้อความคุ้มครองเพื่อไม่ให้ผู้เอาประกันภัยต้องถูกควบคุมตัว หรือเพื่อให้ได้รับการปล่อยชั่วคราว เพราะการปล่อยชั่วคราวนั้นผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาสั่งได้เน้นการปล่อยชั่วคราวประเภทมีประกันและหลักประกันและเห็นได้ว่ากรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดไม่ได้คุ้มครองว่าผู้เอาประกันภัยจะไม่หลบหนี กล่าวคือ บริษัทประกันภัยไม่ได้ประกันการหลบหนี เพราะการหลบหนีเป็นความผิดของผู้เอาประกันภัยเอง

เมื่อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดเป็นการประกันภัย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 ตามเหตุผลที่กล่าวมา ซึ่งกรมธรรม์ประกันอิสรภาพนั้นเป็นผลพวงจากการทำสัญญาประกันภัย และผู้รับประกันต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันอิสรภาพอันมีเนื้อความต้องตามสัญญานั้นให้แก่ผู้เอาประกันภัยด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรคสอง โดยบริบทของกรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดเป็นเพียงการซื้อความคุ้มครองเพื่อไม่ให้ผู้เอาประกันภัยต้องถูกควบคุมตัวและรับผิดชอบในเงินค่าปรับที่ผู้เอาประกันภัยเจตนาหลบหนี กรณีที่มีการพิศัญญาประกันตัวจำเลย โดยมีเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญาเกิดขึ้น คือ ถ้าผู้เอาประกันภัยได้กระทำความผิด บริษัทประกันภัยที่เป็นผู้รับประกันภัยต้องมายื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว และถ้าผู้เอาประกันภัยหลบหนีจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น บริษัทประกันภัยต้องจ่ายค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัย

ส่วนกรณีข้อตกลงตาม เอกสารความคุ้มครองแนบท้ายกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ส่วนที่ 3 เงื่อนไขทั่วไป ข้อที่ 1.3 ที่ว่า “กรณีผู้เอาประกันภัยเจตนาทำพิศัญญาประกันและเมื่อบริษัทได้خذใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายให้เจ้าพนักงานไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายเงินดังกล่าวคืนให้แก่บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือเรียกร้องจากบริษัท”

ผู้เขียนเห็นว่า ข้อตกลงข้างต้นที่ว่า “ผู้อุปถัมภ์จะยอมใช้เงินคืนให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัย เมื่อบริษัทถูกปรับตามสัญญาประกันตัวจำเลย” นั้น เป็นข้อตกลงเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่ง แยกต่างหากจากสัญญาประกันภัย ที่ผู้ขอซื้อได้ทำกับบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ ดังนั้นในส่วนข้อตกลงนี้จึงไม่ใช่สัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 แต่เป็นข้อตกลงนี้ก่อให้เกิดตามสัญญาตามหลักทั่วไป ที่เกิดจากคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกัน ก่อให้เกิดหนี้เงินที่เกิดขึ้นมานอกเหนือกรมธรรม์ประกันอสรภาพ คือ หนี้ที่ผู้ขอซื้อกรมธรรม์ประกันอสรภาพจะชำระคืนบริษัท กล่าวคือ เมื่อผู้อุปถัมภ์เจตนาหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันผิดสัญญาประกันตัวจำเลย ผู้อุปถัมภ์ต้องรับผิดชอบในหนี้ตามจำนวนเงินต่อบริษัทผู้รับประกันภัย จึงเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดหนี้

3.1.2 กรมธรรม์ประกันอสรภาพมีความแตกต่างจากการประกันภัยรูปแบบอื่น

ตามที่กล่าวมาข้างต้นของลักษณะกรมธรรม์ประกันอสรภาพ โดยจัดว่าเป็นการประกันภัยรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากมีหลักเกณฑ์ตามบรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 20 ประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และหลักกฎหมายสากลในเรื่องความเสี่ยง

ทั้งนี้แม้จัดว่ากรมธรรม์ประกันอสรภาพเป็นการประกันภัยก็ตาม แต่โดยลักษณะพิเศษของกรมธรรม์ประกันอสรภาพบางประการมีผลทำให้กรมธรรม์ประกันอสรภาพยังคงมีความแตกต่างจากการประกันภัยทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ

(ก) เรื่องหน้าที่ของผู้อุปถัมภ์ กรณีกรมธรรม์ประกันอสรภาพ ผู้อุปถัมภ์มีหน้าที่ต้องจ่ายเบี้ยประกันภัยตามเงื่อนไขในกรมธรรม์ ซึ่งกรณีนี้เหมือนกับการประกันภัยทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 ที่กำหนดว่า “ในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย” และในมาตรา 862 ยังกำหนดอีกว่า “ผู้อุปถัมภ์” หมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย หน้าที่ประการต่อมารณกรมธรรม์ประกันอสรภาพคือ ผู้อุปถัมภ์ต้องไปพบเจ้าพนักงานตามกำหนดนัดทุกนัด ซึ่งหน้าที่ประการนี้ถ้าเป็นการประกันภัยทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะไม่ได้กำหนดไว้

(ข) เรื่องความรับผิดชอบของผู้อุปถัมภ์กรณีกรมธรรม์ประกันอสรภาพ หากผู้อุปถัมภ์มีเจตนาทำผิดสัญญาประกันและเมื่อบริษัทชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายให้เจ้าพนักงานไปแล้ว ผู้อุปถัมภ์ต้องจ่ายเงินคืนให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัยด้วย ซึ่งความรับผิดชอบประการนี้ถ้าเป็นกรณีการประกันภัยทั่วไปผู้อุปถัมภ์ไม่มีความรับผิดชอบต่อบริษัทผู้รับประกันภัยอีก เพราะเมื่อผู้อุปถัมภ์จ่ายเบี้ยประกันภัยแล้วยอมเป็นการโอนความเสี่ยงภัยไปยังบริษัทผู้รับประกันภัยแล้ว ดังนั้นในส่วนข้อตกลงข้างต้นของกรมธรรม์ประกันอสรภาพจึงเป็นสัญญาแยกต่างหากอีกส่วนหนึ่ง จึงไม่ใช่สัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและ

พาณิชย์ มาตรา 861 แต่ข้อตกลงนี้ก่อให้เกิดสัญญาตามหลักทั่วไปที่เกิดจากคำเสนอและคำสนอง ถูกต้องตรงกัน ก่อให้เกิดหนี้

(ค) กรณีกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ประกันภัยไม่อาจยกข้อต่อสู้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 879 วรรคแรก ที่บัญญัติว่า “ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบเมื่อความวินาศภัย หรือเหตุอื่นซึ่งได้ระบุไว้ในสัญญานั้นได้เกิดขึ้นเพราะความทุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกัน” มาปฏิเสธความรับผิดชอบตามกรรมธรรม์ประกันภัยอสังหาริมทรัพย์ได้ เพราะวัตถุประสงค์ของการเข้าสู่ระบบการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของบริษัทประกันภัยนั้น บริษัทย่อมทราบเป็นอย่างดีว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากการกระทำโดยเจตนา คือการหลบหนีการประกันตัวของผู้เอาประกันภัยได้ ส่วนกรรมธรรม์ประกันภัยอื่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บริษัทประกันภัยมีสิทธิยกข้อต่อสู้เพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบตามกรรมธรรม์ประกันภัยได้หากวินาศภัยหรือเหตุอื่นตามที่ระบุในสัญญาเกิดขึ้นจากความทุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 879 วรรคแรก

(ง) กรณีกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์นั้น เมื่อผู้เอาประกันภัยตกลงเข้าทำสัญญากับบริษัทประกันภัยแล้ว บริษัทประกันภัยยังมีเงื่อนไขโดยกำหนดให้ผู้เอาประกันภัยต้องนำบุคคลอื่นมาทำสัญญาค้ำประกันโดยจำนวนบุคคลที่จะเป็นผู้ค้ำประกันขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของข้อหาเพื่อเป็นการหาหลักประกันของบริษัทผู้รับประกันภัยหรือจัดว่าเป็นการบริหารความเสี่ยงของบริษัท ส่วนกรรมธรรม์ประกันภัยอื่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การทำสัญญาประกันภัยไม่จำเป็นต้องมีบุคคลมาทำสัญญาค้ำประกันเพื่อรับผิดชอบกับผู้เอาประกันภัยว่าจะชดใช้เงินคืนให้แก่บริษัทประกันภัยในกรณีที่บริษัทประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

(จ) กรณีกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์นั้น เมื่อมีการออกกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ตามคำขอของผู้เอาประกันภัยกับบริษัทประกันภัยแล้ว หากศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัวบริษัทประกันภัยจะคิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ส่วนกรรมธรรม์ประกันภัยอื่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อมีการออกกรรมธรรม์แล้วบริษัทประกันภัยจะไม่คิดค่าดำเนินการ

ดังนั้นเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาตามหลักการข้างต้นแล้ว แม้จัดว่ากรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์เป็นสัญญาประกันภัยอย่างหนึ่งก็ตาม แต่ยังคงมีความแตกต่างในรายละเอียดบางประการจากสัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามที่ผู้เขียนกล่าวมาข้างต้น

3.1.3 ลักษณะกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพกับสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก

ก่อนที่จะศึกษาถึงตัวสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกนั้น จำเป็นจะต้องรู้ว่า สัญญาที่สมบูรณ์ คือทำถูกต้องตามหลักเกณฑ์ครบถ้วนแล้วจะมีผลตามกฎหมายแก่ผู้ใดกล่าวคือ ก่อนนี้ใช้บังคับแก่ผู้ใดให้กระทำการอันใดอันหนึ่งเพื่อประโยชน์แก่ผู้ใด อย่างไรก็ตามหลักทั่วไปที่ว่าสัญญาก่อผลผูกพันคู่สัญญาเท่านั้นก็มีข้อยกเว้นและข้อยกเว้นดังกล่าวนี้ได้แก่สัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกนั่นเอง ดังนี้จึงเห็นควรอธิบายหลักทั่วไปว่าสัญญาก่อผลผูกพันคู่สัญญาเท่านั้นก่อน แล้วจะขอกว่าข้อยกเว้นในเรื่องสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกต่อไป¹⁷

โดยหลักผลของสัญญามีผลก่อนนี้บังคับเฉพาะคู่สัญญา และโดยหลักการนี้ดังกล่าว ไม่ใช่บังคับแก่บุคคลอื่นอันมิใช่คู่สัญญา หรือที่เรียกกันว่าบุคคลภายนอกได้ ดังนี้สัญญาจะก่อนนี้ บังคับบุคคลภายนอกให้ทำการอันใดอันหนึ่งไม่ได้ แต่บุคคลภายนอกจะอ้างสิทธิตามหน้าที่สัญญาได้ก็ขึ้นได้ก็แต่โดยอาศัยข้อยกเว้นดังจะกล่าวต่อไป

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกหรือสัญญาที่ตกลงกันว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้แก่บุคคลภายนอกไว้ใน มาตรา 374-376 โดยรับรู้สิทธิของบุคคลภายนอกที่เอาประโยชน์จากสัญญาโดยตรงนับว่าได้เป็นข้อยกเว้นจากหลักกฎหมายที่ว่าสัญญาก่อผลผูกพันแก่คู่สัญญาเท่านั้น¹⁸

ตามมาตรา 374 บัญญัติว่า ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งทำสัญญาตกลงว่าจะชำระหนี้แก่บุคคลภายนอกไซ้ร้ท่านว่าบุคคลภายนอกมีสิทธิจะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้โดยตรงได้

ในกรณีกล่าวมาในวรรคต้นนั้น สิทธิของบุคคลภายนอกย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่เวลาที่แสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้น¹⁹

ตามปกติสัญญาข้อมผูกพันเฉพาะคู่สัญญาเท่านั้นเพราะคู่สัญญาเป็นผู้ใช้เสรีภาพในการทำสัญญา เข้าทำสัญญาเพื่อก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในสิทธิของตนเองหรือเพื่อกำหนดขอบเขตทางกฎหมายของตนเอง เมื่อสัญญาเกิดขึ้นสมบูรณ์จึงก่อให้เกิดผลผูกพันต่อคู่สัญญาเท่านั้น และแม้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะมีได้บัญญัติไว้โดยชัดเจนเช่นในประมวลกฎหมายของบางประเทศว่าผลผูกพันของสัญญานั้นแน่นอนหาเพียงใดก็ตามแต่ก็เป็นที่เข้าใจว่าความผูกพันดังกล่าวที่เกิดระหว่างคู่สัญญานี้เป็นความผูกพันแน่นอนหาเสมือนกับว่าคู่สัญญาได้สร้างกฎหมาย

¹⁷ จี๊ด เศรษฐบุตร ก (2528). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา* หน้า 310-311 แก้ไขเพิ่มเติม โดย จิตติ ตึงศภัทย์.

¹⁸ แหล่งเดิม. หน้า 319.

¹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 374.

ขึ้นมาผูกพันระหว่างกันเอง ความผูกพันบังคับได้นี้เกิดจากเสรีภาพหรือความต้องการของคู่สัญญาเอง²⁰ แต่ความเป็นอยู่ปกติของบุคคลในปัจจุบัน มีบางกรณีที่ต้องให้บุคคลภายนอกมาเป็นผู้รับประโยชน์จากสัญญา เช่น สัญญาประกันวินาศภัยระบอบบุคคลภายนอกเป็นผู้รับประโยชน์ หรือสัญญาประกันชีวิต เช่น ก. เอาประกันชีวิตตนเอง โดยระบุว่าถ้า ก. ตายก็ให้ ข. เป็นผู้รับประโยชน์ จากเงินที่บริษัทประกันภัยจะชำระให้ตามมาตรา 862 และมาตรา 891²¹

การที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยอมรับรองให้ผลของสัญญาตกอยู่กับบุคคลภายนอกได้นั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นกรณีที่เป็นการข้อยกเว้นของหลักที่สัญญาต้องผูกพันเฉพาะคู่สัญญาและข้อยกเว้นนี้จะต้องมีกฎหมายกำหนดไว้โดยชัดแจ้ง ดังกรณีของสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 374-376 ที่มีกรณีที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะในเอกเทศสัญญา อาทิ ในสัญญาประกันภัย สัญญาประกันชีวิตและสัญญารับขน เป็นต้น แต่ก็อาจมีกรณีของสัญญาอื่น ๆ ที่มีได้บัญญัติไว้ในส่วนของเอกเทศสัญญา แต่ก็ยังเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกได้เช่นกันหากเข้าลักษณะตามมาตรา 374

การเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกนั้น หมายความว่าคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงกันให้คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชำระหนี้ที่เกิดจากสัญญานั้นให้แก่บุคคลภายนอก

เนื่องจากบุคคลภายนอก หมายความว่าถึงบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่สัญญาส่วนตัวกรที่ทำโดยตัวแทนก็ดีหรือผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องหรือทายาทของคู่สัญญาก็ดีบุคคลเหล่านี้เป็นคู่สัญญาหรืออาศัยสิทธิในฐานะที่สืบมาจากคู่สัญญาอยู่แล้วมิใช่บุคคลภายนอกแต่อย่างใด²² อนึ่งคนภายนอกนั้นอาจเป็นบุคคลที่ยังไม่มีตัวอยู่ในขณะตกลงทำสัญญากันแต่เป็นบุคคลที่จะมีมาในภายหน้าก็ได้ เช่น บริษัทที่จะก่อตั้งขึ้นเมื่อบริษัทได้ตั้งขึ้นและแสดงเจตนารับเอาประโยชน์แล้วก็มีสิทธิตามสัญญานั้น แต่ถ้าไม่เป็นบุคคลที่ระบุตัวได้แน่นอน เช่น ให้จ่ายเงินแก่คนอนาถาตั้งนี้ไม่มีตัวคนภายนอกแน่นอนพอที่จะเข้าถือเอาประโยชน์ตามสัญญาได้²³

สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกเช่นนี้ กฎหมายบัญญัติให้สิทธิเรียกร้องตามสัญญาตกเป็นของบุคคลภายนอกนั้นโดยตรง กล่าวคือถือว่าบุคคลภายนอกนั้นเป็นเจ้าของโดยมูลสัญญานั้นด้วยตนเองอาจฟ้องลูกหนี้โดยสัญญาได้โดยตรง ไม่ต้องอาศัยฟ้องในนามของคู่สัญญาเดิม²⁴

²⁰ จิตติ ดิงสภักดิ์ ข (ม.ป.ป.). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องมาตรา ว่าด้วย สัญญาบรรพ 2 มาตรา 354-394 (ปรับปรุงโดย ศนันท์กรณ สุทธิพันธุ์). หน้า 119.

²¹ แหล่งเดิม. หน้า 120.

²² แหล่งเดิม. หน้า 121.

²³ แหล่งเดิม. หน้า 123.

²⁴ แหล่งเดิม. หน้า 123.

อย่างไรก็ตามการฟ้องบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ตามสัญญาหนี้ บุคคลภายนอกทำได้ เฉพาะส่วนที่ตนเป็นเจ้าของหนี้หรือได้รับประโยชน์เท่านั้น มิได้หมายความว่าบุคคลภายนอกกลายเป็น “คู่สัญญา” แทนที่ “คู่สัญญาเดิม” ที่เป็นผู้กำหนดให้ประโยชน์แก่ตนแต่อย่างใด บุคคลภายนอกจึงมี สิทธิเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับประโยชน์ตนจะได้รับเท่านั้น บุคคลภายนอกจึงไม่สามารถฟ้องหรือ ใช้สิทธิอื่นๆ ที่มาจากสัญญาซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะของคู่สัญญาเท่านั้น เช่น สิทธิในการบอกเลิกสัญญา เป็นต้น²⁵ แต่โดยหลักที่จะเอาหนี้ไปยกให้แก่ใครแม้จะให้เป็นเจ้าหนี้ถ้าเขาไม่สมัครใจ ก็จะบังคับให้เป็นเจ้าหนี้ไม่ได้ประการหนึ่ง และเพื่อให้ลูกหนี้รู้ว่าจะต้องชำระหนี้ให้แก่ใครอีก ประการหนึ่ง บุคคลภายนอกนั้นจะต้องแสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ก่อนว่าตนจำนงจะถือเอาประโยชน์ จากสัญญานั้น เท่ากับแสดงอยู่ในตัวว่า บุคคลภายนอกไม่จำเป็นต้องรับเอาผลของสัญญาแม้จะเป็นผลที่ เป็นประโยชน์กับตนก็ตาม เสรีภาพของบุคคลภายนอกจะมีได้ถูกกระทบกระเทือนจากการกำหนด ระหว่างคู่สัญญาแต่อย่างใด ส่วนสิทธิของบุคคลภายนอกเกิดขึ้นตั้งแต่เวลาที่แสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ ดังกล่าวนั้น ส่วนการแสดงเจตนาอย่างไรที่จะมีผลเช่นนั้นย่อมเป็นไปตามหลักทั่วไปในเรื่องการ แสดงเจตนาตามมาตรา 168-169²⁶

ผลของการแสดงเจตนาเช่นนี้บุคคลภายนอกย่อมเป็นเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องในหนี้ นั้น ในนามของตนเอง ผู้ที่จะฟ้องลูกหนี้หากมีการไม่ชำระหนี้ ก็คือบุคคลภายนอกที่เป็นเจ้าหนี้ดังกล่าว นั้น คู่สัญญาเดิมก็ยังฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่คนภายนอกได้²⁷

หากบุคคลภายนอกไม่แสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์จากสัญญาผลของสัญญายังคง อยู่ที่คู่สัญญาเดิมที่ยังคงเป็นผู้ทรงสิทธิและเป็นเจ้าหนี้ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งตามสัญญา ทุกประการ²⁸ โดยสิทธิของบุคคลภายนอกผู้รับประโยชน์ที่ว่ามานี้คงอยู่ภายใต้บังคับข้อตกลงของ คู่สัญญา ที่กล่าวแล้วเป็นความเกี่ยวพันระหว่างบุคคลภายนอกกับคู่สัญญาฝ่ายที่เป็นลูกหนี้ ส่วนความเกี่ยวพันระหว่างคนภายนอกกับคู่สัญญาฝ่ายที่ให้ประโยชน์กับบุคคลภายนอกนั้น ย่อมเป็นไปตามสัญญาระหว่างคนภายนอกกับคู่สัญญาฝ่ายนั้น ส่วนความเกี่ยวพันระหว่างคู่สัญญา ย่อมเป็นไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญาตาม มาตรา 151²⁹

มาตรา 375 เมื่อสิทธิของบุคคลภายนอกได้เกิดขึ้นตามบทบัญญัติแห่งมาตราก่อนแล้ว คู่สัญญาหาอาจจะเปลี่ยนแปลงหรือระงับสิทธินั้นในภายหลังได้ไม่

²⁵ แหล่งเดิม. หน้า 124.

²⁶ แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

²⁷ แหล่งเดิม. หน้า 126.

²⁸ แหล่งเดิม. หน้า 127.

²⁹ แหล่งเดิม. หน้า 130.

สิทธิของบุคคลภายนอกเกิดขึ้นโดยการแสดงเจตนาต่อลูกหนี้ตาม มาตรา 374 วรรค 2 ดังนั้น ตราใบที่ยังมิได้มีการแสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์ สิทธิของบุคคลภายนอกก็ยังมีได้เกิดขึ้น คู่สัญญาจึงอาจตกลงเปลี่ยนแปลงให้สิทธิที่ได้ให้แก่บุคคลภายนอกนั้นเป็นของบุคคลภายนอกอื่นแทนหรือเพิกถอนสิทธิที่จะได้แก่บุคคลภายนอกคนแรก ให้สิทธิกลับมาเป็นของคู่สัญญาฝ่ายที่เป็นเจ้าหนี้ก็ย่อมเป็นไปได้ทั้งสิ้น แต่การตกลงเปลี่ยนแปลงสิทธิของบุคคลภายนอกนั้นต้องเกิดจากการตกลงร่วมกันของคู่สัญญา เพราะในส่วนของสัญญานั้นถือว่าได้เกิดขึ้นสมบูรณ์ก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างคู่สัญญาไปเรียบร้อยแล้ว หากคู่สัญญาฝ่ายที่เป็นเจ้าหนี้ต้องการเปลี่ยนตัวบุคคลภายนอกผู้รับประโยชน์ก็ดีหรือต้องการเพิกถอนสิทธิที่บุคคลภายนอกที่เคยระบุตัวไว้จะได้รับก็ดี จึงมีลักษณะของการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายเจ้าหนี้ไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงฝ่ายเดียวได้โดยปราศจากความยินยอมของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง³⁰

หากบุคคลภายนอกได้แสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์จากสัญญาแล้ว สิทธิของคนภายนอกเกิดขึ้นและเป็นที่รับรู้จากลูกหนี้แห่งสัญญาแล้วเท่ากับบุคคลภายนอกเข้าไปสวมสิทธิในส่วนที่เป็นประโยชน์ตามที่คู่สัญญาระบุให้แทนคู่สัญญาเดิมที่เป็นเจ้าหนี้แล้ว คู่สัญญาเดิมตกลงกันเปลี่ยนแปลงสิทธินั้นไม่ได้³¹ หากมีการฝ่าฝืน โดยคู่สัญญาเปลี่ยนแปลงสิทธิของบุคคลภายนอกนั้นไปให้บุคคลภายนอกอื่นหรือเพิกถอนสิทธิของบุคคลภายนอกนั้นให้กลับมาเป็นของตนภายหลังจากที่บุคคลภายนอกได้แสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์แล้วหรือไม่ยอมปฏิบัติตามสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกย่อมเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 375 จึงมีผลเท่ากับว่าการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือการเพิกถอนสิทธิของบุคคลภายนอกไม่มีผล บุคคลภายนอกยังคงมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้แห่งสัญญาชำระหนี้ได้ตามปกติ แต่ถ้าคู่สัญญาตกลงกำหนดเงื่อนไขไว้ว่า คู่สัญญาอาจเปลี่ยนใจได้แม้มีการแสดงเจตนาเข้ารับประโยชน์ แล้วก็น่าจะเป็นไปตามนั้นได้เพราะ มาตรา 375 มิใช่กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนจึงตกลงยกเว้นได้³²

เมื่อบุคคลภายนอกแสดงเจตนาเอาประโยชน์จากสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกแล้ว ก็มีปัญหาถึงความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างคู่สัญญา คือผู้รับสัญญาและผู้เอาสัญญาตลอดจนบุคคลภายนอกผู้รับประโยชน์ ดังนี้

³⁰ แหล่งเดิม, หน้าเดิม.

³¹ แหล่งเดิม, หน้า 131.

³² แหล่งเดิม, หน้า 132.

1. ระหว่างผู้รับสัญญาและผู้เอาสัญญา ถือได้ว่าความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบุคคลทั้งสองโดยอาศัยสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกยังมีอยู่ต่อไป แม้บุคคลภายนอกจะไม่ได้แสดงเจตนาเอาประโยชน์แล้วก็ตาม ดังนี้หากผู้รับสัญญาไม่ชำระหนี้แก่บุคคลภายนอก ผู้เอาสัญญาย่อมมีสิทธิฟ้องร้องบังคับให้ผู้รับสัญญาปฏิบัติได้ ตลอดจนการบอกเลิกสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกได้เหมือนกัน คือคู่สัญญาเดิมบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่คนภายนอกได้ มิใช่บังคับให้ชำระแก่ตนเพื่อเอาไปชำระแก่คนภายนอกซึ่งไม่ตรงตามที่ตกลงไว้ในสัญญา

2. ระหว่างบุคคลภายนอกผู้เอาประโยชน์และผู้รับสัญญา มาตรา 374 วรรคแรกบัญญัติว่า “บุคคลภายนอกมีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยตรงได้” ดังนี้บุคคลภายนอกจึงมีสิทธิฟ้องร้องลูกหนี้โดยตรงได้ อย่างไรก็ตามนักกฎหมายส่วนมากด้วยกันเห็นว่า บุคคลภายนอกผู้ได้รับประโยชน์ไม่มีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญาเพื่อประโยชน์ ของบุคคลภายนอกฐานลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ตามมาตรา 387 ได้ เพราะบุคคลภายนอกมีสิทธิเรียกชำระหนี้ตามมาตรา 374 วรรคแรกเท่านั้น ดังนี้จึงถือว่าผู้เอาสัญญาผู้เดียวมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ ส่วนทางฝ่ายผู้รับสัญญานั้นมาตรา 376 กล่าวว่า ย่อมมีสิทธิยกเอาข้อต่อสู้อันเกิดแต่สัญญาหมายความ ว่า ข้อต่อสู้ที่ยันต่อผู้เอาสัญญานั้นมาใช้ยันแก่บุคคลภายนอกผู้ได้รับประโยชน์ได้ เช่น ผู้รับสัญญาอาจอ้างและบอกอ้างว่าสัญญาเป็นโมฆียะ เพราะถูกข่มขู่หรือกลั่นแกล้งดังนี้ เป็นต้น

3. ระหว่างบุคคลภายนอกผู้ได้รับประโยชน์กับผู้เอาสัญญาสำหรับความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบุคคลภายนอกผู้ได้รับประโยชน์กับผู้เอาสัญญานั้น จะต้องดูเบื้องหลังแห่งการทำสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก กล่าวคือการทำสัญญาที่ต้องทำสัญญากับผู้รับสัญญานั้นอาจเป็นเพราะผู้เอาสัญญาเองมีหน้าที่หรือมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง จึงให้ผู้รับสัญญาปฏิบัติแทน เช่นในสัญญาซื้อขายอันผู้ขายรับจะส่งของที่ขายโดยทำสัญญารับขนของกับผู้รับขนให้ส่งของที่ขายไปยังผู้ซื้อ ดังนี้สัญญารับขนของจึงเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก โดยมีผู้เอาสัญญาคือผู้ขายและมีผู้รับสัญญาคือผู้รับขน ส่วนบุคคลภายนอกผู้ได้รับประโยชน์คือผู้ซื้อ บุคคลภายนอกผู้ได้รับประโยชน์จึงมีความสัมพันธ์ทางกฎหมายกับผู้เอาสัญญา คือสัญญาซื้อขายในเรื่องการส่งมอบนั่นเอง ซึ่งจะต้องพิจารณาตามลักษณะสัญญาเบื้องหลังนี้ แต่เบื้องหลังแห่งสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกอาจเป็นสัญญาให้ก็ได้ เช่นในสัญญาประกันชีวิต โดยผู้เอาประกันกับผู้รับประกันตกลงจ่ายเงินให้แก่บุตรของผู้เอาประกัน ดังนี้ความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบุคคลภายนอกผู้ได้รับประโยชน์กับผู้เอาสัญญาจึงเป็นสัญญาให้ ดังนี้ เป็นต้น³³

³³ จิต เศรษฐบุตร ก เล่มเดิม. หน้า 323.

มาตรา 376 ข้อต่อสู้อันเกิดแต่มูลสัญญาดังกล่าวมาในมาตรา 374 นั้น ลูกหนี้อาจจะยกขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกผู้จะได้รับประโยชน์จากสัญญานั้นได้ สิทธิของบุคคลภายนอกผู้รับประโยชน์เกิดขึ้นโดยข้อสัญญาระหว่างคู่สัญญา ฉะนั้นลูกหนี้จึงย่อมยกข้อต่อสู้อันเกิดแต่สัญญา เช่น สำคัญผิด กลล้อฉล ข่มขู่ ฯลฯ ขึ้นต่อสู้คนภายนอกได้ เช่นเดียวกับที่อาจยกขึ้นต่อสู้คู่สัญญาเดิมได้เหมือนกัน³⁴

จากหลักกฎหมายสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกข้างต้นที่ผู้เขียนกล่าวมาเมื่อนำมาพิจารณากับกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์นั้นเห็นว่า สัญญาประกันภัยและกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก กล่าวคือคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งซึ่งได้แก่บริษัทประกันภัย ทำสัญญาตกลงกับผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งเป็นคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งว่าจะชำระหนี้แก่บุคคลภายนอกซึ่งคือศาล เพราะตามกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์คู่สัญญาตกลงกันว่าหากศาลมีคำสั่งปรับนายประกัน บริษัทประกันภัยจะชดใช้ค่าปรับแทนผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาลที่ไม่ได้เป็นคู่สัญญาด้วย อันถือว่าศาลนั้นเป็นบุคคลภายนอกสัญญา อีกทั้งเมื่อศาลมีคำสั่งปรับนายประกันแล้วศาลก็มีสิทธิบังคับให้บริษัทประกันภัยชดใช้ค่าปรับต่อศาลแทนผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ทันที เพราะเมื่อมีการทำสัญญาประกันภัยและกรมธรรม์ประกันภัยอสังหาริมทรัพย์แล้วบริษัทประกันภัยได้แจ้งให้ศาลทราบโดยทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาลและศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยถือเอาหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกันต่อศาลถือได้ว่าศาลได้แสดงเจตนาเข้าถือเอาข้อสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกนั้นแล้ว ดังนั้นสัญญาประกันภัยและกรมธรรม์ประกันภัยอสังหาริมทรัพย์จึงเป็นสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งทำสัญญาตกลงว่าจะชำระหนี้แก่บุคคลภายนอก จึงเข้าลักษณะเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 374 ตามที่ผู้เขียนกล่าวมาข้างต้น

3.2 การก่อให้เกิดสัญญาระหว่างผู้ขอซื้อกรมธรรม์กับผู้ออกกรมธรรม์และผลบังคับของข้อตกลงที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์

สภาพทางสัญญาในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งวิธีการทำสัญญาและเนื้อหาที่ถูกกำหนดไว้ในสัญญา³⁵ ซึ่งสัญญาประเภทนี้เรียกว่า สัญญาสำเร็จรูป (Adhesion Contract) หรือสัญญามาตรฐาน (Standard Form Contract) สัญญาประเภทใหม่นี้เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันเป็นสัญญาที่ไม่มีการกล่าวในประมวลกฎหมาย สัญญาสำเร็จรูปหรือสัญญามาตรฐานไม่ว่าจะเป็น

³⁴ จิตติ ดิงศกัทธิ์ ข เล่มเดิม, หน้า 133

³⁵ ดาราพร ธีระวัฒน์. (2542). *กฎหมายสัญญา สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม*. หน้า 25.

การการทำธุรกิจการค้าประเภทใด เช่น การประกันภัย การขนส่ง การธนาคารพาณิชย์ ซึ่งการทำสัญญาจะมีร่างข้อสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้าเป็นจำนวนมากที่จะใช้กับบุคคลที่เข้ามาเป็นคู่สัญญาในภายหลัง ลักษณะนี้ผู้ที่เข้ามาเป็นคู่สัญญาในภายหลังจะอยู่ในลักษณะจะต้องยอมรับข้อสัญญานั้นๆ โดยไม่สามารถต่อรองแก้ไขได้³⁶

เมื่อสัญญาประกันภัยจัดว่าเป็นสัญญาสำเร็จรูปหรือสัญญามาตรฐาน จึงมีลักษณะเป็นสัญญาประเภทหนึ่ง ดังนั้นการที่กล่าวว่าเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวหรือเป็นการกระทำของฝ่ายเดียวเลยที่เดียวไม่ได้ เพราะมีการเข้าตกลงของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งด้วยโดยตกลงยินยอมรับข้อสัญญาต่างๆ เช่นนี้ถือกำเนิดเป็นสัญญาโดยมีเจตนาร่วมกันของทั้งสองฝ่ายแล้ว แม้ว่าเจตนาของฝ่ายหนึ่งจะถูกจำกัดเพียงแสดงเจตนาตอบรับหรือตอบปฏิเสธ โดยไม่สามารถเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาก็ตาม แต่เนื่องจากการเจรจาต่อรองกันในเนื้อหาของสัญญาไม่ได้เป็นเงื่อนไขหนึ่งของความสมบูรณ์แห่งสัญญา แม้ว่าสัญญาจะเกิดขึ้นจากการที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งต้องยอมจำนนยอมรับเงื่อนไขข้อสัญญาที่ทำไว้ล่วงหน้าของคู่สัญญาอีกฝ่ายก็ตาม ก็ถือว่าเป็นความตกลงเกิดเป็นสัญญาที่มีผลตามกฎหมาย³⁷

การเกิดของสัญญาประกันภัยนั้นเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคำเสนอคำสนองถูกต้องตรงกัน จึงเกิดเป็นสัญญา กล่าวคือใบคำขอเอาประกันภัยเป็นเอกสารที่ผู้เอาประกันภัยทำขึ้นเพื่อแสดงความประสงค์ของตนว่าจะเอาประกันภัยอย่างใดอย่างหนึ่งไว้กับผู้รับประกันภัย คำขอเอาประกันภัยนั้นถือว่าเป็นคำเสนอขอทำสัญญาประกันภัยซึ่งไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ คำขอเอาประกันภัยอาจทำได้ด้วยวาจาไปยังผู้รับประกันภัยโดยตรงก็ได้ และเมื่อผู้รับประกันภัยพิจารณาคำขอเอาประกันภัยด้วยวาจานั้นแล้วตกลงจะเข้าทำสัญญาประกันภัยด้วยคำตอบตกลงของผู้รับประกันภัยเช่นนั้นถือว่าเป็นคำสนองรับประกันภัย สัญญาประกันภัยเกิดขึ้นตามกฎหมายเมื่อคำเสนอ (คำขอเอาประกันภัย) และคำสนอง (คำตอบรับการประกันภัย) ต้องตรงกัน หลังจากนั้นผู้รับประกันภัยก็ต้องออกกรมธรรม์ประกันภัยให้มีข้อความตรงตามสัญญาประกันภัยที่เกิดขึ้นตามกฎหมายแล้วนั้นให้ผู้เอาประกันภัยรับไปเป็นหลักฐานเป็นหนังสือ เพราะมิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้³⁸ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867³⁹

³⁶ แหล่งเดิม. หน้า 37.

³⁷ แหล่งเดิม. หน้า 39.

³⁸ สิทธิโชค ศรีเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 117.

³⁹ มาตรา 867 อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่ ให้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยอันมีเนื้อความตรงตามสัญญานั้นแก่ผู้เอาประกันภัยฉบับหนึ่ง.

ในสัญญาอื่นทั่วไปคำขอเข้าทำสัญญาไม่มีความสำคัญกับการเกิดและการบังคับตามสัญญานั้นแต่อย่างใด แต่ในสัญญาประกันภัยแล้ว คำขอเอาประกันภัยไม่ว่าจะโดยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษร มีความสำคัญต่อการเกิดของสัญญาประกันภัย ซึ่งโดยทางปฏิบัติเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในทางการค้าและเพื่อความถูกต้องในเนื้อหาสาระที่ใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณารับประกันภัย ผู้รับประกันภัยจะมีแบบฟอร์มใบคำขอเอาประกันภัยให้ผู้เอาประกันภัยกรอกคำถามต่างๆ ตามความจำเป็นของการประกันภัยในแต่ละชนิดข้อสำคัญในการกรอกแบบคำขอเอาประกันภัยก็เพื่อเป็นการบันทึกข้อรายละเอียดอันจำเป็นแก่การประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้แถลงข้อความจริงเพื่อให้ผู้พิจารณารับประกันภัยพิจารณาอัตราเสี่ยงเพื่อที่จะตกลงทำสัญญาประกันภัยด้วย⁴⁰

3.2.1 ผลของสัญญาที่ผูกพันกันขึ้นระหว่างผู้ขอซื้อกรมธรรม์กับผู้ออกกรมธรรม์

เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้วสัญญามีผลผูกพันคู่สัญญาตามที่ตกลงกันคู่สัญญาจะต้องปฏิบัติตามชำระหนี้ตามข้อผูกพันดังกล่าว การที่ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยได้ตกลงทำสัญญาประกันภัยกันแล้ว ผลของสัญญาคือผู้รับประกันภัยจะออกหลักฐานที่แสดงว่ามีการทำสัญญาประกันภัยต่อกันแล้วนั้น เรียกว่า “กรมธรรม์ประกันภัย” ให้ผู้เอาประกันภัยยึดถือไว้ กรมธรรม์ประกันภัยนี้ไม่ใช่สัญญาประกันภัย แต่เป็นหลักฐานที่แสดงถึงสาระสำคัญของข้อตกลงในสัญญาประกันภัยและเงื่อนไขความคุ้มครองของสัญญาประกันภัยนั้นกรมธรรม์ประกันภัยไม่มีกฎหมายกำหนดรูปแบบไว้โดยเฉพาะ แม้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 867 ก็เพียงแต่บัญญัติเป็นแนวทางไว้ว่ากรมธรรม์ประกันภัยควรมีข้อความระบุถึงรายการใดบ้าง ในกรณีที่กรมธรรม์ประกันภัยฉบับใดมีรายการไม่ครบหรือมีมากกว่าที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 867 ก็มีได้หมายความว่าเอกสารนั้นไม่ใช่กรมธรรม์ประกันภัยตามกฎหมาย ทั้งนี้เนื่องจากสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่สามารถเกิดและสมบูรณ์ตามกฎหมายด้วยการตกลงด้วยวาจาจากกฎหมายไม่ได้บังคับถึงความสมบูรณ์ของข้อความในกรมธรรม์ประกันภัยเหมือนสัญญาหรือเอกสารอื่น⁴¹

หากบริษัทผู้รับประกันภัยไม่ออกหนังสือรับรองและไม่มาชำระค่าปรับต่อศาลเมื่อมีการผิดสัญญาประกันให้แก่ผู้เอาประกันภัยนั้น ผลของสัญญาคือผู้เอาประกันภัยมีสิทธิฟ้องร้องบังคับให้บริษัทผู้รับประกันภัยปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญาได้โดยให้ออกหนังสือรับรองและชำระค่าปรับต่อศาลเมื่อมีการผิดสัญญาประกันให้แก่ตนได้ เนื่องจากการออกหนังสือรับรองเป็นหนึ่อย่างหนึ่งที่บริษัทผู้รับประกันภัยจะต้องปฏิบัติ และถ้ามีการผิดสัญญาประกันต่อศาลต้องมีการชำระค่าปรับ บริษัทประกันภัยต้องชำระหนี้ตามสัญญาต่อศาลตามที่บริษัทประกันภัยตกลงไว้กับ

⁴⁰ แหล่งเดิม. หน้า 118.

⁴¹ แหล่งเดิม. หน้า 122.

ผู้เอาประกันภัย รวมถึงถ้าเป็นกรณีที่กรมธรรม์ประกันอิสรภาพที่ออกมีข้อความที่ไม่ตรงกับสัญญาประกันภัยตามที่ตกลงกันและผู้เอาประกันภัยมีหลักฐานเป็นหนังสือใบคำขอเอาประกันภัยที่ลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ ผู้เอาประกันภัยก็มีสิทธิร้องขอให้บริษัทผู้รับประกันภัยแก้ไขได้

3.2.2 ข้อตกลงและผลบังคับตามกฎหมายตามข้อตกลงที่ระบุไว้ในกรมธรรม์

สิ่งสำคัญในกรมธรรม์ประกันภัย คือ เงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งตามปกติแล้วเป็นเงื่อนไขเดียวกันกับเงื่อนไขของสัญญาประกันภัยนั้น ทั้งนี้เนื่องจากตามกฎหมายบัญญัติให้ผู้รับประกันภัยส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยอันมีเนื้อความถูกต้องตามสัญญานั้นแก่ผู้เอาประกันภัยฉบับหนึ่ง⁴² เงื่อนไขเป็นข้อตกลงตามสัญญาที่มีความสำคัญมาก หากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามอีกฝ่ายมีสิทธิเลิกสัญญาหรือบอกปิดไม่รับผิดชอบตามสัญญาได้ เงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัยที่ชัดเจนนั้นเป็นเงื่อนไขชนิดที่ปรากฏเป็นตัวอักษรในกรมธรรม์ประกันภัยชนิดต่างๆ ตามกรมธรรม์ประกันภัยชนิดนั้น ซึ่งสามารถแบ่งเงื่อนไขลายลักษณ์อักษรนี้ออกได้เป็น 2 กรณี คือ

กรณีแรกเป็นเงื่อนไขทั่วไป (General Conditions) เงื่อนไขชนิดนี้จะพิมพ์ไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยและใช้สำหรับกรมธรรม์ประกันภัยทุกชนิดที่ออกให้แก่ผู้เอาประกันภัยเป็นเงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยต้องปฏิบัติในหลักทั่วไป

กรณีที่สองเป็นเงื่อนไขเฉพาะกรณี (Particular Conditions) เงื่อนไขชนิดนี้เกี่ยวข้องกับ ความคุ้มครองหรือยกเว้นความคุ้มครองในกรมธรรม์ประกันภัย เป็นเงื่อนไขที่กำหนดความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยไว้อย่างแน่นอนนอกจากนี้ยังรวมถึงเงื่อนไขข้อคุ้มครองพิเศษหรือในใบแนบทำยกรมธรรม์ประกันภัยซึ่งล้วนแต่เป็นข้อความที่มีผลบังคับกับคู่สัญญาประกันภัยให้ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งมีฉะนั้นกรมธรรม์ประกันภัยไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย⁴³

เงื่อนไขและข้อกำหนดของกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ เงื่อนไขในที่นี้ หมายถึงข้อตกลงหรือข้อสัญญาไม่ใช่เงื่อนไขตามที่บัญญัติไว้ในเรื่องของนิติกรรม บรรพ 1 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁴⁴ เพราะเป็นข้อสัญญาและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญาซึ่งจะมีลักษณะเหมือนเงื่อนไขทั่วไปที่กำหนดอยู่และเปลี่ยนแปลงแก้ไขไม่ได้

ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาข้อกำหนดเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันอิสรภาพโดยนำเงื่อนไขกรมธรรม์ประกันอิสรภาพของบริษัทประกันภัยมาทำการศึกษาและจะทำการศึกษาตามลำดับทั้งกรมธรรม์ประกันอิสรภาพประเภทก่อนกระทำความคิดและกรมธรรม์ประกันอิสรภาพประเภทหลังกระทำความคิด

⁴² แหล่งเดิม. หน้า 145.

⁴³ แหล่งเดิม. หน้า 146.

⁴⁴ คาราวร ธีระวัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 50.

ก่อนที่จะพิจารณารายละเอียดในกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์นั้น ผู้เขียนขออธิบายก่อนว่า สัญญาประกันภัยกับกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์นั้นไม่ใช่อันเดียวกัน สัญญาประกันภัยเป็นข้อตกลงระหว่างผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัย ข้อตกลงนี้เกิดเป็นสัญญาขึ้นเมื่อมีคำสนองตรงตามคำเสนอตามมาตรา 356 และมาตรา 361 โดยไม่ต้องมีลายลักษณ์อักษรหรือกรมธรรม์⁴⁵ ส่วนกรมธรรม์ประกันภัยนั้นเป็นแต่เพียงเอกสารของฝ่ายผู้รับประกันภัยที่สร้างขึ้นเพราะเหตุที่ได้มีสัญญาประกันภัยต่อกันแล้ว สัญญาประกันภัยมีข้อความอย่างไรก็ได้แล้วแต่คู่กรณีตกลงกัน แต่กรมธรรม์ประกันภัยจะต้องมีข้อความตรงตามสัญญาประกันภัยนั้น⁴⁶

กรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ประเภทก่อนกระทำคามผิด มีเนื้อหารายละเอียด ดังนี้ ข้อตกลงเงื่อนไข หน้าที่ตามกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ประเภทก่อนกระทำคามผิด ซึ่งกรณีนี้การประกันภัยหลักเป็นการประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ โดยมีการซื้อความคุ้มครองเพิ่มเติมตามเอกสารแนบท้ายเป็นการประกันตัวผู้ขับขี่

การซื้อประกันภัยนอกจากมีการตกลงกัน และการยอมรับเงื่อนไขต่างๆ ตามตารางกรมธรรม์ของกลุ่มสัญญา ซึ่งบางครั้งรายละเอียดที่มีเป็นจำนวนมากไม่สามารถที่จะระบุได้หมดในตารางกรมธรรม์ จึงต้องมีการกำหนดเงื่อนไข สิทธิและหน้าที่ระหว่างกันในเอกสารแนบท้ายของสัญญาที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาเช่นกัน

รายละเอียดในเอกสารความคุ้มครองแนบท้ายเพิ่มเติมการประกันตัวผู้ขับขี่ (รย.03) มีดังนี้⁴⁷

“เป็นที่ตกลงกันว่า กรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวข้างต้น ได้มีการขยายเพิ่มเติมดังต่อไปนี้ บริษัทจะประกันตัวผู้เอาประกันภัยหรือบุคคลใดซึ่งขับขี่รถยนต์โดยได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัย ในกรณีรถยนต์ที่ระบุไว้ในตารางเกิดอุบัติเหตุเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวถูกควบคุมตัวในคดีอาญา การประกันตัวบุคคลดังกล่าวบริษัทจะดำเนินการโดยไม่ชักช้าตามจำนวนเงินที่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลกำหนดจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

เงื่อนไข: การขยายเพิ่มเติมนี้ อยู่ภายใต้บังคับของเงื่อนไขและการยกเว้นแห่งกรมธรรม์ประกันภัยที่ปรากฏในสัญญาหมวดเงื่อนไขทั่วไป”

เห็นได้ว่า เอกสารแนบท้ายความคุ้มครองเพิ่มเติมการประกันตัวผู้ขับขี่ (รย.03) นอกจากมีการคุ้มครองตามลักษณะเฉพาะของตนเองแล้ว ยังให้อยู่ภายใต้บังคับของเงื่อนไขและการยกเว้นแห่งกรมธรรม์ประกันภัยที่ปรากฏในสัญญาหมวดเงื่อนไขทั่วไปอีกด้วย

⁴⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2598/2520.

⁴⁶ จิตติ ดิงศรัทีย ก เล่มเดิม. หน้า 65.

⁴⁷ คู่มือเอกสารภาคผนวก.

ผู้เขียนขอให้พิจารณาหลักเกณฑ์ลักษณะการคุ้มครองเงื่อนไขและช้อยกเว้นแห่งกรมธรรม์ประกันภัยตามหมวดเงื่อนไขทั่วไป ดังต่อไปนี้

“ภายใต้การคุ้มครองเงื่อนไขและช้อยกเว้นแห่งกรมธรรม์ประกันภัยและเอกสารแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยนี้บริษัทให้สัญญาต่อผู้เอาประกันภัยดังต่อไปนี้

ข้อ 1. กรมธรรม์ประกันภัยนี้มีผลใช้บังคับทันทีเมื่อผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัยแล้ว การชำระเบี้ยประกันภัยให้แก่ตัวแทนประกันภัย พนักงานและนายหน้าประกันภัยผู้ได้รับมอบอำนาจให้รับชำระเบี้ยประกันภัย ตลอดจนบุคคลหรือนิติบุคคลที่บริษัทขอรับการกระทำของบุคคลหรือนิติบุคคลดังกล่าวเสมือนตัวแทนของบริษัท ให้ถือว่าเป็นการชำระเบี้ยประกันภัยแก่บริษัทโดยถูกต้อง

ข้อ 2. คำนิยามศัพท์เมื่อใช้ในกรมธรรม์ประกันภัยหรือเอกสารแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยนี้

“บริษัท” หมายถึง บริษัทที่ออกกรมธรรม์ประกันภัยนี้

“ผู้เอาประกันภัย” หมายถึง บุคคลที่ระบุชื่อเป็นผู้เอาประกันภัยในตาราง

“รถยนต์” หมายถึง รถยนต์ที่เอาประกันภัย ซึ่งมีรายการที่ระบุไว้ในตาราง

“ตาราง” หมายถึง ตารางแห่งกรมธรรม์ประกันภัยนี้

“อุบัติเหตุแต่ละครั้ง” หมายถึง เหตุการณ์หนึ่ง หรือหลายเหตุการณ์สืบเนื่องกันซึ่งเกิดจากสาเหตุเดียวกัน

“ความเสียหายส่วนแรก” หมายถึง ส่วนแรกของความรับผิดชอบหรือความเสียหายอันมีการคุ้มครองตามข้อสัญญาหรือเอกสารแนบท้ายแห่งกรมธรรม์ประกันภัยนี้ที่ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบเอง

ข้อ 3. การยกเว้นทั่วไปกรมธรรม์ประกันภัยนี้ไม่คุ้มครองความเสียหายหรือความรับผิดชอบอันเกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อมจาก

3.1 สงคราม การรุกราน การกระทำของชาติศัตรู การสู้รบ หรือการปฏิบัติการที่มีลักษณะเป็นการทำสงคราม (จะได้ประกาศสงครามหรือไม่ก็ตาม)

3.2 สงครามกลางเมือง การแข็งข้อของทหาร การกบฏ การปฏิวัติ การต่อต้านรัฐบาล การยึดอำนาจการปกครองโดยกำลังทหาร หรือโดยประการอื่น ประชาชนก่อความวุ่นวายถึงขนาดหรือเท่ากับการลุกฮือต่อต้านรัฐบาล

3.3 วัตถุอาวุธปรมาณู

3.4 การแตกตัวของประจุ การแผ่รังสี การกระทบกับกัมมันตภาพรังสีจากเชื้อเพลิงปรมาณู หรือจากกากปรมาณูอันเกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงปรมาณูและสำหรับ

จุดประสงค์ของข้อสัญญานี้ การเพา นั้นรวมถึงกรรมวิธีใด ๆ แห่งการแตกแยกตัวปรมาณู ซึ่งดำเนินติดต่อกันไปด้วยตัวของมันเอง

ข้อ 4. การจัดการเรียกร้องเมื่อเกิดความเสียหาย เมื่อมีความเสียหายหรือความรับผิดชอบตามกรรมธรรม์ประกันภัยเกิดขึ้น ผู้เอาประกันภัยหรือผู้ขับขี่จะต้องแจ้งให้บริษัททราบโดยไม่ชักช้า และดำเนินการอันจำเป็นเพื่อรักษาสิทธิตามกฎหมายบริษัทมีสิทธิเข้าดำเนินการในนามของผู้เอาประกันภัยเกี่ยวกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นได้ หากความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ภายใต้การคุ้มครองในกรรมธรรม์ประกันภัย ความคุ้มครองของบริษัทจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เอาประกันภัยหรือผู้ขับขี่ดำเนินการโดยสุจริต

ข้อ 5. ความรับผิดชอบของบริษัทเมื่อมีการปฏิเสธการจ่ายค่าสินไหมทดแทน

เมื่อมีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อบริษัท และหากบริษัทปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ว่าด้วยเหตุใด จนเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้เสียหายนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลหรือเสนอข้อพิพาทต่ออนุญาโตตุลาการ หากศาลพิพากษาหรืออนุญาโตตุลาการชี้ขาดให้บริษัทแพ้คดี บริษัทจะต้องรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัยหรือผู้เสียหายนั้น โดยชดใช้ค่าเสียหายตามคำพิพากษาหรือคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ พร้อมดอกเบี้ยคิดในอัตราร้อยละ 15 ต่อปีนับแต่วันผิดนัด

ข้อ 6. การแก้ไขสัญญาคุ้มครองและเงื่อนไขแห่งกรรมธรรม์ประกันภัยนี้จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยเอกสารแนบท้ายของบริษัทเท่านั้น

ข้อ 7. การลดเบี้ยประกันภัยประวัติดี

7.1 ในกรณีผู้เอาประกันภัยมีรถยนต์เอาประกันภัยไว้กับบริษัท บริษัทจะลดเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย เป็นลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 20% ของเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ สำหรับรถยนต์คันที่ไม่มีการเรียกร้องค่าเสียหายต่อบริษัท ในการประกันภัยปีแรก

ขั้นที่ 2 30% ของเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ สำหรับรถยนต์คันที่ไม่มีการเรียกร้องค่าเสียหายต่อบริษัท ในการประกันภัย 2 ปีติดต่อกัน

ขั้นที่ 3 40% ของเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ สำหรับรถยนต์คันที่ไม่มีการเรียกร้องค่าเสียหายต่อบริษัท ในการประกันภัย 3 ปีติดต่อกัน

ขั้นที่ 4 50% ของเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ สำหรับรถยนต์คันที่ไม่มีการเรียกร้องค่าเสียหายต่อบริษัท ในการประกันภัย 4 ปีติดต่อกัน หรือกว่านั้น

ทั้งนี้บริษัทจะลดเบี้ยประกันภัยให้ต่อเมื่อผู้เอาประกันภัยได้ต่ออายุการประกันภัยกับบริษัทและเฉพาะข้อตกลงคุ้มครองที่ต่ออายุเท่านั้น

คำว่า “รถยนต์คันที่ไม่มีการเรียกร้องค่าเสียหาย” ให้หมายความรวมถึงรถยนต์คันที่มีการเรียกร้องค่าเสียหาย แต่ค่าเสียหายนั้นเกิดจากความประมาทของบุคคลภายนอกและรู้ตัวผู้ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ซึ่งมีผลทำให้บริษัทมีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายที่บริษัทได้จ่ายไปคืนจากบุคคลภายนอกได้

หากในระหว่างปีกรมธรรม์ประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้รับส่วนลดเบี้ยประกันภัย ประวัติได้มีการเรียกร้องค่าเสียหายต่อบริษัทแล้วในระหว่างปีกรมธรรม์ประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้รับส่วนลดเบี้ยประกันภัยประวัติได้มีการเรียกร้องค่าเสียหายต่อบริษัทแล้ว ในการต่ออายุการประกันภัยปีต่อไป บริษัทจะลดเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย ดังนี้

(ก) ลดลงหนึ่งลำดับชั้นจากเดิม หากการเรียกร้องนั้นเกิดจากความประมาทของรถยนต์คันเอาประกันภัย หรือผู้เอาประกันภัยไม่สามารถแจ้งให้บริษัททราบถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้

(ข) ลดลงสองชั้นจากเดิม แต่ไม่เกินอัตราปกติ หากมีการเรียกร้องที่รถยนต์คันเอาประกันภัยเป็นฝ่ายประมาท หรือไม่สามารถแจ้งให้บริษัททราบถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้ ตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป รวมกันมีจำนวนเงินเกิน 20% ของเบี้ยประกันภัย

7.2 กรณีผู้เอาประกันภัยทำประกันภัยกับผู้รับประกันภัยอื่น และมาต่ออายุการประกันภัยกับบริษัท บริษัทจะนำความในข้อ 7.1 มาใช้บังคับโดยอนุโลมก็ได้

ข้อ 8. การเพิ่มเบี้ยประกันภัยประวัติไม่ดี

ในกรณีผู้เอาประกันภัยมีรถยนต์เอาประกันภัยไว้กับบริษัท และมีการเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างปีที่เอาประกันภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ซึ่งรถยนต์คันที่เอาประกันภัยเป็นฝ่ายประมาทหรือไม่สามารถแจ้งให้บริษัททราบถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้ อย่างน้อยตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป รวมกันมีจำนวนเงินเกิน 200% ของเบี้ยประกันภัย บริษัทจะเพิ่มเบี้ยประกันภัยเป็นชั้น ๆ ดังนี้

ชั้นที่ 1 20% ของอัตราเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ

ชั้นที่ 2 30% ของอัตราเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ ในกรณีมีค่าเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นต่อบริษัท 2 ปี ติดต่อกัน

ชั้นที่ 3 40% ของอัตราเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ ในกรณีมีค่าเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นต่อบริษัท 3 ปี ติดต่อกัน

ชั้นที่ 4 50% ของอัตราเบี้ยประกันภัยในปีที่ต่ออายุ ในกรณีมีค่าเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นต่อบริษัท 4 ปี ติดต่อกัน หรือกว่านั้น

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยถูกเพิ่มเบี้ยประกันภัยประวัติไม่ดีไม่ว่าลำดับชั้นใด และในปีกรมธรรม์ประกันภัยนั้น มีการเรียกร้องค่าเสียหาย ที่รถยนต์คันเอาประกันภัยเป็นฝ่ายประมาทหรือไม่สามารถแจ้งให้บริษัททราบถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้ไม่ถึง 2 ครั้งหรือถึง 2 ครั้ง แต่มี

ค่าเสียหายไม่ถึง 20% ของเบี้ยประกันภัยแล้วในการต่ออายุการประกันภัย บริษัทจะใช้เบี้ยประกันภัยในลำดับขั้นเดิม เช่นในปีที่ผ่านมา แต่หากไม่มีการเรียกร้องค่าเสียหายหรือมีการเรียกร้องค่าเสียหาย แต่ต่ออายุการประกันภัยในปีต่อไป บริษัทจะใช้เบี้ยประกันภัยในอัตราปกติ

ข้อ 9. การโอนรถยนต์

เมื่อผู้เอาประกันภัยได้โอนรถยนต์ให้แก่ผู้อื่น ให้ถือว่าผู้รับโอนเป็นผู้เอาประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัยนี้ และบริษัทต้องรับผิดชอบตามกรมธรรม์ประกันภัยต่อไปตลอดอายุกรมธรรม์ประกันภัยที่ยังเหลืออยู่

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ทำการประกันภัยประเภทระบุชื่อผู้ขับขี่ ผู้เอาประกันภัยจะต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงผู้ขับขี่ให้บริษัททราบ เพื่อจะได้มีการปรับปรุงอัตราเบี้ยประกันภัยตามสภาพความเสี่ยงภัยที่เปลี่ยนแปลงไป มิฉะนั้นผู้เอาประกันภัยอาจจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายส่วนแรกเอง ตามเงื่อนไขความคุ้มครองที่ปรากฏในกรมธรรม์ประกันภัยนี้

ข้อ 10. การระงับข้อพิพาท โดยอนุญาโตตุลาการ ในกรณีที่มีข้อพิพาท ข้อขัดแย้ง หรือข้อเรียกร้องใด ๆ ภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยฉบับนี้ระหว่างผู้มีสิทธิเรียกร้องตามกรมธรรม์ประกันภัยกับบริษัท และหากผู้มีสิทธิเรียกร้องประสงค์ และเห็นควรยุติข้อพิพาทนั้น โดยวิธีการอนุญาโตตุลาการ บริษัทตกลงยินยอม และให้ทำการวินิจฉัยชี้ขาดโดยอนุญาโตตุลาการตามข้อบังคับสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ

ข้อ 11. การตีความกรมธรรม์ประกันภัย ข้อความที่ปรากฏในกรมธรรม์ประกันภัยนี้รวมทั้งเอกสารแนบท้าย และเอกสารประกอบให้ตีความตามคู่มือการตีความที่นายทะเบียน ได้ให้ความเห็นชอบไว้

ข้อ 12. การสิ้นสุดบังคับของกรมธรรม์ประกันภัย กรมธรรม์ประกันภัยนี้จะสิ้นสุดบังคับเมื่อ

12.1 ณ วันที่ เวลา ที่ระบุไว้ในตาราง

12.2 มีการบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัย

12.2.1 บริษัทเป็นผู้บอกเลิก: บริษัทอาจบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยนี้ได้ด้วยการส่งหนังสือบอกกล่าวล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 30 วัน โดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนถึงผู้เอาประกันภัยตามที่อยู่ครั้งสุดท้ายที่แจ้งให้บริษัททราบ ซึ่งจะมีผลให้กรมธรรม์ประกันภัยสิ้นสุดบังคับ ณ วันพ้นกำหนดดังกล่าว

ในกรณีนี้บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยหักเบี้ยประกันภัยสำหรับระยะเวลาที่กรมธรรม์ประกันภัยได้ใช้บังคับมาแล้วออกตามส่วน

12.2.2 ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้บอกเลิก: ผู้เอาประกันภัยอาจบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยนี้ได้ โดยแจ้งให้บริษัททราบเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจะมีผลให้กรมธรรม์ประกันภัยสิ้นสุดบังคับ ณ วันที่บริษัทได้รับหนังสือบอกเลิก หรือวันที่ระบุไว้ในหนังสือบอกเลิก แล้วแต่ว่าวันใดเป็นวันหลังสุด

ขอบเขตความคุ้มครองกรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนการกระทำความคิด มีดังต่อไปนี้ ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยมิได้กระทำความผิดในระยะเวลาประกันภัยที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์ หนังสือรับรองที่แนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยจะสิ้นสุดอายุตามระยะเวลาประกันภัยที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์เช่นกัน กรณีที่ผู้เอาประกันภัยกระทำความผิดแล้ว แต่ยังไม่ถูกควบคุมตัว บริษัทจะขยายเวลาการใช้หนังสือรับรองที่แนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยออกไปอีก 1 ปี นับจากวันสิ้นสุดระยะเวลาประกันภัยที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยนำไปใช้ประกันตัวในความคิดที่ได้กระทำขึ้นภายในระยะเวลาที่ได้ประกันภัยนั้น และเมื่อหนังสือรับรองฉบับนี้ได้ใช้เป็นหลักประกันแล้วจะมีผลผูกพันบริษัทจนกว่าคดีจะถึงที่สุด⁴⁸

หน้าที่ผู้เอาประกันภัย เงื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัยได้กำหนดหน้าที่ผู้เอาประกันภัยไว้ดังนี้

(1) ความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยนี้จะมีผลบังคับใช้เมื่อผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัยแล้ว กล่าวคือผู้เอาประกันมีหน้าที่จ่ายเบี้ยประกันภัยให้กับผู้รับประกันภัย

หน้าที่ผู้รับประกันภัย เงื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัยได้กำหนดหน้าที่ผู้รับประกันภัยไว้ดังนี้

(1) บริษัทประกันภัยจะดำเนินการออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยถือไว้และนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อเจ้าพนักงาน เมื่อผู้เอาประกันภัยถูกดำเนินคดีหรือถูกควบคุมตัวในคดีอาญาในฐานะความผิดอันเนื่องมาจากการกระทำโดยประมาทซึ่งได้กระทำภายในระยะเวลาประกันภัย โดยบริษัทประกันภัยจะไม่ถอนหนังสือรับรองจนกว่าคดีจะถึงที่สุดและกรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้ใช้หนังสือรับรองเพื่อประกันตัวไปแล้ว แต่ยังไม่เต็มวงเงินที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์ ผู้เอาประกันภัยสามารถขอหนังสือรับรองฉบับใหม่มีวงเงินประกันตัวเท่ากับจำนวนเงินเอาประกันภัยที่คงเหลืออยู่จากบริษัทประกันภัยได้

(2) ในระหว่างระยะเวลาประกันภัยบริษัทประกันภัยจะไม่บอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยนี้

⁴⁸ ครงขวัณ ยูทชชช. เล่มเดิม. หน้า 103.

สิทธิได้รับคืนเบี้ยประกันภัย บริษัทประกันภัยจะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยในกรณีเมื่อผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต และในระยะเวลาประกันภัยไม่มีการเรียกร้องให้ประกันตัวบริษัทประกันภัยจะคืนเบี้ยประกันภัยให้ตามอัตราเบี้ยประกันภัยระยะสั้น ตามที่กำหนดในตารางกรมธรรม์ แต่กรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้ยื่นหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยต่อเจ้าพนักงานเพื่อขอประกันตัวแล้ว เจ้าพนักงานไม่อนุญาตให้ประกันตัวผู้เอาประกันภัยจะไม่ได้รับเบี้ยประกันภัยคืน เนื่องจากการที่เจ้าพนักงานจะอนุญาตให้ประกันตัวหรือไม่นั้นเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายและดุลพินิจของผู้มีอำนาจให้ประกันตัวซึ่งบริษัทผู้รับประกันภัยได้เข้ารับเสี่ยงภัยแล้ว จึงแตกต่างจากการประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำคามผิดที่หากเจ้าพนักงานไม่อนุญาตให้ประกันตัวบริษัทประกันภัยจะคืนเบี้ยประกันภัยโดยหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของบริษัทไว้ส่วนหนึ่ง⁴⁹

ลำดับต่อไปผู้เขียนทำการศึกษาคำกำหนดเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังการกระทำคามผิด มีรายละเอียดดังนี้

กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหลังการกระทำคามผิด ตามรูปแบบที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงพาณิชย์นั้น เป็นกรณีที่บุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำคามผิดทางอาญา หรือตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาแล้วและกำลังจะถูกควบคุมตัวหรือถูกควบคุมตัวแล้ว ประสงค์จะหาหลักประกันเพื่อนำไปขอประกันตัวตนเองต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล แล้วแต่กรณี

ข้อตกลงเงื่อนไข หน้าที่ตามกรมธรรม์ประกันอิสรภาพประเภทหลังการกระทำคามผิด มีดังนี้รายละเอียดในเอกสารแนบท้ายกรมธรรม์ประกันอิสรภาพประเภท

ส่วนที่ 1 คำนิยามศัพท์ เมื่อใช้ในกรมธรรม์นี้

กรมธรรม์ หมายถึง กรมธรรม์ประกันภัยนี้

บริษัท หมายถึง บริษัทผู้รับประกันภัยที่ออกกรมธรรม์นี้

ผู้เอาประกันภัย หมายถึง บุคคลที่ระบุชื่อเป็นผู้เอาประกันภัยในตารางกรมธรรม์

ผู้ถือกรมธรรม์ หมายถึง บุคคลที่ระบุชื่อเป็นผู้ถือกรมธรรม์ในตารางกรมธรรม์นี้ซึ่งเป็น

ผู้จัดให้มีการประกันภัยเพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกัน

เจ้าพนักงาน หมายถึง พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศาลหรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราวแล้วแต่เป็นการปล่อยชั่วคราวในชั้นใด

⁴⁹ เล่มเดิม. หน้า 107.

ส่วนที่ 2 ข้อตกลงคุ้มครอง

เพื่อเป็นการตอบแทนเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้ชำระ บริษัทตกลงจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัยดังต่อไปนี้ บริษัทจะดำเนินการออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อศาลตามคดีอาญาที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์และหากภายหลังผู้เอาประกันภัยกระทำผิดสัญญาประกันไม่ไปศาลหรือหลบหนีไประหว่างประกันจนเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งปรับตามสัญญาประกันดังกล่าว แล้วในระหว่างระยะเวลาเอาประกันภัยบริษัทจะชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหาย ตามจำนวนที่ศาลกำหนด แต่ทั้งนี้รวมกันแล้วไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัย ที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์

ส่วนที่ 3 เงื่อนไขทั่วไป

ข้อ 1. หน้าที่ของผู้เอาประกันภัย

- 1.1 ผู้เอาประกันภัยจะต้องไปพบเจ้าพนักงาน ตามกำหนดนัดทุกครั้ง
- 1.2 ผู้เอาประกันภัยจะต้องเป็นผู้ทำสัญญาประกันต่อเจ้าพนักงาน
- 1.3 กรณีผู้เอาประกันภัยเจตนาทำผิดสัญญาประกันและเมื่อบริษัทได้ชดใช้

ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายให้เจ้าพนักงานไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายเงินดังกล่าวคืนให้แก่บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือเรียกร้องจากบริษัท

ข้อ 2. หน้าที่ของผู้รับประกันภัย

2.1 บริษัทจะดำเนินการออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัยเพื่อนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อเจ้าพนักงานตามคดีที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์

2.2 กรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่ไปพบเจ้าพนักงานตามกำหนดนัด หรือปฏิบัติผิดสัญญาประกันที่ทำไว้ต่อเจ้าพนักงาน จนเป็นเหตุให้บริษัทต้องชดใช้ค่าปรับ ตลอดจนค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหาย (ถ้ามี) ตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน หากต่อมาผู้เอาประกันภัยถูกจับกุมตัว บริษัทไม่มีหน้าที่ต้องออกหนังสือรับรองอีก ไม่ว่าในชั้นใด ๆ แม้ว่าจำนวนเงินที่บริษัทต้องชดใช้ดังกล่าวข้างต้นจะยังไม่เต็มจำนวนเงินเอาประกันภัยก็ตาม โดยถือว่ากรมธรรม์สิ้นผลบังคับ แต่หากกรณีดังกล่าวผู้เอาประกันภัยได้เข้ามาขอตัว และเจ้าพนักงานได้อนุญาตให้ผู้เอาประกันภัยได้รับการประกันตัวต่อไป หากผู้เอาประกันภัย ยินยอมชำระค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายแทนบริษัท หรือชำระคืนให้แก่บริษัทแล้วแต่กรณี บริษัทจะยังคงให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัยต่อไป

2.3 กรณีที่บริษัทได้รับค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายจากผู้เอาประกันภัยเต็มจำนวนเงินเอาประกันภัยแล้ว บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยโดยหักค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายจริง เช่น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามผู้เอาประกันภัย และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เป็นต้น

ข้อ 3. การไม่บอกเลิกกรมธรรม์ กรมธรรม์นี้ ทั้งผู้เอาประกันภัยและบริษัทจะไม่บอกเลิกกรมธรรม์นี้ในระหว่างระยะเวลาประกันภัย

ข้อ 4. การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ ในกรณีที่มีข้อพิพาท ข้อขัดแย้งหรือข้อเรียกร้องใดๆ ภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยฉบับนี้ระหว่างผู้มีสิทธิเรียกร้องตามกรมธรรม์ประกันภัยกับบริษัท และหากผู้มีสิทธิเรียกร้องประสงค์และเห็นควรยุติข้อพิพาทนั้น โดยวิธีการอนุญาโตตุลาการ บริษัทตกลงยินยอมและให้ทำการวินิจฉัยชี้ขาดโดยวิธีอนุญาโตตุลาการตามข้อบังคับกรรมการประกันภัยว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ

ข้อ 5. การประกันภัยอื่น แม้ผู้เอาประกันภัยจะมีการประกันภัยอื่นที่ให้ความคุ้มครองในลักษณะเดียวกันนี้อยู่ด้วยก็ตามไม่เป็นเหตุให้บริษัทปฏิเสธการประกันตัวผู้เอาประกันภัยตามกรมธรรม์นี้

ข้อ 6. การคืนเบี้ยประกันภัย

6.1 หากเจ้าพนักงานไม่อนุญาตให้ประกันตัว บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไว้ 200 บาท

6.2 หากเจ้าพนักงานอนุญาตให้ประกันตัวแล้ว แต่ภายหลังในระหว่างระยะเวลาประกันภัย เจ้าพนักงานในลำดับนั้นหรือในลำดับถัดมาได้มีคำสั่งให้ถอนประกันหรือมีคำสั่งไม่ให้ประกันตัวอีกต่อไป หรือผู้เอาประกันภัยไม่ประสงค์จะประกันตัวอีกต่อไป บริษัทจะคืนค่าเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยร้อยละ 20 ของค่าเบี้ยประกันภัย

6.3 หากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตในระหว่างระยะเวลาประกันภัยโดยไม่ผิดสัญญาประกันที่ทำต่อเจ้าพนักงาน บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยทั้งหมดให้กับทายาทของผู้เอาประกันภัย

6.4 ตลอดระยะเวลาเอาประกันภัย ถ้าผู้เอาประกันภัยไม่ผิดสัญญาประกันที่ผู้เอาประกันภัยทำต่อเจ้าพนักงาน บริษัทตกลงคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยร้อยละ 20 ของเบี้ยประกันภัย"

ผู้เขียนขอยกตัวอย่าง เช่น คดีฆ่าคนตายโดยเจตนา หลักทรัพย์มูลค่า 500,000 บาท⁵⁰ ผู้เอาประกันภัยต้องจ่ายเบี้ยประกันคิดเป็นร้อยละ 12 ของเงิน 500,000 บาท และถ้ากรณีมีผู้ค้า

⁵⁰ เอกสารภาคผนวก.

ประกันบริษัทประกันภัยจะลดเบี้ยประกันให้อีกโดยคิดเป็นร้อยละ 10 ของยอดสุทธิเบี้ยประกันที่ผู้เอาประกันต้องจ่ายในครั้งแรกออกไปอีกและในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่ผิดสัญญาประกันตัวจำเลย บริษัทตกลงคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยร้อยละ 20 ของเบี้ยประกันภัย เช่น คดีฆ่าคนตายโดยเจตนา หลักทรัพย์มูลค่า 500,000 บาท⁵¹ ผู้เอาประกันภัยต้องจ่ายเบี้ยประกันคิดเป็นร้อยละ 12 ของเงิน 500,000 บาท คิดเป็น 60,000 บาท นำร้อยละ 20 ไปคิดจากยอด 60,000 บาท ดังนั้นบริษัทประกันภัยจะคืนเงินให้ผู้เอาประกันภัย 12,000 บาท จะเห็นได้ว่าบริษัทประกันภัยจะมีส่วนต่างเป็นเงิน 48,000 บาท

จากเงื่อนไขและข้อกำหนดในกรมธรรม์ประกันอิสรภาพและเอกสารแนบท้ายของกรมธรรม์ เห็นได้ว่าเงื่อนไขนั้นมีลักษณะดังนี้ คือ⁵²

ประการแรก เป็นข้อสัญญาที่กำหนดไว้ล่วงหน้าและจะมีลักษณะเหมือนเป็นเงื่อนไขทั่วไป⁵³ ในการทำสัญญานั้นๆ ที่กำหนดอยู่และเปลี่ยนแปลงไม่ได้

ประการที่สอง เป็นข้อสัญญาที่พิมพ์ไว้จำนวนมากเป็นแบบฟอร์มในการทำสัญญาการใช้แบบฟอร์มของของสัญญามาตรฐานหรือสัญญาสำเร็จรูปในวงการธุรกิจ มีส่วนดีคือช่วยทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและทำให้เกิดความก้าวหน้าในกฎหมายธุรกิจ แต่ในอีกด้านหนึ่งคือ ความไม่เท่าเทียมกันของคู่สัญญาที่เห็นได้ชัดเจน เพราะฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่มีความรู้ถึงขั้นตอนรายละเอียดของการผูกมัดตามสัญญา จึงมักกำหนดข้อสัญญาที่ตนได้เปรียบกว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็นอย่างมาก

ประการที่สาม ความไม่เท่าเทียมกันในความรู้ในเทคโนโลยีในด้านเศรษฐกิจของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการต้องปฏิบัติตามสัญญาของคู่สัญญาโดยปริยาย ลักษณะของข้อสัญญามักมีการกำหนดเนื้อหาของสิทธิและหน้าที่แตกต่างจากกฎหมายสัญญาโดยทั่วไป ซึ่งอาจเรียกได้เป็นการบิดเบือนบทบัญญัติของกฎหมายและเป็นการทำลายหลักพื้นฐานของสัญญา

ตามที่คุณเขียนได้แสดงข้อกำหนดตามสัญญาประกันภัยและเงื่อนไขของกรมธรรม์ประกันอิสรภาพที่แสดงเป็นตัวอย่างเห็นได้ว่า ลักษณะของข้อสัญญาเป็นการพิมพ์ไว้ล่วงหน้าหมด ทั้งฉบับเหลือช่องว่างในการกรอกชื่อ ที่อยู่ และลายมือชื่อของคู่สัญญาไว้เท่านั้น หรืออาจจะเป็นข้อสัญญาบางส่วนที่มีขนาดตัวพิมพ์ที่ตัวเล็กมาก หรือเป็นข้อความที่อยู่ด้านหลัง หรืออาจพิมพ์อยู่ใน

⁵¹ เอกสารภาคผนวก.

⁵² คาราวพร ธีระวัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 50.

⁵³ เงื่อนไขในที่นี้ หมายถึง ข้อตกลงหรือข้อสัญญาไม่ใช่เงื่อนไขตามที่บัญญัติไว้ในเรื่องของนิติกรรมบรรพ 1 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

เอกสารต่างหากอีกฉบับหนึ่งเสริมต่อสัญญาประธาน ซึ่งไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดมีปัญหาเดียวกันที่ว่าข้อสัญญาต่างๆ เกิดจากการได้เปรียบจากการเตรียมการของกลุ่มสัญญาฝ่ายเดียว ซึ่งกลุ่มสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีโอกาสหรือไม่มีความสามารถในการเจรจาแก้ไขเป็นอย่างอื่นได้โดยบางครั้งผู้เป็นคู่สัญญาที่เป็นผู้ใช้สัญญาไม่ได้เป็นผู้ที่ทำร่างขึ้นเอง แต่เป็นองค์กรวิชาชีพเป็นผู้ทำขึ้น เช่น บริษัทประกันภัย⁵⁴

แม้การออกสัญญาประกันภัยและกรมธรรม์ประกันอิสรภาพของบริษัทประกันภัยบริษัทประกันภัยจะเป็นผู้ออกแต่ต้องเสนอข้อความเห็นชอบในแบบของกรมธรรม์ประกันภัยชนิดต่างๆ ที่จะออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย คือ เลขานุการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย และผู้รับประกันภัยไม่มีสิทธิร่างขึ้นใช้เองได้โดยไม่ผ่านการเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันวินาศภัย ซึ่งจากหลักข้างต้นอยู่ในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มาตรา 29 เป็นกฎหมายมุ่งเน้นที่จะควบคุมธุรกิจประกันวินาศภัย เพื่อมิให้เกิดปัญหาต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเนื่องจากเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม นิติกรรมสัญญาที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ แม้จะเป็นนิติกรรมสัญญาที่มีกฎหมายที่กำหนดให้มีองค์กรของรัฐในการควบคุมดูแลในการจัดทำนิติกรรมสัญญาอยู่ด้วย เช่น สัญญาประกันภัย นั้น สัญญาเหล่านี้ก็ยังคงอยู่ภายใต้บังคับของการตรวจสอบความเป็นธรรมของสัญญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมอยู่⁵⁵

จากเงื่อนไขและข้อกำหนดในสัญญาประกันภัยและกรมธรรม์ประกันอิสรภาพนั้น ผลบังคับตามกฎหมายจะเป็นอย่างไรมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่ากรณีใดที่คู่สัญญาจะกำหนดข้อตกลงให้ผิดแผกไปจากบทบัญญัติของกฎหมายได้ เพราะบทบัญญัตินั้น ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน พิจารณาหลักเกณฑ์ดังนี้⁵⁶

(1) การปรับใช้กฎหมายจะต้องพิจารณาคูกฎหมายเป็นระบบไม่ใช่พิจารณาบทบัญญัติมาตราใดมาตราหนึ่งเพียงมาตราเดียว เพราะบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งหมดล้วนประกอบกันขึ้นเป็นหลักเกณฑ์ที่มีความเป็นสัดเป็นส่วนกันระหว่างสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา ในกรณีปกติตามหลักความเป็นธรรมที่ว่าเมื่อมีหนี้เกิดขึ้น สิทธิของเจ้าหนี้ควรมีต่อลูกหนี้ในอันที่จะต้องปฏิบัติชำระหนี้ให้อย่างไร การที่คู่สัญญาตกลงที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงสิทธิหน้าที่ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้จะต้องมีเงื่อนไขที่ว่าต้องไม่ทำลายหลักพื้นฐานอันเป็นลักษณะสำคัญของสัญญาและคู่สัญญาสามารถตกลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เป็นอย่างอื่น เมื่อมีการ

⁵⁴ แหล่งเดิม. หน้า 51.

⁵⁵ แหล่งเดิม. หน้า 92.

⁵⁶ แหล่งเดิม. หน้า 56.

กำหนดให้คู่สัญญาฝ่ายที่เสียประโยชน์มีสิทธิอย่างอื่นเป็นการชดเชยสิทธิที่ตนมีอยู่ตามกฎหมาย และต้องสูญเสียไปเพราะการที่ข้อสัญญานั้นผิดแผกแตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย

(2) การพิจารณาว่าบทบัญญัติใดที่จะเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือไม่ยอมรับว่าเป็นเรื่องยาก เพราะหลักนี้เป็นหลักที่กว้างสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ถ้าพิจารณาในกรณีคู่สัญญาเป็นปัจเจกชนธรรมดา การที่เขาจะกำหนดสิทธิหน้าที่กันอย่างไร โดยหลักกฎหมายของสัญญาจะให้เสรีภาพแม้ข้อสัญญาจะแตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่ได้บัญญัติไว้ชัดแจ้งว่าห้ามตกลงเป็นอย่างอื่นแล้ว ข้อสัญญานั้นมีผลบังคับได้ แต่ถ้าสัญญาได้มีการได้เปรียบเสียเปรียบเป็นอย่างมากในด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนรูปแบบการทำสัญญามาตรฐาน หรือสัญญาสำเร็จรูปในวงการธุรกิจนั้น สัญญาไม่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของคู่สัญญาแต่ละรายอีกต่อไป

3.3 ลักษณะและผลบังคับตามกฎหมายของสัญญาประกันตัวจำเลยที่ทำงานระหว่างบริษัทผู้ออกกรมธรรม์กับศาล

เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้วสำหรับการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลยนั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดรูปแบบในเรื่องหลักฐานไว้เป็นพิเศษกฎหมายเพียงแต่กำหนดว่าก่อนปล่อยตัวไปให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือตามหมายเรียกเท่านั้น สำหรับกรณีการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันนั้นจะต้องมีการทำสัญญาประกันให้ไว้ต่อศาลแล้วแต่กรณี⁵⁷

3.3.1 ลักษณะทางกฎหมายของสัญญาประกัน

เกี่ยวกับสัญญาประกันนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112 วรรคแรก บัญญัติว่า “เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ก่อนปล่อยไปให้ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันลงลายมือชื่อในสัญญาประกันนั้น”

วรรคสอง “ในสัญญาประกันนอกจากข้อความอย่างอื่นอันพึงมี ต้องมีข้อความดังนี้ด้วย

(1) ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกัน แล้วแต่กรณี จะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาลซึ่งให้ปล่อยชั่วคราว

(2) เมื่อผิดสัญญาจะใช้เงินจำนวนที่ระบุไว้

ในสัญญาประกันจะกำหนดภาระหน้าที่หรือเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว หรือผู้ประกันต้องปฏิบัติเกินความจำเป็นแก่กรณีมิได้”

⁵⁷ คณิต ฌ นคร ค เล่มเดิม. หน้า 395.

คำว่า “ข้อความอย่างอื่นอันพึงมี” หมายถึง ข้อความในรูปแบบของสัญญาทั่วไป เช่น วัน เดือน ปี ที่ทำ⁵⁸ และยังหมายความว่า ข้อความที่จำเป็นต้องมีเพื่อให้ครบถ้วนเป็นลักษณะสัญญาเท่านั้น ข้อความหรือเงื่อนไขใดๆ ที่นอกเหนือไปย่อมไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย⁵⁹

ลักษณะทางกฎหมายของสัญญาประกันนั้น นักกฎหมายบางท่าน คือ ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฒ นคร เห็นว่าสัญญาประกันเป็นหลักฐานของการปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นเรื่องของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ใช่สัญญาทางแพ่ง เพราะสัญญาทางแพ่งจะตั้งอยู่บนหลัก “เสรีภาพในการทำสัญญา” (Vertragsfreiheit/Freedom of Contract) แต่สัญญาประกันไม่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพดังกล่าว⁶⁰ และรัฐอาจกำหนดภาระหน้าที่หรือเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวได้ แต่ภาระหน้าที่หรือเงื่อนไขที่กำหนดจะต้องสอดคล้องกับหลักการในการปล่อยชั่วคราวในฐานะที่เป็นมาตรการผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพ และสัญญาประกันเป็นสัญญาที่ผูกพันเฉพาะตัวผู้ประกัน เมื่อผู้ประกันตายลงโดยยังไม่มีการผิดสัญญาประกัน สัญญาประกันนั้นย่อมระงับไป⁶¹

แนวที่สอง ตามคำวินิจฉัยของศาลฎีกาเห็นไปในทำนองว่าสัญญาประกันตัวจำเลยในคดีอาญา มีลักษณะเป็นสัญญาทางแพ่ง คือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2768/2523 วินิจฉัยว่าจำเลยทำสัญญาขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวนกับโจทก์ ถ้าผิดสัญญาโดยส่งตัวผู้ต้องหาไม่ได้ ยอมใช้เงินแก่โจทก์จำนวนหนึ่ง ต่อมาจำเลยส่งตัวผู้ต้องหาไม่ได้ โจทก์ถือว่าจำเลยผิดสัญญาสั่งปรับตามสัญญา ถึงแม้ต่อมาจะมีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมผู้ต้องหาพ้นความรับผิดโดยสิ้นเชิง และพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องแล้วก็ตาม ก็ย่อมไม่กระทบถึงสัญญาประกันระหว่างโจทก์จำเลยซึ่งเป็นความรับผิดชอบแห่งสัญญาประกันย่อมมีผลใช้บังคับไม่ถือว่าเป็นการชำระหนี้ที่พ้นวิสัย

ต่อมาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า สัญญาประกันเพื่อปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวโดยมีหลักประกันตามมาตรา 112 ไม่ใช่สัญญาค้ำประกันซึ่งผู้ค้ำประกันผูกพันตนต่อเจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 680⁶² เพราะนิติสัมพันธ์ที่ทำกับศาลนั้น ไม่ใช่เป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้ซึ่งกันและกัน และวิธีการบังคับก็เป็นพิเศษ คือ หากมีการผิดสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยศาลสามารถบังคับได้ทันที จากกรณีข้างต้นเห็นได้ว่า ประเด็นปัญหาว่า ลักษณะทางกฎหมายของสัญญาประกันตัวจำเลยเป็นอย่างไร ยังเป็นที่ถกเถียงทางวิชาการโดยมี

⁵⁸ แหล่งเดิม. หน้า 387.

⁵⁹ แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

⁶⁰ แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

⁶¹ แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

⁶² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7565/2538 หน้า 1882.

ความเห็นออกเป็น 2 แนวทาง คือ ด้านความเห็นของนักกฎหมายบางท่านที่เห็นว่าสัญญาประกันตัว จำเลยไม่ใช่สัญญาทางแพ่ง และแนวที่สอง คือตามแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่เห็นว่าเป็นสัญญาทางแพ่ง ส่วนผู้เขียนเห็นอย่างไรนั้น ผู้เขียนขอวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

3.3.2 นิติสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบุคคลที่เป็นคู่สัญญาในสัญญาประกัน

ปัจจุบันการทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นศาลนั้น ทางปฏิบัติระเบียบของศาลที่ให้บริการผู้รับประกันภัยเป็นผู้ขอประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลย ซึ่งในกรณีนี้ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจจากบริษัทผู้รับประกันภัยเป็นผู้ลงลายมือชื่อในสัญญาประกันตัว มีผลให้บริษัทประกันภัยเป็นคู่สัญญากับศาลและมีสถานะเป็นนายประกัน ย่อมรับไปทั้งสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาประกันและมีความผูกพันตามข้อความในสัญญาประกันที่ศาลเป็นผู้ออกและบริษัทผู้รับประกันภัยก็ยอมรับตามเงื่อนไขที่ผูกพันตนเช่นว่านั้นตามที่ตนลงลายมือชื่อในสัญญาประกันตัวนั้นไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตนาจริงในการยอมรับเงื่อนไขดังกล่าว เช่น หากมีการผิดสัญญาประกันเข้าเจ้าผู้ประกันให้บังคับหลักทรัพย์ประกันได้ทันที หรือจะนำเงินมาวางโดยไม่ขอผ่อนชำระและศาลมีอำนาจบังคับเข้าพินัยให้ใช้เบี้ยปรับเพิ่มเติมตามจำนวนในสัญญานี้แล้วบังคับเอาแก่ทรัพย์สินทั้งหลายของข้าพเจ้า ตลอดจนค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหายทั้งปวงและบริษัทผู้รับประกันภัยต้องคอยติดตามกำชับผู้ต้องหาหรือจำเลยให้มาตามกำหนดนัดของศาล จากการกระทำของบริษัทผู้รับประกันภัยดังกล่าวข้างตนแสดงให้เห็นถึงเจตนาที่ตนจะเข้าผูกพันกับศาลตามสัญญาประกันดังกล่าวนี้เอง

เนื่องจากสัญญาประกันยังได้ระบุถึงบัญชีหลักทรัพย์ว่าในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในกรณีขอปล่อยชั่วคราวประเภทมีประกันและหลักประกันนั้นบริษัทผู้ขอประกันได้นำกรมธรรม์ประกันอัศรภาพและหนังสือรับรองของบริษัทมาเป็นหลักทรัพย์ ซึ่งตามกรมธรรม์ประกันอัศรภาพและหนังสือรับรองที่บริษัทประกันภัยได้ออกให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยหนังสือรับรองที่บริษัทประกันภัยได้ออกให้ นั้นทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทประกันภัยและศาล กล่าวคือ ความสัมพันธ์เกิดจากการที่บริษัทประกันภัยได้แสดงเจตนาผูกพันตนโดยออกหนังสือรับรองว่า จะชดใช้เบี้ยปรับหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ปฏิบัติตามกำหนดนัดซึ่งเป็นการผิดสัญญาประกัน ทำให้ศาลบังคับตามสัญญาประกันอันถือได้ว่าการแสดงเจตนาดังกล่าวเป็นคำเสนอไปยังเจ้าพนักงาน และเมื่อเจ้าพนักงานได้พิจารณาหนังสือรับรองดังกล่าวแล้วยอมรับหนังสือรับรองนั้นไว้เป็นหลักทรัพย์ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ย่อมถือได้ว่าเป็นคำสนองรับคำเสนอของบริษัทประกันภัยแล้ว เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันสัญญาย่อมเกิด ดังนั้นความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นสัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นเอกเทศสัญญาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่เป็นสัญญาไม่มีชื่อ คือเป็นสัญญาที่เกิดจากการ

ที่บุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปตกลงที่จะผูกพันกันโดยชอบด้วยกฎหมายและอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายลักษณะทั่วไป⁶³

เห็นได้ว่านิติสัมพันธ์ทางกฎหมายของบุคคลที่เป็นคู่สัญญาในสัญญาประกันตัวจำเลย คือ บริษัทผู้รับประกันภัยที่เป็นผู้ขอประกันกับศาลที่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน กรณีแรกตามหลักกฎหมายสัญญาทั่วไปที่บริษัทประกันภัยได้แสดงเจตนาเข้าผูกพันตนโดยการออกหนังสือรับรองและกรณีที่สอง เป็นการเข้าผูกพันตามสัญญาประกันตัวจำเลยต่อศาลในฐานะที่เป็นผู้ขอประกันตามข้อความที่บริษัทประกันภัยยอมรับ จากนั้นนิติสัมพันธ์ทางกฎหมายดังกล่าวทำให้เกิดสิทธิเรียกร้องหลายประการของคู่สัญญาโดยผู้เขียนจะขอกล่าวรายละเอียดในหัวข้อย่อยต่อไป

3.3.3 ผลบังคับตามกฎหมายของสัญญาประกัน

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้วผลตามกฎหมายของสัญญาประกัน คือ ผู้ประกันมีหน้าที่นำผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลตามกำหนดนัดทุกนัดและหากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีหรือไม่มาตามกำหนดนัดศาล จนศาลมีคำสั่งผิดสัญญาประกันผู้ขอประกันจึงมีหน้าที่ต้องชำระเงินค่าปรับต่อศาลตามสัญญาประกันตัวจำเลยที่ตนเป็นผู้ขอประกัน คือ บริษัทผู้รับประกันภัยได้เข้าผูกพันตนตามสัญญาประกันตัวจำเลย โดยมีกรมธรรม์ประกันอิสรภาพและหนังสือรับรองเป็นหลักฐานยื่นไว้ต่อศาลตามสัญญาประกันตัวจำเลยที่บริษัทผู้รับประกันภัยมีฐานะเป็นผู้ขอประกันกับศาล มีนิติสัมพันธ์ตามสัญญาประกันตัวจำเลยทำให้เกิดผลบังคับตามกฎหมาย คือ ศาลมีสิทธิเรียกร้องให้บริษัทผู้รับประกันภัยที่มีฐานะเป็นผู้ขอประกันรับผิดชอบข้อความในสัญญาประกันตัวจำเลยที่ว่า “หากมีการผิดสัญญา ข้าพเจ้ายอมรับผิดขอใช้เงินเป็นจำนวน.....บาท ให้แก่ศาลจนครบ โดยไม่ขอผ่อนชำระ”⁶⁴ และตามหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยที่ให้ไว้เป็นหลักฐานในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวต่อศาล ดังนั้นเห็นได้ว่าการที่บริษัทประกันภัยได้ออกหนังสือรับรองเป็นหลักฐานต่อศาล บริษัทประกันภัยจึงมีความรับผิดชอบตามที่ตนแสดงเจตนาเข้าผูกพันตามข้อตกลงเงื่อนไขที่ปรากฏในหนังสือรับรองที่ถือว่าเป็นหลักฐานอย่างอื่นในการยื่นขอปล่อยชั่วคราว

ผลทางกฎหมายในประการต่อมา คือ เมื่อบริษัทผู้ประกันภัยที่เป็นผู้ทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย มีผลทำให้บริษัทผู้รับประกันภัยมีสถานะเป็นนายประกันมีอำนาจจับผู้ต้องหา

⁶³ ครอบขวัญ ยุทธชัย. เล่มเดิม. หน้า 156.

⁶⁴ เอกสารท้ายผนวก.

หรือจำนวนที่หลบหนีหรือกำลังจะหลบหนีได้ซึ่งในกรณีนี้จะเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117⁶⁵

3.3.4 การบังคับตามสัญญาประกันต่อบริษัทผู้ออกกรมธรรม์เมื่อมีการผิดสัญญาประกัน

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว ต่อมาผู้ประกันไม่ส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามนัดเป็นการผิดสัญญาประกัน สำหรับการบังคับหลักประกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 วรรคแรก⁶⁶ นั้น ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันได้เอง กรณีที่ผู้ต้องหา จำเลยหรือผู้ประกันตายก่อนผิดสัญญาประกันหรือผู้ประกันไม่สามารถส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในวันนั้นได้ เนื่องจากผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกจับหรือถูกคุมขังในคดีอื่นอยู่ก่อนแล้วไม่เป็นการผิดสัญญาประกัน⁶⁷ เมื่อผู้ประกันไม่ส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามนัดศาลจะมีคำสั่งออกหมายจับและปรับนายประกันเต็มตามสัญญาประกัน โดยผู้เขียนจะขอกล่าววิธีการดำเนินการเมื่อศาลมีคำสั่งปรับนายประกันในลำดับต่อไป

การที่จะบังคับตามสัญญาประกันได้จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการ คือ มีการผิดสัญญาประกันและความรับผิดตามสัญญาประกันยังมีอยู่⁶⁸

“ผิดสัญญาประกัน” หมายความว่า ผิดนัดตามสัญญาประกัน คือ ไม่ส่งและไม่สามารถส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามกำหนดนัดในสัญญาประกันได้

“ความรับผิดตามสัญญาประกัน” มีอยู่หรือไม่จะต้องพิจารณาว่าจุดมุ่งหมายของการควบคุมตัวระหว่างคดียังมีอยู่หรือไม่ในขณะที่สั่งบังคับตามสัญญาประกัน

⁶⁵ มาตรา 117 เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีหรือจะหลบหนี ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่พบการกระทำได้แจ้งว่ามีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้ แต่ในกรณีที่บุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันเป็นผู้พบเห็นการกระทำได้แจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุดจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ถ้าไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานได้ทันทั่วถึง ก็ให้มีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เอง แล้วส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุด และให้เจ้าพนักงานนั้นรับจัดส่งผู้ต้องหาหรือจำเลยไปยังเจ้าพนักงานหรือศาล โดยคิดค่าพาหนะจากบุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันนั้น.

⁶⁶ มาตรา 119 ในกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นสมควร โดยมีต้องฟ้อง เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือพนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ได้ คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด.

⁶⁷ สำนักคณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรม สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม สำนักพัฒนาระบบงาน. (2555). คู่มือการบังคับคดีนายประกัน ในคดีอาญา เล่ม 1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การเพิ่มศักยภาพงานบังคับคดีผู้ประกัน. หน้า 7.

⁶⁸ แหล่งเดิม. หน้า 400.

เมื่อถึงวันนัดครบกำหนดส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้วและผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามกำหนดนัดศาลหรือผู้ประกันไม่ส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามนัดจนศาลคำสั่งออกหมายจับและปรับนายประกัน มีวิธีดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้⁶⁹

1) เจ้าหน้าที่ศาลตรวจสอบการผิดสัญญาประกันและทำรายงานเจ้าหน้าที่เพื่อเสนอผู้พิพากษาโดยเร็วนับแต่เวลาครบกำหนดส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

2) เจ้าหน้าที่ศาลเมื่อได้รับมอบสำนวนแล้วและลงสารบบปรับผู้ประกัน ต้องพิมพ์คำบังคับเพื่อเสนอผู้พิพากษาพิจารณาสั่ง

3) เมื่อผู้พิพากษาพิจารณาสั่งออกคำบังคับแล้ว เจ้าหน้าที่ศาลต้องส่งคำบังคับไปยังบริษัทประกันภัยที่มีฐานะเป็นนายประกัน โดยจะส่งคำบังคับไปที่สำนักงานใหญ่ของบริษัทนั้น ข้อความในคำบังคับจะมีลักษณะว่าให้บริษัทประกันภัยที่มีฐานะเป็นนายประกันและศาลมีคำสั่งปรับนายประกันเต็มตามสัญญา ให้บริษัทประกันภัยมาชำระค่าปรับที่ศาลภายในวันที่กำหนด นับจากที่ได้รับหนังสือฉบับนี้ มิฉะนั้นศาลต้องดำเนินการบังคับคดีต่อไป

เจ้าหน้าที่ศาลจะตรวจสอบว่าผู้ประกันได้ทราบคำสั่งศาลหรือไม่หากผู้ประกันไม่ทราบคำสั่งศาล เจ้าหน้าที่ศาลจะรายงานเพื่อขอให้ศาลออกคำบังคับแจ้งให้ผู้ประกันทราบ และดำเนินการส่งคำบังคับไปยังบริษัทประกันภัยโดยส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ หากส่งไม่ได้ให้เจ้าหน้าที่ศาลทำรายงานเสนอศาลเพื่อขอปิดหมายต่อไป⁷⁰ เมื่อดำเนินการดังกล่าวเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ระหว่างเวลาที่อยู่ในคำบังคับแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี คือ

กรณีแรก บริษัทประกันภัยที่มีฐานะเป็นนายประกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117 นั้นมีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้ หรือให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่พบการกระทำดังกล่าวมีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีเพื่อนำตัวมาส่งศาล รวมทั้งมีอำนาจขอลดหรือลดค่าปรับและเป็น “บุคคลที่ต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกัน” และมาตรา 119 วรรคสอง⁷¹ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ถือว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่จะต้องถูกบังคับคดี และยังเป็น “ผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกัน” ตาม มาตรา 119 วรรคหนึ่ง

⁶⁹ แหล่งเดิม. หน้า 8.

⁷⁰ แหล่งเดิม. หน้า 29.

⁷¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 วรรคสอง เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดีให้ศาลชั้นต้นที่พิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีนั้น มีอำนาจออกหมายบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกัน ได้เสมือนว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาและให้ถือว่าหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับหนี้ตามสัญญาประกันดังกล่าว.

ดังนั้น บริษัทประกันภัยจึงมีสิทธิยื่นคำร้องของคหรือลดค่าปรับได้⁷² กรณีนี้หมายความว่า บริษัทประกันภัยที่มีฐานะเป็นนายประกันเมื่อศาลมีคำสั่งปรับนายประกัน บริษัทประกันภัยจะมีฐานะเป็นลูกหนี้ที่ต้องใช้เงินค่าปรับตามสัญญาที่ตนเข้าผูกพันตามสัญญาประกันตัวจำเลยและหนังสือรับรองที่ตนให้ไว้เป็นประกันกับศาลและตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันอิสรภาพว่าหากศาลมีคำสั่งปรับนายประกัน บริษัทประกันภัยจะใช้เงินค่าปรับแทนผู้ต้องหาหรือจำเลย นั่น คือ มีหนี้ที่ต้องชำระซึ่งหากนายประกันจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลได้ ก็ถือว่านายประกันได้ปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญาประกันแล้วในส่วนหนึ่ง แต่เมื่อมีการผิดสัญญาประกันไปแล้วแม้จะจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลได้อย่างไร ก็ไม่ทำให้การผิดสัญญาประกันกลายเป็นไม่เป็นการผิดสัญญาประกันแต่อย่างใด แต่นายประกันหรือบุคคลที่ต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันก็ยังคงมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องต่อศาลขอส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยพร้อมทั้งคำร้องของคหรือลดค่าปรับต่อศาล แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการจะให้คหรือลดค่าปรับตามสัญญาประกันล้วนแต่เป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาทั้งสิ้น เมื่อในส่วนนี้ผู้พิพากษามีคำสั่งอย่างไรแล้ว นายประกันก็ปฏิบัติตามคำสั่งต่อไป

กรณีที่สอง หากบริษัทประกันภัยที่มีฐานะเป็นนายประกันไม่สามารถจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลได้แล้ว เมื่อบริษัทประกันภัยได้รับค้ำประกันแล้วก็นำเงินมาชำระต่อศาลภายในกำหนดเวลาในค้ำประกันเต็มตามจำนวนของสัญญาประกันที่ศาลมีคำสั่งปรับ เจ้าหน้าที่ศาลก็จะรับเงินและออกใบเสร็จให้นายประกัน สุดท้ายก็จะตรวจคืนหลักประกันให้นายประกันก็คือหนังสือรับรอง

ส่วนที่ต้องพิจารณาต่อมาคือเมื่อครบกำหนดตามค้ำประกันแล้วนายประกันไม่ได้ดำเนินการปฏิบัติตามค้ำประกันแต่อย่างใด เจ้าหน้าที่ศาลจะเสนอผู้อำนวยการศาลเพื่อขอให้ออกหมายบังคับคดี ที่ต้องเสนอผู้อำนวยการศาล เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 วรรคสอง ที่กำหนดให้ถือว่าหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหนี้ตามสัญญาประกันดังกล่าว

3.3.5 การบังคับคดีกับกรมธรรม์ประกันอิสรภาพเมื่อมีการผิดสัญญาประกัน

เมื่อศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปจากศาลแล้ว เป็นหน้าที่ของผู้ประกันที่จะต้องนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลตามเวลาที่ศาลกำหนดนัด ถ้าหากผู้ประกันหรือนายประกัน⁷³ ไม่สามารถนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลตามกำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควรถือว่าผู้ประกันผิดสัญญาประกัน ซึ่งศาลจะสั่งปรับผู้ประกันโดยไม่เกินวงเงินที่กำหนดไว้ในสัญญา

⁷² แหล่งเดิม, หน้า 9.

⁷³ ผู้ประกัน หรือนายประกัน หมายความว่า ผู้ที่ทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล ซึ่งต่อแต่นี้ไปผู้เขียนขอใช้คำว่า ผู้ประกัน เท่านั้น.

ประกัน ซึ่งอยู่ที่ดุลพินิจของศาลว่าสมควรจะสั่งปรับผู้ประกันมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112 ได้บัญญัติไว้ดังนี้ “เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ก่อนปล่อยไปให้ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันลงลายมือชื่อในสัญญาประกันนั้น

ในสัญญาประกันนอกจากข้อความอย่างอื่นอันพึงมี ต้องมีข้อความดังนี้ด้วย

(1) ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกัน แล้วแต่กรณี จะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาลซึ่งให้ปล่อยชั่วคราว

(2) เมื่อผิดสัญญาจะใช้เงินจำนวนที่ระบุไว้

ในสัญญาประกันจะกำหนดภาระหน้าที่หรือเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกันต้องปฏิบัติเกินความจำเป็นแก่กรณีมิได้”

กฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีผู้ประกันนั้น เดิมเมื่อมีการผิดสัญญาประกันและศาลสั่งปรับผู้ประกันแล้ว หากผู้ประกันไม่ยอมชำระค่าปรับ กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการในฐานะทนายความของแผ่นดินเป็นผู้ดำเนินการร้องขอให้ศาลตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินของผู้ผิดสัญญาประกันและไม่ยอมชำระค่าปรับออกขายทอดตลาด เพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับตามคำสั่งศาลโดยถือว่าพนักงานอัยการเป็นเจ้าหนี้และผู้ผิดสัญญาประกันเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา⁷⁴

ปัจจุบันได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 วรรคแรก บัญญัติว่า “ในกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกัน หรือตามที่ศาลเห็นสมควร โดยมีต้องฟ้อง เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือพนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ได้ คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด”

วรรคสอง บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี ให้ศาลชั้นต้นที่พิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีนั้น มีอำนาจออกหมายบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันได้เสมือนว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาและให้ถือว่าหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับหนี้ตามสัญญาประกันดังกล่าว”

จากบทบัญญัติข้างต้นอธิบายได้ว่า ตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดเป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลหรือผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลที่จะต้องรายงานศาลเพื่อให้ศาลออกหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อยึดทรัพย์สินของผู้ผิดสัญญาประกันและไม่ยอมชำระค่าปรับนำออกขายทอดตลาดชำระค่าปรับ แต่กฎหมายมิได้กำหนดห้าม

⁷⁴ พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2498 มาตรา 11 พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ (8) ในกรณีที่มีการผิดสัญญาประกันจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีในการบังคับให้เป็นไปตามสัญญานั้น และในกรณีมิให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ.

หัวหน้าสำนักงานประจำศาลจะมอบหมายให้ผู้อื่นกระทำการแทนในการบังคับคดีกับผู้ผิดสัญญา ประกัน ดังนั้นผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาล หรือผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาล สามารถมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ศาลคนหนึ่งคนใดกระทำการแทนได้ตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 800 เพื่อให้การบังคับคดีในกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาลและการดำเนินการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการบังคับคดีตามคำสั่งศาลมีความสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 วรรคสอง มิได้ยกเลิกความในมาตรา 119 เพียงแต่เพิ่มเติมเป็นวรรคสองของมาตรา 119 เดิมเท่านั้น ฉะนั้นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการบังคับตามสัญญาประกันตามบทบัญญัติ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเดิม ตลอดจนบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง พนักงานอัยการยังมีอำนาจตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2553 มาตรา 14 (8) ทั้งนี้ การที่กำหนดให้ถือว่าหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำ พิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 วรรคสอง จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ที่จะช่วยเร่งรัดการบังคับคดีตามคำสั่งศาลในกรณีผิดสัญญาประกัน ตลอดจนการดำเนินการ ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการบังคับคดีที่จะต้องกระทำภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด⁷⁵

เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติเรื่องการบังคับคดี ผู้ประกันไว้โดยตรง จึงต้องนำการบังคับคดีโดยทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับโดยอนุโลม ตามที่มาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า “วิธีพิจารณาข้อใดที่ประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้” โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความ หรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา)ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นได้ภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออก ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น”

ตามบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องร้องขอให้บังคับ คดีภายใน 10 ปี นับแต่วันที่มีพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งหมายถึงคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุดและ แยกเป็นรายละเอียดแต่ละคนว่าคนใดคดีถึงที่สุดเมื่อใด การบังคับคดีผู้ประกันนอกจากจะต้อง ดำเนินการภายใน 10 ปี นับแต่วันที่คำสั่งศาลให้ปรับนายประกันถึงที่สุดแล้ว เจ้าหนี้จะต้อง ดำเนินการตามวิธีการบังคับคดีตามขั้นตอนให้ครบถ้วนภายในกำหนด 10 ปี ด้วย คือ

⁷⁵ สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม. (2555). *คู่มือการบังคับคดีนายประกัน*. หน้า 14.

- (1) ต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี
- (2) ต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบที่ศาลได้ออกหมายบังคับคดีแล้ว
- (3) ต้องแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีขอให้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา (ตามคำสั่งศาล)

ผู้เขียนจะขอก้าวเฉพาะขั้นตอนการดำเนินการบังคับคดีกับกรรมธรรม์ประกันอิสราภาพ เมื่อมีการผิดสัญญาประกันในชั้นศาลโดยผู้อำนวยการศาลในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการ ดังนี้⁷⁶

1) ทำรายงานเสนอศาลขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี ทั้งนี้ ในหมายบังคับคดีให้ระบุ ว่า “พนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลหรือผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาล หรือผู้แทน” เป็นผู้นำเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามกฎหมาย และเมื่อศาลได้ออกหมายบังคับคดีแล้ว ให้หัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมมีหนังสือแจ้งให้พนักงานอัยการทราบพร้อมทั้ง ส่งสำเนาหมายบังคับคดีไปยังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการตาม มาตรา 14 (8) แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2553 ต่อไป

2) เมื่อศาลออกหมายบังคับคดีแล้วให้ผู้อำนวยการหรือผู้รับมอบอำนาจ มีหนังสือแจ้งการนำยึดหรืออายัดไปยังกรมบังคับคดีหรือสำนักงานบังคับคดีจังหวัดพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หมายบังคับคดี หลักฐานการแสดงสิทธิในทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันกรณีคือ กรรมธรรม์ประกันอิสราภาพและหนังสือรับรอง รวมถึงเอกสารต่างๆ ที่ประกอบการทำสัญญาการปล่อยชั่วคราว เพื่อขอให้กรมบังคับคดีหรือสำนักงานบังคับคดีจังหวัดตั้งเรื่องเพื่อดำเนินการบังคับคดี และแถลงขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ประกันต่อไป หรือแถลงขอให้ขายทรัพย์สินขายทอดตลาด ซึ่งกรมบังคับคดีได้แจ้งการยกเว้นค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีตามระเบียบเรื่องแนวทางการบังคับคดีนายประกันให้แก่กองยึดทรัพย์สิน และสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์สินภูมิภาคทั่วประเทศทราบแล้ว

3) ให้ผู้รับมอบอำนาจนำเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดทรัพย์สินของบริษัท ประกัน เช่น เงินสด กำไรจากการรับประกันภัย เงินลงทุนทั่วไป ที่ดิน อาคาร รวมถึงสินทรัพย์อื่น⁷⁷ และเมื่อหน่วยงานบังคับคดีรายงานการยึดทรัพย์สินและขออนุญาตขายทอดตลาดให้เสนอศาลพร้อมสำนวนบังคับคดี เมื่อศาลอนุญาตแล้วให้แจ้งผู้อำนวยการทราบ และเมื่อหน่วยงานบังคับคดีประกาศวันขายทอดตลาดให้นำเสนอศาลทราบและให้แจ้งผู้อำนวยการทราบ ให้ผู้รับผิดชอบลงนัดไว้เพื่อให้

⁷⁶ แหล่งเดิม. หน้า 37.

⁷⁷ เอกสารภาคผนวก.

ผู้อำนวยการหรือผู้รับมอบอำนาจไประวางและรับทราบการขายทอดตลาด หากไม่ไปจะไม่มีสิทธิคัดค้านการขาย

4) เมื่อขายทอดตลาดได้แล้วให้ผู้อำนวยการศาลหรือผู้รับมอบอำนาจไปรับรองความถูกต้องของบัญชีส่วนเฉลี่ย เมื่อหน่วยงานบังคับคดีส่งเงินที่ขายทรัพย์ได้มาแล้วให้รายงานศาลทราบ

5) ในกรณีไม่มีการยึดทรัพย์ หรือกรณีขายทอดตลาดแล้วได้เงินไม่ครบตามคำสั่งศาล หรือกรณีขายทอดตลาดครั้งแรกแล้วไม่มีผู้เสนอราคาซื้อ หรือเสนอราคาซื้อแต่ให้ราคาต่ำกว่าหนี้ค่าปรับที่ผู้ประกันผิดสัญญาประกันต่อศาล ให้ผู้รับมอบอำนาจรายงานผู้อำนวยการเพื่อดำเนินการสืบหาทรัพย์ของผู้ประกันต่อไปทันที

6) ให้ผู้อำนวยการศาลหรือผู้รับมอบอำนาจมีหนังสือไปยังพนักงานอัยการเพื่อแจ้งให้ดำเนินการบังคับคดีผู้ประกันตามอำนาจหน้าที่ มาตรา 14 (8) แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2553 และตามหนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0530.7/ว 107 ลงวันที่ 4 ตุลาคม 2544 เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป ทั้งนี้กรณีดังกล่าวกรมบัญชีกลางได้มีหนังสือ ที่ กค 0410.2/34038 ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2553 ตอบข้อหารือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการบังคับคดีผู้ประกันตามสัญญาประกันมายังสำนักงานศาลยุติธรรมซึ่งกรมบัญชีกลางแจ้งว่า หากสำนักงานศาลยุติธรรมเห็นว่าหน่วยงานอื่นซึ่งกฎหมายบัญญัติให้อำนาจหน้าที่ในการบังคับคดีผู้ประกันที่ผิดสัญญาประกันต่อศาลสำนักงานศาลยุติธรรมก็ต้องแจ้งให้หน่วยงานดังกล่าวนั้นดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

7) หากบริษัทประกันถูกศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดให้ยื่นขอรับชำระหนี้ที่สำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือกรมบังคับคดี ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ตามมาตรา 91 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 โดยให้ยื่นทั้งกรณีผิดสัญญาประกันและไม่ผิดสัญญาประกัน

8) ส่วนกรณีที่บริษัทถูกเพิกถอนใบอนุญาตให้ยื่นขอรับชำระหนี้ต่อผู้ชำระบัญชีและกองทุนประกันวินาศภัยภายใน 2 เดือน นับแต่วันที่กองทุนประกันวินาศภัยออกประกาศให้ส่งเอกสารต้นฉบับพร้อมสำเนาจำนวน 2 ชุด ได้แก่ กรมธรรม์ประกันอิสรภาพ บัตรประจำตัวประชาชน ข้าราชการ สำเนาคำสั่งศาลปรับผู้ประกัน หรือเอกสารอื่นใดที่แสดงถึงมูลหนี้ หากไม่สามารถยื่นได้ด้วยตัวเองสามารถมอบอำนาจได้ ตามนัยหนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ศย 016/369 ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2554

3.3.6 ความผูกพันและความรับผิดชอบตามกฎหมายของผู้ค้าประกันที่มีต่อบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ ในกรณีมีการผิดสัญญาประกัน

ก่อนจะพิจารณาผลทางกฎหมายในเรื่องความรับผิดชอบของผู้ค้าประกันที่มีต่อบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ในกรณีมีการผิดสัญญาประกันนั้น ผู้เขียนขออธิบายถึงหลักกฎหมายค้าประกันเป็นลำดับแรก เพื่อที่จะได้นำหลักกฎหมายมาพิจารณาและปรับใช้ได้อย่างถูกต้อง

การค้าประกัน เป็นเอกเทศสัญญาในบรรพ 3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมาตรา 680 วรรคแรก บัญญัติว่า อันว่าค้าประกันนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลภายนอกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้ค้าประกัน ผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่งเพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้นั้น คำนิยามนี้อาจแยกลักษณะของสัญญาค้าประกันออกได้เป็นหลายประการคือ⁷⁸

1) สัญญาค้าประกันเป็นสัญญาระหว่างเจ้าหนี้กับผู้ค้าประกัน คือการค้าประกันต้องมีหนี้เดิมระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ก่อน หนี้เดิมหรือหนี้ประธานจะเป็นมูลหนี้ใดก็ได้ก็สามารถทำสัญญาค้าประกันได้จึงจะก่อให้เกิดสัญญาระหว่างผู้ค้าประกันกับเจ้าหนี้ สัญญาค้าประกันจึงถือเป็นสัญญาอุปรณ์ เพื่อให้เจ้าหนี้เกิดความมั่นใจจึงให้บุคคลภายนอกทำสัญญาผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่งเพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ นั้น ที่สำคัญผู้ค้าประกันต้องเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่ลูกหนี้

2) สัญญาค้าประกันมีวัตถุประสงค์เพื่อประกันหนี้ คือ ผู้ค้าประกันต้องสมัครใจผูกพันตนต่อเจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ และหนี้ที่จะค้าประกันได้หนี้ประธานต้องสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามจะเรียกว่าหนี้สมบูรณ์ต้องไปศึกษาบทบัญญัติต่างๆ ที่กล่าวถึงลักษณะที่ทำให้นิติกรรมไม่สมบูรณ์ เช่น หนี้เกิดจากการกระทำอันเป็นโมฆะตามมาตรา 150, 152, 155, 156 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหนี้อันเกิดจากนิติกรรมอันเป็นโมฆียะ⁷⁹ และหนี้นั้นยังรวมถึงหนี้ในอนาคต หมายถึง หนี้ที่ยังไม่เกิดขึ้นขณะที่มีการค้าประกัน และหนี้ที่มีเงื่อนไข เงื่อนไข หมายถึง เหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งในอนาคตที่ไม่แน่นอน

3) สัญญาค้าประกันเป็นสัญญาที่ไม่ต้องทำตามแบบ สัญญาค้าประกันกฎหมายต้องการหลักฐานเป็นหนังสือเท่านั้น ไม่ได้กำหนดแบบของนิติกรรม หากตกลงค้าประกันโดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ก็ไม่ทำให้สัญญาค้าประกันเป็นโมฆะ แต่จะฟ้องร้องให้ผู้ค้าประกันรับผิดชอบสัญญาไม่ได้เท่านั้น

⁷⁸ พินิจ ทิพย์มณี. (ม.ป.ป.). *หลักกฎหมายธุรกิจ แก้อไขเพิ่มเติม*. หน้า 196.

⁷⁹ ชุมพล จันทราทิพย์. (ม.ป.ป.). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ ค้าประกัน จำนวนองจํานํา แก้อไขเพิ่มเติม*. หน้า 12.

โดยหลักขอบเขตความรับผิดของผู้ค้ำประกัน ผู้ค้ำประกันนั้นจะจำกัดความรับผิดของตนเองไว้เพียงใดก็ได้ เช่นระบุจำนวนเงินที่ค้ำประกันไว้หรือค้ำประกันหนี้บางส่วน หากผู้ค้ำประกันไม่ได้จำกัดความรับผิด ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบหนี้ทุกอย่างรวมถึงดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน และค่าภาระคิดพินอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้ด้วย⁸⁰ และความรับผิดของผู้ค้ำประกันจะเกิดขึ้น เมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ดังนั้นเจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้และที่สำคัญผู้ค้ำประกันไม่ต้องชำระหนี้ก่อนเวลาที่กำหนด⁸¹ อย่างไรก็ตามเมื่อลูกหนี้ผิดนัดแล้ว เจ้าหนี้เรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ ผู้ค้ำประกันจะบอกเถียงหรือบอกปิดให้เจ้าหนี้ไปเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนได้

ประการสุดท้ายสิทธิของผู้ค้ำประกันเมื่อได้ชำระหนี้แล้ว ผู้ค้ำประกันย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้เพื่อต้นเงินกับดอกเบี้ยและเพื่อการที่ต้องสูญหายหรือเสียหายไปอย่างไร้ประโยชน์ เพราะการค้ำประกันนั้น⁸²

จากหลักกฎหมายข้างต้นเห็นได้ว่า การทำสัญญาค้ำประกันในกรณีกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพนั้น มีขึ้นเฉพาะการซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิดเท่านั้นที่ต้องมีการค้ำประกัน เนื่องจากกรรมธรรม์ประเภทนี้มีความเสี่ยงสูงเพราะผู้เอาประกันภัยได้กระทำความผิดมาแล้วและตามที่ผู้เขียนได้อธิบายมาแล้วว่า กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิดเป็นสัญญาประกันภัย ส่วนข้อตกลงข้างต้นที่ว่า “ผู้เอาประกันภัยจะยอมใช้เงินคืนให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัย เมื่อบริษัทถูกปรับตามสัญญาประกันตัวจำเลย” นั้น เป็นข้อตกลงเพิ่มเติมนอกเหนือจากสัญญาประกันภัย ไม่ใช่สัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 แต่เป็นสัญญาธรรมดา โดยเป็นหลักการของสัญญาทั่วไปที่เกิดจากคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันเป็นหนี้เงินที่เกิดขึ้นมานอกเหนือกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ คือ หนี้ที่ผู้ซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพจะชำระคืนบริษัทประกันภัย กล่าวคือ เมื่อผู้เอาประกันภัยเจตนาหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดจนศาลมีคำสั่งปรับปรับประกันผิดสัญญาประกันตัวจำเลย ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบในหนี้ตามจำนวนเงินต่อบริษัทผู้รับประกันภัย จึงเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดหนี้ และหนี้ในส่วนนี้เป็นหนี้ประธานซึ่งเป็นหนี้ในอนาคต เป็นหนี้ที่สมบูรณ์และเป็นหนี้เงิน จึงมีการค้ำประกันที่เป็นสัญญาอุปกรณ์ตาม

⁸⁰ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 683 บัญญัติว่า อันค้ำประกันอย่างไม่มีจำกัดนั้นย่อมคุ้มถึงดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนซึ่งลูกหนี้ค้างชำระ ตลอดจนค่าภาระคิดพินอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้ด้วย.

⁸¹ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 686.

⁸² ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 693 วรรคแรก บัญญัติว่า ผู้ค้ำประกันซึ่งได้ชำระหนี้แล้ว ย่อมมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้ เพื่อต้นเงินกับดอกเบี้ยและเพื่อการที่ต้องสูญหายหรือเสียหายไปอย่างไร้ประโยชน์ เพราะการค้ำประกันนั้น.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 681 ได้ เมื่อผู้ค้ำประกันเป็นบุคคลภายนอกเข้าผูกพันตนกับบริษัทประกันภัยที่เป็นเจ้าหนี้ตกลงว่าจะชำระหนี้เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ นั้น ดังนั้นเมื่อศาลมีคำสั่งปรับนายประกันและบริษัทประกันภัยชดใช้ค่าปรับไปแล้วนั้น ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ยอมชดใช้เงินคืนให้บริษัทประกันภัย ผู้ค้ำประกันที่ทำสัญญาค้ำประกันจึงมีความรับผิดชอบกับบริษัทประกันภัยที่เป็นเจ้าหนี้ตามสัญญาค้ำประกัน โดยชอบด้วยกฎหมาย ตามเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น

3.4 ข้อสัญญาและเงื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัยและการปล่อยชั่วคราวในกฎหมายของต่างประเทศ

เนื่องจากมาตรการในการนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบประกันตัวในคดีอาญานั้นที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องซื้อกรมธรรม์ประกันอสังภาพและบริษัทประกันภัยจะออกหนังสือรับรองเพื่อเป็นหลักทรัพย์ในการปล่อยชั่วคราวนั้น จากการศึกษากฎหมายและแนวปฏิบัติในการปล่อยชั่วคราวของต่างประเทศยังไม่พบว่า มีประเทศใดในโลกที่นำบริษัทประกันภัยเข้ามาสนับสนุนงานกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะเรื่องการปล่อยชั่วคราว หากประเทศไทยดำเนินการได้ก็จะถือว่าเป็นประเทศแรกในโลกที่มีการนำมาตรการนี้มาใช้⁸³

ดังนั้นผู้เขียนจึงทำการศึกษากฎหมายของต่างประเทศและทำให้ทราบได้ว่าเพราะเหตุใดจึงไม่มีกรมธรรม์ประกันอสังภาพที่จะเป็นส่วนหนึ่งของหลักทรัพย์ที่ออกโดยบริษัทประกันภัยเข้ามาในระบบการปล่อยชั่วคราวอย่างเช่นประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลส่วนหนึ่งที่เห็นว่าเหมาะสมมาประยุกต์ใช้กับการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย

3.4.1 การปล่อยชั่วคราวและหลักประกันในกฎหมายของต่างประเทศ ในที่นี้จะได้ศึกษาระบบการปล่อยชั่วคราวและหลักประกันในกฎหมายของสหรัฐอเมริกา กฎหมายฝรั่งเศสและกฎหมายเยอรมัน

3.4.1.1 การปล่อยชั่วคราวและการจัดหาหลักประกันในกฎหมายสหรัฐอเมริกา กฎหมายที่ว่า การปล่อยชั่วคราวของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ได้บัญญัติไว้ใน The Bail Reforms Act 1984 โดยกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมซึ่งหมายถึงผู้พิพากษาประจำรัฐ หรือมลรัฐ ผู้พิพากษาศาลแขวง (Magistrate Judge) หรือนายกเทศมนตรีที่จะพิจารณา มีคำสั่งปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างพิจารณา⁸⁴ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมวด 207 การปล่อยชั่วคราวและการควบคุมตัวในระหว่างพิจารณา⁸⁵ ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า

⁸³ วรวิทย์ ทวาทสิน. เล่มเดิม. หน้า 93.

⁸⁴ 18 U.S.C มาตรา 3156 (a), 3041

⁸⁵ The Federal Rules of Criminal Procedure (U.S. Code:Title 18 –crimes and Criminal Procedure, Part II - Criminal Procedure,Chapter 207 Release and Detention Pending Judicial Proceedings).

ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องได้รับการปล่อยชั่วคราวไม่ว่าจะโดยมีประกันหรือวางหลักประกัน เว้นแต่ศาลเห็นว่าการปล่อยชั่วคราวนั้นไม่สามารถประกันได้อย่างมีเหตุสมควรว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด หรือจะไปก่ออันตรายต่อบุคคลอื่นหรือสังคม⁸⁶ อย่างไรก็ตาม ศาลต้องไม่กำหนดเงื่อนไขทางการเงินที่จะทำให้จำเลยต้องถูกกักขังในระหว่างการพิจารณา⁸⁷ เว้นแต่มีความเป็นไปได้สูงที่จำเลยจะหลบหนีภายหลังได้รับการปล่อยชั่วคราว ศาลก็อาจกำหนดวงเงินประกันให้สูงได้ แม้การกำหนดวงเงินดังกล่าวจะทำให้จำเลยไม่อาจหาเงินมาวางประกันได้ก็ตาม เพราะการกำหนดวงเงินประกันให้สูงมิใช่เพื่อจุดประสงค์ที่จะให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราว⁸⁸

รูปแบบการปล่อยชั่วคราว แบ่งออกเป็นหลายรูปแบบ คือ⁸⁹

(1) Release on Recognizance เรียกว่า ROR หรือ OR คือการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีการใช้เงินประกันตัว หรือการปล่อยโดยคำรับรอง เพียงแต่จำเลยให้สัญญาว่าจะมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลตามกำหนดนัด

(2) Conditional Release คือ การปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไข โดยผู้พิพากษากำหนดเงื่อนไขต่างๆ อันมิใช่เงื่อนไขที่เป็นเงินประกัน เช่น จำเลยต้องมารายงานตัวต่อศาลทุกสัปดาห์

(3) Unsecured Bond คือ การปล่อยชั่วคราวไม่จำเป็นต้องวางเงินสดเป็นหลักประกัน แต่จะมีผลถูกปรับได้หากจำเลยไม่มารายงานตัวต่อศาลตามนัด

(4) Cash Bond คือ การปล่อยชั่วคราวที่จำเลยต้องวางหลักประกันทั้งหมดด้วยเงินสด โดยวางหลักทรัพย์อื่นประกอบ

(5) Deposit Bond คือ การปล่อยชั่วคราวโดยวางเงินมัดจำ โดยวางเงินสดเป็นหลักประกันและวางเงินสดไว้เพียงร้อยละ 10 ของราคาประกันที่ศาลกำหนด ถ้าผิดสัญญาจะปรับเต็มจำนวน

(6) Surety Bond คือ การปล่อยชั่วคราวที่นายประกัน (Bail Bondsman) ต้องวางเงินประกันไว้ร้อยละ 10 ของราคาประกันที่ศาลกำหนด

แม้กฎหมายสหรัฐอเมริกาจะมีแนวทางการประกันตัวหลายวิธี ซึ่งในอดีตศาลใช้ระบบการประกันโดยต้องมีหลักทรัพย์และระบบนี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากว่าเป็นระบบที่ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีได้เปรียบคนจน และยังเป็นกรมอบการตัดสินใจในการให้ประกันตัวหรือไม่ไว้กับ

⁸⁶ 18 U.S.C มาตรา 3141-3150.

⁸⁷ 18 U.S.C มาตรา 3142 (c) (2).

⁸⁸ 18 U.S.C มาตรา 3142 (d) .

⁸⁹ Joel Samaha. (1999).Criminal justice (5 th ed).p. 287.

นายประกัน⁹⁰ ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยากจนหรือไม่มีทรัพย์สินเป็นหลักประกันต้องหานายประกันอาชีพ โดยต้องเสียค่าธรรมเนียมประมาณร้อยละ 10 ของวงเงินประกัน และยังมีการจัดตั้งบริษัทประกันอย่างเป็นระบบเพื่อประกอบธุรกิจเป็นนายประกัน ซึ่งเห็นได้ว่าคุณค่าของหลักประกันไม่ได้อยู่ที่จำนวนเงินมากหรือน้อยและไม่ได้ช่วยให้มั่นใจได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาร่วมการพิจารณา ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงเปลี่ยนวิธีการเพื่อที่จะกำจัดบริษัทประกันภัยออกไป โดยใช้วิธีการปล่อยชั่วคราวที่ไม่ต้องมีหลักทรัพย์ประกัน⁹¹ เช่น วงเงินประกันแสนดอลลาร์ ก็เรียกชำระแก่หมื่นดอลลาร์ ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็สามารถนำเงินมาวางประกันต่อศาลได้ไม่ต้องไปชำระให้กับบริษัทประกันเพราะบริษัทประกันจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียม 10 เปอร์เซ็นต์ แทนที่จะไปชำระให้กับบริษัทประกันก็มาชำระให้ศาลดีกว่า⁹²

โดยสรุปแล้ววิธีการในการปล่อยชั่วคราวของสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันให้สิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับการประกันตัวทุกคดี โดยไม่นำเอาทรัพย์สินมาเป็นเงื่อนไขสำคัญในการที่จะปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย⁹³

3.4.1.2 การปล่อยชั่วคราวและการจัดหาหลักประกันในกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศส การปล่อยชั่วคราวของฝรั่งเศสมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Code de Proc'edure Pe'nale หรือ Code of Criminal Procedure) ค.ศ.1959 โดยตั้งแต่ปี ค.ศ.1989 เป็นต้นมา กฎหมายห้ามมิให้ควบคุมตัวบุคคลอายุ 13-16 ปี หรือผู้ต้องหาในคดีความผิดหุโทษ (Contravention) ไว้ในระหว่างพิจารณา ส่วนในคดีความผิดโทษระดับกลาง (Delit) หรือความผิดอุกฉกรรจ์ (Crime)⁹⁴ ที่กระทำโดยบุคคลที่อายุเกิน 16 ปี นั้น ระยะเวลาควบคุมตัวมีจำกัด⁹⁵ ในคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ถ้าผู้ต้องหาไม่มีภูมิลำเนาในประเทศฝรั่งเศส และไม่เคยถูกศาลพิพากษาลงโทษในคดีความผิดอุกฉกรรจ์ หรือไม่เคยถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกเกินกว่า 3 เดือน โดยไม่มีการรอการลงโทษไว้ ผู้ต้องหาสิทธิร้องขอประกันตัวได้ ผู้พิพากษาจะต้อง

⁹⁰ Types of Release in 75 Largest U.S. Counties,1992 (Source: Brian A.Reaves and Jacob Perez, pretrial Release of felony Defendants (Washington, D.C.:BJS, 1995). Ibid.

⁹¹ ยุทธ ศักดิ์เดชยนต์. (2521). “การใช้วิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ในการวิจัยด้านกฎหมาย.” *วารสารนิติศาสตร์*, 10 (3). หน้า 456.

⁹² จิรนิติ หะวานนท์. (2546). *สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ*. หน้า 71.

⁹³ อารย์พร กลั่นนุรักษ์. เล่มเดิม. หน้า 44.

⁹⁴ ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1992 แบ่งความผิดอาญาเป็น 3 ประเภท ตามลำดับโทษที่จะลงคือ ความผิดอุกฉกรรจ์ (Crime) โทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ความผิดโทษระดับกลาง (Delit) โทษจำคุกมากกว่า 2 เดือน ถึง 10 ปี และโทษปรับ ความผิดหุโทษ (Contravention) มีโทษปรับอย่างเดียว.

⁹⁵ สถาบันกฎหมายอาญา. (2540). *สารานุกรมกระบวนการยุติธรรมนานาชาติ*. หน้า 360-362.

พิจารณาและไต่สวนคำร้องให้เสร็จภายใน 5 วัน นับแต่ผู้ต้องหาปรากฏตัวต่อหน้าผู้พิพากษาครั้งแรก มิฉะนั้นถือว่าผู้ต้องหาถูกปล่อยชั่วคราวโดยอัตโนมัติ

อย่างไรก็ดีการร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในระบบกฎหมายฝรั่งเศสนั้น ไม่มีการกำหนดระยะเวลาและจำนวนครั้งที่ขอไว้ ดังนั้น ผู้ต้องหาจะร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวเมื่อไรหรือเวลาใดในระหว่างคดีอยู่ในศาลก็ได้⁹⁶ หากผู้พิพากษาไม่อนุญาตให้ประกันตัว และภายหลังคดีเขาถูกยกฟ้อง ถ้าผู้ต้องหาแสดงได้ว่าการที่เขาถูกควบคุมตัวในระหว่างรอการพิจารณาคดีนั้นได้รับความเสียหาย ผู้ต้องหาจะมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐได้⁹⁷

เห็นได้ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสนั้นบัญญัติการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในการได้รับการปล่อยชั่วคราว และที่สำคัญผู้พิพากษายังอาจใช้วิธีการกำหนดเงื่อนไขแทนระบบการใช้หลักทรัพย์หรือเงินประกัน ซึ่งเป็นผลดีอย่างมากสำหรับผู้ต้องหาที่มีเศรษฐกิจไม่ดี สุดท้ายผู้ต้องหาจะมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐได้ในกรณีที่เขาเสียหายจากการที่ผู้พิพากษาไม่อนุญาตให้ประกันตัว ทำให้ผู้พิพากษาต้องใช้ดุลพินิจอย่างรอบคอบและมีเหตุผลทางกฎหมายมากขึ้น⁹⁸

3.4.1.3 การปล่อยชั่วคราวและการจัดหาหลักประกันในกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมันนั้น⁹⁹ เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจจับกุมตัวผู้ต้องหามาได้ต้องนำตัวผู้ต้องหาไปศาลทันทีหรือช้าที่สุดในวันรุ่งขึ้น เพื่อศาลพิจารณาว่าควรจะควบคุมหรือควรปล่อยตัวไป สำหรับการขอประกันตัว (Bail) ในระบบกฎหมายเยอรมันนั้นเป็นการร้องขอที่ยากเพราะถ้าหากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหา ศาลก็จะมีคำสั่งให้ควบคุมตัว ดังนั้น ถ้าผู้ต้องหามาขอประกันตัวศาลก็จะไม่อนุญาตให้ประกันตัวแต่ในทางกลับกัน ถ้าศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุจำเป็นที่ต้องควบคุมตัว ศาลจะปล่อยตัวผู้ต้องหาไป¹⁰⁰

⁹⁶ A.V. Sheenhan. (1975). *Criminal Procedure in Scotland and France*. pp. 37-53.

⁹⁷ อรรถรณ ไทยวานิช. (2539). *การปล่อยชั่วคราว*. หน้า 36-39.

⁹⁸ จัทรชัย ตั้งคณานุกูลชัย. (2549). *การประกันตัวในคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีการประกันภัยอิสรภาพ*. หน้า 35.

⁹⁹ Kurt Madlener. (1982). *The protection of Human Rights in the Criminal Procedure of the Federal Republic of Germany*. In John A. Andrews (Ed). *Human Rights in the Criminal Procedure: A Comparative study*. pp.243-248.

¹⁰⁰ Ibid. pp. 246-247.

การประกันตัวโดยวางเงินประกันจะเกิดในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่มีถิ่นพำนักในประเทศเยอรมัน กรณีนี้ศาลจะกำหนดวงเงินประกันและอนุญาตให้ประกันตัวไป¹⁰¹

3.4.2 ข้อสัญญาและเงื่อนไขตามสัญญาประกันภัยและกรมธรรม์ประกันภัยในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เนื่องจากกรมธรรม์ประกันภัยเป็นหลักฐานของสัญญาประกันภัยที่ผู้รับประกันภัยจะต้องออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งถือว่าข้อสัญญาในกรมธรรม์ประกันภัยเป็นข้อสัญญาของสัญญาประกันภัยด้วย และที่สำคัญกรมธรรม์ประกันภัยยังมีหลายรูปแบบ เพราะการทำสัญญาประกันภัยถ้าเข้าเงื่อนไขของความเสียหายภัยใดๆก็สามารถที่จะเอาประกันได้ ซึ่งหนึ่งในกรมธรรม์ประกันภัยกรมธรรม์ประกันอิสรภาพก็จัดว่าเป็นชนิดหนึ่งของกรมธรรม์ประกันภัย และในการจัดทำรูปแบบเงื่อนไขข้อตกลงต่างๆ ของกรมธรรม์ประกันอิสรภาพก็มีพื้นฐานมาจากกรมธรรม์ประกันภัยทั่วไป ซึ่งโดยทั่วไปจะกำหนดให้การบังคับใช้กรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นไปตามข้อกำหนดของกรมธรรม์ประกันภัยทั่วไป

ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษารูปแบบพื้นฐานของกรมธรรม์ประกันภัยทั่วไป รวมถึงข้อสัญญาและลักษณะเฉพาะของข้อสัญญาประกันภัยรวมถึงกรมธรรม์ประกันภัยระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ที่สามารถนำมาปรับใช้ วิเคราะห์และเปรียบเทียบกับกรมธรรม์ประกันอิสรภาพได้

เนื่องจากข้อสัญญาที่ปรากฏอยู่ในกรมธรรม์ประกันภัยเป็นมาตรฐานนี้ส่วนใหญ่ได้รับแนวคิดมาจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ดังนั้นผู้เขียนจึงขออธิบายถึงลักษณะและผลตามกฎหมายของข้อสัญญาของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law)

สัญญาและข้อสัญญาในกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) นั้นสามารถแบ่งข้อตกลงหรือข้อสัญญาได้เป็น 2 ประเภท คือ ข้อสัญญาโดยชัดแจ้งหรือข้อตกลงโดยชัดแจ้ง (Express Terms) และข้อสัญญาโดยปริยายหรือข้อตกลงโดยปริยาย (Implied Terms)

1. ข้อสัญญาโดยชัดแจ้งหรือข้อตกลงโดยชัดแจ้ง (Express Terms) หมายถึง ข้อตกลงที่คู่สัญญาตกลงกันโดยชัดแจ้ง โดยสามารถทำโดยทางวาจา หรือทำเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ในทางปฏิบัติแล้วการทำข้อตกลงทางวาจาจะมีปัญหาในการพิสูจน์เนื้อหาของข้อตกลง ดังนั้นการทำข้อตกลงเป็นหนังสือจะมีความแน่นอน และมีปัญหาในการพิสูจน์น้อยกว่าการทำข้อตกลงด้วยวาจา และข้อตกลงโดยชัดแจ้ง (Express Terms) นั้น สามารถลงข้อตกลงโดยปริยาย (Implied Terms)

¹⁰¹ Ibid. pp. 244-245.

หากไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เช่น การตกลงข้อสัญญาให้แตกต่างจากประเพณีปฏิบัติทั่วไป¹⁰²

2. ข้อสัญญาโดยปริยายหรือข้อตกลงโดยปริยาย (Implied Terms) หมายถึง ข้อตกลงที่ถึงแม้คู่สัญญาจะมีได้แสดงออกโดยชัดแจ้งหรือตกลงกันไว้ แต่ศาลอาจจะวินิจฉัยให้ข้อสัญญานั้นๆ มีข้อตกลงอย่างหนึ่งโดยปริยายได้¹⁰³ ข้อสัญญาโดยปริยายหรือข้อตกลงโดยปริยาย (Implied Terms) อาจเกิดขึ้นจาก¹⁰⁴

(1) ข้อเท็จจริง (Terms Implied in Fact) เป็นข้อตกลงที่ถึงแม้ว่าไม่ได้ระบุไว้ชัดแจ้งในสัญญาก็ถือว่ามีข้อตกลงนั้นๆ เพื่อให้ปฏิบัติได้ เช่น กรณีเจ้าของท่าเรือให้เช่าท่าเรือเพื่อจอดทอดสมอเรือ นั้น ก็เป็นข้อเท็จจริงที่รับได้ว่าสำหรับสถานที่จอดท่าเรือ นั้นก็ต้องมีความเหมาะสมและเพียงพอในการจอดเรือ โดยไม่ต้องระบุไว้ในสัญญา

(2) จารีตประเพณี (Terms Implied in Custom or Usage) เป็นข้อตกลงที่เป็นไปตามประเพณีปฏิบัติ เช่น ประเพณีทางการค้า

(3) กฎหมาย (Terms Implied in Law) เป็นข้อตกลงที่เป็นไปตามที่กฎหมายระบุ ซึ่งคู่สัญญาไม่จำเป็นต้องระบุไว้ในสัญญา ก็ต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายระบุไว้

นอกจากนั้นโดยปกติข้อสัญญาหรือข้อตกลง (Terms) ดังกล่าวมานั้น ในระบบกฎหมาย Common law จะแบ่งออกเป็น

1. ข้อสัญญาที่เป็นเงื่อนไข หรือที่เรียกทั่วไปว่า เงื่อนไข (Condition) สามารถแบ่งออกเป็น

(1) เงื่อนไขที่เป็นคำมั่นสัญญา (Promissory Condition) ซึ่งจะเป็นเรื่องของการปฏิบัติตามสัญญาของคู่สัญญา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นเรื่องที่กล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา

(2) เงื่อนไขที่อาศัยเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งในอนาคตอันไม่แน่นอน (Contingent Condition)¹⁰⁵ ที่จะเกิดขึ้นซึ่งจะทำการเหนี่ยวรั้งหรือยกเลิกความรับผิดชอบสัญญาซึ่งแบ่งเป็น

¹⁰² Chris Parson, David Green and Mike Mead. Contract Law & Insurance. Cambridge: The Chartered Insurance Institute. P.3/2

¹⁰³ พรเพชร วิชิตชลชัย และ จรัญ ภัคดิชานกุล. (ม.ป.ป.). หน่วยที่ 14 กฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศอื่น ในสกุลกฎหมายคอมมอน ลอว์ ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ. หน้า 788.

¹⁰⁴ Chris Parson, David Green and Mike Contract Law & Insurance. p.3/2.

¹⁰⁵ Lan Brown & Adrain Chandler. Law of contract. London: Blackstone Press Limited, 1994. p. 75.

ก. เงื่อนไขบังคับก่อน (Condition Precedent) ซึ่งโดยทั่วไปนั้นเงื่อนไขชนิดนี้ จะทำให้สัญญาไม่มีผลผูกพันคู่สัญญาจนกว่าเงื่อนไขนั้นจะสำเร็จขึ้น

ข. เงื่อนไขบังคับหลัง (Condition Subsequent) ซึ่งเป็นกรณีที่สัญญาจะมีผล บังคับอยู่และผูกพันคู่สัญญา แต่เมื่อเงื่อนไขนี้สำเร็จขึ้น สัญญาจะไม่ผูกพันคู่สัญญาอีกต่อไป หรือยอมให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งยกเลิกข้อผูกพันตามเงื่อนไข โดยทั่วไปผลในทางกฎหมายที่จะบังคับ ต่อกรณีของเงื่อนไข (โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงื่อนไขที่เป็นคำมั่นสัญญา) หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ผิดเงื่อนไข คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาและเรียกค่าเสียหายได้ เนื่องจากข้อสัญญาที่เป็น เงื่อนไขนี้ มักเป็นข้อสัญญาหรือข้อตกลงที่คู่สัญญาจะต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด เพราะเป็นเรื่อง ที่สำคัญอันเป็นรากฐานที่ก่อให้เกิดสัญญา¹⁰⁶

2. ข้อรับรองอันเป็นข้อสัญญาหรือข้อตกลง (Warranty) ที่มีความสำคัญรองลงมาจาก เงื่อนไข หากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งผิดข้อรับรอง คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเรียกค่าเสียหาย แต่ไม่มีสิทธิ เลิกสัญญาดังเช่นการผิดเงื่อนไข¹⁰⁷

ข้อสัญญาหรือข้อตกลงตามสัญญาประกันภัยในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) นั้นที่พบในสัญญาประกันภัยโดยเฉพาะสัญญาประกันภัยที่ใช้บังคับในประเทศ อังกฤษ สามารถพบข้อตกลงที่สามารถแบ่งประเภทเป็นประเภทต่างๆ ได้ ดังนี้ เงื่อนไข (Condition) ข้อรับรอง (Warranty) ข้อสัญญา (Clause) ซึ่งข้อตกลงแต่ละแบบก็มีลักษณะและการบังคับตาม กฎหมาย ดังนี้¹⁰⁸

ท่าน Raoul Colinvaux¹⁰⁹ ได้กล่าวเกี่ยวกับข้อสัญญาประกันภัยว่า การใช้คำว่า “เงื่อนไข” ในกฎหมายสัญญาประกันภัยบางครั้งดูสับสนและบ่อยครั้งที่มีความแตกต่างไปจากเงื่อนไขที่อยู่ใน กฎหมายสัญญาประเภทอื่นๆ ซึ่งโดยทั่วไปแสดงถึงข้อสัญญาอันพื้นฐาน (Fundamental Term) ซึ่งหากกระทำผิดเงื่อนไขคู่กรณีอีกฝ่ายที่เสียหาย (Innocent party) อาจจะเลือกที่จะปฏิเสธสัญญา (Elect to treat The Contract as Repudiate) สิ่งที่ได้บรรยายหรือเขียนว่าเป็นเงื่อนไข (Condition) ใน สัญญาประกันภัยอาจจะเป็นเพียงข้อกำหนดย่อย (Collateral Stipulation) ก็ได้ หากกล่าวโดย เคร่งครัดเงื่อนไขบางอย่างในสัญญาประกันภัยจะต้องมีความผูกพันใดๆ เป็นการแจ้งหรือขยายสิทธิ ให้แก่ผู้รับประกันภัยตามกฎหมายทั่วไป (General Law) เท่านั้น

¹⁰⁶ Chris Parson, David Green and Mike Contract Law & Insurance. p.3/7.

¹⁰⁷ พิธีตน วงศ์สายสุวรรณ. (2545). *วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับผลบังคับของเงื่อนไขทั่วไปที่กำหนดไว้ใน สัญญาประกันวินาศภัย*. หน้า 53.

¹⁰⁸ แห่ลงเดิม. หน้า 53.

¹⁰⁹ Raoul Colinvaux. *The law of Insurance*. p.108.

ในสัญญาประกันภัยตามที่ปรากฏอยู่ในกรมธรรม์นอกจากข้อรับรองและเงื่อนไขแล้ว ยังมีข้อกำหนดย่อย (Collateral stipulation or terms collateral to main contract of insurance) และ ข้อสัญญาทั่วไปที่เรียกว่า Clause ซึ่งข้อตกลงแต่ละประเภทมีลักษณะและผลบังคับตามกฎหมาย ดังนี้

ข้อรับรอง (Warranty) ตามหลักหมายทั่วไปแล้ว ที่คู่สัญญาจะต้องปฏิบัติตามหากไม่ปฏิบัติตามคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่มีสิทธิเลิกสัญญาได้แต่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในส่วนที่ คู่สัญญาอีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตาม แต่สำหรับ ข้อรับรอง (Warranty) ตามสัญญาประกันภัย หากผู้เอา ประกันภัยไม่ปฏิบัติตามข้อรับรองนั้น ผู้รับประกันภัยมีสิทธิปฏิเสธความรับผิดชอบตามสัญญา ประกันภัยได้ทั้งหมด หรือ ยกเลิกสัญญาได้ ซึ่งจะสังเกตได้ว่าข้อรับรอง (Warranty) ตามสัญญา ประกันภัย จะมีฐานะเทียบเท่า เงื่อนไข (Condition) ตามสัญญาทั่วไป¹¹⁰

ความหมายทั่วไป ข้อรับรองอาจมีความหมายสั้นๆ ได้ว่าเป็นข้อสัญญาในสัญญา ประกันภัย ซึ่งผู้เอาประกันภัยให้การรับรองว่าข้อเท็จจริงที่แถลงนั้นถูกต้องเป็นจริง หรือรับรอง ว่าเขาจะปฏิบัติตามความผูกพันที่กำหนดไว้โดยเฉพาะในข้อรับรองนั้นอย่างเคร่งครัด (ข้อรับรอง เช่นว่านั้นอาจเกิดจากผลบังคับของถ้อยคำที่ชัดเจน หรือ โดยผลของกฎหมายก็ได้)¹¹¹

จากข้างต้นนั้นจะเห็นว่า “ข้อรับรอง” ไม่เพียงแต่จะให้สิทธิ แก่ผู้รับประกันภัยใช้สิทธิ ในการบอกเลิกสัญญาประกันภัย หากผู้เอาประกันภัยแถลงข้อความอันเป็นเท็จ ซึ่งเขาได้รับรองไว้ ว่าเป็นข้อความจริง แต่ในทางปฏิบัติได้มีการได้นำเอาคำว่า “ข้อรับรอง” นี้มาใช้เป็นข้อสัญญาที่ แนบไปกับกรมธรรม์ ซึ่งข้อความที่เขียนไว้นั้นจะกล่าวถึงว่าผู้เอาประกันภัยจะมีสิทธิเรียกร้อง ค่าสินไหมทดแทนได้นั้นขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ระบุไว้หรือขึ้นอยู่กับสิ่งที่ระบุไว้¹¹²

สถานะและผลทางกฎหมายของคำว่า “ข้อรับรอง” ตามหลักกฎหมายของสัญญาทั่วไป เป็นข้อสัญญาลำดับรองลงมาจากเงื่อนไข กล่าวคือ หากคู่สัญญาฝ่ายใดผิดข้อรับรองคู่สัญญาอีกฝ่าย ที่เสียหายไม่มีสิทธิเลิกสัญญาแต่มีสิทธิเรียกค่าเสียหาย แต่ในแง่ของกฎหมายสัญญาประกันภัยนั้น ข้อรับรองมีฐานะเท่ากับเงื่อนไขในกฎหมายสัญญาอื่นๆ¹¹³

การทำข้อรับรองในสัญญาทั่วไป อาจเป็นข้อรับรองชัดเจนหรือโดยปริยายก็ได้ ส่วนใน สัญญาประกันภัยนั้นข้อรับรองจะต้องชัดเจนเท่านั้น จะนำข้อรับรองโดยปริยายมาใช้ไม่ได้¹¹⁴

¹¹⁰ Chris Parsons, David Green and Mike Mead. Contract Law & Insurance. p 3/8

¹¹¹ Macgillivray & Parkington. (1981). Insurance Law.London: sweet & Maxwell Limited of, 706.

¹¹² Raoul Colinvaux. Op.cit. p. 112.

¹¹³ แหล่งเดิม. หน้า 55.

¹¹⁴ Macgillivray & Parkington. Insurance. p.715.

การทำคำรับรองแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ¹¹⁵

(1) โดยการตอบคำถามลงในใบคำขอประกันภัย รวมทั้งตอบคำถามต่างๆ ที่ผู้รับประกันภัยต้องการ และถ้อยคำจะมีทำนองว่า ผู้ขอเอาประกันภัยรับรองว่าข้อความดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

(2) เขียนเป็นข้อสัญญาขึ้นมา ซึ่งอาจจะนำเอาการตอบของผู้เอาประกันภัยที่แถลงไว้ในคำขอเอาประกันภัยมาเขียนเป็นข้อรับรองไว้ในกรมธรรม์ก็ได้หรือในเอกสารอื่นและใช้แนบไปกับกรมธรรม์ก็ได้

ประเภทของข้อรับรอง ท่าน Raoul ได้แบ่งข้อรับรองเป็น¹¹⁶

(1) ข้อรับรองซึ่งได้รับรองว่าข้อเท็จจริงมีอยู่จริง ณ เวลาที่ทำสัญญา (Warranties relating to a fact or state of affairs warranted to exist at the time of the contract)

(2) ข้อรับรองซึ่งเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่จะมีขึ้นในอนาคต (Warranties as to future fact or state of affairs) เงื่อนไข (Condition) เป็นข้อตกลงตามสัญญาที่มีความสำคัญมาก หากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามอีกฝ่ายมีสิทธิเลิกสัญญาหรือบอกปิดไม่รับผิดชอบตามสัญญาได้ แบ่งออกเป็น

1) เงื่อนไขบังคับก่อนสัญญาหรือเงื่อนไข (Condition precedent to the contract) บังคับก่อนเพื่อความสมบูรณ์ของสัญญาหรือกรมธรรม์ อาจเป็นเงื่อนไขโดยชัดแจ้งหรือปริยายก็ได้¹¹⁷ เงื่อนไขชนิดนี้จะมีผลเหมือนกับการเป็นข้อรับรอง¹¹⁸ เพียงแต่ว่าในกรณีของข้อรับรอง ผู้รับประกันภัยสามารถบอกปิดไม่รับผิดชอบตามสัญญา (Repudiate the contract) แม้ว่าการผิดข้อรับรองนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับวินาศภัยที่เกิดขึ้นและเงื่อนไขชนิดนี้ไม่กำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนว่าการผิดเงื่อนไขชนิดนี้จะต้องเกี่ยวกับความเสียหายหรือไม่ สรุปคือว่า เงื่อนไขชนิดนี้เป็นเงื่อนไขที่กล่าวถึงความสมบูรณ์ของสัญญาประกันภัย ซึ่งผู้เอาประกันภัยมีภาระผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามต่อเนื่องระหว่างอายุสัญญาประกันภัย ผลคือ ผู้รับประกันภัยมีสิทธิที่จะเลือกว่าตนจะปฏิบัติตามสัญญาหรือจะบอกปิดความรับผิดชอบตามสัญญาก็ได้¹¹⁹

¹¹⁵ แหล่งเดิม. หน้า 57.

¹¹⁶ Raoul Colinvaux. Op.cit. pp. 118-119.

¹¹⁷ G.C.A. Dickson and W.M.Stein. Insurance Practice. Cambridge: The Chartered Insurance Institute, 1996. p. 6/7.

¹¹⁸ Chris Parsons, David Green and Mike Mead. Contract Law & Insurance. p. 3/8.

¹¹⁹ Raoul Colinvaux. Op.cit. p. 109.

2) เงื่อนไขบังคับก่อนความรับผิดชอบ (Condition precedent to recovery) เป็นเงื่อนไขที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องปฏิบัติเมื่อเกิดความเสียหาย กล่าวคือ การคิดเงื่อนไขชนิดนี้จะมีผลผูกพันระหว่างผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยเฉพาะความเสียหายในแต่ละครั้ง ผู้รับประกันภัยไม่มีสิทธิปฏิเสธความรับผิดชอบของตนหากผู้เอาประกันภัยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ตนได้เคยกระทำผิดเงื่อนไขมาในครั้งก่อน¹²⁰ คือผู้รับประกันภัยไม่มีสิทธิปฏิเสธความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยได้เงื่อนไขที่อยู่ในกลุ่มชนิดนี้ เช่น เงื่อนไขการตั้งอนุญาโตตุลาการ (Arbitration of Clause)

3) เงื่อนไขบังคับหลังสัญญา (Condition subsequent to the contract) เงื่อนไขสัญญาประกันภัยเกิดขึ้นแล้วและในกรมธรรม์ประกันภัยกำหนดว่าหากกระทำผิดเงื่อนไขชนิดนี้แล้วทำให้สัญญาประกันภัยสิ้นสุดความคุ้มครอง

4) ข้อสัญญาจำกัดคุ้มครอง Suspensive Condition¹²¹ เงื่อนไขประเภทที่ผู้เอาประกันภัยได้กระทำผิดข้อรับรองที่ให้ไว้กับผู้รับประกันภัย ผลคือ การกระทำผิดข้อรับรองนั้นทำให้กรมธรรม์หยุดความคุ้มครองเพียงชั่วคราวและเมื่อไม่ได้กระทำผิดข้อรับรองนั้นแล้วกรมธรรม์ก็กลับมาคุ้มครองอีกครั้งหนึ่ง¹²²

1. ข้อสัญญา (Clause) ตามสัญญาประกันภัยโดยทั่วไปข้อสัญญาจะระบุถึงความคุ้มครองตามกรมธรรม์และข้อยกเว้นต่างๆ ข้อสัญญายังทำให้ผู้เอาประกันภัยทราบถึงความคุ้มครองต่างๆ ที่ได้รับตามสัญญาและข้อยกเว้นที่ผู้เอาประกันภัยไม่สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ นอกจากนี้ยังรวมถึงข้อจำกัดความรับผิดชอบบางประการในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน

2. ข้อสัญญาปลีกย่อย (Collateral Stipulation) ในกรมธรรม์ข้อกำหนดต่างๆ อาจจะไม่ใช่งื่อนไขหรือข้อรับรองทั้งหมด ข้อกำหนดบางอย่างอาจเป็นเพียงคำมั่นที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องทำบางสิ่งบางอย่างหากไม่ปฏิบัติตามผู้รับประกันภัยไม่มีสิทธิปฏิเสธความรับผิดชอบได้เพียงเรียกค่าเสียหายเท่านั้น เช่น คดี Re Bradley and Essex and Suffolk Accident and Indemnity S

ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) คือยึดกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นหลักสำหรับทางสัญญาในระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) มีพื้นฐานจากนิติกรรม¹²³ ข้อสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้บัญญัติในเรื่องข้อสัญญาหรือชื่อเฉพาะรวมทั้งผลบังคับของข้อสัญญานั้นๆ ไว้ เหมือนอย่างประเทศที่ใช้สกุลระบบกฎหมายจารีตประเพณี ที่จะต้องมีข้อสัญญาที่เรียกว่าข้อรับรอง (Warranty) และ เงื่อนไข (Condition) แต่อย่างไร สัญญาสมัยใหม่มักจะทำกันในรูปแบบ

¹²⁰ Chris Parsons, David Green and Mike Mead. Contract Law & Insurance. P. 3/9.

¹²¹ Macgillivray & Parkington. Insurance. p.216.

¹²² Chris Parsons, David Green and Mike Mead. Contract Law & Insurance. p 3/9.

¹²³ โสภณ รัตนกร. (ม.ป.ป.). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. หน้า 35.

เงื่อนไขทั่วไป รวมทั้งสัญญาประกันภัยด้วย ผลของสัญญาที่มีเงื่อนไขนี้หากพิจารณาให้ดีแล้วคือ ข้อยกเว้นความรับผิดของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งนั่นเอง ที่ทำให้ผู้รับประกันภัยยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้¹²⁴ เงื่อนไขมีปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 182 และมาตรา 183

ข้อสัญญาที่ปรากฏอยู่ในกรมธรรม์ประกันภัยนั้น ได้คัดลอกแบบและถ้อยคำมาจาก กรมธรรม์ของต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ดังนั้นข้อสัญญาต่างๆจะมีคำว่า เงื่อนไขและข้อรับรองฉบับกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เงื่อนไขส่วนใหญ่จะเป็นเงื่อนไขทั่วไป ซึ่งเน้นเรื่องหน้าที่ต่างๆ ที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องปฏิบัติ

1. ข้อรับรอง จะมีโครงสร้างที่แตกต่างกันไป โดยถ้อยคำนั้นจะระบุชัดเจนว่าเป็น เงื่อนไข บางข้อเป็นข้อห้ามกระทำการ หรือข้อจำกัดความรับผิด
2. นอกจากเงื่อนไขและข้อรับรอง ข้อสัญญาในกรมธรรม์เป็นเรื่องที่กำหนดภัยที่รับเสี่ยง (ความคุ้มครอง) หรือข้อยกเว้น ข้อจำกัดความรับผิด

ผลทางกฎหมายของไทยของข้อสัญญาเหล่านั้น โดยทั่วไปไม่แตกต่างจากสัญญาอื่นๆ แต่แตกต่างกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) กล่าวคือหากเป็นข้อสัญญาธรรมดาแล้ว หากผู้เอาประกันภัยไม่ปฏิบัติตามข้อสัญญา ผู้รับประกันภัยไม่สามารถปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ แต่เรียกค่าเสียหายได้ ส่วนข้อสัญญาใดจะเป็นเงื่อนไขแห่งสัญญาต้องตกลงกันหรือเขียนให้ชัดเจน มิฉะนั้นกรณีเป็นที่สงสัยต้องตีความให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัยโดยไม่ถือว่าเป็นเงื่อนไขผู้รับประกันภัยจะปฏิเสธไม่ได้ คำพิพากษาฎีกาที่ 2179/2526¹²⁵

สำหรับข้อสัญญาที่เป็นเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัยนี้ ท่านศาสตราจารย์จิตติ ดิงศักดิ์ เรียกว่า เงื่อนไขแห่งความรับผิดของผู้รับประกันภัย¹²⁶ ท่านอธิบายเพิ่มเติมว่าเงื่อนไขชนิดนี้ไม่ใช่เงื่อนไขตามความหมายของมาตรา 182 แต่เป็นข้อสัญญาที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยต้องปฏิบัติเป็นการชำระหนี้อย่างหนึ่ง ก่อนที่ผู้รับประกันภัยจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น ไม่มีผลถึงกับให้สัญญาประกันภัยไม่เกิดผลหรือสิ้นผลดังเงื่อนไขในมาตรา 182 เงื่อนไข เช่นนี้เป็นเงื่อนไขแห่งความรับผิดตามนิติกรรมไม่ใช่เงื่อนไขแห่งการเกิดผลหรือการสิ้นสุดของนิติกรรมตาม มาตรา 182 ส่วนข้อสัญญาที่เรียกว่า “ข้อรับรอง” นั้น คงจะไปบังคับให้เหมือนกับกฎหมายหลักการประกันภัยของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ไม่ได้ คงมีสถานะเป็น

¹²⁴ พิร์ตน์ วงศ์สายสุวรรณ. เล่มเดิม. หน้า 66.

¹²⁵ จิตติ ดิงศักดิ์ ก เล่มเดิม. หน้า 74.

¹²⁶ แหล่งเดิม. หน้า 72.

เพียงข้อสัญญาธรรมดาข้อหนึ่งเท่านั้น เว้นแต่ว่าข้อความในข้อรับรอนั้นจะเขียนไว้เป็นเงื่อนไขอย่างชัดเจน¹²⁷

DRU

¹²⁷ แหล่งเดิม. หน้า 70.

บทที่ 4

ปัญหาและการวิเคราะห์การปรับบทกฎหมายทางแพ่งเพื่อบังคับใช้กับการ ผิดสัญญาประกันตัวจำเลยในชั้นศาล โดยใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ เป็นหลักประกันและมาตรการของรัฐในการควบคุม การออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ

ในบทนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาวิเคราะห์การปรับใช้กฎหมายที่มีอยู่กับกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลยเพราะเนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่จะมาปรับใช้กับกรณีของกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพและเมื่อมีการใช้และที่ถือปฏิบัติกันมาเมื่อมีข้อโต้แย้งจึงเกิดปัญหาว่าจะปรับใช้กฎหมายอย่างไร และการที่ปรับกฎหมายเช่นว่านั้นถูกต้องตามทฤษฎีหลักกฎหมายที่มีอยู่หรือไม่ โดยผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์กับหลักการที่ได้วางไว้ในบทที่ 2 และบทที่ 3 พร้อมทั้งวิเคราะห์มาตรการของรัฐจะเป็นอย่างไรที่จะควบคุมบริษัทประกันเพื่อที่จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการนำบริษัทประกันเข้ามาในระบบการปล่อยชั่วคราวเพื่อทำให้เกิดทางเลือกกับผู้ต้องหาหรือจำเลยในการจัดหาหลักประกันเพื่อเป็นไปตามหลักพื้นฐานกฎหมายรัฐธรรมนูญและจะเป็นการทำลายระบบนายประกันอาชีพได้หรือไม่ผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เป็นไปตามลำดับ

4.1 ปัญหาผลทางกฎหมายของสัญญาประกันตัวจำเลยที่ทำโดยนายประกันที่เป็นบุคคลภายนอกกับที่ทำโดยบริษัทประกันที่ใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักประกัน

ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ว่าด้วยนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยกับศาลและนิติสัมพันธ์ระหว่างบริษัทผู้รับประกันกับศาล ซึ่งมีฐานะเป็นผู้ขอประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น สัญญาประกันตัวจำเลยมีหลักพื้นฐานเป็นสัญญา กล่าวคือเป็นสัญญาที่เกิดจากผู้ขอประกันมีคำเสนอ โดยคำเสนอนั้นผู้ขอประกันได้ทำเป็นสัญญาประกันตัวจำเลยและเสนอไปยังศาลที่เป็นหน่วยงานของรัฐ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ถือว่าศาลมีคำสั่งรับตามคำเสนอนั้น เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันจึงเกิดเป็นสัญญา จึงเห็นได้ว่าสัญญาประกันตัวจำเลย มีลักษณะเป็นสัญญา กล่าวคือเป็นการก่อความผูกพันใช้หลักสัญญาที่มีคำเสนอโดยผู้ขอ

ประกันมีเจตนาเข้าทำสัญญาประกันตัวจำเลยและรัฐมีคำสนองตอบกับมาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว จึงเกิดเป็นสัญญาประกันตัวจำเลย ดังกล่าวขึ้น

เมื่อสัญญาประกันตัวจำเลย ถือว่าเป็นสัญญา แต่ในส่วนปัญหาที่ว่าสัญญาประกันตัว จำเลยเป็นสัญญาทางแพ่งหรือไม่นั้น กรณีนี้ยังเป็นที่ยกเถียงทางวิชาการ โดยมีความเห็นออกเป็น 2 แนวทาง คือ แนวทางแรก เห็นว่าสัญญาประกันตัวจำเลยไม่ใช่สัญญาทางแพ่ง โดยมีนักกฎหมาย บางท่านให้ความเห็น ดังนี้ คือ

ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฌ นคร มีความเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยเป็นหลักฐานของ การปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นเรื่องของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ใช่สัญญาทางแพ่ง ซึ่งผู้ที่ ลง ชื่อในสัญญาประกันต้องรับผิดชอบข้อความในสัญญาประกัน¹ นอกจากนั้นการบังคับใช้สัญญา ประกัน ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงสัญญาประกันได้เอง ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 115 บัญญัติไว้ ซึ่งความในมาตรานี้แสดงให้เห็นด้วยว่า สัญญาประกันไม่ใช่สัญญา ทางแพ่ง และเมื่อศาลแล้วแต่กรณี ตั้งเปลี่ยนแปลงสัญญาประกันแล้ว ถ้าผู้ประกันประสงค์จะรับผล ตามสัญญาประกันก็จะต้องปฏิบัติตามนั้น²

รชฎ เจริญน้า มีความเห็นว่า อำนาจในการให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นอำนาจ ของศาลโดยเฉพาะ สัญญาประกันจึงมิใช่มีลักษณะเหมือนสัญญาโดยทั่วไปที่ต้องอาศัยเจตนาของ ทั้งสองฝ่าย หากศาลยังไม่พอใจหลักประกัน มีอำนาจที่จะยังไม่ให้ประกันได้ ซึ่งอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่อาจจะโต้แย้งได้ นอกจากจะใช้สิทธิอุทธรณ์ขึ้นไปตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 และการบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติถึงการบังคับตาม สัญญาประกันไว้แล้ว ดังนั้นจึงแทบจะไม่ต้องใช้หลักสัญญาทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย์เลย โดยถือว่าเป็นสัญญาประกันที่บังคับกันได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา และค่าปรับที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาประกัน ที่ไม่ยอมส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นเรื่อง การผิดสัญญาที่จะต้องเสียค่าปรับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างชัดเจนแล้ว จึงไม่ต้องนำเรื่องเบี่ยงปรับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นหลักทั่วไปมาใช้อีก เพราะ จะทำให้หลักกฎหมายใช้ปะปนกันสับสนไปหมด³

แนวทางที่สองตามแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา เห็นว่าสัญญาประกันตัวจำเลยใน คดีอาญามีลักษณะเป็นสัญญาทางแพ่ง คือ

¹ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 277.

² คณิต ฌ นคร ค เล่มเดิม. หน้า 381-383.

³ รชฎ เจริญน้า. เล่มเดิม. หน้า 7-9.

คำพิพากษาฎีกาที่ 3840/2526 ศาลวินิจฉัยว่า “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ในกรณีพิสดังสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นสมควร โดยมีต้องฟ้อง เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือพนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ได้” ศาลฎีกาเห็นว่า จำนวนเงินที่นายประกันจะต้องชำระต่อศาล เมื่อพิสดังสัญญาประกันนั้น มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ศาลลดจำนวนลงได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 43/2520 ศาลวินิจฉัยว่า จำนวนเงินที่กำหนดไว้ในสัญญาประกันซึ่งผู้ประกันจะต้องชำระเมื่อมีการพิสดังสัญญา โดยส่งตัวผู้ต้องหาที่ขอประกันให้ตามกำหนดมิได้นั้น เป็นเบี้ยปรับซึ่งศาลมีอำนาจลดลงเป็นจำนวนพอสมควรได้ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 383

คำพิพากษาฎีกาที่ 934/2522 ศาลวินิจฉัยว่าการที่นายประกันพิสดังสัญญาประกัน ไม่ส่งตัวผู้ต้องหา เป็นการฟ้องเรียกเอาเบี้ยปรับ ค่าปรับสัญญาประกันเป็นเบี้ยปรับ ถ้าสูงเกินส่วน ศาลลดลงได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 383 และ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2768/2523 ศาลวินิจฉัยว่า จำเลยทำสัญญาขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวนกับโจทก์ ถ้าพิสดังสัญญาโดยส่งตัวผู้ต้องหาไม่ได้ ยอมใช้เงินแก่โจทก์จำนวนหนึ่ง ต่อมาจำเลยส่งตัวผู้ต้องหาไม่ได้ โจทก์ถือว่าจำเลยพิสดังสัญญาตั้งปรับตามสัญญา ถึงแม้ต่อมาจะมีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมผู้ต้องหาพ้นความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง และพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องแล้วก็ตาม ก็ยอมไม่กระทบถึงสัญญาประกันระหว่างโจทก์จำเลยซึ่งเป็นความรับผิดชอบส่วนแห่ง สัญญาประกันยอมมีผลใช้บังคับไม่ถือว่าเป็นการชำระหนี้ที่พ้นวิสัย

ในกรณีนี้ มีนักกฎหมายบางท่านมีความเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยในคดีอาญา มีลักษณะเป็นสัญญาทางแพ่ง คือ

ศาสตราจารย์ ประภาศน์ อวยชัย มีความเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยในคดีอาญา ที่ทำไว้กับศาล เพื่อให้ศาลปล่อยจำเลยไปชั่วคราวนั้น เป็นสัญญาที่ผูกพันเฉพาะตัวผู้ประกันให้มีหนี้ ที่จะนำตัวจำเลยส่งต่อศาลตามกำหนดเท่านั้น เมื่อผู้ประกันตายลงในระหว่างที่มีสัญญาประกัน และยังไม่มีการปรับใหม่ฐานพิสดังสัญญาประกันเกิดขึ้น สัญญาประกันก็ยอมเป็นอันระงับลง เพราะขาดฝ่ายที่เป็นลูกหนี้ การที่ศาลจะยึดถือหลักฐานที่เอามาให้ไว้เป็นประกัน ย่อมหมายความว่า ยึดเอาไว้เพื่อบังคับคดี เมื่อพิสดังสัญญาประกัน หากสัญญาประกันระงับลงเสียก่อน และไม่มีการพิสดังสัญญาต่อไปแล้ว ก็หมดเหตุที่จะยึดถือไว้ และถือว่าสัญญาประกันตัวจำเลยหรือผู้ต้องหาเป็นสัญญาเฉพาะตัวนายประกัน หน้าที่ที่จะส่งมอบตัวจำเลยหรือผู้ต้องหาตามกำหนดนัดจึงไม่ตกเป็นมรดกแก่ทายาทแต่อย่างใด⁴

⁴ สัญญา ธรรมศักดิ์. เล่มเดิม. หน้า 113.

จากข้อมูลข้างต้น ปัญหาว่าสัญญาประกันตัวจำเลยเป็นสัญญาทางแพ่งหรือไม่นั้นยังเป็นที่ยกเถียงทางวิชาการ ซึ่งสำหรับผู้เขียนเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยเป็นสัญญาทางแพ่ง เพราะลักษณะของสัญญาเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดมูลหนี้ มีเจ้าหนี้และมีฝ่ายลูกหนี้และมีอำนาจบังคับตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้และสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น ยังมีข้อตกลงในข้อความสัญญาประกันตัวจำเลย ว่า “ข้าพเจ้าผู้ขอประกันจะขอปฏิบัติตามที่นัดหรือหมายเรียกของศาล หากมีการผิดสัญญาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดศาล ข้าพเจ้ายอมรับผิดชอบใช้เงินเป็นจำนวน.....บาทให้แก่ศาลจนครบ โดยไม่ขอผ่อนชำระ” เห็นได้ว่าตามข้อตกลงที่ผู้ขอประกันแสดงเจตนาเข้าทำสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น เป็นสัญญาที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน คือ เมื่อถึงกำหนดนัดศาลถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดหรือผู้ขอประกันพาผู้ต้องหาหรือจำเลยมาไม่ได้ ผู้ขอประกันยอมรับผิดชอบชดใช้เงินค่าปรับแก่ศาล

เห็นได้ว่าสัญญาประกันตัวจำเลยจึงเป็นสัญญาทางแพ่ง เพราะเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดหนี้ผูกพันตัวผู้ขอประกัน ให้มีหนี้ที่นำตัวจำเลยส่งต่อศาลตามกำหนดและหากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดศาล จนศาลมีคำสั่งปรับผิดสัญญาประกันตัวจำเลย ผู้ขอประกันจึงมีหนี้เกิดขึ้นอีกส่วน คือต้องชดใช้เงินค่าปรับให้แก่ศาลจนครบ ตามข้อตกลงที่ผู้ขอประกันแสดงเจตนาไว้ในสัญญาประกันตัวจำเลย

สำหรับผลทางกฎหมายของสัญญาประกันตัวจำเลยที่สร้างขึ้นโดยจำเลย หรือทำโดยนายประกันที่เป็นบุคคลภายนอก เช่น นายประกันอาชีพ หรือที่ทำโดยบริษัทประกันภัยกับศาลนั้น มีผลทางกฎหมายเป็นในทำนองเดียว กล่าวคือหนึ่ง สัญญาประกันตัวจำเลยเป็นสัญญา ที่เกิดจากผู้ขอประกันมีคำเสนอ โดยคำเสนอนั้น ผู้ขอประกันทำเป็นสัญญาประกันตัวจำเลย เสนอไปยังศาลที่เป็นหน่วยงานของรัฐ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ถือว่าศาลมีคำสนองรับตามคำเสนอนั้น เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันจึงเกิดเป็นสัญญา และสัญญาประกันตัวจำเลยถือว่าเป็นสัญญาทางแพ่ง เพราะเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดหนี้ผูกพันตัวผู้ขอประกัน ให้มีหนี้ที่นำตัวจำเลยส่งต่อศาลตามกำหนด และหากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดศาล จนศาลมีคำสั่งปรับผิดสัญญาประกันตัวจำเลย ผู้ขอประกันจึงมีหนี้ คือ ต้องชดใช้เงินค่าปรับให้แก่ศาลจนครบ ตามข้อตกลงที่ผู้ขอประกันแสดงเจตนาไว้ในสัญญาประกันตัวจำเลย ประกอบกับข้อตกลงในสัญญาประกันตัวจำเลยนั้นไม่ว่าผู้ขอประกัน จะเป็นจำเลย นายประกันที่เป็นบุคคลภายนอก หรือบริษัทผู้รับประกันภัย ข้อความในสัญญาประกันตัวจำเลยมีข้อความเป็นทำนองเดียวกัน และบุคคลที่กล่าวมายังมีสถานะเดียวกัน คือ เป็นผู้ขอประกัน ดังนั้นลักษณะผลทางกฎหมายสัญญาประกันตัวจำเลยที่สร้างขึ้นของบุคคลดังกล่าวข้างต้น จึงมีผลทำนองเดียวกัน ตามเหตุผลที่ผู้เขียนกล่าวมา

มีกรณีที่ต้องวิเคราะห์ต่อไปว่า ถ้ามีการทำข้อตกลงในสัญญา ที่เพิ่มเติมจากสัญญา ประกันตัวจำเลยอีกส่วนหนึ่งว่า เงินค่าปรับที่นายประกันหรือบริษัทประกันภัย ได้ชำระให้แก่ศาล เนื่องจากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี ไม่มาศาลตามกำหนดนัด ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องใช้คืนและ จะใช้คืนพร้อมดอกเบี้ยอีกส่วนหนึ่ง เช่น เขียนในข้อตกลงว่า

“จำนวนเงินค่าปรับ ที่จะใช้คืนให้แก่นายประกัน หรือบริษัทประกันภัย ผู้ต้องหาหรือ จำเลยจะใช้คืนพร้อมให้ดอกเบี้ย ในอัตราร้อยละ 20 ต่อปี นับแต่วันที่นายประกันหรือบริษัท ประกันภัย ได้ชำระเงินค่าปรับให้แก่ศาล เป็นต้นไป” ข้อตกลงดังกล่าวนี้จะมีผลบังคับได้หรือไม่ เพียงใด

ในข้อนี้ผู้เขียนเห็นว่า จำนวนเงินค่าปรับที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะใช้คืนให้แก่ นายประกันหรือบริษัทประกันภัย ที่นายประกันหรือบริษัทประกันภัย ได้ชำระให้แก่ศาลแล้วนั้น เป็น หนี้เงิน ซึ่งสามารถทำข้อตกลงให้ค่าตอบแทนในรูปดอกเบี้ยได้ ดังนั้น ข้อตกลงที่ว่า “จำนวนเงิน ค่าปรับ ที่จะใช้คืนให้แก่นายประกัน หรือบริษัทประกันภัย ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะใช้คืนพร้อมให้ ดอกเบี้ย ในอัตราร้อยละ 20 ต่อปี นับแต่วันที่นายประกันหรือบริษัทประกันภัย ได้ชำระเงินค่าปรับ ให้แก่ศาล เป็นต้นไป” จึงเกิดผลบังคับทางกฎหมายได้

ส่วนอัตรดอกเบี้ย ตามข้อตกลงนั้นคิด “ดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 20 ต่อปี” เมื่อเป็น อัตรดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี จึงต้องนำพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 มาพิจารณาประกอบเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหากด้วย เพราะถ้าหากการเรียกดอกเบี้ยตามข้อ สัญญาดังกล่าวข้างต้น อยู่ในขอบเขตพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 ต้องถือว่าข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เป็น โฆษณาตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150⁵ ทั้งนี้เพราะพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกิน อัตรา พุทธศักราช 2475 มีโทษทางอาญาอยู่ด้วย จึงนับว่าเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อความสงบ เรียบร้อยของประชาชน

ตามที่ศาลฎีกามีคำพิพากษาที่ 419/2532 วินิจฉัยว่า บทบัญญัติของกฎหมายเรื่องการ เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน คู่กรณีจะทำ ความตกลง ยกเว้นหาได้ไม่ ข้อสัญญาที่ตกลงยกเว้นบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของ ประชาชน จึงตกเป็น โฆษณาไม่มีผลใช้บังคับ และ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11645/2554 เมื่อได้ความว่า โจทก์ เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราเป็นการ ผ่าฝืน พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 ประกอบด้วย ประมวล

⁵ มาตรา 150 การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้ง โดยกฎหมายเป็นการพันวิสัยหรือเป็นการขัด ต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็น โฆษณา.

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 อันเป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยจึงเป็นโมฆะ

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 มีขอบเขตใช้บังคับเฉพาะที่เกิดจากการให้กู้ยืมเงินเท่านั้น เหตุผลตามคำแถลงการณ์ คณะกรรมการราษฎรเกี่ยวกับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475⁶ ดังนั้นหากหนี้เงินที่เกิดจากเจ้าหนี้และลูกหนี้นั้น ไม่ใช่เกิดจากการกู้ยืมเงินแล้ว แม้หนี้เงินที่ใช้ มีการคิดอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ก็ไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 แต่ประการใด ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2013/2537 วินิจฉัยว่า โจทก์ฟ้องให้จำเลยทั้งสามรับผิดชอบตามหนังสือรับสภาพหนี้ที่อาศัยมูลหนี้เดิมตามสัญญาการเล่นแชร์ เห็นว่ามูลหนี้ตามฟ้องโจทก์ไม่ใช่มูลหนี้ การกู้ยืมเงินตามความหมายของพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา กรณีของโจทก์จึงไม่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว โจทก์คิดดอกเบี้ยจากลูกหนี้ในการเล่นแชร์ อัตราร้อยละ 18 ต่อปีได้ และ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 410/2510 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 499 แสดงว่า แม้คู่สัญญาขายฝากกันเป็นเงินเท่าใดก็ตาม ก็ยอมให้คู่สัญญากำหนดเงินสินไถ่แตกต่างจากเงินราคาขายฝากได้และไม่จำกัดจำนวน จำนวนเงินที่ระบุไว้นั้นซึ่งแม้ผิดกับราคาขายฝาก ก็มีผลเช่นเดียวกับระบุสินไถ่ไว้สัญญาขายฝากไม่เป็นโมฆะ การกำหนดสินไถ่ไม่ใช่เป็นการเรียกดอกเบี้ย

⁶ เนื่องในการที่รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 คณะกรรมการราษฎรเห็นสมควรออกคำแถลงการณ์ เพื่อแสดงนโยบายของรัฐบาลในการออกกฎหมายฉบับนี้

เหตุผลที่มุ่งใจให้รัฐบาลออกกฎหมายฉบับนี้ คือหวังจะบำรุงการกู้ยืม ให้เป็นไปในทางที่ควร การกู้ยืมนั้นโดยปกติผู้ต้องการทุน เมื่อได้ทุนแล้วไปประกอบกิจการ อันใดอันหนึ่งมีผลงอกงามขึ้น ก็แบ่งผลนั้นใช้เป็นดอกเบี้ยบ้าง เหลือรวบรวมไว้ เพื่อใช้หนี้ทุนต่อไป ดังนั้นฝ่ายเจ้าหนี้ก็ได้ดอกเบี้ยเป็นค่าปวยการ และมีโอกาสที่จะได้รับใช้ทุนคืนในภายหลัง แต่ถ้าดอกเบี้ยเรียกแรงเกินไปแล้ว ลูกหนี้ได้ ผลไม่พอที่จะใช้ดอกเบี้ยได้ ย่อมต้องยอขายไปด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย ด้วยเหตุนี้ ประเทศทั้งหลายและประเทศของเราเองจึงมีกฎหมายมาแต่โบราณกาล กำหนดอัตราดอกเบี้ยอย่างสูงไว้ กล่าวคือ ชั่งละ 1 บาทต่อเดือน (หรือร้อยละ 15 ต่อปี) อันที่จริงอัตรานี้เป็นอัตราที่ค่อนข้างสูงอยู่แล้ว แต่แม้กระนั้น ยังปรากฏว่าทุกวันนี้มีการให้กู้ยืมกันโดยอัตราสูงกว่านั้น และเจ้าหนี้กับลูกหนี้ต่างร่วมใจร่วมมือกันหลีกเลี่ยงกฎหมาย เพราะฝ่ายหนึ่งอยากได้ อีกฝ่ายหนึ่ง กวความจำเป็นบังคับ ในที่สุดก็ได้ผลอันไม่พึงปรารถนาดังกล่าวแล้ว

ก่อนที่จะร่างกฎหมายนี้ขึ้น รัฐบาลได้คิดแล้วถึงอัตราดอกเบี้ย เห็นว่า เป็นอัตราที่ค่อนข้างสูงอยู่แล้ว แต่ข้างฝ่ายลูกหนี้ได้ทุนมาประกอบการด้วยตนเองได้ โอกาสดำเนินอาชีพและมีโอกาสพอควรที่จะหากำไรมาใช้ดอกเบี้ย เหลือบ้างก็รวบรวมไว้ใช้ทุน เพราะฉะนั้นถ้าทั้ง 2 ฝ่ายต่างคิดไปในทางที่ควร ของการค้า ก็ไม่มีทางจะได้รับความขัดข้องเพราะกฎหมายฉบับนี้ แต่ถ้าจะดำเนินความคิดไปในทางไม่ถูกต้องแล้ว ก็อาจจะหาเรื่องบ่นได้ เพราะฉะนั้น เป็นการสมควรที่จะเพิ่มเติมข้อบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ ดังที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติฉบับนี้.

เงินกู้ ไม่ขัดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 ไม่ผิดพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 537 อัตราค่าเช่านั้นกฎหมายมิได้วางข้อจำกัดอันใดไว้จึงแล้วแต่คู่กรณีจะตกลงกัน และ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3080/2525 สัญญาแลกเปลี่ยนเงินสดหรือขายลดเช่านั้นเป็นสัญญาอีกอย่างหนึ่งต่างหากจากการให้กู้ยืมเงินตามความหมายของพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 ดังนั้นการที่โจทก์หักเงินไว้ล่วงหน้าจึงมิใช่กรณีเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราอันจะเป็นความผิดตามกฎหมายดังกล่าว

ผู้เขียนเห็นว่า ค่าปรับที่บริษัทประกันภัยได้จ่ายแก่ศาลไป เพราะเกิดจากการผิดสัญญาประกันตัวจำเลยเป็นหนี้เงินที่ไม่ได้เกิดจากการกู้ยืมเงิน แต่เป็นหนี้เงินที่เกิดจากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้เอาประกันภัยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดศาล เพราะฉะนั้นข้อตกลงที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้เอาประกันภัยจะให้ดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 20 ต่อปี ของจำนวนค่าปรับที่ต้องใช้คืนแก่บริษัทประกันภัย นับแต่วันที่บริษัทประกันภัยได้ชำระเงินค่าปรับให้แก่ศาลไปนั้น จึงไม่อยู่ในบังคับตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 แต่ประการใด ประกอบกับปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ก็ไม่ได้มีการออกระเบียบหรือประกาศห้ามไม่ให้มีการตกลงเรียกค่าตอบแทน จากการที่บริษัทประกันภัยได้จ่ายค่าปรับแก่ศาลคืนจากผู้เอาประกันภัย พร้อมดอกเบี้ย ข้อนี้เห็นว่าเมื่อไม่มีข้อกำหนดระเบียบหรือประกาศ จากสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) วางข้อจำกัดไว้แต่อย่างใด ข้อตกลงที่ผู้เอาประกันภัยจะให้ดอกเบี้ย ในจำนวนเงินค่าปรับที่ให้แก่บริษัทประกันภัย แม้กำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงไว้เท่าใดก็มีผลใช้บังคับได้ รวมถึงมีความสมบูรณ์ถึงสัญญาค่าประกันด้วย เนื่องจากเงินค่าปรับที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องใช้คืน พร้อมดอกเบี้ย ที่ตกลงจะให้บริษัทประกันภัยนั้น ถือได้ว่าเป็นหนี้ประธานอันสมบูรณ์ ซึ่งผู้ค่าประกันต้องผูกพันรับผิดชอบ หากทำสัญญาค่าประกันในหนี้จำนวนดังกล่าวไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 681 วรรคแรก

สำหรับกรณีนายประกัน ลักษณะผลทางกฎหมายคงเป็นไปทำนองเดียวกัน กล่าวคือ จำนวนเงินค่าปรับที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะใช้คืนให้แก่นายประกัน ที่นายประกันได้ชำระให้แก่ศาลแล้วนั้น เป็นหนี้เงินซึ่งสามารถทำข้อตกลงให้ค่าตอบแทนในรูปดอกเบี้ยได้ ข้อตกลงดังกล่าวจึงเกิดผลบังคับทางกฎหมายได้ ส่วนข้อตกลงที่คิด “ดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 20 ต่อปี” เมื่อเป็นอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี จึงต้องนำพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 มาพิจารณา เมื่อค่าปรับที่นายประกันได้จ่ายแก่ศาลไป เพราะเกิดจากการผิดสัญญาประกันตัวจำเลยเป็นหนี้เงิน ที่ไม่ได้เกิดจากการกู้ยืมเงิน แต่เป็นหนี้เงินที่เกิดจากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่มา

ตามกำหนดนัด เพราะฉะนั้นข้อตกลงที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะให้คอกเบี้ย ในอัตราร้อยละ 20 ต่อปี ของจำนวนค่าปรับที่ต้องใช้คืนแก่นายประกัน นับแต่วันที่นายประกันได้ชำระเงินค่าปรับให้แก่ศาล ไปนั้น จึงไม่อยู่ในบังคับตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกคอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 แต่ประการใด

ประเด็นที่ต้องวิเคราะห์ประการต่อมา หากมีการทำข้อตกลงดังกล่าวนี้ของนายประกัน รัฐไม่อาจออกมาตรการใดที่ควบคุมได้ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากทั้งสองฝ่ายสมัครใจเข้าทำสัญญา ผูกพันกัน ดังที่กล่าวมา และกรณีดังกล่าวนี้ไม่อยู่ในบังคับของข้อสัญญาไม่เป็นธรรมแต่ประการใด เนื่องจาก สัญญาลักษณะนี้ไม่ใช่สัญญามาตรฐานหรือสัญญาสำเร็จรูป หรือที่ทำกับผู้ประกอบการ อันจะเป็น สัญญาที่อยู่ในบังคับข้อสัญญาไม่เป็นธรรม เช่นเดียวกับสัญญาที่ผู้เอาประกันภัยทำกับบริษัท ประกันภัยก็ไม่อยู่ในบังคับของข้อสัญญาไม่เป็นธรรมด้วยเช่นกัน ข้อนี้ผู้เขียนเห็นว่า สำนักงาน คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ควรมีมาตรการที่กำหนดขึ้น เพื่อควบคุมมิให้มีการตกลงที่จะเรียกค่าตอบแทนในส่วนนี้เกินไปกว่าอัตราที่เหมาะสม ซึ่งกรณีนี้ สามารถเทียบเคียงกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่กำหนดว่า สัญญาประเภทใดบ้างที่อยู่ในความ ควบคุมตามประกาศควบคุมสัญญา เช่น ธุรกิจการให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภค⁷ ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์⁸ โดยมีแนวคิดเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคและการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความเป็น ธรรมในการทำสัญญาไว้⁹ ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจ ประกันภัย (คปภ.) ควรมีแนวทางกำหนดมาตรการห้ามเรียกผลประโยชน์เกินกว่าที่ควรจะได้รับ

⁷ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่องให้ธุรกิจการให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงิน เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พุทธศักราช 2544.

⁸ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ ควบคุมสัญญา พุทธศักราช 2544.

⁹ หมายเหตุ: พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช 2522 เหตุผลในการประกาศใช้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัจจุบันนี้การเสนอสินค้าและบริการต่างๆ ต่อประชาชนนับวันแต่จะเพิ่ม มากขึ้นผู้ประกอบการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาได้นำวิชาการในทางการตลาดและทางการโฆษณามาใช้ ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการ ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะ ผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่ทราบภาวะตลาด และความจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการต่างๆ ได้อย่างถูกต้องทันทั่วทั้งนี้ นอกจากนั้นในบางกรณีแม้จะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค โดยการ กำหนดคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการอยู่แล้วก็ตาม แต่การที่ผู้บริโภคแต่ละรายจะไปฟ้องร้องดำเนินคดี กับผู้ประกอบการค้าหรือผู้ประกอบการโฆษณาเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ย่อมจะเสียเวลาและ ค่าใช้จ่ายเป็นการไม่คุ้มค่า และผู้บริโภคจำนวนมากไม่อยู่ในฐานะที่จะสละเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ได้ และในบางกรณีก็ไม่อาจจะยับยั้งการกระทำที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทันทั่วทั้งนี้ สมควรมี

4.2 ปัญหาการขอซื้อกรรมกรรมประกันอิสรภาพภายหลังกระทำผิดยังคงถือเป็นสัญญาประกันภัยรูปแบบหนึ่ง

กรรมกรรมประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิดนั้น ใช้กับผู้ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นกรณีที่บุคคลดังกล่าวถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา หรือตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ในคดีอาญาแล้ว และกำลังจะถูกควบคุมหรือถูกควบคุมตัวประสงค์จะหาหลักประกันเพื่อนำไปขอประกันตัวในชั้นศาล ในกรณีนี้จะแตกต่างจากกรรมกรรมประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิด อันเป็นการประกันอิสรภาพไว้ล่วงหน้า โดยผู้ขอเอาประกันนั้นยังไม่ได้กระทำความผิดแต่อย่างใด จึงน่าพิจารณาว่าการทำกรรมกรรมประกันอิสรภาพภายหลังกระทำผิดทางอาญาจะยังถือ เป็นการประกันภัยหรือไม่

กรณีดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การจะเป็นการประกันภัยได้นั้นต้องรองรับหลักพื้นฐานของการประกันภัย ซึ่งหลักสำคัญพื้นฐานของการประกันภัยมีอยู่ 6 ประการ คือ ประการแรก หลักผู้มีส่วนได้เสียในการประกันภัย หลักส่วนได้เสียนี้จะมีผลต่อสัญญาประกันภัยว่าจะมีผลผูกพันระหว่างคู่สัญญาหรือไม่ ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้ มิฉะนั้นสัญญาประกันภัยจะไม่มีผลผูกพันคู่สัญญาตาม ประการที่สอง คือ หลักสุจริตอย่างยิ่ง ประการที่สาม คือ หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นหลักพื้นฐานในการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง ประการที่สี่ คือ หลักการรับช่วงสิทธิ ประการที่ห้า คือ หลักการเฉลี่ย เป็นการนำหลักการเฉลี่ยมาใช้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง และประการสุดท้าย คือ หลักสาเหตุใกล้ชิด เป็นหลักที่ถือกันโดยทั่วไปว่าความเสียหายที่ผู้รับประกันภัยจะชดใช้นั้นจะต้องเป็นผลโดยตรงที่เกิดจากภัยที่ผู้รับประกันภัยรับเสี่ยง

เมื่อพิจารณาหลักพื้นฐานของการประกันภัยข้างต้นแล้ว สัญญาประกันภัยยังมีลักษณะพิเศษ 5 ประการกล่าว คือ สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาต่างตอบแทน สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่มีผลบังคับไม่แน่นอน สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องการความซื่อสัตย์อย่างยิ่ง สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือและสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ทางราชการควบคุม

ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง ตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณี

กฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจ โฆษณาต่อผู้บริโภค เพื่อให้ความเป็นธรรมตามสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐที่เหมาะสมเพื่อตรวจตรา ดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น.

วินาศภัย หากมีขึ้นหรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตคงได้ระบุไว้ในสัญญาและในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัย”

จากหลักกฎหมายข้างต้นเมื่อนำมาพิจารณากับหลักกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ หลังกระทำความผิด ผู้เขียนเห็นว่า หลักกฎหมายส่วนหนึ่งที่สำคัญตามมาตรา 861 คือ บริษัทประกันภัยจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งเมื่อมีเหตุอย่างอื่นในอนาคตคงได้ระบุไว้ในสัญญาเกิดขึ้น คำว่า “เหตุอย่างอื่นในอนาคต” ในกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิดเป็นเหตุการณ์ ในอนาคตที่ว่า เมื่อผู้เอาประกันภัยกระทำความผิด บริษัทประกันภัยที่เป็นผู้รับประกันภัยต้องมาขึ้นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพและหนังสือรับรองเป็นหลักประกัน และถ้าผู้เอาประกันภัยหลบหนีจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น บริษัทประกันภัยต้องจ่ายค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัย กล่าวง่ายๆ คือ ถ้าผู้เอาประกันภัยต้องถูกคุมขังหรือถูกควบคุมตัว บริษัทประกันภัยต้องมาดำเนินการเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยมีโอกาสได้รับอิสรภาพในระหว่างดำเนินคดี

กรณีข้างต้นเป็นลักษณะ “เหตุอย่างอื่นในอนาคต” คงได้ระบุไว้ในสัญญา ในกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861

หลักการประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 เป็นการซื้อความคุ้มครองหากภัยเกิด ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การที่ผู้เอาประกันภัยต้องจ่ายเบี้ยประกันภัยให้กับบริษัทประกันภัย เพื่อเป็นการตอบแทนที่ผู้รับประกันภัยยอมรับเข้าเสี่ยงภัยแทนผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยตกลงคุ้มครองผู้เอาประกันภัย และถ้าพิจารณาคำว่า “ความคุ้มครอง” ของผู้รับประกันภัยต้องพิจารณาถึงขอบเขตความคุ้มครองว่ามีแค่ไหน อย่างไรนั้น

เมื่อพิจารณาตัวอย่าง ข้อตกลงคุ้มครองตามกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด ส่วนที่ 2. ข้อตกลงคุ้มครอง¹⁰ มีดังนี้

“เพื่อเป็นการตอบแทนเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้ชำระ บริษัทตกลงจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัยดังต่อไปนี้ บริษัทจะดำเนินการออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตารางกรรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อเจ้าพนักงานตามคดีอาญาที่ระบุไว้ในตารางกรรมธรรม์ และหากภายหลังผู้เอาประกันภัยกระทำความผิดสัญญาประกันไม่ไปพบเจ้าพนักงานหรือหลบหนีไประหว่างประกันจนเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันที่ผู้เอาประกันภัยได้ทำไว้ต่อเจ้าพนักงานจนเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานมีคำสั่งให้ปรับผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันดังกล่าวแล้วในระหว่างระยะเวลาเอาประกันภัยบริษัทจะชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหาย ตามจำนวนที่

¹⁰ เอกสารภาคผนวก.

เจ้าพนักงานกำหนด แต่ทั้งนี้รวมกันแล้วไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัย ที่ระบุไว้หน้าตาราง
กรมธรรม์”

จากข้อความข้างต้น อธิบายได้ว่ากรมธรรม์ประกันอสรภาพหลังกระทำความผิด
มีขอบเขตความคุ้มครอง คือ

1. ผู้รับประกันภัยจะดำเนินการขอประกันตัวจำเลยที่ได้กระทำความผิดเพื่อให้ได้รับ
การปล่อยชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ

2. ผู้รับประกันภัยจะรับผิดชอบในเงินค่าปรับที่ผู้เอาประกันภัยเจตนาหลบหนี กรณีที่มี
การผิดสัญญาประกัน

ดังนั้น กรมธรรม์ประกันอสรภาพหลังกระทำความผิดจึงเป็นการประกันภัยประเภท
หนึ่งเช่นเดียวกับกรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำความผิด ที่เป็นการซื้อความคุ้มครองเพื่อ
ไม่ให้ผู้เอาประกันภัยต้องถูกควบคุมตัว หรือเพื่อให้ได้รับการปล่อยชั่วคราว เพราะเนื่องจากการ
ปล่อยชั่วคราวนั้น ผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาสั่งได้เน้นการปล่อยชั่วคราวประเภทมีประกันและ
หลักประกันและเห็นได้ว่ากรมธรรม์ประกันอสรภาพหลังกระทำความผิดไม่ได้คุ้มครองว่าผู้เอา
ประกันภัยจะไม่หลบหนี กล่าวคือ บริษัทประกันภัยไม่ได้ประกันการหลบหนี เพราะการหลบหนี
เป็นความผิดของผู้เอาประกันภัยเอง ดังนั้นแม้กรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำความผิดและ
หลังกระทำความผิดจะเป็นการประกันภัยเช่นเดียวกัน แต่การกำหนดอัตราเบี้ยประกันมีความ
แตกต่างกัน เนื่องจากความเสียหายไม่เท่ากันเพราะการซื้อกรมธรรม์ประกันอสรภาพหลังกระทำ
ความผิดย่อมต้องสูงกว่าอัตราเบี้ยประกันในสัญญาประกันภัยที่ทำขึ้นก่อนมีการกระทำความผิด
เพราะสัญญาประกันภัยที่ทำขึ้นก่อนมีการกระทำความผิดนั้นมีอัตราเสี่ยงน้อยกว่า เนื่องจากยัง
ไม่เป็นที่แน่นอนว่าผู้เอาประกันภัยจะไปกระทำความผิดภายหลังจากซื้อกรมธรรม์ประกันภัย
หรือไม่ ส่วนหลังกระทำความผิดผู้เอาประกันภัยได้กระทำความผิดมาแล้ว สำหรับการกำหนดอัตรา
เบี้ยประกันภัยแบบหลังกระทำความผิด มีอัตราเบี้ยประกันภัยตามลักษณะของความผิดไม่เกินอัตรา
ร้อยละ 12 ของจำนวนเงินเอาประกันภัย ส่วนอัตราเบี้ยประกันภัยแบบก่อนกระทำความผิดคิดอัตรา
ร้อยละ 0.5 เห็นได้ว่ายังคงมีความแตกต่างกันในส่วนนี้

เมื่อกรมธรรม์ประกันอสรภาพหลังกระทำความผิดเป็นการประกันภัยรูปแบบหนึ่ง ตาม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 ซึ่งกรมธรรม์ประกันอสรภาพนั้นเป็นผลพวงจากการ
ทำสัญญาประกันภัย และผู้รับประกันต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันอสรภาพอันมีเนื้อความต้องตาม
สัญญานั้นให้แก่ผู้เอาประกันภัยด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรคสอง
โดยบริบทของกรมธรรม์ประกันอสรภาพหลังกระทำความผิด เป็นเพียงการซื้อความคุ้มครองเพื่อ
ไม่ให้ผู้เอาประกันภัยต้องถูกควบคุมตัว และรับผิดชอบในเงินค่าปรับที่ผู้เอาประกันภัยมีเจตนา

หลบหนี กรณีที่มีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลย โดยมีเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญาเกิดขึ้น คือ ถ้าผู้เอาประกันภัยได้กระทำความผิด บริษัทประกันภัยที่เป็นผู้รับประกันภัยต้องมาขึ้นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว และถ้าผู้เอาประกันภัยหลบหนีจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น บริษัทประกันภัยต้องจ่ายค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัย

ส่วนกรณีข้อตกลงตาม เอกสารความคุ้มครองแนบท้ายกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ส่วนที่ 3 เงื่อนไขทั่วไป ข้อที่ 1.3 ที่ว่า “กรณีผู้เอาประกันภัยเจตนาทำผิดสัญญาประกันและเมื่อบริษัทได้ขอใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายให้เจ้าพนักงานไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายเงินดังกล่าวคืนให้แก่บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือเรียกร้องจากบริษัท”

ผู้เขียนเห็นว่า ข้อตกลงข้างต้นที่ว่า “ผู้เอาประกันภัยจะยอมใช้เงินคืนให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัย เมื่อบริษัทถูกปรับตามสัญญาประกันตัวจำเลย” นั้น เป็นข้อตกลงเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่ง แยกต่างหากจากสัญญาประกันภัย ที่ผู้ขอซื้อได้ทำกับบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ ดังนั้นในส่วนข้อตกลงนี้ จึงไม่ใช่สัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 และข้อตกลงนี้ ก่อให้เกิดสัญญาตามหลักทั่วไปที่เกิดจากคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกัน ก่อให้เกิดหนี้เงิน อันไม่ใช่มูลหนี้ตามกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ กล่าวคือ หนี้ที่ผู้ขอซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพจะชำระคืนบริษัท กล่าวคือ เมื่อผู้เอาประกันภัยเจตนาหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดศาล จนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันผิดสัญญาประกันตัวจำเลย ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบในหนี้ตามจำนวนเงินต่อบริษัทผู้รับประกันภัย จึงเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดหนี้ หนี้ในส่วนนี้เป็นหนี้ประธานและเป็นหนี้ในอนาคต เป็นหนี้ที่สมบูรณ์ และเป็นหนี้เงิน จึงมีการค้ำประกันที่เป็นสัญญาอุปกรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 681 ได้และในกรณีที่มีการทำสัญญาค้ำประกัน ไม่กระทบและไม่ขัดกับหลักการประกันภัยแต่อย่างใด เพราะกรมธรรม์ประกันอิสรภาพที่เป็นสัญญาประกันภัยนั้นครอบคลุมตามหลักประกันภัยและเป็นตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 681 กล่าวคือ หนี้ประกันภัยประกอบด้วย ประการแรก บริษัทผู้รับประกันภัยจะมาดำเนินการขอประกันตัวจำเลยเพื่อให้ได้ปล่อยชั่วคราว ประการที่สอง เมื่อผิดสัญญาประกันบริษัทผู้รับประกันภัยจะรับผิดชอบในเงินค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัย หากจำเลยมีเจตนาหลบหนี กรณีข้างต้นเห็นได้ว่าครบหนี้ที่บริษัทผู้รับประกันภัยต้องกระทำแล้ว การค้ำประกันจึงไม่ขัดหลักการประกันภัยแต่ประการใด

อนึ่งจากเหตุผลข้างต้นจึงสรุปได้ว่า กรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิดเป็นการประกันภัย ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 โดยมีเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญาเป็นว่า ถ้าผู้เอาประกันภัยต้องถูกคุมขังหรือถูกควบคุมตัว บริษัทประกันภัยต้องมาดำเนินการเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยมีโอกาสได้รับอิสรภาพในระหว่างดำเนินคดี ส่วนข้อตกลงที่ผู้เอาประกันภัยจะยอมใช้เงินคืนให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัย หากศาลมีคำสั่งปรับตามสัญญาประกันตัว

จำเลย เป็นข้อตกลงเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งแยกต่างหากจากสัญญาประกันภัย ที่ผู้ขอซื้อได้ทำกับบริษัท ผู้ออกกรมธรรม์ จึงไม่ใช่สัญญาประกันภัย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 แต่เป็นข้อตกลงที่ก่อให้เกิดสัญญาตามหลักทั่วไปที่เกิดจากคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกัน ก่อให้เกิดหนี้เงิน เป็นที่ในอนาคตและเป็นหนี้ที่สมบูรณ์ ดังนั้นสัญญาธรรมดาในส่วนนี้จึงเป็นสัญญาประกันที่มีการค้ำประกันได้ กรณีดังกล่าวนี้ไม่เป็นการฝ่าฝืนหรืออยู่ในบังคับกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรมแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะผู้ขอซื้อกรมธรรม์หรือผู้เอาประกันที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยมีเจตนาหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดศาล จนศาลมีคำสั่งปรับผิดสัญญาประกันตัวจำเลย ตนต้องรับผิดชอบบริษัทผู้รับประกันภัย ตามผลข้อตกลงดังกล่าวและขณะเดียวกันผู้ขอซื้อย่อมรู้ดีว่า บริษัทผู้รับประกันภัยต้องถูกปรับเป็นเงินจำนวนเท่าใด และการทำสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น ผู้ขอซื้อกรมธรรม์ที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมรู้ถึงข้อความในสัญญาประกันตัวจำเลย เพราะจำเลยได้ลงชื่อในสัญญาประกันตัวจำเลยนั้นด้วย ฉะนั้นข้อตกลงในส่วนนี้จึงเป็นข้อตกลง ที่ไม่อยู่ในขอบเขตบังคับกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรมแต่ประการใด

ตามที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์มาข้างต้นแล้วนั้น การขอซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นการทำสัญญาประกันภัยรูปแบบหนึ่ง ระหว่างผู้เอาประกันภัย (ผู้ขอซื้อกรมธรรม์) กับ ผู้รับประกันภัย (ผู้ออกกรมธรรม์) อยู่บนพื้นฐานหลักการประกันภัย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 ซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์ใน บทที่ 4 ว่าการซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิดยังคงเป็นการประกันภัย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 ประกอบกับได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์เพิ่มเติมบทที่ 3 กรณีความรับผิดชอบของผู้ขอซื้อกรมธรรม์ หากมีเจตนาหลบหนีเงินมีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลย ทำให้ผู้ขอซื้อกรมธรรม์ ต้องรับผิดชอบต่อบริษัทผู้รับประกันภัยเป็นข้อตกลงอีกส่วนหนึ่งแยกต่างหากจากสัญญาประกันภัย

4.3 ปัญหาการกำหนดความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ผู้ขอซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพและผู้ค้ำประกัน

ในระบบการใช้กรมธรรม์ประกันอิสรภาพเพื่อเป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวนั้น จำเป็นต้องมีบุคคลหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง และบุคคลแต่ละฝ่ายนั้นได้ก่อความผูกพันกันขึ้นตามข้อตกลงของคู่สัญญาแต่ละฝ่าย ดังนั้นในข้อนี้ผู้เขียนจะ ได้วิเคราะห์ในกรณีการกำหนดความรับผิดชอบของบุคคลแต่ละฝ่ายนั้น ได้ผูกพันรับผิดชอบต่อใคร และเพราะเหตุใดจึงผูกพันเช่นนั้น โดยผู้เขียนแยกพิจารณาความรับผิดชอบของบุคคลต่อไปนี้ตามลำดับ คือ บริษัทผู้ออกกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ผู้ขอซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพและผู้ค้ำประกัน

1. การกำหนดความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอสรภาพ แยกพิจารณาเป็น

ก. ความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอสรภาพต่อผู้ขอซื้อกรรมธรรม์ประกันอสรภาพ

1) เนื่องจากลักษณะของกรรมธรรม์ประกันอสรภาพตามข้อตกลงนั้น บริษัทประกันภัย จะออกหนังสือรับรองและเป็นผู้ใช้ค่าปรับต่อศาลเมื่อศาลมีคำสั่งปรับนายประกัน โดยไม่เกินจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้ เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในอนาคต คือ ถ้าผู้เอาประกันภัยได้กระทำความผิด บริษัทประกันภัยที่เป็นผู้รับประกันภัย ต้องมาขึ้นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว เห็นได้ว่าลักษณะของกรรมธรรม์ประกันอสรภาพ มีคู่สัญญาสองฝ่ายด้วยกัน คือ ฝ่ายหนึ่ง ตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ และอีกฝ่ายหนึ่ง ตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัยตอบแทน ซึ่งอาจชำระเป็นงวดๆ หรือชำระเป็นเงินก้อนก็ได้ โดยมีเงื่อนไขของการใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือการใช้เงินนั้นเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในอนาคตนั้น ลักษณะของกรรมธรรม์ประกันอสรภาพจึงเป็นสัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861¹¹ และหลักการประกันภัยสากลเรื่องความเสียหาย คือ โอกาสที่จะเกิดความเสียหายซึ่งเป็นความเสียหายที่ทำให้การชำระหนี้ของฝ่ายผู้รับประกันภัยไม่แน่นอน

ดังนั้นการก่อความผูกพันและความรับผิดชอบตามกรรมธรรม์ประกันอสรภาพจึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 20 ประกันภัย แต่เนื่องจากการกำหนดเงื่อนไขและข้อตกลงไม่สามารถที่จะกำหนดรายละเอียดไว้ในกรรมธรรม์ประกันอสรภาพได้ทั้งหมด ดังนั้นทางปฏิบัติบริษัทประกันภัยที่เป็นผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอสรภาพ จึงกำหนดข้อตกลงรวมถึงเงื่อนไขที่เกี่ยวกับสัญญาประกันภัยไว้ในเอกสารแนบท้ายกรรมธรรม์ประกันอสรภาพ ซึ่งข้อตกลงในเอกสารความคุ้มครองแนบท้ายกรรมธรรม์ประกันอสรภาพบางข้อตกลงนั้นเป็นความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย และข้อตกลงบางข้อเป็นความรับผิดชอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ว่าด้วยหนี้ ซึ่งข้อตกลงแต่ละข้อจะมีความรับผิดชอบอย่างไรผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไป

2) ความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอสรภาพต่อผู้ขอซื้อกรรมธรรม์ประกันอสรภาพเมื่อไม่ส่งมอบกรรมธรรม์ สัญญาประกันภัยเกิดขึ้นตามกฎหมายได้ก็ต่อเมื่อมีคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันจึงเกิดเป็นสัญญา และผู้รับประกันภัยจะออกหลักฐานที่แสดงว่ามีการทำสัญญาประกันภัยต่อกันแล้วนั้นเรียกว่า “กรรมธรรม์ประกันภัย” ซึ่งกรรมธรรม์ประกันภัย

¹¹ มาตรา 861 อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง ตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัย หากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญาและในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัย.

นั้นเป็นแต่เพียงเอกสารของฝ่ายผู้รับประกันภัยเท่านั้นเพราะเหตุที่ได้มีสัญญาประกันภัยต่อกันแล้ว และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 867 วรรคสอง¹² ยังกำหนดให้ผู้รับประกันภัยต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยด้วย

ดังนั้น ถ้าบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ประกันอิสรภาพไม่ส่งมอบกรมธรรม์ประกันอิสรภาพให้กับผู้ขอซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพถือว่า ไม่ทำตามบทบัญญัติกฎหมาย ผลทางกฎหมายผู้เอาประกัน คือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น มีสิทธิตามมาตรา 867 วรรคสอง เรียกร้องให้บริษัทประกันภัยส่งมอบกรมธรรม์ประกันอิสรภาพตามที่ตกลงตามสัญญาประกันภัยได้ เพราะเมื่อทางปฏิบัตินั้นเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในทางการค้าและเพื่อความถูกต้องในเนื้อหาสาระที่ใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณารับประกันภัย ผู้รับประกันภัยจะมีแบบฟอร์มใบคำขอเอาประกันภัยให้ผู้เอาประกันภัยกรอกคำถามและข้อมูลต่างๆ และใบคำขอเอาประกันภัยจะมีการลงลายมือชื่อของผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย

การที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867¹³ วรรคแรก บัญญัติว่า “สัญญาประกันภัยนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสือ ใดๆอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อตัวแทน ของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่”

เห็นได้ว่า เมื่อใบคำขอเอาประกันภัยมีการลงลายมือชื่อของผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยเป็นกรณีที่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ใดๆอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญแล้ว ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิเรียกร้องให้บริษัทประกันภัยส่งมอบกรมธรรม์ประกันอิสรภาพตามที่ตกลงตามสัญญาประกันภัยได้

3) ความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ประกันอิสรภาพต่อผู้ขอซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพเมื่อไม่ออกหนังสือรับรอง การที่บริษัทผู้รับประกันภัยต้องออกหนังสือรับรองนั้นเป็นผลมาจากข้อตกลงของสัญญาประกันภัยและกรมธรรม์ประกันอิสรภาพรวมถึงเอกสารความคุ้มครองแนบท้าย โดยข้อตกลงนี้ปรากฏอยู่ในเอกสารความคุ้มครองแนบท้ายกรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด ส่วนที่ 3 ข้อที่ 2 หน้าที่ของผู้รับประกันภัย กำหนดว่า

“บริษัทจะดำเนินการออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อเจ้าพนักงานตามคดีอาญาที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์”

¹² มาตรา 867 วรรคสอง ให้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยอันมีเนื้อความต้องตามสัญญานั้นแก่ผู้เอาประกันภัยฉบับหนึ่ง.

¹³ มาตรา 867 วรรคแรก อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสือ ใดๆอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หรือลายมือชื่อตัวแทน ของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่.

ผู้เขียนเห็นว่า ข้อตกลงนี้เป็นหน้าที่ของผู้รับประกันภัย ซึ่งฝ่ายผู้รับประกันภัยต้องออกหนังสือรับรองอันเป็นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง คือ ผู้เอาประกัน จึงถือว่าการออกหนังสือรับรองเป็นหนึ่อย่างหนึ่งและเมื่อพิจารณา คำว่า “หนึ่” เป็นนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย ซึ่งฝ่ายหนึ่งต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ด้องกระทำเรียกว่า ลูกหนึ่ ฝ่ายที่ได้รับผลจากการกระทำเรียกว่าเจ้าหนึ่¹⁴ และเมื่อมีหนึ่แล้วกฎหมายจึงให้สิทธิเจ้าหนึ่ที่จะเรียกให้ลูกหนึ่ชำระหนึ่หรือเกิดสิทธิเรียกร้องตามสัญญา

ดังนั้นเห็นได้ว่า การออกหนังสือรับรองจึงเป็นการกระทำของลูกหนึ่เพื่อชำระหนึ่ให้แก่เจ้าหนึ่ กรณีดังกล่าวถือว่า วัตถุประสงค์แห่งหนึ่เป็นการกระทำของลูกหนึ่ กล่าวคือ เป็นข้อตกลงที่บริษัทรับประกันภัยลูกหนึ่จะต้องปฏิบัติชำระหนึ่ โดยกระทำการออกหนังสือรับรองให้แก่ผู้เอาประกันภัย คือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งเป็นเจ้าหนึ่ เมื่อบริษัทรับประกันภัยผิดข้อตกลงไม่ออกหนังสือรับรองจึงเป็นการไม่ชำระหนึ่

กรณีนี้จึงปรับบทกฎหมายเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213¹⁵ วรรคแรก อธิบายได้ว่า การที่ลูกหนึ่ไม่ชำระหนึ่เจ้าหนึ่ย่อมมีสิทธิที่จะบังคับชำระหนึ่ตาม มาตรา 213 ได้ อันเป็นการบังคับชำระหนึ่โดยเฉพาะเจาะจงตรงตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนึ่ แต่ไม่ใช่ว่าจะบังคับเช่นนั้นได้ทุกกรณี ขึ้นอยู่กับสภาพแห่งหนึ่จะเปิดช่องให้บังคับชำระหนึ่ได้เพียงใด ดังนั้นศาลจะพิพากษาให้ลูกหนึ่ชำระหนึ่ตามมูลแห่งหนึ่ก่อน หากลูกหนึ่ไม่ปฏิบัติตามจะพิพากษาให้ทางแก้อย่างอื่นตามที่เจ้าหนึ่ร้องขอมา¹⁶ ตามมาตรา 213 วรรคสองและวรรคสาม

ดังนั้นเมื่อบริษัทรับประกันภัยที่เป็นลูกหนึ่ละเลยไม่ออกหนังสือรับรอง ผู้เอาประกันภัยที่เป็นเจ้าหนึ่สามารถร้องต่อศาลสั่งให้บังคับบริษัทรับประกันภัยที่เป็นลูกหนึ่ให้ออกหนังสือรับรองได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 วรรคแรก เพราะเมื่อลูกหนึ่ผิดสัญญาไม่ชำระ

¹⁴ จิต เศรษฐบุตร ข (2548). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนึ่*. หน้า 19.

¹⁵ มาตรา 213 ถ้าลูกหนึ่ละเลยเสียไม่ชำระหนึ่ของตน เจ้าหนึ่จะ ร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนึ่ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนึ่จะไม่เปิด ช่องให้ทำเช่นนั้นได้

เมื่อสภาพแห่งหนึ่ไม่เปิดช่องให้บังคับชำระหนึ่ได้ ถ้าวัตถุประสงค์แห่งหนึ่ เป็นอันให้กระทำอันหนึ่งอันใด เจ้าหนึ่จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับ ให้บุคคลภายนอกกระทำอันนั้น โดยให้ลูกหนึ่เสียค่าใช้จ่ายให้ก็ได้ แต่ถ้าวัตถุประสงค์แห่งหนึ่เป็นอันให้กระทำนิติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ไซ้ ศาลจะสั่งให้ถือเอาตามคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของลูกหนึ่ก็ได้

ส่วนหนึ่ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นอันจะให้เงินการอันใด เจ้าหนึ่จะเรียกร้อง ให้รื้อถอนการที่ได้กระทำลงแล้วนั้น โดยให้ลูกหนึ่เสียค่าใช้จ่าย และ ให้จัดการอัน ควรเพื่อปกัลภยหน้าด้วยก็ได้

อนึ่ง บทบัญญัติในวรรคทั้งหลายที่กล่าวมาาก่อนนี้ หากกระทบกระทั่ง ถึงสิทธิที่จะเรียกเอาค่าเสีย.

¹⁶ ไพโรจน์ วายุภาพ. (2554). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย หนึ่*. หน้า 163.

หนี้ เจ้าหนี้จึงมีสิทธิร้องขอให้ศาลบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามสัญญาได้¹⁷ และกรณีหากมีความเสียหายเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการไม่ชำระหนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 วรรคท้าย¹⁸ ยังให้สิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายซึ่งสอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 215¹⁹ การเรียกค่าเสียหายนี้ เป็นการชดเชยค่าเสียหายแก่เจ้าหนี้อันเนื่องมาจากการไม่ชำระหนี้เป็นมาตรการเสริมหรือในทางเยียวยา ที่ไม่ใช่วัตถุประสงค์แห่งหนี้ที่เจ้าหนี้มีอยู่ตามเดิมซึ่งเป็นความรับผิดชอบต่างหากจากการที่ได้มีการบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ก่อให้เกิดความเสียหาย

4) ความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรรมกรรมประกันอสังหาริมทรัพย์ต่อผู้ซื้อกรรมกรรมประกันอสังหาริมทรัพย์เมื่อตัวแทนไม่ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการประกันตัวตามกรรมกรรมประกันอสังหาริมทรัพย์ จนเสร็จ กรณีของผู้ทำหน้าที่แทนบริษัทประกันภัยผู้ออกกรรมกรรมนั้นทางปฏิบัติจะเห็นได้ว่าตามปกติผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยมิได้ติดต่อทำสัญญาด้วยตนเองตั้งแต่ต้น แต่จะมีบุคคลหนึ่งที่เข้ามาดำเนินการแทนผู้รับประกันภัย โดยมีฟอร์มคำขอที่ได้รับมอบหมายมาจากผู้รับประกันภัย เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยมารอกข้อความและเสนอไปยังบริษัทผู้รับประกันภัยพิจารณาว่าจะตกลงรับประกันภัยตามที่คำเสนอนั้นหรือไม่

การดำเนินการของบุคคลนี้ เห็นได้ว่าเข้าลักษณะกฎหมายตัวการตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 797²⁰ เพราะมีบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 คน คือ ตัวการ ตัวแทนและบุคคลภายนอกจึงเกิดเป็น 2 สัญญา คือสัญญาตัวแทนกับตัวการและสัญญาที่ตัวแทนทำกับบุคคลภายนอก โดยเป็นสัญญาที่เกิดขึ้นเมื่อมีการตกลงกันระหว่างตัวการกับตัวแทน ซึ่งการตกลงนั้นจะชัดแจ้งหรือปริยายก็ได้ และตัวแทนตกลงจะทำการแทนตัวการและที่สำคัญสัญญาตัวแทนจะต้องมีวัตถุประสงค์ให้ตัวแทนไปติดต่อ หรือทำกิจการกับบุคคลที่สาม หรือต้องมีวัตถุประสงค์ให้ตัวแทนไปติดต่อกับบุคคลภายนอก เช่น ให้ไปซื้อขาย

¹⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 3313/2525.

¹⁸ มาตรา 213 วรรคท้าย อนึ่ง บทบัญญัติในวรรคทั้งหลายที่กล่าวมาก่อนนี้ หากกระทบกระทั่ง ถึงสิทธิที่จะเรียกเอาค่าเสียหายไม่.

¹⁹ มาตรา 215 เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ไซ้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การนั้นก็ได้.

²⁰ มาตรา 797 อันว่าสัญญาตัวแทนนั้น คือสัญญาซึ่งให้บุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าตัวแทน มีอำนาจทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าตัวการ และตกลงจะทำการดั่งนั้น.

คำว่า “ทำการ” หมายถึง การดำเนินกิจการแทนตัวการ โดยเฉพาะกิจการที่มีลักษณะเป็นการติดต่อกับบุคคลภายนอก ซึ่งอาจจะเป็นนิติกรรมสัญญาหรือไม่ใช่นิติกรรมสัญญาก็ได้ เช่น การฟ้องคดีต่อบุคคลภายนอกก็ได้²¹

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา ที่วินิจฉัยเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การให้ตัวแทนเข้าไปติดต่อกับบุคคลภายนอก เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 834/2512 สัญญาเช่าซื้อ ระบุชื่อบริษัทโจทก์ ผู้ให้เช่าซื้อ กับ จำเลยผู้เช่าซื้อไว้ชัดเจน โดยพนักงานของบริษัทโจทก์ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ ในการซื้อขายลงชื่อในสัญญาเช่าซื้อในนามบริษัทโจทก์ เป็นการทำให้บริษัทโจทก์ มีใช้ทำเป็นส่วนตัว ซึ่งจำเลยก็ทราบดี เมื่อจำเลยลงชื่อไว้ในสัญญาและได้รับทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปแล้วสัญญาเช่าซื้อย่อมมีผลผูกพันบริษัทโจทก์กับจำเลย

คำพิพากษาฎีกาที่ 2606-2616/2529 วินิจฉัยว่า กรณีที่จำเลยได้รับมอบอำนาจจากบริษัทตัวการซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่ต่างประเทศ แล้วจำเลยทำสัญญาจ้างแรงงานกับโจทก์แทนบริษัทตัวการ ไม่ว่าจำเลยจะได้รับมอบอำนาจแต่เฉพาะการหรือรับมอบอำนาจทั่วไปก็ตาม จำเลยย่อมเป็นตัวแทนของบริษัทตัวการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 797 ทั้งสิ้น การที่จำเลยได้รับอนุญาตให้เป็นผู้จัดหาคนงานตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 ไม่ทำให้ฐานะของจำเลยเปลี่ยนแปลงโดยไม่ใช่ตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไปได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 8201/2544 ประเด็น คือการเป็นตัวแทนโดยชอบของบริษัทสินมั่นคง ประกันภัย จำกัด หรือ ไม่ เห็นว่าแม้หนังสือแต่งตั้งตัวแทน จะมีได้ประทับตราสำคัญของบริษัทสินมั่นคงประกันภัย จำกัด ก็ตาม ก็เป็นเรื่องความเกี่ยวพันระหว่างโจทก์และบริษัทสินมั่นคงประกันภัย จำกัด เท่านั้น ซึ่งบริษัทสินมั่นคงประกันภัย จำกัด ไม่เคยโต้แย้งปฏิเสธว่าโจทก์มิใช่ตัวแทนของตนแต่อย่างใด ทั้งยังยอมรับการกระทำของโจทก์โดยออกกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามที่โจทก์แจ้งต่อบริษัทสินมั่นคงประกันภัย จำกัด โจทก์จึงเป็นตัวแทนโดยชอบของบริษัทสินมั่นคงประกันภัย จำกัด

จากแนวคำพิพากษาฎีกาข้างต้น ได้ยอมรับว่าการไปติดต่อกับบุคคลภายนอก หรือ บุคคลที่สามนั้น ไม่จำกัดถึงขนาดที่จะต้องเป็นบุคคลนอกสัญญากับตัวการเดิม ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาฎีกาที่ 834/2512 ที่ยอมรับว่าเป็นกิจการที่ตัวแทนไปติดต่อกับบุคคลภายนอก เป็นการทำให้บริษัทโจทก์ มีใช้ทำเป็นส่วนตัว แม้บุคคลภายนอกจะเป็นคู่สัญญาเช่าซื้อกับตัวการก็ตาม

เปรียบเทียบกับอย่างคำพิพากษาฎีกาที่วินิจฉัยว่าไม่ใช่สัญญาตัวแทนเพราะไม่ใช่เป็นกิจการที่ทำแทนตัวการต่อบุคคลที่สาม เช่น

²¹ วรวิฑูฒิ เทพทอง. (2538). *หลักกฎหมายตัวแทน นายหน้า สำนักพิมพ์วิญญูชน*. หน้า 14.

คำพิพากษาฎีกาที่ 1980/2505 การใช้หรือวานบุคคลที่มีชื่อถูกจ้างให้ขับรถยนต์ไปในธุรกิจของผู้ใช้เอง โดยผู้ถูกใช้เป็นผู้ที่ขับรถยนต์ได้และเคยขับให้ผู้ใช้มาก่อนแล้วนั้น หากผู้ถูกใช้ขับรถยนต์ไปชนบุคคลอื่นอันเป็นการละเมิดขึ้น ผู้ใช้หาจำต้องร่วมรับผิดชอบด้วยไม่ เพราะมิได้ประมาทเลินเล่อในการใช้หรือวาน การรับใช้หรือรับวานขับรถยนต์ให้ นั้น ไม่ใช่เป็นตัวแทนเพราะมิใช่เป็นกิจการที่ทำแทนตัวการต่อบุคคลที่สามแต่เป็นกิจการระหว่างผู้ใช้กับผู้รับใช้ ไม่ได้เกี่ยวกับบุคคลที่สามเลย

คำพิพากษาฎีกาที่ 619/2507 ความรับผิดชอบของตัวการในผลแห่งละเมิดที่ตัวแทนกระทำไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 427 นั้น จะต้องเป็นเรื่องที่ตัวการตั้งตัวแทนให้ไปทำการติดต่อหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่ 3 โจทก์ฟ้องให้จำเลยที่ 2 ในฐานะเป็นตัวการร่วมกันรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นตัวแทน เมื่อโจทก์นำสืบไม่ได้ว่า จำเลยที่ 1 ขับรถยนต์บรรทุกถ่าน ของจำเลยที่ 2 ได้ทำการติดต่อหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่ 3 อันจะเข้าลักษณะเป็นตัวแทนแล้ว จำเลยที่ 1 จึงไม่ใช่ตัวแทนของจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 2 ไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ในฐานะตัวการตัวแทนตามที่โจทก์ฟ้อง

ตามกรณีของกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์นั้น การมอบอำนาจให้กระทำการแทนมี 2 ขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นตอนที่ 1 คือ บริษัทประกันภัยโดยมีกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัทจะเป็นผู้มอบอำนาจให้นาย ก เป็นผู้รับมอบอำนาจในการดำเนินการดังต่อไปนี้แทนข้าพเจ้าโดยในหนังสือมอบอำนาจ ข้อ 3 ระบุว่า “ให้ผู้รับมอบอำนาจ มีอำนาจมอบอำนาจช่วงให้แก่บุคคลอื่นดำเนินการแทนตาม ข้อ 2 ได้”

ขั้นตอนที่สอง คือ ผู้รับมอบอำนาจจากบริษัทประกันภัยได้มอบอำนาจช่วงให้กับนาย ข ตามอำนาจที่ตนมีสิทธิมอบอำนาจช่วงได้ นาย ข ซึ่งเป็นบุคคลที่ติดต่อกับผู้ขอซื้อกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ กล่าวคือ เป็นตัวแทนของบริษัทประกันภัยที่อยู่ประจำศาล

“ตามข้อที่ 2 ในหนังสือมอบอำนาจช่วงระบุข้อความว่า “ให้ดำเนินการออกหนังสือรับรอง ที่ออกให้ตามกรมธรรม์หลักประกันอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวรับทราบคำสั่งศาลใดๆ เกี่ยวกับการขอประกันตัว ยื่นคำร้องขอประกันตัวในการปล่อยชั่วคราวเข้าทำสัญญาประกัน ตลอดจนการอื่นใดที่เกี่ยวกับการประกันตัวตามกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์จนเสร็จการ การใดที่ผู้รับมอบอำนาจช่วงได้กระทำไปภายในขอบอำนาจแห่งหนังสือมอบอำนาจให้ถือเสมือนผู้มอบอำนาจได้กระทำด้วยตนเองทุกประการ”

เห็นได้ว่า ตัวแทนของบริษัทประกันภัยเป็นตัวแทนที่ถูกแต่งตั้งโดยชัดแจ้งจากตัวการ เพราะแสดงออกเป็นลายลักษณ์อักษรตามหนังสือมอบอำนาจ²² ให้ตัวแทนไปดำเนินการตั้งแต่ออกหนังสือรับรอง ยื่นคำร้องขอประกันตัว ตลอดจนการอื่นใดที่เกี่ยวกับการประกันตัวตามกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์เสร็จการแทนตน และการที่ตัวแทนที่รับมอบอำนาจมานั้น โดยหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 808²³ ตัวแทนต้องทำการด้วยตนเอง เว้นแต่จะมีอำนาจใช้ตัวแทนช่วงทำการได้ และจากหนังสือมอบอำนาจขั้นตอนแรกผู้รับมอบอำนาจมีอำนาจมอบอำนาจช่วงได้

ดังนั้น บุคคลที่ต้องดำเนินการออกหนังสือรับรอง ยื่นคำร้องขอประกันตัว ตลอดจนการอื่นใดที่เกี่ยวกับการประกันตัวตามกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์เสร็จการ จึงมีสถานะทางกฎหมายเป็นตัวแทนช่วงและมีผลให้ตัวแทนเดิมพ้นหน้าที่ไป ส่วนตัวแทนช่วงจะเป็นผู้เข้ามาทำหน้าที่ต่อตัวการโดยตรงและอาจต้องรับผิดชอบต่อตัวการ กล่าวคือ สิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวแทนช่วงต่อตัวการและสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของตัวการต่อตัวแทนช่วงย่อมเหมือนกับสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างตัวการและตัวแทน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 814²⁴ เพราะการที่ตัวการระบุให้ตั้งผู้ใดเป็นตัวแทนช่วงหรือให้อำนาจตัวแทนตั้งตัวแทนช่วงได้ก็เสมือนว่าตัวการเป็นผู้ตั้งตัวแทนช่วงนั่นเอง ประกอบกับการมอบอำนาจที่เป็นหนังสือแสดงออกเป็นลายลักษณ์อักษรระบุให้ตัวแทนไปทำกิจการที่ได้รับมอบหมายเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จึงเป็นตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจเฉพาะการ คือ ต้องกระทำตามขอบข่ายที่ได้รับมอบหมายตามที่ระบุไว้เท่านั้น จะทำการอย่างอื่นนอกเหนือหรือเกินจากที่ตัวแทนมอบอำนาจให้ทำไม่ได้ แต่กฎหมายยังเปิดช่องไว้ให้ตัวแทนทำได้หากการระทำนั้นเป็นการจำเป็น เพราะหากไม่ได้กระทำกิจการที่ได้รับมอบหมายก็มีโอกาสสำเร็จลุล่วงได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 800²⁵

ดังนั้น ตัวแทนช่วงต้องดำเนินการตามกิจการที่ได้รับมอบหมาย คือเริ่มตั้งแต่ออกหนังสือรับรอง ยื่นคำร้องขอประกันตัว ตลอดจนการอื่นใดที่เกี่ยวกับการประกันตัวตามกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์เสร็จการ จึงจะถือว่าดำเนินการเป็นอันสำเร็จลุล่วง

²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2323/2514 กู้ทำหนังสือมอบอำนาจให้บุคคลอื่นรับเงินที่กู้จากผู้ให้กู้ถือว่าผู้รับมอบอำนาจเป็นตัวแทนของผู้กู้ ผู้กู้ต้องรับผิดชอบแห่งการกระทำของตัวแทนของตนซึ่งกระทำไปภายในขอบอำนาจการที่ตัวแทนของผู้กู้ได้รับเงินจากผู้ให้กู้แล้ว.

²³ มาตรา 808 ตัวแทนต้องทำการด้วยตนเอง เว้นแต่จะมีอำนาจ ใช้ตัวแทนช่วงทำการได้.

²⁴ มาตรา 814 ตัวแทนช่วงย่อมรับผิดชอบโดยตรงต่อตัวการนั้นใด กลับกันก็ฉนั้น.

²⁵ มาตรา 800 ถ้าตัวแทนได้รับมอบอำนาจแต่เฉพาะการ ท่านว่า จะทำการแทนตัวการได้แต่เพียงในสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้กิจอันเขาได้ มอบหมายแก่ตนนั้นสำเร็จลุล่วงไป.

ถ้ามีข้อเท็จจริงที่ว่าตัวแทนช่วงไม่ไปดำเนินการกิจการที่ได้รับมอบหมาย คือไม่ออกหนังสือรับรอง ไม่ยื่นคำร้องขอประกันตัว จึงเป็นกรณีที่ตัวแทนช่วงไม่ทำการเป็นตัวแทนตาม มาตรา 812²⁶ ผลคือ ตัวแทนช่วงต้องรับผิดชอบต่อการที่เป็นบริษัทประกันภัย และการที่ตัวแทนช่วง ไปเจรจาทำการตกลงกับผู้ขอซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพจนต้องออกหนังสือรับรอง ยื่นคำร้องขอ ประกันตัว ตลอดจนการอื่นใดที่เกี่ยวกับการประกันตัวตามกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ แต่ ไม่ดำเนินการต่อให้สำเร็จลุล่วงเมื่อตัวแทนช่วงได้ทำไปภายในขอบอำนาจแล้วแม้จะไม่ตลอด ตัวการ คือ บริษัทประกันภัยต้องผูกพันและรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก คือ ผู้ขอซื้อกรมธรรม์ประกัน อิสรภาพในกิจการที่ตัวแทนช่วงได้ทำไปภายในขอบอำนาจตามมาตรา 820²⁷ และตัวการคือบริษัท ประกันภัยจะอ้างว่ามอบอำนาจให้ตัวแทนช่วงไปดำเนินการแล้วแต่ตัวแทนช่วงไม่ไปดำเนินการเอง ไม่ได้ เพราะเป็นข้อต่อสู้ระหว่างตัวการตัวแทนเท่านั้นซึ่งต้องไปว่ากล่าวกันเองอีกส่วนหนึ่ง จะนำ ข้อต่อสู้นี้ยกขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกไม่ได้

เพราะฉะนั้นเมื่อผู้ขอซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพได้รับความเสียหายจากการที่ ตัวแทนช่วงไม่ทำกิจการที่ได้รับมอบหมายจากตัวการ คือ บริษัทประกันภัยให้สำเร็จลุล่วง บริษัท ประกันภัยต้องรับผิดชอบ เพราะบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ประกันอิสรภาพไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ เนื่องจาก หนี้ที่บริษัทต้องชำระนั้นมีความผูกพันตามเงื่อนไขกรมธรรม์ประกันอิสรภาพที่ต้องออกกรมธรรม์ ประกันอิสรภาพ และมีหนี้ต่อเนื่องที่ต้องออกหนังสือรับรอง ตลอดจนหนี้ที่ต้องมาขึ้นขอปล่อย ชั่วคราว ต่อผู้ขอซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ

ดังนั้น เมื่อตัวแทนช่วงไม่ออกหนังสือรับรอง ไม่ยื่นคำร้องขอประกันตัว และ ไม่ดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับการประกันตัวตามกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ และทำให้ผู้ขอซื้อ กกรมธรรม์ประกันได้รับความเสียหาย จึงเป็นกรณีที่บริษัทผู้ออกกรมธรรม์ไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ที่ เป็นหนี้ต่อเนื่อง และทำให้ผู้ขอซื้อกรมธรรม์ได้รับความเสียหาย บริษัทประกันภัยต้องรับผิดชอบต่อผู้ขอ ซื้อกรมธรรม์ประกันและต้องไปดำเนินการยื่นขอปล่อยชั่วคราวโดยใช้หนังสือรับรอง หรือ ถ้าบริษัทประกันภัยไปไม่ได้ บริษัทประกันภัยต้องบังคับให้ตัวแทนไปดำเนินการยื่นขอ ปล่อยชั่วคราวแทนตน

สำหรับปัญหาที่บริษัทผู้รับประกันภัยรวมถึงตัวแทนของบริษัทประกันภัย ไม่ยื่นคำร้อง ขอประกันตัว และไม่ดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับการประกันตัวตามกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ทำให้

²⁶ มาตรา 812 ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นอย่างไรก็ดี เพราะความ ประมาทเลินเล่อของตัวแทนก็ดี เพราะไม่ทำ การเป็นตัวแทนก็ดีหรือ เพราะทำการโดยปราศจากอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจก็ดี ท่านว่า ตัวแทนจะต้องรับผิด.

²⁷ มาตรา 820 ตัวการย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการ ทั้งหลาย อันตัวแทนหรือตัวแทน ช่วงได้ทำไปภายในขอบอำนาจแห่ง ฐานตัวแทน.

ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายต้องถูกควบคุมตัว กรณีเช่นนี้ผู้เขียนเห็นว่า คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ควรออกประกาศเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่ถือว่าการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันที่เกี่ยวกับกรมธรรม์ประกันอสรภาพ รวมถึงบริษัทใดละเลยไม่ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามภาระแห่งหนี่อันเกิดขึ้นจากสัญญาประกันภัย จนเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์ หรือผู้ได้รับความเสียหาย เพื่อการกำกับดูแลบริษัทประกันภัยและตัวแทนของบริษัทประกันให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อคุ้มครองประชาชนและผู้เอาประกันภัย ทำนองเดียวกับประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่ถือว่าการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันวินาศภัย และประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่ถือว่าการประวิงการจ่ายเงิน หรือประวิงการคืน เบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันชีวิต

ข. ความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ประกันอสรภาพต่อศาล

บริษัทประกันภัยผู้ออกกรมธรรม์ประกันอสรภาพและศาลนั้น การที่จะมีความรับผิดชอบต่อกันอย่างไรต้องพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่า ก่อความผูกพันและมีนิติสัมพันธ์ในลักษณะใด กรณีนี้การก่อความผูกพันเริ่มจากที่บริษัทประกันภัยออกหนังสือรับรองให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย กล่าวคือ ความสัมพันธ์เกิดจากการที่บริษัทประกันภัยได้แสดงเจตนาผูกพันตน โดยออกหนังสือรับรองว่าจะชดใช้เบี้ยปรับหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามกำหนดนัดศาลซึ่งเป็นการผิดสัญญาประกัน ทำให้ศาลมีคำสั่งปรับนายประกันและบังคับตามสัญญาประกัน การออกหนังสือรับรองนั้นถือได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาเป็นคำเสนอไปยังเจ้าพนักงาน และเมื่อเจ้าพนักงานได้พิจารณาหนังสือรับรองดังกล่าวแล้วยอมรับหนังสือรับรองนั้นไว้เป็นหลักฐานในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ย่อมถือได้ว่าเป็นคำสนองรับคำเสนอของบริษัทประกันภัยแล้ว เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันสัญญาย่อมเกิด

ผู้เขียนอธิบายได้ว่า ความสัมพันธ์ตามหนังสือรับรองดังกล่าวเป็นความผูกพันตามสัญญาที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีได้บัญญัติชื่อ หรือกำหนดลักษณะรวมทั้งสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาเอาไว้ การออกหนังสือรับรองนั้นจึงมีลักษณะเป็นสัญญาประเภทหนึ่งซึ่งไม่ได้เป็นเอกเทศสัญญาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่เป็นสัญญาไม่มีชื่อ คือเป็นสัญญาที่เกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ตกลงที่จะผูกพันกัน โดยชอบด้วยกฎหมายและอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายลักษณะทั่วไป คือ กฎหมายลักษณะนิติกรรมบังคับไว้

ดังนั้น เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ประกันอสรภาพต่อศาลย่อมต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยหลักทั่วไป รวมทั้งต้อง

บังคับตามหลักเกณฑ์ใน บรรพ 2 ว่าด้วยหนี้ กรณีหนังสือรับรองที่จัดว่าเป็นสัญญาชนิดหนึ่งที่ไม่ใช่ชื่อ มีคำพิพากษาฎีกาที่สามารถนำมาเปรียบเทียบได้เพราะคล้ายกับหนังสือรับรองที่นำมาเป็นหลักทรัพย์ในการขอลดปล่อยชั่วคราว ที่ใช้ความน่าเชื่อถือของบริษัทประกันภัย ส่วนคำพิพากษาฎีกานี้เป็นนำเอกสารทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันทางการค้าก็ใช้ความน่าเชื่อถือของสถาบันการเงินที่เป็นธนาคาร คือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 6/2517 เอกสารทรัพย์สินที่ผู้สั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศทำให้ไว้แก่ธนาคาร โดยยอมให้ธนาคารยึดถือเอกสารดังกล่าวเป็นประกันเพื่อการชำระเงินตามตั๋วเงินและถือกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่สั่งซื้อเป็นของธนาคาร โดยผู้สั่งซื้อสินค้าจะต้องเอาสินค้านั้นไปจำหน่ายแล้วนำเงินที่ได้จากการขายมาชำระให้ธนาคารผู้ร้อง อันเป็นผลจากการที่ผู้สั่งซื้อสินค้าเปิดเช็คเตอร์ออฟเครดิตไว้กับธนาคารในการสั่งซื้อสินค้านั้น เป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดหนึ่ง ซึ่งมีผลผูกพันคู่กรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 369 วัตถุประสงค์แห่งสัญญาเช่นนี้นอกจากจะก่อให้เกิดสิทธิแก่ธนาคารในฐานะเจ้าหนี้ที่จะเรียกร้องเอาเช็คใช้ราคาสินค้าแล้วยังเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเฉพาะสิ่งให้เจ้าหนี้ไปจนกว่าจะมีการชำระราคาแล้วเสร็จตราบใดที่ผู้สั่งซื้อสินค้ายังไม่ชำระราคาสินค้าให้แก่ธนาคารก็จะเรียกร้องเอากรรมสิทธิ์ในสินค้าคืนจากธนาคารไม่ได้ กรณีเช่นนี้ธนาคารจึงเป็นทั้งเจ้าหนี้และเจ้าของสินค้าไปพร้อมๆ กัน เอกสารทรัพย์สินที่จำเลย ทำให้ไว้แก่ธนาคาร ย่อมเป็นการก่อตั้งทรัพย์สินชอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1298 กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่สั่งซื้อมาจึงตกเป็นของธนาคาร ไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ธนาคารมีสิทธิโดยสมบูรณ์ที่จะขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ของจำเลยยึดไว้ได้

ตามที่มีเขียนวิเคราะห์แล้วว่า เมื่อมีปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกิดขึ้นความรับผิดชอบของบริษัท ผู้ออกกรมธรรม์ประกันอัตรภาพต่อศาลย่อมต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยหลักทั่วไป รวมทั้งต้องบังคับตามหลักเกณฑ์ในบรรพ 2 ว่าด้วยหนี้ และกรณีนี้สามารถพิจารณาต่อมาได้ว่า ความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ประกันอัตรภาพเกิดความรับผิดชอบเมื่อใด เห็นว่าการใช้หนังสือรับรองเพื่อเป็นหลักทรัพย์ในการปล่อยชั่วคราวนั้นต้องมีการทำสัญญาประกันตัวจำเลยต่อศาล และเมื่อศาลพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ศาลจะกำหนดวันนัดให้บริษัทประกันภัยที่เป็นผู้ขอประกันต้องนำตัวจำเลยหรือผู้ต้องหามารายงานตัวต่อศาลโดยให้บริษัทประกันที่เป็นผู้ขอประกันลงชื่อรับทราบวันนัด เมื่อถึงกำหนดนัดผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มา ศาลจะมีคำสั่งปรับนายประกันเต็มตามสัญญาประกันเพราะผิดสัญญาประกัน

กรณีนี้เมื่อศาลมีคำสั่งปรับนายประกันหน้าที่บริษัทประกันต้องชำระค่าปรับเป็นหนี้เงิน และตามสัญญาประกันตัวจำเลย ในข้อ 5 กำหนดว่า

“หากมีการผิดสัญญาประกัน ผู้ขอประกันจะนำเงินค่าปรับมาชำระโดยไม่ขอผ่อนชำระ” จากข้อกำหนดข้างต้นเห็นได้ว่า เวลาที่จะชำระหนี้เงินนั้นไม่ได้กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน

เทียบตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 3304/2547 (ประชุมใหญ่) จำเลยทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาไปจากโจทก์ เมื่อถึงกำหนดนัดส่งตัวผู้ต้องหา จำเลยไม่นำตัวผู้ต้องหามาส่งโจทก์ ย่อมทำให้จำเลยตกเป็นผู้ผิดสัญญาประกันตัว โจทก์มีสิทธิเรียกให้จำเลยชำระเงินตามจำนวนที่ตราค่าประกันไว้ ในสัญญาประกันซึ่งมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ แต่การชำระหนี้ดังกล่าวมิได้มีกำหนดเวลาอันพึงจะชำระแก่กันไว้ โจทก์ชอบที่จะบอกกล่าวกำหนดเวลาให้จำเลยชำระหนี้ก่อน เมื่อจำเลยไม่ชำระหนี้ย่อมได้ชื่อว่าผิดนัดนับแต่เมื่อนั้น กรณีมิใช่เป็นหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระในวันเดียวกับวันที่จำเลยไม่ส่งตัวผู้ต้องหาให้แก่โจทก์ เมื่อปรากฏว่าโจทก์มีหนังสือบอกกล่าวกำหนดเวลาให้จำเลยชำระหนี้ภายในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2544 จำเลยได้รับหนังสือดังกล่าวแล้วแต่ไม่ชำระหนี้ จำเลยจึงตกเป็นผู้ผิดนัดต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดนับแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2544 เป็นต้นไป

เห็นได้ว่าการใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพและหนังสือรับรองเป็นหลักทรัพย์เมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลย จึงเป็นหนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลาการที่ลูกหนี้จะตกเป็นผู้ผิดนัดนั้นเจ้าหนี้ต้องให้คำเตือนลูกหนี้แล้วและลูกหนี้ยังไม่ชำระลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 204 วรรคแรก²⁸ ศาลจึงต้องมีหนังสือแจ้งให้บริษัทประกันนำเงินค่าปรับมาชำระต่อศาลในวันที่ที่กำหนดไว้ และเมื่อถึงเวลาที่กำหนดตามหนังสือแจ้งไปยังลูกหนี้ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้แต่การชำระหนี้ดังกล่าวมิได้มีกำหนดเวลาอันพึงจะชำระแก่กันไว้ โจทก์ชอบที่จะบอกกล่าวกำหนดเวลาให้จำเลยชำระหนี้ก่อน เมื่อจำเลยไม่ชำระหนี้ย่อมได้ชื่อว่าผิดนัดนับแต่เมื่อนั้น กรณีมิใช่เป็นหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระในวันเดียวกับวันที่จำเลยไม่ส่งตัวผู้ต้องหาให้แก่โจทก์ เมื่อวันลูกหนี้จึงตกเป็นผู้ผิดนัดและการผิดนัดของลูกหนี้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยจากจำนวนเงินตามอัตราร้อยละ 7 ต่อปีได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 224 วรรคแรก²⁹

ดังนั้น ความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพต่อศาลเกิดจากความผูกพันตามหนังสือรับรองที่เกิดจากคำเสนอคำสนองถูกต้องตรงกันและเป็นสัญญาไม่มีชื่อ

²⁸ มาตรา 204 ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไว้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัด เพราะเขาเตือนแล้ว.

²⁹ มาตรา 224 วรรคแรก หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละเจ็ดถึงต่อปีถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้น โดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น.

ความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์เกิดเมื่อศาลมีคำสั่งปรับนายประกันผิดสัญญาประกันตัวจำเลย จึงเกิดความรับผิดชอบที่เป็นหนี้เงิน ศาลจึงมีสิทธิเรียกให้บริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ชำระค่าปรับต่อศาล และเมื่อศาลมีหนังสือแจ้งไปยังบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ให้มาชำระค่าปรับต่อศาลและยังไม่มาชำระ เมื่อนั้นบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ลูกหนี้จึงตกเป็นผู้ผิดนัด เพราะการผิดนัดของลูกหนี้หนี้มิได้มีกำหนดเวลาอันพึงจะชำระแก่กันไว้ อีกทั้งมิใช่เป็นหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระ ในวันเดียวกับวันที่จำเลยไม่ส่งตัวผู้ต้องหาให้แก่โจทก์ เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยจากจำนวนเงินตามที่ผิดนัดได้ ที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ ต่อศาล

การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ซื้อกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ แยกพิจารณาเป็น

ก. ความรับผิดชอบของผู้ซื้อกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ต่อบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ ผู้เขียนแยกวิเคราะห์เป็นความรับผิดชอบตามกฎหมายและความรับผิดชอบตามข้อตกลง ดังนี้

กรณีความรับผิดชอบตามกฎหมาย สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ซื้อกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ที่มีต่อบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์เป็นความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เช่นเดียวกับกรณีของบริษัทประกันภัยที่เป็นผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในตอนแรก เพราะเป็นสัญญาสองฝ่ายเป็นสัญญาต่างตอบแทนที่มีผลบังคับไม่แน่นอน โดยที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง คือ ผู้รับประกันภัยตกลงจะใช้ ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่ง ถ้ามีเหตุอย่างอื่นเกิดขึ้นในอนาคตตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้โดยอีกฝ่าย คือ ผู้เอาประกันภัยจะต้องจ่ายเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัยซึ่งก็เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 861³⁰

เมื่อมีลักษณะเป็นสัญญาประกันภัย ผู้เขียนขอวิเคราะห์ความรับผิดชอบตามกฎหมาย และความรับผิดชอบตามข้อตกลงเป็นลำดับไปของผู้ซื้อกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ที่มีฐานะเป็นผู้เอาประกันภัยนั้น มีดังนี้คือ

กรณีแรก ผู้ซื้อกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ที่มีฐานะเป็นผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องชำระเบี้ยประกันภัยให้แก่บริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ในกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 862 บัญญัติว่า “ผู้เอาประกันภัย” หมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัยและการชำระเบี้ยประกันภัยเป็นการกระทำตอบแทนการเสี่ยงภัยให้แก่ฝ่ายผู้รับประกันภัย ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่ง

³⁰ มาตรา 861 อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง ตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัย หากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญาและในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัย.

และพาณิชย์มาตรา 369³¹ เรื่องสัญญาต่างตอบแทนนั่นเอง กล่าวคือ ถ้าผู้ขอซื้อกรรมกรรมประกัน
 อิศราภาพที่มีฐานะเป็นผู้เอาประกันภัยไม่ได้ชำระเบี้ยประกันภัยผู้ขอซื้อกรรมกรรมประกัน
 อิศราภาพไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้³² และถ้าผู้ขอซื้อกรรมกรรมประกัน
 อิศราภาพไม่ชำระเบี้ยประกันภัยตามสัญญา ผลคือ บริษัทผู้ออกกรรมกรรมประกัน
 อิศราภาพมีสิทธิฟ้องเรียกให้ผู้ขอซื้อกรรมกรรมประกัน
 อิศราภาพให้ชำระเบี้ยประกันภัยตามสัญญาได้ หรือหากเกิดเหตุขึ้นตามที่ระบุไว้
 ในกรรมกรรมประกันอิศราภาพบริษัทผู้ออกกรรมกรรมประกันอิศราภาพมีสิทธิ ปฏิเสธไม่ชำระค่า
 สินไหมทดแทนได้

กรณีที่สอง ความรับผิดชอบหากผู้ขอซื้อกรรมกรรมประกันอิศราภาพไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขใน
 สัญญาประกันภัย เพราะนอกจากหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมายผู้ขอซื้อกรรมกรรมประกัน
 อิศราภาพที่เป็นผู้เอาประกันภัยยังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดและเงื่อนไขในกรรมกรรม
 ประกันอิศราภาพ ถ้าการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขและข้อกำหนดอาจทำให้บริษัทผู้ออกกรรมกรรม
 ประกันอิศราภาพที่มีฐานะเป็นผู้รับประกันภัยหลุดพ้นความรับผิดชอบได้ถ้าเงื่อนไขและข้อกำหนดเป็น
 ข้อสัญญาที่ชัดเจน ซึ่งกรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่นำมาเทียบเคียงกับเงื่อนไขและข้อกำหนดที่ระบุไว้
 ชัดแจ้งในกรรมกรรมประกันอิศราภาพ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 914 - 927/2513 วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้ว่า โจทก์เอาประกันภัยไว้
 กับจำเลย ข้อสัญญาในกรรมกรรมประกันภัยมีว่าผู้เอาประกันภัยต้องแจ้งให้จำเลยทราบถึงการ
 ประกันซึ่งได้มีไว้แล้ว หรือซึ่งจะมีขึ้นภายหลังในทรัพย์สินซึ่งเอาประกันรายนี้ และเว้นไว้แต่ จะได้
 มีการแจ้งดังกล่าวและจำเลยหรือผู้แทนได้บันทึกหรือสลักหลังไว้ซึ่งรายการเอาประกันนั้นไว้ใน
 กรรมกรรมฉบับนี้ก่อนเกิดความพิพาทหรือความเสียหาย มิฉะนั้นผลประโยชน์ซึ่งจะได้รับตาม
 กรรมกรรมฉบับนี้เป็นอันลบล้างไป ดังนี้ เมื่อโจทก์นำเอาทรัพย์สินที่เอาประกันไว้กับจำเลยนั้น
 ไปเอาประกันภัยไว้กับผู้อื่นเพิ่มขึ้นอีก และแจ้งให้จำเลยทราบเท่านั้น แต่ไม่ได้ไปติดต่อกับจำเลย
 เพื่อสลักหลังกรรมกรรมซึ่งรายการประกันภัยเพิ่ม การไม่ปฏิบัติให้ครบถ้วนตามเงื่อนไขทั้ง 2
 ประการในกรรมกรรม ย่อมมีผลทำให้จำเลยหลุดพ้นความรับผิดชอบที่ได้ตกลงกันไว้หาจำต้องให้
 จำเลยบอกเลิกสัญญากับโจทก์เสียก่อนไม่

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นเห็นได้ว่านอกจากผู้ขอซื้อกรรมกรรมประกันอิศราภาพที่เป็น
 ผู้เอาประกันภัยต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายแล้วต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามเงื่อนไขและ

³¹ มาตรา 369 ในสัญญาต่างตอบแทนนั้น คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะไม่ยอมชำระหนี้จนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะ
 ชำระหนี้ หรือขอปฏิบัติการชำระหนี้ก็ได้ แต่ความข้อนี้ท่านมิให้ใช้บังคับถ้าหนี้ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยังไม่ถึง
 กำหนด.

³² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1114/2512.

ข้อกำหนดที่ระบุไว้ชัดเจนในกรมธรรม์ประกันอิสรภาพอีกด้วย เพราะเมื่อเป็นเงื่อนไขและข้อกำหนดที่ระบุไว้ชัดเจน และผู้เอาประกันภัยไม่ปฏิบัติตามทำให้บริษัทผู้ออกกรมธรรม์ประกันอิสรภาพที่มีฐานะเป็นผู้รับประกันภัยหลุดพ้นความรับผิดได้

เรื่องนี้มีความเห็นของท่านศาสตราจารย์จิติ ดิงศกัทธิ์ ว่าเงื่อนไขแห่งความรับผิดของผู้รับประกันภัย ไม่ใช่เงื่อนไขตามความหมายของมาตรา 182 แต่เป็นข้อสัญญาที่กำหนดไว้เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยต้องปฏิบัติเป็นการชำระหนี้อย่างหนึ่ง ก่อนที่ผู้รับประกันภัยจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น ไม่มีผลถึงกับให้สัญญาประกันภัยไม่เกิดผลหรือสิ้นผลดังเงื่อนไขในมาตรา 182 เงื่อนไขเช่นนี้เป็นเงื่อนไขแห่งความรับผิดตามนิติกรรมไม่ใช่เงื่อนไขแห่งการเกิดผลหรือการสิ้นสุดของนิติกรรมตามมาตรา 182 ส่วนข้อสัญญาที่เรียกว่า “ข้อรับรอง” คงมีสถานะเป็นเพียงข้อสัญญาธรรมดาข้อหนึ่งเท่านั้น เว้นแต่ว่าข้อความในข้อรับรองนั้นจะเขียนไว้เป็นเงื่อนไขอย่างชัดเจน³³

กรณีความรับผิดของผู้ซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพต่อบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ประกันอิสรภาพตามข้อกำหนดเงื่อนไขที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ กล่าวคือ

ข้อกำหนดแรก ระบุในกรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด ส่วนที่ 3 เงื่อนไขทั่วไป ข้อที่ 1 ข้อย่อย 1.3 ไว้ว่า

“กรณีผู้เอาประกันภัยเจตนาทำผิดสัญญาประกันและเมื่อบริษัทได้خذใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายให้เจ้าพนักงานไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายเงินดังกล่าวคืนให้แก่บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือเรียกร้องจากบริษัท”

ผู้เขียนอธิบายได้ว่า ข้อตกลงนี้เพิ่มเติมนอกเหนือจากสัญญาประกันภัยไม่ใช่สัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 เพราะโดยบริบทของกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ เป็นเพียงการซื้อความคุ้มครองเพื่อไม่ให้ผู้เอาประกันภัยต้องถูกควบคุมตัว และรับผิดชอบในเงินค่าปรับที่ผู้เอาประกันภัยเจตนาหลบหนี กรณีที่มีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลย ข้อตกลงนี้จึงเป็นสัญญาธรรมดา โดยเป็นหลักการของสัญญาทั่วไปที่เกิดจากคำเสนอและ คำสนอง ถูกต้องตรงกัน เป็นหนี้เงินที่เกิดขึ้นมานอกเหนือกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ คือ หนี้ที่ผู้ซื้อซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพจะชำระคืนบริษัท กล่าวคือ เมื่อผู้เอาประกันภัยเจตนาหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันผิดสัญญาประกันตัวจำเลย ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบหนี้ตามจำนวนเงินต่อบริษัทผู้รับประกันภัย จึงเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดหนี้

ข้อกำหนดประการต่อมาระบุในกรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด ส่วนที่ 3 เงื่อนไขทั่วไป ข้อที่ 1 ข้อย่อย 1.1 ไว้ว่า

“ผู้เอาประกันต้องไปพบเจ้าพนักงานตามกำหนดนัดทุกนัด”

³³ จิติ ดิงศกัทธิ์. (2539). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย*. หน้า 70.

ผู้เขียนเห็นว่า ข้อตกลงดังกล่าวนี้ถ้าพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยการประกันภัยจะไม่มีบัญญัติหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยในลักษณะนี้ ซึ่งผลข้อตกลงนี้จะเหมือนกับกรณีข้างต้น คือเมื่อข้อตกลงดังกล่าวเป็นการตกลงที่แตกต่างไปจากสิทธิหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมาย แต่เมื่อมิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชนข้อสัญญานั้นมีผลบังคับคู่สัญญาได้

ประเด็นต่อมา คือ ข้อตกลงเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันอสรภาพแบบหลังกระทำ ความผิดกำหนดไว้ใน ข้อ 3. มีว่า “การไม่บอกเลิกกรมธรรม์ กรมธรรม์นี้ทั้งผู้เอาประกันภัยและบริษัทจะไม่บอกเลิกกรมธรรม์นี้ในระหว่างระยะเวลาประกันภัย”

การไม่บอกเลิกกรมธรรม์ทั้งผู้เอาประกันภัยและบริษัทจะไม่บอกเลิกกรมธรรม์นี้ ในระหว่างระยะเวลาประกันภัย เห็นว่าเมื่อผู้เอาประกันภัยประสงค์เช่นนั้นไม่ว่าด้วยเหตุผลใดๆ ก็ตามสมควรให้เขายกเลิกได้ เพราะเมื่อผู้เอาประกันภัยไม่ประสงค์จะผูกนิติสัมพันธ์กับผู้รับประกันภัยแล้วก็ไม่มีความประสงค์อันใดที่จะต้องติดต่อสัมพันธ์ต่อไป ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเมื่อสัญญาประกันภัยเกิดขึ้นและผูกพันกันแล้วเมื่อฝ่ายหนึ่งประสงค์จะเลิกสัญญา ผู้เอาประกันก็ควรที่ต้อง งดใช้ทดแทนให้ผู้รับประกันภัยบางส่วนบ้าง เพราะแม้จะยังไม่มีความเสียหายเกิดขึ้นก็นับได้ว่าได้ มีการเสี่ยงภัยอันทำให้ผู้รับประกันภัยมีสิทธิได้รับเบี้ยประกันภัยตอบแทนแล้ว แต่อัตราในการคืน เบี้ยประกันควรเป็นธรรมทั้งฝ่ายผู้เอาประกันภัยและฝ่ายผู้รับประกันภัย

ข. ความรับผิดชอบของผู้ซื้อชื่อกรมธรรม์ประกันอสรภาพต่อศาล เนื่องจากปัจจุบัน การทำ สัญญาประกันตัวจำเลย ผู้ขอประกันเป็นบริษัทประกันภัยที่เป็นผู้ออกกรมธรรม์ประกันอสรภาพ เป็นผู้ทำสัญญาประกันตัวจำเลยกับศาลโดยตรง ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ไม่ได้มีนิติสัมพันธ์หรือ เข้าเกี่ยวข้องกับสัญญาประกันตัวจำเลยแต่อย่างใด

กรณีข้างต้นมีคำพิพากษาฎีกาที่ 7601/2541 วินิจฉัยว่า ผู้ประกันเป็นผู้ทำสัญญาประกัน ตัวจำเลยไว้ต่อศาล ผู้ประกันจึงเป็นคู่สัญญากับศาล หากมีการผิดสัญญาประกันดังกล่าว ผู้ประกัน ก็เป็นฝ่ายที่อาจถูกบังคับตามสัญญาประกันแต่เพียงผู้เดียว จำเลยมิใช่คู่สัญญาประกันกับศาลจึงหา ต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันหรืออาจถูกบังคับตามสัญญาประกันไม่

เห็นได้ว่า ปัจจุบันจำเลยมิใช่คู่สัญญาประกันกับศาล ระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยกับศาล นั้นจึงเป็นเพียงสิทธิหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นกฎหมายมหาชนที่ว่า ด้วยกระบวนการในการดำเนินคดีอาญา³⁴ เป็นเรื่องระหว่างหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่กับผู้ต้องหา หรือจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือถูกฟ้องต่อศาลเท่านั้น

³⁴ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2553). *กฎหมายเบื้องต้นทางธุรกิจ*. หน้า 373.

2. การกำหนดความรับผิดของผู้ค้าประกันต่อบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ประกันอสรภาพ ก่อนที่จะอธิบายถึงปัญหาการกำหนดความรับผิดของผู้ค้าประกันตามสัญญาค้าประกันที่ ผู้ค้าประกันได้ทำกับบริษัทประกันภัย สิ่งที่คุณเขียนวิเคราะห์ในลำดับแรก คือ สัญญาที่ทำขึ้นในกรณี นี้เป็นสัญญาค้าประกันหรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 680 วรรคแรก³⁵ บัญญัติว่า “อันว่าค้าประกันนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลภายนอก คนหนึ่งเรียกว่าผู้ค้าประกัน ผูกพันตนต่อเจ้าหนี้ คนหนึ่งเพื่อชำระหนี้ ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้”

เมื่อผู้ค้าประกันเป็นบุคคลนอกสัญญาระหว่างบริษัทประกันภัยที่เป็นเจ้าหนี้กับผู้ต้องหา หรือจำเลยที่เป็นลูกหนี้ไม่ได้มีส่วนร่วมในหนี้และสัญญาผูกพันตนต่อบริษัทประกันภัยที่เป็นเจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้ในเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

ดังนั้น การทำสัญญาในกรณีนี้จึงเป็นสัญญาค้าประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะเข้าลักษณะของการค้าประกัน และเนื่องจากสัญญาค้าประกันเป็นหนี้อุปกรรม³⁶ การค้าประกันจึงมิได้แต่เฉพาะเพื่อหนีอันสมบูรณ์ การค้าประกัน จึงต้องมีหนี้เดิมระหว่างเจ้าหนี้กับ ลูกหนี้ก่อน และหนี้เดิมหรือหนี้ประธานจะเป็นมูลหนี้ใดก็ได้ หนี้ที่จะค้าประกันได้หนี้ประธาน ต้องสมบูรณ์และหนี้ที่สมบูรณ์นั้นยังรวมถึงหนี้ในอนาคต³⁷ และหนี้ที่มีเงื่อนไข³⁸ ซึ่งตามข้อตกลง อีกส่วนหนึ่งที่เพิ่มเติมแยกออกจากกรมธรรม์ประกันอสรภาพ มีเงื่อนไขที่อาจจะเกิดขึ้นจริงในอนาคตได้ คือ กรณีผู้เอาประกันภัยเจตนาทำผิดสัญญาประกันและเมื่อบริษัทได้ชดใช้ค่าปรับ ค่าชดเชยและค่าเสียหายให้เจ้าพนักงานไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายเงินดังกล่าวคืนให้แก่ บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือเรียกร้องจากบริษัท เห็นได้ว่าในส่วนข้อตกลงนี้ เป็น หนี้ประธาน ก่อให้เกิดหนี้เงิน อันสมบูรณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตหรืออาจเป็นผลได้จริง จึงมีการทำ สัญญาค้าประกันในหนี้รายนี้ได้

³⁵ มาตรา 680 อันว่าค้าประกันนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลภายนอก คนหนึ่งเรียกว่าผู้ค้าประกัน ผูกพันตนต่อ เจ้าหนี้คนหนึ่ง เพื่อชำระหนี้ ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

³⁶ สัญญาอุปกรรม คือ สัญญาที่ไม่สามารถเกิดขึ้นและเป็นอยู่ได้โดยลำพังตนเองในแง่ความสมบูรณ์ของ สัญญาอุปกรรมนั้น นอกจากจะต้องสมบูรณ์ตามหลักความสมบูรณ์ของตัวเองแล้วยังขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ ของสัญญาประธานอีกด้วย เช่น สัญญาค้าประกัน .

³⁷ หมายถึง หนี้ที่ยังไม่เกิดขึ้นขณะที่มีการค้าประกันแต่อาจจะเกิดขึ้นจริงในอนาคต.

³⁸ หมายถึง เงื่อนไขบังคับก่อน.

ในสัญญาค้ำประกันมีข้อความระบุไว้ใน ข้อ 1 ว่า

“ถ้าผู้เอาประกันภัยได้หลบหนีระหว่างการประกันตัวหรือไม่ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล หรือผู้มีอำนาจปล่อยตัวชั่วคราวอื่นตามกำหนดนัด จนเป็นเหตุให้บริษัทถูก มีคำสั่งปรับตามสัญญาประกันตัวค่าเลย ผู้ค้ำประกันยอมชำระเงินค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัยคืน แก่บริษัท”

วิเคราะห์ได้ว่า เมื่อพิจารณาตามสัญญาค้ำประกันข้างต้น ผู้ค้ำประกันยอมผูกพันตนต่อ บริษัทประกันภัยในหนี้เงินของลูกหนี้ที่อาจจะเกิดขึ้นจริงในอนาคตเพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ ชำระหนี้ นั่น เนื่องจากมีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลย บริษัทประกันภัยจะใช้ค่าปรับแทนผู้ต้องหา หรือจำเลยไป ผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงเป็นลูกหนี้ของบริษัทประกันภัยต้องชดใช้เงินดังกล่าวคืนให้ บริษัทประกันภัย ดังนั้นตามที่กล่าวมาสัญญาค้ำประกันนอกจากจะต้องสมบูรณ์ตามหลักความ สมบูรณ์ของตัวเองแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของสัญญาประธาน คือ ผู้เอาประกันภัยจะยอมใช้ เงินคืนให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัย เมื่อบริษัทถูกปรับตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น เป็นข้อตกลง เพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งแยกต่างหากจากสัญญาประกันภัย ที่ผู้ขอซื้อได้ทำกับบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ ดังนั้นในส่วนข้อตกลงนี้ จึงไม่ใช่สัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 แต่เป็นข้อตกลงนี้ก่อให้เกิดตามสัญญาตามหลักทั่วไป ที่เกิดจากคำเสนอและคำสนองถูกต้อง ตรงกัน ก่อให้เกิดหนี้เงิน ที่เกิดขึ้นมานอกเหนือกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ ที่ผู้ขอซื้อ กรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์จะชำระคืนบริษัท กล่าวคือ เมื่อผู้เอาประกันภัยเจตนาหลบหนีไม่มาตาม กำหนดนัดจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันผิดสัญญาประกันตัวจำเลย ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบ ใน หนี้ตามจำนวนเงินต่อบริษัทผู้รับประกันภัย จึงเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดหนี้ เมื่อหนี้ประธานสมบูรณ์ จึงทำสัญญาค้ำประกันได้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 681³⁹ ว่าอัน ค้ำประกันจะมีได้แต่เฉพาะเพื่อหนีอันสมบูรณ์

จากกรณีข้างต้นเห็นได้ว่า การค้ำประกันของบุคคลที่เข้าทำสัญญาค้ำประกันเป็นสัญญา ค้ำประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะผู้ค้ำประกันเข้าผูกพันตนต่อเจ้าหนี้ว่า “เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ผู้ค้ำประกันจะชำระหนี้แทน”

เมื่อนำสัญญาค้ำประกันเปรียบเทียบกับสัญญาประกันความเสียหาย (Contract of Indemnity) เป็นชื่อในกฎหมายอังกฤษ ซึ่งในกฎหมายไทยเป็นสัญญาธรรมคาไม่มีชื่อ แต่เราเรียกชื่อ กันเองตามรูปเรื่องว่า สัญญาประกันหรือสัญญาชดใช้ความเสียหาย สัญญาชนิดนี้ไม่ใช่สัญญา ค้ำประกัน เพราะไม่ใช่เป็นการที่คนภายนอกผูกพันตนต่อเจ้าหนี้ เพื่อทำการชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้

³⁹ มาตรา 681 อันค้ำประกันนั้นจะมีได้แต่เฉพาะเพื่อหนีอันสมบูรณ์ หนีในอนาคตหรือหนีมีเงื่อนไข จะประกันไว้เพื่อเหตุการณ์ซึ่งหนี นั้นอาจเป็นผลได้จริง ก็ประกันได้.

ไม่ชำระหนี้ แต่เป็นสัญญาที่ฝ่ายหนึ่งรับจะใช้ค่าเสียหายแก่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นสัญญาชั้นเดียว ไม่เหมือนสัญญาค้ำประกันที่ต้องมีสัญญาระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ เรียกว่า สัญญาประธาน กับสัญญาระหว่างเจ้าหนี้กับผู้ค้ำประกัน แต่อาศัยมูลหนี้ของลูกหนี้เป็นข้อสัญญาว่าถ้าลูกหนี้ไม่ใช้ ผู้ค้ำประกันจึงจะใช้ ดังนั้น จึงมีหลักพิจารณาอยู่ว่าการที่คนภายนอกเข้าไปรับรองจะชดใช้นั้นจะเป็นการค้ำประกันหรือไม่ก็ต้องดูว่า มีลูกหนี้จะต้องใช้หนี้ก่อนหรือไม่ ถ้าลูกหนี้ไม่ใช้ตนจะ ใช้ให้ก็เป็นค้ำประกัน⁴⁰

กรณีนี้มีตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 924/2476 มีข้อเท็จจริงอยู่ว่าเดิม นายแพและนายเจริญกู้เงินโจทก์ไป 3,900 บาท จำเลยทั้งสองเป็นผู้ค้ำประกัน ลูกหนี้ผิดนัดไม่ใช้เงินกู้จำเลยขอร้องให้โจทก์เร่งรัดจากผู้กู้ก่อน ขาดเท่าใดจำเลยจะใช้ให้ โจทก์จึงฟ้องผู้กู้ทั้งสองคนแล้วจำเลยพาผู้กู้มาทำขอความต่อศาลยอมยกโรงสีให้แก่โจทก์ เป็นอันเลิกหนี้สินต่อกัน โดยจำเลยพูดรับรองว่า ถ้าการโอนโรงสีไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย จำเลยจะจัดการชำระหนี้ให้โจทก์ใหม่โจทก์จึงยอม

ต่อมา เจ้าหนี้ยื่นยึด โรงสีขายทอดตลาด และผู้เป็นหุ้นส่วน โรงสีก็ฟ้องขอแบ่งโจทก์ยื่นคำร้องขจัดทรัพย์ที่โรงสีเป็นของโจทก์ ศาลตั้งยกคำร้อง ทำให้โจทก์หมดโอกาสที่จะรับโอนโรงสี จึงมาฟ้องผู้ค้ำประกันให้ใช้คืนเงินและดอกเบี้ยรวม 6,000 บาท

ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า สัญญายอมความในคดีแดงที่ 257/2473 มีความชัดเจนว่าเป็นการชำระหนี้สินของลูกหนี้โดยสิ้นเชิง ผู้ค้ำประกันจึงหลุดพ้น การที่โจทก์ไม่ได้ทรัพย์ตามสัญญาเป็นผลที่เกิดขึ้นภายหลัง ไม่กระทบกระเทือนถึงความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกัน ส่วนข้อที่จำเลยพูดรับรองจะใช้หนี้ให้โจทก์อีกนั้น เข้าอยู่ในลักษณะค้ำประกัน ต้องทำเป็นหนังสือตามกฎหมาย เพียงแต่พูดว่าจะใช้หนี้ หาเป็นการถูกต้องตามกฎหมายไม่ พิพากษายกฟ้อง ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า หนี้สูญหลุดพ้นไปแล้วตามสัญญายอมความ การที่จำเลยพาผู้กู้มาทำสัญญายอมความและพูดรับรองว่า ถ้าการโอนโรงสีไม่สมบูรณ์ จำเลยจะจัดการชำระหนี้ให้โจทก์ใหม่นั้น เข้าอยู่ในลักษณะประนีประนอมยอมความ ตามมาตรา 850 และต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือตาม มาตรา 851 เมื่อไม่มีก็ฟ้องไม่ได้

ท้ายฎีกาลบนี้ ท่านอาจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้บันทึกว่า “การพูดรับรองจะใช้หนี้แทนคนอื่นด้วยเจตนาแท้จริงที่จะผูกพันโดยตนเองรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้โดยตรงนั้น เป็นนิติกรรมอย่างหนึ่งซึ่งอาจบังคับได้ โดยไม่มีกฎหมายบังคับว่าจะต้องทำตามหรือเป็นหนังสือ เรียกว่าเป็นสัญญารับใช้ความเสียหาย (Contract of Indemnity) ต่างกับสัญญาค้ำประกันซึ่งเป็นสัญญาว่าจะใช้หนี้เมื่อลูกหนี้ไม่ใช้ (Contract of Guarantee) แต่การ โอน โรงสี การรับรองในคดีนี้เป็นภาระจับ

⁴⁰ พจนี ปุษยาคม. (2517). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ค้ำประกัน* จำนวน จำนวน. หน้า 11.

ข้อพิพาทเรื่องกู้ยืมและค้ำประกันแต่เดิม จึงเป็นสัญญาประนีประนอม ต่างกับสัญญาจะใช้หนี้ค้ำประกัน (Contract of Indemnity) ซึ่งไม่มีข้อพิพาทกันมาก่อน”⁴¹

ต่อมาได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1239/2505 วินิจฉัยว่า จำเลยขอให้โจทก์ค้ำประกันบุคคลผู้ส่งข้าวไปขายต่างประเทศ โดยจำเลยยอมรับผิดต่อโจทก์ ถ้าโจทก์ต้องเสียหายอย่างไร ในการค้ำประกันนั้น ดังนี้ไม่ถือว่าเป็นสัญญาค้ำประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 680 แต่เป็นสัญญาธรรมดาระหว่างโจทก์จำเลย เมื่อโจทก์ต้องเสียหายโดยชำระหนี้ค่าข้าวแทนบุคคลนั้นไปโดยสุจริต ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยใช้เงินนั้นได้ภายใน 10 ปีตามมาตรา 164 ไม่ใช่ 5 ปี ตามมาตรา 165 และ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1088/2530 วินิจฉัยว่า หนังสือสัญญาที่ ร. กับจำเลยทำไว้ให้กับโจทก์ว่า หากโจทก์ได้รับความเสียหายจากการที่โจทก์เข้าค้ำประกันในการที่ ร. จะปฏิบัติตามสัญญาขนส่งไม้สักที่ ร. ทำไว้กับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ร. กับจำเลยจะร่วมกันชดเชยค่าเสียหายให้โจทก์ทั้งสิ้นนั้น ไม่ใช่สัญญาค้ำประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 680 แต่เป็นสัญญาธรรมดาสั่งต้องบังคับตามข้อตกลงในสัญญา จะนำบทบัญญัติว่าด้วยลักษณะค้ำประกันมาใช้บังคับมิได้อายุความฟ้องร้องจึงต้องนำอายุความทั่วไปมาใช้บังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164 คือ 10 ปี โดยอายุความฟ้องร้องเริ่มนับแต่วันที่โจทก์ได้ชดเชยค่าเสียหายให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ไป

จากแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาทั้งสองเรื่องเห็นได้ว่า สัญญาที่บุคคลภายนอกกระทำกับผู้ค้ำประกัน ตกลงจะชดเชยค่าเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้ค้ำประกันจากการที่ผู้ค้ำประกันต้องจ่ายเงินตามสัญญาค้ำประกันให้แก่เจ้าหนี้ จึงไม่ใช่สัญญาที่ทำกับเจ้าหนี้ กล่าวคือ ผู้ค้ำประกันไม่ใช่เจ้าหนี้ของบุคคลภายนอกนั้นเอง จึงไม่ใช่สัญญาค้ำประกันแต่เป็นสัญญาอย่างหนึ่งที่บังคับได้ระหว่างคู่กรณีเมื่อไม่เป็นสัญญาค้ำประกันหลักเกณฑ์ในเรื่องค้ำประกันจึงไม่อาจนำมาใช้ได้ เช่น ไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ

ดังนั้น สัญญาค้ำประกันที่บริษัทประกันทำกับบุคคลภายนอกมีข้อตกลงว่า “ถ้าบริษัทถูกศาลมีคำสั่งปรับตามสัญญาประกันตัว ผู้ค้ำประกันยอมชำระเงินค่าปรับคืนแก่บริษัทในวงเงินไม่เกิน บาท พร้อมดอกเบี้ยที่เกิดขึ้น ตลอดจนค่าเสียหายอื่นที่เกี่ยวข้องแทนผู้เอาประกันภัยทั้งหมดทั้งนี้ โดยไม่จำกัดระยะเวลาตลอดไปจนกว่าบริษัทจะได้รับเงินคืนจนสิ้นเชิง” จึงเป็นการตกลงชำระหนี้แทนลูกหนี้ คือ ผู้เอาประกันภัยที่ได้ทำสัญญาประกันตัวกับบริษัทประกันภัยอันเป็นสัญญาปรธาน เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามสัญญา อันเข้าลักษณะเป็นการ ค้ำประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁴¹ แหล่งเดิม. หน้า 12-13.

ประเด็นที่ผู้เขียนจะวิเคราะห์ต่อมา คือ การกำหนดความรับผิดของผู้ค้ำประกันตามสัญญาค้ำประกัน ข้อ 1 ในหนังสือสัญญาค้ำประกัน มีข้อความว่า

“ถ้าบริษัทลูกศาลมีคำสั่งปรับตามสัญญาประกันตัว ผู้ค้ำประกันยอมชำระเงินค่าปรับคืนแก่บริษัทในวงเงินไม่เกิน บาท พร้อมดอกเบี้ยที่เกิดขึ้น ตลอดจนค่าเสียหายอื่นที่เกี่ยวข้องแทนผู้อุปประกันภัยทั้งหมดทั้งนี้ โดยไม่จำกัดระยะเวลาตลอดไปจนกว่าบริษัทจะได้รับเงินคืนจนสิ้นเชิง”

จากข้อกำหนดความรับผิดของผู้ค้ำประกันข้างต้นมีข้อตกลงที่เป็นประเด็นปัญหา ในการกำหนดความรับผิดหลายประการ ผู้เขียนจะวิเคราะห์เป็นลำดับไป แยกพิจารณา ดังนี้

ปัญหาประการแรก เป็นข้อสัญญาที่จำกัดความรับผิดของผู้ค้ำประกันหรือไม่

วิเคราะห์ สัญญาค้ำประกันดังกล่าวและข้อความในสัญญาค้ำประกันดังกล่าวแล้ว เมื่อเทียบกับคำพิพากษาฎีกาที่ 382/2537 วินิจฉัยว่า จำเลยที่ 3 ในฐานะผู้ค้ำประกันและจำนองที่ดินประกันหนี้ของจำเลยที่ 1 ต่อโจทก์นั้น สัญญาค้ำประกันเงินกู้หรือเบิกเงินเกินบัญชี หนังสือสัญญาจำนองที่ดินและหนังสือสัญญาต่อท้ายสัญญาจำนองกรรมสิทธิ์ที่ดิน ต่างระบุไว้ในข้อ 1 ของสัญญาทั้งสามฉบับดังกล่าวเป็นข้อความทำนองเดียวกันว่า จำเลยที่ 3 ค้ำประกันและจำนองที่ดินเพื่อประกันหนี้ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีของจำเลยที่ 1 ที่ทำไว้แก่โจทก์เป็นจำนวนเงิน 400,000 บาท หรือไม่เกิน 400,000 บาท แสดงให้เห็นว่า จำเลยที่ 3 มีเจตนาค้ำประกันและจำนองที่ดินเพื่อประกันหนี้ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีของจำเลยที่ 1 ในวงเงิน 400,000 บาท เท่านั้น แม้จะปรากฏว่า โจทก์ยินยอมให้จำเลยที่ 1 กู้เบิกเงินเกินบัญชีเกินวงเงิน 400,000 บาท ก็เป็นการผูกพันกันระหว่างจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 หน้าที่ผู้จัดการของจำเลยที่ 1 กับโจทก์เท่านั้น หากมีผลผูกพันจำเลยที่ 3 ด้วยไม่ จำเลยที่ 3 คงต้องรับผิดแก่โจทก์ในต้นเงิน 400,000 บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในต้นเงินดังกล่าวเท่านั้น และแม้สัญญาค้ำประกันเงินกู้หรือเบิกเงินเกินบัญชี ข้อ 1 มีข้อความตอนท้ายว่า “ผู้ค้ำประกันยอมเข้าค้ำประกันการชำระหนี้ตามสัญญาที่กล่าวแล้วจนกว่าธนาคารจะได้รับ รับชำระหนี้โดยสิ้นเชิง” และข้อ 2 มีข้อความว่า “ถ้าแม้ว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้และหรือไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาที่กล่าวแล้วไม่ว่าด้วยเหตุใด ผู้ค้ำประกันยอมเข้ารับผิดร่วมกับลูกหนี้ในอันที่จะต้องชำระหนี้ตามสัญญานั้นทันที” ก็มีความหมายแต่เพียงว่า ผู้ค้ำประกันยอมเข้ารับผิดร่วมกับลูกหนี้ (จำเลยที่ 1) ในอันที่จะต้องชำระหนี้ตามสัญญานี้ทันทีและโดยสิ้นเชิงภายในต้นเงิน 400,000 บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในต้นเงินดังกล่าวเท่านั้นมิได้หมายความว่าต้องรับผิดในจำนวนหนี้เท่ากับลูกหนี้แต่อย่างใด

ดังนั้น ข้อกำหนดความรับผิดของผู้ค้ำประกันที่ระบุว่า “ผู้ค้ำประกันยอมชำระเงินค่าปรับคืนแก่บริษัทในวงเงินไม่เกิน บาท.....จนกว่าบริษัทจะได้รับเงินคืนจนสิ้นเชิง” เห็นได้

ว่า ผู้ค้าประกันตกลงทำสัญญาค้ำประกันโดยจำกัดวงเงินความรับผิดไว้ และแม้สัญญาจะระบุว่า บริษัทจะได้รับเงินคืนจนสิ้นเชิง ข้อความดังกล่าวก็ไม่ทำให้ผู้ค้าประกันต้องรับผิดมากกว่าวงเงินที่ตนได้ค้ำประกันไว้ เหตุผลเทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 382/2537 ข้างต้น จึงสรุปได้ว่าสัญญาค้ำประกันดังกล่าวเป็นสัญญาที่จำกัดความรับผิดของผู้ค้าประกัน

ปัญหาประการที่สอง ผู้ค้าประกันต้องรับผิดในดอกเบี้ยตามข้อสัญญาค้ำประกันหรือไม่ เพียงใด

วิเคราะห์ การค้ำประกันโดยจำกัดวงเงินไว้ ผู้ค้าประกันมีหน้าที่ต้องใช้หนี้แทนลูกหนี้เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ตามสัญญาประณานที่ลูกหนี้ได้ทำสัญญากับเจ้าหนี้ไว้ ดังนั้น ผู้ค้าประกันจึงต้องใช้หนี้แทนลูกหนี้ในต้นเงิน รวมทั้งดอกเบี้ยที่ลูกหนี้ต้องรับผิดต่อเจ้าหนี้ แต่ทั้งนี้ความรับผิดของผู้ค้าประกันที่จำกัดวงเงินไว้ก็มีหน้าที่ต้องใช้หนี้แทนลูกหนี้ในต้นเงินรวมทั้งดอกเบี้ยที่ไม่เกินจำนวนเงินที่ระบุไว้ในสัญญาค้ำประกันดังกล่าว

อย่างไรก็ดี หากปรากฏว่าผู้ค้าประกันผิดนัดในการชำระหนี้ตามสัญญาค้ำประกันซึ่งเป็นหนี้เงิน ผู้ค้าประกันก็ต้องรับผิดในดอกเบี้ยกรณีผิดนัด ตามมาตรา 224 วรรคแรก⁴² ด้วย

เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 3347/2529 วินิจฉัยว่า หนังสือสัญญาค้ำประกันมีข้อความว่า ผู้ค้าประกันตกลงยินยอมชำระหนี้ทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยรวมทั้งอุปกรณ์แห่งหนี้ทั้งสิ้นตามสินเชื่อดังกล่าวข้างต้นให้แก่ธนาคารเป็นจำนวนเงินไม่เกิน 100,000 บาทโดยยอมรับผิดเป็นลูกหนี้ร่วมเป็นการค้ำประกันอย่างจำกัดจำนวน โดยเมื่อรวมต้นเงินดอกเบี้ยและอุปกรณ์แห่งหนี้เข้าด้วยกันแล้วผู้ค้าประกันจะรับผิดไม่เกิน 100,000 บาท ข้อความที่ว่ายอมรับผิดเป็นลูกหนี้ร่วมหมายถึงในจำนวนเงิน 100,000 บาทจะรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมหาใช่ขยายจำนวนเงินที่จะรับผิดออกไปจากข้อความตอนต้นไม่ อย่างไรก็ดีหนี้ดังกล่าวเป็นหนี้เงินจำเลยที่ 3 ต้องชำระดอกเบี้ยแก่โจทก์ในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีระหว่างผิดนัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 224 วรรคหนึ่งเมื่อไม่ปรากฏว่าโจทก์ได้ทวงถามจำเลยที่ 3 เมื่อใดจำเลยที่ 3 จึงต้องเสียดอกเบี้ยในกรณีผิดนัดแก่โจทก์นับแต่วันฟ้อง

ดังนั้นเมื่อเทียบกับคำพิพากษาฎีกาข้างต้น เห็นได้ว่า ผู้ค้าประกันตามสัญญาค้ำประกันที่เป็นสัญญาจำกัดความรับผิดของผู้ค้ำประกันนั้น จะนำ มาตรา 683⁴³ ที่ว่าด้วยเรื่องความรับผิดของผู้ค้ำประกันอย่างไม่มีจำกัดมาใช้บังคับไม่ได้ แต่ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดในดอกเบี้ยตามข้อสัญญาค้ำประกันด้วย โดยเมื่อรวมต้นเงินดอกเบี้ยและอุปกรณ์แห่งหนี้เข้าด้วยกันแล้วผู้ค้ำประกันจะรับผิด

⁴² มาตรา 224 หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัด ร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้น โดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น.

⁴³ มาตรา 683 อันค้ำประกันอย่างไม่มีจำกัดนั้นย่อมคุ้มถึงดอกเบี้ย และค่าสินไหมทดแทนซึ่งลูกหนี้ค้างชำระ ตลอดจนค่าการติดพันอัน เป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นด้วย.

ไม่เกินวงเงินที่ระบุไว้ในสัญญาค้ำประกัน และหนี้ดังกล่าวเป็นหนี้เงินหากผู้ค้ำประกันผิดนัดชำระหนี้ผู้ค้ำประกันต้องชำระดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้ในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีระหว่างผิดนัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 224 วรรคแรกด้วย

ปัญหาประการที่สาม ข้อสัญญาที่ให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายอื่นที่เกี่ยวข้องแทนผู้เอาประกันภัยหมายถึงค่าเสียหายในเรื่องใด

วิเคราะห์ ตามสัญญาค้ำประกัน เป็นสัญญาที่ผู้ค้ำประกันตกลงผูกพันต่อเจ้าหนี้ของลูกหนี้ว่าเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ผู้ค้ำประกันจะชำระหนี้แทนลูกหนี้ ซึ่งผู้ค้ำประกันต้องชำระเงินต้นรวมทั้งดอกเบี้ยที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ อาจมีปัญหาว่า “ค่าเสียหายอื่นที่เกี่ยวข้อง” นั้นเป็นการชำระในมูลหนี้อะไร กล่าวคือ เมื่อถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ของลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้มีหน้าที่ชำระหนี้ตามข้อตกลง ถ้าผิดนัดผิดสัญญา ค่าสินไหมทดแทนย่อมเข้ามาแทนที่การชำระหนี้ที่ผิดนัดหรือไม่ตรงตามความประสงค์

ดังนั้น เมื่อลูกหนี้ต้องใช้หนี้ผู้ค้ำประกันก็ต้องใช้หนี้แทนลูกหนี้ด้วย และตามมาตรา 215 บัญญัติว่า “เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ไซ้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การนั้นก็ไได้” อันเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ที่ได้รับ ความเสียหายอันเนื่องมาจากการไม่ชำระหนี้ ดังนั้นเมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ ผลของหนี้นอกจากเจ้าหนี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงแก่ลูกหนี้ที่ไม่ชำระหนี้แล้ว หากเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายเจ้าหนี้ก็ยังมีสิทธิเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนได้ด้วย และเมื่อลูกหนี้ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ ผู้ค้ำประกันซึ่งตกลงผูกพันต่อเจ้าหนี้ในการชำระหนี้แทนลูกหนี้ก็ต้องรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนด้วย ดังนั้น “ค่าเสียหายอื่นที่เกี่ยวข้อง” จึงเป็นค่าสินไหมทดแทนที่เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้ เมื่อ “ค่าเสียหายอื่นที่เกี่ยวข้อง” เป็นค่าสินไหมทดแทน จึงต้องนำมาตรา 222⁴⁴ มาพิจารณา ซึ่งมาตราดังกล่าวบัญญัติไว้ว่า “การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ไ้แก่ เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้” แต่มีข้อพิจารณา คือ แม้ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ ถ้าเจ้าหนี้ไม่ได้รับความเสียหาย เจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ความเสียหาย จึงเป็นฐานของการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทำนองเดียวกับหนี้ที่เกิดจากมูลละเมิด

⁴⁴ มาตรา 222 การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ไ้แก่เรียกค่าสินไหม ทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระ หนี้

เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหาย อันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากว่า คู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือ ควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว.

ความเสียหายในหน้าที่เกิดจากมูลสัญญา จะมีข้อตกลงที่ผูกพันตามสัญญานั้นเป็นฐานของความเสียหายซึ่งมีมากมายแล้วแต่จะตกลงกัน ถ้าข้อตกลงนั้นไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ใช้บังคับได้

ข้อสำคัญต้องเป็นความเสียหายตามปกติที่เป็นผลโดยตรงอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ โดยต้องพิจารณาว่าความเสียหายนั้นไกลเกินไปหรือไม่ ตามหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลทางวิชาการใช้ทฤษฎีเงื่อนไขหรือทฤษฎีผลกรรมตามวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว แต่คำพิพากษาของศาลไม่ได้กล่าวว่าใช้ทฤษฎีอะไร คงกล่าวแต่เพียงว่าเป็นผลโดยตรงหรือไม่ เป็นผลอันสืบเนื่องมาจากเหตุหรือไม่ เป็นผลที่เกิดขึ้นตามปกติหรือไม่ เป็นผลธรรมดาหรือไม่ เป็นผลที่ไกลเกินกว่าเหตุหรือไม่เท่านั้น ซึ่งแท้จริงแล้วทฤษฎีเงื่อนไขนั้นกว้างกว่าทฤษฎีผลกรรมดาจะใช้ปนกันไม่ได้⁴⁵ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 691/2511 วินิจฉัยว่า ค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามหนี้สิน มิใช่ผลเกิดขึ้นโดยตรงจากการผิดสัญญาไม่ชำระหนี้จะถือว่าเป็นค่าเสียหายพิเศษก็ไม่ได้ ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในส่วนนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 229/2526 วินิจฉัยว่า ค่าจ้างทนายความให้ฟ้องจำเลยซึ่งเป็นผู้ผิดสัญญา มิใช่ค่าเสียหายอันเกิดขึ้นจากผลที่จำเลยปฏิบัติผิดสัญญาว่าจ้างระหว่างโจทก์จำเลยโดยตรง โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องเอาจากจำเลยได้

ดังนั้นข้อสัญญาตามสัญญาค้ำประกันที่ให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายอื่นที่เกี่ยวข้องแทนผู้เอาประกันภัยหมายถึง ค่าเสียหายกรณีที่ถูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ตรงตามประสงค์แห่งหนี้ อันเป็นค่าสินไหมทดแทนโดยพิจารณาจากความเสียหายของเจ้าหนี้และเป็นความเสียหายโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้ซึ่งเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ผู้ค้ำประกันต้องชำระหนี้แทนลูกหนี้ แต่ผู้ค้ำประกันก็ยังคงรับผิดชอบไม่เกินวงเงินที่จำกัดความรับผิดไว้ ตามที่ระบุไว้ในสัญญาค้ำประกัน

ปัญหาประการที่สี่ ข้อสัญญาค้ำประกันที่ระบุให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ “.....แทนผู้เอาประกันภัยทั้งหมดทั้งนี้ โดยไม่จำกัดระยะเวลาตลอดไปจนกว่าบริษัทจะได้รับเงินคืนจนสิ้นเชิง” นั้นเป็นการขยายอายุความหรือไม่

วิเคราะห์ เรื่องอายุความนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ใน บรรพ 1 ลักษณะ 6 ตั้งแต่มาตรา 193/9-193/35 ถือว่าเป็นหลักอายุความทั่วไป อายุความเป็นระยะเวลาอย่างหนึ่ง⁴⁶ กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในกำหนดเวลา เพราะหาก

⁴⁵ ไพโรจน์ วายุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 226.

⁴⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 1871/2534. หน้า 93.

ล่วงพ้นกำหนดเวลาจะเป็นเหตุให้สิทธิเรียกร้องนั้นขาดอายุความ กรณีการฟ้องให้รับผิดชอบตามสัญญา คำประกัน อายุความของสัญญา คำประกันกฎหมายมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ จึงต้องถือว่ามิใช่ อายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30⁴⁷ นับแต่วันที่อยู่บังคับ ตาม สิทธิเรียกร้องได้ไม่ใช่นับแต่วันทำสัญญา คำประกัน

ตาม มาตรา 193/11⁴⁸ บัญญัติว่า “อายุความที่กฎหมายกำหนดไว้ นั้น คู่กรณีจะตกลงกัน ให้งดใช้หรือขยายออกหรือยื่นเข้าไม่ได้” อธิบายได้ว่า เป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและ ศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงไม่อาจใช้เจตนาของคู่กรณีกำหนดยกเว้น บุคคลจึงไม่อาจอาศัย นิติกรรมกำหนดเกี่ยวกับอายุความ ให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายถ้าฝ่าฝืนกระทำย่อม ตกเป็นโมฆะตามมาตรา 151⁴⁹ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 573/2509

ดังนั้น ข้อตกลงในสัญญา คำประกันดังกล่าวผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นเจ้าหนี้จะอ้างว่าเป็น ข้อตกลงในการขยายอายุความในการฟ้องร้องตามสัญญา คำประกันไม่ได้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/24 บัญญัติว่า “เมื่ออายุความครบกำหนด แล้วลูกหนี้จะสละ ประโยชน์แห่งอายุความนั้นเสียก็ได้ แต่การสละ ประโยชน์เช่นว่านี้ไม่มี ผลกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลภายนอกหรือผู้รับประกัน”

การสละ ประโยชน์แห่งอายุความ คือ ลูกหนี้แสดงเจตนาต่อเจ้าหนี้ หลังจากอายุความ ครบกำหนดแล้วว่าตนไม่ประสงค์จะถือเอา ประโยชน์จากอายุความนั้น ซึ่งการสละ ประโยชน์แห่ง อายุความนั้นจะกระทำได้ต่อเมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว หากสละ ประโยชน์แห่งอายุความก่อน อายุความครบกำหนดแล้วจะเป็นโมฆะ เพราะเป็นการฝ่าฝืนกระทำการแตกต่างจากมาตรา 193/24 ซึ่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน ดังนั้นสัญญา คำ ประกันนั้น ผู้รับประกันเป็นลูกหนี้ในสัญญา คำประกัน และอายุความของสัญญา คำประกันกฎหมาย มิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ จึงต้องถือว่ามิใช่ อายุความ 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30⁵⁰ นับแต่วันที่อยู่บังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ไม่ใช่นับแต่วันทำสัญญา คำประกัน ฉะนั้นผู้รับประกันในฐานะลูกหนี้แห่งสัญญา คำประกันจะตกลงสละ ประโยชน์แห่งอายุความก่อน

⁴⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 2209/2535, คำพิพากษาฎีกาที่ 142/2535, คำพิพากษาฎีกาที่ 5907/2533.

⁴⁸ มาตรา 193/11 อายุความที่กฎหมายกำหนดไว้ นั้น คู่กรณีจะ ตกลงกันให้งดใช้หรือขยายออกหรือ ยื่นเข้าไม่ได้.

⁴⁹ มาตรา 151 การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ.

⁵⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 2209/2535, คำพิพากษาฎีกาที่ 142/2535, คำพิพากษาฎีกาที่ 5907/2533.

อายุความครบกำหนดไม่ได้ เพราะเป็นการฝ่าฝืนกระทำการแตกต่างจากมาตรา 193/24 ซึ่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ดังนั้น ข้อสัญญาค้ำประกันที่ระบุให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ “...แทนผู้เอาประกันภัยทั้งหมดทั้งนี้ โดยไม่จำกัดระยะเวลาตลอดไปจนกว่าบริษัทจะได้รับเงินคืนจนสิ้นเชิง” นั้นถือเป็นข้อตกลงให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องตามสัญญาค้ำประกัน โดยไม่มีระยะเวลาที่สิ้นสุดเป็นข้อตกลงในการขยายอายุความจึงไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้ตาม มาตรา 193/11 และต้องบังคับตามอายุความที่กฎหมายกำหนดไว้ อีกทั้งข้อตกลงดังกล่าวเป็นการกระทำไว้ก่อนครบกำหนดอายุความ จึงไม่อาจถือเป็นการสละประโยชน์แห่งอายุความตาม มาตรา 193/24 ตามเหตุผลที่ผู้เขียนกล่าวมาข้างต้น

ตามที่ผู้เขียน ได้วิเคราะห์ข้างต้นที่เกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบของบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ ผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์ประกันอสังหาริมทรัพย์และผู้ค้ำประกันนั้น เป็นประเด็นที่ผู้เขียนเห็นว่าเป็นปัญหาความไม่ชัดเจนในการปรับบทกฎหมาย เนื่องจากกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์นั้นมิใช่กฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องกับหลายกฎหมาย บุคคลที่เกี่ยวข้องหลายคน รวมถึงบางสัญญาคู่สัญญามีสถานะทางกฎหมายที่แตกต่างกัน ส่วนสัญญาจะมีผลบังคับแค่ไหน เป็นธรรมหรือไม่ ผู้เขียนวิเคราะห์ในข้อย่อต่อไป

4.4 ปัญหาเงื่อนไขของกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์และสัญญาค้ำประกันกับหลักกฎหมายข้อสัญญาไม่เป็นธรรม

ในข้อนี้ผู้เขียนขอแยกพิจารณาเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ ส่วนที่สอง คือสัญญาค้ำประกัน

ก. ส่วนแรกกรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์นั้น ผู้เขียนอธิบายก่อนว่า สัญญาประกันภัยและกรมธรรม์ประกันภัยอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 โดยมุ่งเน้นที่จะควบคุมธุรกิจประกันวินาศภัยเพื่อมิให้เกิดปัญหาต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเนื่องจากเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก กล่าวคือไม่ว่ากรมธรรม์ชนิดใดที่นำออกใช้ต่อประชาชน บริษัทประกันภัยจะต้องนำแบบของกรมธรรม์เหล่านั้นขอความเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันวินาศภัย ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มาตรา 29⁵¹

⁵¹ มาตรา 29 บัญญัติว่า “กรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย ต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ รวมทั้งเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยด้วย แบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้วตามวรรคหนึ่ง เมื่อนายทะเบียนเห็นสมควรหรือเมื่อบริษัทร้องขอ นายทะเบียนจะสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมหรือยกเลิกแบบ หรือข้อความนั้นบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

มีฉะนั้นจะนำออกใช้ไม่ได้และหากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดโทษและความรับผิดชอบไว้ด้วย ดังนั้นในส่วนที่กล่าวถึงการควบคุมบริษัทประกันภัยโดยรัฐที่เกี่ยวกับการออกสัญญาประกันภัยและกรรมธรรม์ประกันภัยจึงอยู่ภายใต้ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 หมวด 2 เรื่องการควบคุมบริษัท เมื่อผ่านความเห็นชอบจากนายทะเบียนแล้ว กรรมธรรม์ประกันภัยจึงออกใช้กับประชาชนได้

แต่ผลทางกฎหมายสุดท้ายนั้นเมื่อข้อตกลงดังกล่าวใช้บังคับได้ แต่จะมีผลบังคับกับเอา กับผู้เอาประกันได้ทั้งหมดเลยหรือไม่นั้นต้องวิเคราะห์กฎหมายที่จะนำมาปรับใช้อีกตอนหนึ่ง กล่าวคือ แม้การออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพจะอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 แต่เมื่อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพและเอกสารแนบท้ายที่เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาประกันภัย ซึ่งเป็นสัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการ ของตน

ดังนั้นกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพและเอกสารแนบท้ายที่เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาประกันภัย จึงถือว่าเป็นสัญญาสำเร็จรูป ตามนัยพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พุทธศักราช 2540 มาตรา 3⁵² ส่วนข้อตกลงเพิ่มเติมอีกส่วนที่แยกออกต่างห่างจากกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพจะอยู่ในบังคับ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พุทธศักราช 2540 มากน้อยเพียงใด หรือไม่ ผู้เขียนวิเคราะห์ได้ว่า จากข้อตกลงเงื่อนไขตามเอกสารแนบท้ายกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ข้อตกลงที่ระบุในเอกสารแนบท้ายกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ มีว่า

ในกรณีที่บริษัทออกกรรมธรรม์ประกันภัยแตกต่างไปจากแบบหรือข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยตามกรรมธรรม์ประกันภัยมีสิทธิเลือกให้บริษัทต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้ตามแบบกรรมธรรม์ประกันภัยหรือข้อความที่บริษัทออกให้หรือตามแบบหรือข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้วก็ได้ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยตามกรรมธรรม์ประกันภัยจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ประการใดหรือไม่ ย่อมไม่เป็นเหตุให้บริษัทพ้นความผิดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่บริษัทออกกรรมธรรม์ประกันภัยโดยใช้แบบหรือข้อความที่นายทะเบียนมิได้ให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้เอาประกันภัยจะเลือกให้บริษัทต้องรับผิดชอบตามกรรมธรรม์ประกันภัยนั้น หรือจะบอกเลิกสัญญาประกันภัยนั้นเสียและให้บริษัทคืนเบี้ยประกันภัยทั้งสิ้นที่ได้ชำระไว้แล้วแก่บริษัทก็ได้ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ประการใด หรือไม่ ย่อมไม่เป็นเหตุให้บริษัทพ้นความผิดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้”

⁵² มาตรา 3 “สัญญาสำเร็จรูป” หมายความว่า สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน.

“กรณีผู้เอาประกันภัยเจตนาทำผิดสัญญาประกันและเมื่อบริษัทได้ชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายให้เจ้าพนักงานไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายเงินดังกล่าวคืนให้แก่บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือเรียกร้องจากบริษัท”

จากกรณีข้อตกลงดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า ไม่เป็นการฝ่าฝืนหรืออยู่ในบังคับกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรมแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะผู้ขอซื้อกรมธรรม์หรือผู้เอาประกันที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยมีเจตนาหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดศาล จนศาลมีคำสั่งปรับผิดสัญญาประกันตัวจำเลย ตนต้องรับผิดชอบต่อบริษัทผู้รับประกันภัย ตามผลข้อตกลงดังกล่าว และขณะเดียวกันผู้ขอซื้อย่อมรู้ดีว่า บริษัทผู้รับประกันภัยต้องถูกปรับเป็นเงินจำนวนเท่าใด และการทำสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น ผู้ขอซื้อกรมธรรม์ที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมรู้ถึงข้อความในสัญญาประกันตัวจำเลย เพราะจำเลยได้ลงชื่อในสัญญาประกันตัวจำเลยนั้นด้วย ฉะนั้นข้อตกลงในส่วนนี้จึงเป็นข้อตกลงที่ไม่อยู่ในขอบเขตบังคับกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรมแต่ประการใด

ประเด็นที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ประการต่อมา คือ ข้อตกลงเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันอิสรภาพแบบหลังกระทำความผิดกำหนดไว้ใน ข้อ 2. หน้าที่ของผู้รับประกันภัย ข้อย่อย 2.3 มีว่า “กรณีที่บริษัทได้รับค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายจากผู้เอาประกันภัยเต็มจำนวนเงินเอาประกันภัยแล้ว บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยโดยหักค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายจริง เช่น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามผู้เอาประกันภัย และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เป็นต้น”

จากกรณีข้อตกลงดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อผู้รับประกันภัยได้รับค่าปรับจากผู้เอาประกันภัยเต็มจำนวนเงินเอาประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยยังมีสิทธิที่จะคืนเบี้ยประกันภัยไม่เต็มจำนวน โดยเหตุที่จะหักค่าใช้จ่ายที่บริษัทผู้รับประกันภัยดำเนินการไป หรือค่าเสียหายอื่นๆ เห็นได้ว่า ข้อตกลงข้างต้นนี้ไม่เป็นธรรม เพราะไม่มีการกำหนดขอบเขตหรือจำกัดการเรียกค่าใช้จ่ายต่างๆ หรือค่าดำเนินการ ที่เกิดแก่บริษัทผู้รับประกันภัย ซึ่งในการทำสัญญาผู้เอาประกันภัยแม้จะเข้าทำสัญญาแต่ไม่ทราบว่าตนต้องรับผิดชอบกับบริษัทผู้รับประกันภัยเป็นจำนวนเท่าใด ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ข้อตกลงดังกล่าวข้างต้นไม่เป็นธรรมและให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

ประเด็นที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ประการต่อมา คือ ข้อตกลงเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันอิสรภาพแบบหลังกระทำความผิดกำหนดไว้ใน ข้อ 3. ว่า “การไม่บอกเลิกกรมธรรม์ กรมธรรม์นี้ทั้งผู้เอาประกันภัยและบริษัทจะไม่บอกเลิกกรมธรรม์นี้ในระหว่างระยะเวลาประกันภัย”

จากกรณีข้อตกลงดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า ข้อตกลงนี้ถูกกำหนดขึ้นโดยทางบริษัทผู้รับประกันภัยฝ่ายเดียว การกำหนดข้อตกลงเช่นนี้ถ้าพิจารณาตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย

พุทธศักราช 2535 มาตรา 29 วรรคสี่⁵³ แล้วนั้น แม้จะมีการกำหนดข้อตกลงไว้ในกรมธรรม์ประกัน อิศรภาพในลักษณะห้ามผู้เอาประกันภัยและบริษัทบอกเลิกกรมธรรม์ในระหว่างระยะเวลา ประกันภัย แต่ถ้ากรมธรรม์ประกันอิศรภาพที่บริษัทออกใช้นั้นนายทะเบียนมิได้ให้ความเห็นชอบ ในข้อความดังกล่าว ผู้เอาประกันภัยจะบอกเลิกสัญญาประกันภัยนั้นเสียและให้บริษัทคืนเบี้ย ประกันภัยทั้งสิ้นที่ได้ชำระไว้แล้วแก่บริษัทก็ได้

เห็นได้ว่าการบอกเลิกสัญญาตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 เป็นการบอกเลิกสัญญาโดยกฎหมายที่ให้สิทธิผู้เอาประกันภัยไว้ ดังนี้ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นว่ากรมธรรม์ ประกันอิศรภาพที่ออกใช้มิได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนตามมาตรา 29 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนข้อความดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมาย แห่งแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150⁵⁴ และการบอกเลิกสัญญาของผู้เอาประกันภัยในกรณีนี้มีความแตกต่าง จากกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 872⁵⁵ คือผู้เอาประกันภัยมีสิทธิบอกเลิก สัญญาได้แม้ผู้รับประกันภัยจะเริ่มเสี่ยงภัยแล้ว และผู้เอาประกันภัยมีสิทธิขอคืนเบี้ยประกันภัยที่ตน ได้ชำระคืนมาทั้งหมดและเมื่อเลิกสัญญาแล้วการเกิดผลต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ มาตรา 391⁵⁶ คือคู่สัญญาแต่ละฝ่ายกลับคืนสู่ฐานะเดิม

การไม่บอกเลิกกรมธรรม์ทั้งผู้เอาประกันภัยและบริษัทจะไม่บอกเลิกกรมธรรม์นี้ใน ระหว่างระยะเวลาประกันภัย เห็นว่าเมื่อผู้เอาประกันภัยประสงค์เช่นนั้นไม่ว่าด้วยเหตุผลใดๆ ก็ตาม สมควรให้เขายกเลิกได้ เพราะเมื่อผู้เอาประกันภัยไม่ประสงค์จะผูกนิติสัมพันธ์กับผู้รับประกันภัย แล้วก็ไม่เป็นประโยชน์อันใดที่จะต้องติดต่อสัมพันธ์ต่อไป ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อสัญญาประกันภัยเกิดขึ้น และผูกพันกันแล้วเมื่อฝ่ายหนึ่งประสงค์จะเลิกสัญญา ผู้เอาประกันก็ควรที่ต้องชดใช้ทดแทนให้ผู้รับ

⁵³ มาตรา 29 วรรค 4 ในกรณีที่บริษัทออกกรมธรรม์ประกันภัยโดยใช้แบบหรือข้อความที่นายทะเบียน มิได้ให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้เอาประกันภัยจะเลือกให้บริษัทต้องรับผิดชอบตามกรมธรรม์ ประกันภัยนั้น หรือจะบอกเลิกสัญญาประกันภัยนั้นเสียและให้บริษัทคืนเบี้ยประกันภัยทั้งสิ้นที่ได้ชำระไว้แล้วแก่ บริษัทก็ได้ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ประการใด หรือไม่ ย่อมไม่เป็นเหตุให้บริษัทพ้นความผิด ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้.

⁵⁴ มาตรา 150 การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดย กฎหมายเป็นการพ้นวิสัยหรือเป็นการ ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ.

⁵⁵ มาตรา 872 ก่อนเริ่มเสี่ยงภัยผู้เอาประกันภัยจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ แต่ผู้รับประกันภัยชอบที่จะได้ เบี้ยประกันภัยถึงจำนวน.

⁵⁶ มาตรา 391 วรรคแรก เมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาแล้ว คู่ สัญญาแต่ละฝ่าย จำต้องให้อีก ฝ่ายหนึ่งได้กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็น อยู่เดิมแต่ทั้งนี้จะให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่สิทธิของบุคคลภายนอกหาได้ไม่.

ประกันภัยบางส่วนบ้าง เพราะมีการเริ่มเสี่ยงภัยอันทำให้ผู้รับประกันภัยมีสิทธิได้รับเบี้ยประกันภัยตอบแทนแล้ว แต่อัตราในการคืนเบี้ยประกันควรเป็นธรรม

ประเด็นที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ประการต่อมา คือ ข้อตกลงเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันอิสรภาพแบบหลังกระทำความผิดกำหนดไว้ใน ข้อ 6. การคืนเบี้ยประกันภัย ข้อย่อย 6.1 มีว่า “หากเจ้าพนักงานไม่อนุญาตให้ประกันตัว บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยโดยหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไว้ 200 บาท”

จากกรณีข้อตกลงดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพแล้วจะมีฐานะเป็นผู้เอาประกัน และเมื่อบริษัทประกันภัยที่เป็นผู้รับประกันภัยได้ดำเนินการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวพร้อมทั้งกรมธรรม์ประกันอิสรภาพและหนังสือรับรองต่อศาล หากศาลมีคำสั่งไม่อนุญาต ผู้เอาประกันต้องจ่ายเงินค่าดำเนินการให้กับบริษัทประกันภัยเป็นจำนวน 200 บาท (เดิมคิดค่าบริการ 500 บาท) จะเห็นได้ว่าแม้ผู้เอาประกันภัยจะซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพก็ไม่ได้เป็นการรับรองแก่ผู้เอาประกันได้ว่าจะได้รับการปล่อยชั่วคราว ตามที่ประสงค์ แต่การที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวเป็นดุลพินิจของศาล จากข้อเท็จจริงข้างต้นเห็นได้ว่าผู้เอาประกันภัยมีค่าใช้จ่าย คือ ต้องเสียค่าในการดำเนินการให้กับบริษัทประกันภัยและยังต้องถูกคุมขังต่อไปในระหว่างพิจารณาโดยไม่ได้รับอิสรภาพในระหว่างพิจารณาคดีของศาลแต่อย่างใด

ประเด็นที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ประการต่อมา คือ ข้อตกลงเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันอิสรภาพแบบหลังกระทำความผิดกำหนดไว้ใน ข้อ 6. การคืนเบี้ยประกันภัย ข้อย่อย 6.4 มีว่า “ตลอดระยะเวลาเอาประกันภัย ถ้าผู้เอาประกันภัยไม่ผิดสัญญาประกันที่ผู้เอาประกันภัยทำต่อเจ้าพนักงาน บริษัทตกลงคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยร้อยละ 20 ของเบี้ยประกันภัย”

จากกรณีข้อตกลงดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดความรับผิดชอบที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรมธรรม์ประกันอิสรภาพและหนังสือรับรองในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวในชั้นศาลนั้น ผู้เอาประกันต้องจ่ายค่าเบี้ยประกันร้อยละ 12 ในระหว่างพิจารณาคดีชั้นต้นรวมถึงชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาซึ่งปัจจุบันก็คิดอัตราค่าเบี้ยประกันจำนวนเท่ากันทุกชั้นศาล ซึ่งกรณีนี้หมายถึงตั้งแต่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจนถึงคดีที่สุดนั้นผู้ต้องหาหรือจำเลยมาตามกำหนดนัดศาลทุกครั้งกล่าวคือไม่มีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลยแต่อย่างใด ซึ่งกรณีนี้ตามเอกสารแนบท้ายกรมธรรม์ประกันอิสรภาพนั้นทำข้อตกลงกันว่า บริษัทประกันภัยจะคืนเบี้ยประกันให้กับผู้เอาประกันโดยกำหนดว่าจะคืนเงินคิดเป็นร้อยละ 20 ของเบี้ยประกัน จากข้อเท็จจริงที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เห็นได้ว่าบริษัทประกันไม่ได้มีความเสียหายแต่อย่างใดเพราะไม่มีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลยแต่อย่างใด และบริษัทประกันภัยยังได้รับประโยชน์จากการขายกรมธรรม์ประกันอิสรภาพอีก กล่าวคือ การที่บริษัทประกันภัยคืนเบี้ยประกันให้กับผู้เอาประกันไม่เต็ม

จำนวนเพราะในขณะที่บริษัทประกันมีความเสี่ยงนั้นบริษัทประกันก็ได้รับประกันไปและเมื่อคดีถึงที่สุดความเสี่ยงของบริษัทประกันก็ย่อมสิ้นตามไปด้วย ดังนั้น การกำหนดความรับผิดและหน้าที่เช่นนี้ เห็นได้ว่าบริษัทประกันก็มีผลประโยชน์ที่ตนได้รับจากการขายกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ บริษัทผู้รับประกันภัยควรที่จะได้รับคืนเบี้ยประกันภัยในอัตราที่เหมาะสมและเป็นธรรมของด้านผู้เอาประกันภัยเช่นกัน

ดังนั้นผู้เขียนสรุปได้ว่า กรมธรรม์ประกันอิสรภาพและข้อตกลงเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งที่แตกต่างหากจากกรมธรรม์ประกันอิสรภาพนั้น มีทั้งส่วนที่เป็นธรรมและไม่เป็นธรรมในด้านของผู้เอาประกันภัย จึงต้องแยกพิจารณาตามลักษณะของสัญญาและข้อตกลงแต่ละข้ออย่างละเอียด และในกรณีที่เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควร แก่กรณีเท่านั้น

ข. ปัญหาเงื่อนไขของสัญญาที่ประกันกับหลักกฎหมายข้อสัญญาไม่เป็นธรรม

กรณีของสัญญาที่ประกันนั้นในลำดับแรกก่อนที่จะไปพิจารณาเนื้อหาสัญญานั้นต้องด้วยบทกฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พุทธศักราช 2540 หรือไม่นั้น ต้องพิจารณาก่อนว่าสัญญาที่ประกันอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พุทธศักราช 2540 หรือไม่ ซึ่งการปรับกฎหมายเช่นนี้เป็นไปตามหมายเหตุพระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากหลักกฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมหรือสัญญาที่ใช้บังคับอยู่มีพื้นฐานมาจากเสรีภาพของบุคคล ตามหลักของความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา รัฐจะไม่เข้าแทรกแซงแม้ว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่จะเป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่ในปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าถือโอกาสอาศัยหลักดังกล่าวเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจด้อยกว่าอย่างมากซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม สมควรที่รัฐจะกำหนดกรอบของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพของบุคคล เพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมและความไม่สงบสุขในสังคมดังกล่าว

เนื่องจากไม่ใช่ทุกสัญญาจะอยู่ในบังคับของกฎหมายฉบับนี้เพราะต้องคำนึงถึงลักษณะสัญญาที่จะเป็นมูลเหตุให้เกิดข้อสัญญาไม่เป็นธรรมรวมถึงต้องเป็นสัญญาที่อยู่ในนิยามความหมายตาม มาตรา 3⁵⁷ เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้สัญญาที่ประกันที่ทำขึ้นกรณีนี้

⁵⁷ มาตรา 3 “ข้อสัญญา” หมายความว่า ข้อตกลง ความตกลง และความยินยอมรวมทั้งประกาศ และ คำแจ้งความเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดด้วย

“ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ซื้อ ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้กู้ ผู้เอาประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใดเพื่อให้ได้มา ซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดโดยมีค่าตอบแทน ทั้งนี้ การเข้าทำสัญญานั้น

ผู้ค้าประกันเป็นผู้บริโภคตามมาตรา 3 เพราะ “ผู้บริโภค” หมายความว่ารวมถึงผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันของบุคคลดังกล่าวซึ่งมิได้กระทำเพื่อการค้าด้วยและสัญญาผู้ค้าประกันนี้มีคู่สัญญาคือบริษัทประกันภัย ซึ่งถือว่าเป็น “ผู้ประกอบการค้าหรือวิชาชีพ” เพราะเป็นการเข้าทำสัญญาอื่นใดเพื่อจัดให้ซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดและการเข้าทำสัญญานั้นเป็นไปเพื่อการค้าทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้นเป็นทางค้าปกติของตน

ดังนั้นสัญญาผู้ค้าประกันกรณีนี้ จึงอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พุทธศักราช 2540 และผู้เขียนอธิบายเพิ่มเติมว่ากรณีสัญญาผู้ค้าประกันนั้นผู้ที่เข้าหาควรแยกพิจารณาฐานะของคู่สัญญาออกเป็น 2 กรณีคือ กรณีแรกคู่สัญญาผู้ค้าประกันที่มีเจ้าหนี้ไม่ได้ประกอบธุรกิจเพื่อการค้า บริการ หรือประโยชน์ที่เป็นทางค้าปกติของตน จะเห็นได้ว่ากรณีนี้ไม่เข้าเงื่อนไขและไม่อยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พุทธศักราช 2540 เพราะคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ได้เป็นผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ เมื่อไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายฉบับนี้ ดังนั้นสัญญาผู้ค้าประกันลักษณะนี้จึงต้องบังคับและเป็นไปตามบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ ซึ่งข้อตกลงนั้น เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 688⁵⁸

มีตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5610/2530 วินิจฉัยว่าเป็นไปตามหลักข้างต้น ข้อสัญญาที่ผู้ค้าประกันสละสิทธิที่จะเรียกให้ชำระหนี้จากลูกหนี้ก่อนตาม มาตรา 688 ใช้บังคับได้โดยศาลนำ มาตรา 151⁵⁹ มาปรับใช้ว่าบทบัญญัติกฎหมายที่คู่สัญญาได้ตกลงให้แตกต่างไปนั้น มิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนจึงมีผลใช้บังคับได้ แม้ข้อตกลงนั้นจะทำให้ลูกหนี้เสียเปรียบอย่างมากก็ตามเมื่อเกิดขึ้น โดยความสมัครใจของคู่สัญญาฝ่ายลูกหนี้แล้ว

ต้องเป็นไปโดยมิใช่เพื่อการค้า ทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้น และให้หมายความรวมถึงผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันของบุคคลดังกล่าวซึ่งมิได้กระทำเพื่อการค้าด้วย

“ผู้ประกอบการค้าหรือวิชาชีพ” หมายความว่า ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ขาย ผู้ให้เช่า ผู้ให้เช่าซื้อ ผู้ให้กู้ ผู้รับประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใดเพื่อจัดให้ซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใด ทั้งนี้การเข้าทำสัญญานั้นต้องเป็นไปเพื่อการค้า ทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้นเป็นทางค้าปกติของตน

“สัญญาสำเร็จรูป” หมายความว่า สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน.

⁵⁸ มาตรา 688 เมื่อเจ้าหนี้ทวงให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ ผู้ค้าประกัน จะขอให้เรียกลูกหนี้ชำระก่อนก็ได้ เว้นแต่ลูกหนี้จะถูกศาลพิพากษา ให้เป็นคนล้มละลายเสียแล้ว หรือไม่ปรากฏว่าลูกหนี้ไปอยู่แห่งใดในพระราชอาณาเขต.

⁵⁹ มาตรา 151 การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ.

ข้อตกลงนั้นแม้จะกำหนดให้แตกต่างกันไปจากสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายแต่เมื่อมิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนข้อสัญญานั้นมีผลบังคับคู่สัญญาได้⁶⁰

คำพิพากษาฎีกาที่ 6088/2550 ที่วินิจฉัยตามประเด็นว่าไม่ต้องด้วย พ.ร.บ. ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 แต่ปรับข้อตกลงระบุให้ผู้ค้าประกัน ไม่ยกข้อต่อสู้เพื่อให้หลุดพ้นความรับผิดชอบที่โจทก์กระทำการอันเป็นเหตุให้ผู้ค้าประกันไม่อาจเข้ารับช่วงสิทธิในเรื่อง จำนอง จำน่า นุริมสิทธิ ดังที่บัญญัติใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 697 หรือ สละสิทธิในการยกอายุความขึ้นต่อสู้ ก็เป็นการทำสัญญายกเว้นบทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนลักษณะดังกล่าวไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนสามารถกระทำได้

เห็นได้ว่าการทำสัญญาจำประกันข้างต้นที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ได้ประกอบธุรกิจเพื่อการค้า บริการ หรือประโยชน์ที่เป็นทางค้าปกติของตน และฐานะทางเศรษฐกิจ อำนาจในการต่อรองเท่ากัน ศาลจึงปรับว่าข้อตกลงที่ตกลงยกเว้นหลักกฎหมายข้างต้นนั้นเป็นการตกลงที่แตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย แต่เมื่อมิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนการนั้นไม่เป็น โฆษมาตรา 151 และเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการทำสัญญานั้นไม่ได้มีการได้เปรียบหรือเสียเปรียบของคู่สัญญาจนเกินไป

ตามข้อตกลงนี้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น ในกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า เนื่องจากคำพิพากษาฎีกาที่ออกมานั้นคู่สัญญาไม่ได้มีฐานะแตกต่างกันมากประกอบกับอำนาจต่อรองที่เท่ากัน ไม่ได้ประกอบธุรกิจเป็นอาชีพจึงไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

กรณีที่สอง ถ้าสัญญาจำประกันที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่นิติบุคคล และมีเจ้าหนี้ตามสัญญาจำประกันเป็นผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ สัญญาจำประกันกรณีนี้จึงเป็นสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ ดังนั้นผลบังคับของสัญญาจึงอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 คือ ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนั้นและให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น เมื่อเราพิจารณาข้อตกลงในสัญญาจำประกัน

ในสัญญาจำประกัน ข้อที่ 1 มีข้อความว่า “ถ้าบริษัทถูกมีคำสั่งปรับตามสัญญาประกันตัว ผู้ค้าประกันยอมชำระเงินค่าปรับคืนแก่บริษัทในวงเงินไม่เกิน บาท พร้อมดอกเบี้ยที่เกิดขึ้น ตลอดจนค่าเสียหายอื่นที่เกี่ยวข้องแทนผู้เอาประกันภัยทั้งหมดทั้งนี้ โดยไม่จำกัดระยะเวลาตลอดไปจนกว่าบริษัทจะได้รับเงินคืนจนสิ้นเชิง”

⁶⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 298/2501 และคำพิพากษาฎีกาที่ 168/2518.

การกำหนดความรับผิดเช่นนี้ คำว่า “ไม่จำกัดระยะเวลาตลอดไป” เป็นการขยายเวลาออกไปไม่มีวันสิ้นสุดยุติลงได้เป็นการขัดกับนโยบายของรัฐที่ว่าเพื่อความมั่นคงและความแน่นอนของการใช้สิทธิของบุคคลและเพื่อป้องกันการเอาเปรียบโดยการใช้อิทธิพลของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจนเกินขอบเขต

ผู้เขียนเห็นว่าข้อตกลงนี้เป็นการกำหนดให้ผู้ค้าประกันต้องรับผิดในบรรดาหนี้ที่ล่วงพ้นที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตทั้งหมดทุกประการด้วยราวกับเป็นลูกหนี้ชั้นต้นเสียเองเพราะผู้ค้าประกันเองก็ต้องคำนึงถึงฐานะและความสามารถของตนด้วยว่าจะสามารถประกันการชำระหนี้ให้แก่ผู้อื่นได้ในวงเงินเป็นจำนวนแน่นอนเท่าใดแต่สมควรหรือไม่ที่จะต้องระบุจำนวนเงินที่ผู้ค้าประกันหรือจำนวนเงินสูงสุดที่ผู้ค้าประกันและระยะเวลาการรับประกันที่มีกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดไว้ชัดเจนแน่นอน เพื่อให้ผู้ค้าประกันสามารถทราบได้ล่วงหน้าว่าตนมีความรับผิดในวงเงินจำนวนเท่าใดเพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ค้าประกัน

ผู้ค้าประกัน ยอมสละสิทธิที่จะต่อสู้ให้บริษัทบังคับเอาทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยก่อนเรียกร้องให้ผู้ค้าประกันรับผิด เห็นได้ว่า ปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 691 บัญญัติว่า ถ้าผู้ค้าประกันต้องรับผิดร่วมกับลูกหนี้ ผู้ค้าประกันไม่สามารถใช้สิทธิเกี่ยวให้เจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนได้ใน มาตรา 688 มาตรา 698 และมาตรา 690 เจ้าหนี้จึงใช้ความได้เปรียบทางเศรษฐกิจของตนกำหนดไว้ในสัญญาให้ผู้ค้าประกันให้ร่วมรับผิดในหนี้ที่ผู้ค้าประกันอย่างลูกหนี้ร่วม หรือผู้ค้าประกันขอสละสิทธิเกี่ยวให้เจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนได้ มาตรา 688 และ 689 หรือสิทธิเกี่ยวให้บังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่ลูกหนี้ ให้ไว้เป็นประกันแก่เจ้าหนี้ก่อนมาตรา 690 ดังนั้นเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้จึงบังคับชำระหนี้เอาแก่ผู้ค้าประกันทันทีซึ่งผู้เขียนเห็นว่าไม่น่าจะเป็นธรรมแก่ผู้ค้าประกัน เพราะข้อสัญญาเช่นนี้ทำให้ผู้ค้าประกันมีฐานะไม่ต่างไปจากลูกหนี้ร่วม

ตามที่เคยกล่าวมาแล้วว่าการที่บริษัทประกันภัยจะขายกรมธรรม์ประกันอัศรภาพให้แก่ผู้เอาประกัน ถ้าไม่มีผู้ค้าประกันบริษัทประกันภัยจะไม่ขายกรมธรรม์ประกันอัศรภาพเนื่องจากบริษัทประกันเห็นว่าถ้าไม่มีผู้ค้าประกันบริษัทประกันจะมีความเสี่ยงสูงถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามกำหนดนัด บริษัทประกันภัยจึงกำหนดหลักเกณฑ์เป็นข้อบังคับภายในของบริษัทว่าการซื้อขายกรมธรรม์ประกันอัศรภาพนั้นต้องมีผู้ค้าประกัน และตามที่ผู้เขียน ได้ยกตัวอย่างเนื้อหาในสัญญาค้าประกันในบทก่อนว่า มีการกำหนดความรับผิดของผู้ค้าประกัน เช่น ผู้ค้าประกันยอมชำระเงินค่าปรับคืนแก่บริษัทในวงเงินไม่เกินที่เอาประกันภัย พร้อมดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นตลอดจนค่าเสียหายอื่นที่เกี่ยวข้องแทนผู้เอาประกันภัยทั้งหมด โดยไม่จำกัดระยะเวลาตลอดไปจนกว่าบริษัทจะได้รับเงินคืนจนสิ้นเชิง เมื่อพิจารณาเงื่อนไขที่ต้องมีผู้ค้าประกันในการซื้อกรมธรรม์ประกันอัศรภาพกับ

บริษัทประกันภัยนั้น เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกันภัย หมวด 2 ประกันวินาศภัย มาตรา 876⁶¹ เห็นได้ว่าประกันวินาศภัยนั้นได้กำหนดเงื่อนไขของกฎหมายที่ผู้รับประกันภัยมีสิทธิเรียกให้ผู้เอาประกันภัยหาประกัน ได้แก่ มาตรา 876 วรรคสอง ซึ่งกฎหมายให้นำความในวรรคแรก มาบังคับตามควรแก่เรื่อง ซึ่งตามมาตรา 876 วรรคสอง ผู้รับประกันภัยจะใช้สิทธินี้ได้ก็ต่อเมื่อมีคำพิพากษาให้ผู้เอาประกันภัยเป็นคนล้มละลาย และกฎหมายมิได้ระบุว่า ประกันที่จะให้อีกฝ่ายหนึ่งจัดมานั้น ได้แก่อะไรเพียงแต่บอกว่าประกันอันสมควร เมื่อวิเคราะห์จะเห็นว่าการประกันวินาศภัยบริษัทประกันภัยได้เบียดประกันภัยเป็นการตอบแทนกับการที่ตนต้องเข้ารับเสี่ยงภัยรวมถึงแรกกับการที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็ไม่ควรจะสร้างเงื่อนไขให้กับผู้เอาประกันภัยอีก ประกอบกับการที่บริษัทประกันภัยจะรับประกันภัยนั้น ได้คำนวณค่าเฉลี่ยความเสี่ยงภัยแล้ว กฎหมายจึงกำหนดว่าต้องเป็นกรณีผู้เอาประกันล้มละลายเท่านั้นและยังให้เรียกเป็นประกันอันสมควร เมื่อเทียบกับกรรมธรรม์ประกันอสังภาพข้อกฎหมายมาตรานี้ก็ควรจะนำมาปรับใช้กับกรรมธรรม์ประกันอสังภาพเช่นกัน เพราะบริษัทประกันภัยก็ได้รับเบี้ยประกันจากผู้เอาประกันภัยเช่นกัน

ประเด็นต่อมา คือในสัญญาค้ำประกัน สำหรับข้อตกลงที่ 3 นั้นระบุว่า “การผ่อนเวลาในการชำระหนี้ หรือการแปลงหนี้ใหม่ การลดหนี้ การประนีประนอมยอมความ หากจะพึงมีกับผู้เอาประกันภัย โดยจะได้แจ้งให้ผู้ค้ำประกันทราบหรือไม่ก็ตาม ให้ถือว่าผู้ค้ำประกันยินยอมด้วยในการนั้นๆ ทุกกรณี”

ประเด็นที่วิเคราะห์ คือ การแปลงหนี้ใหม่ เป็นการระงับหนี้โดยมีหนี้ใหม่มาแทน กล่าวคือคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง ได้ทำสัญญาเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้และต้องมีเจตนาแปลงหนี้ใหม่ สาระสำคัญแห่งหนี้ เช่น กรณีแรก คือตัวหนี้เป็นการเปลี่ยนสภาพแห่งมูลหนี้ กรณีที่สองคือตัวลูกหนี้เจ้าหนี้อาจจะตกลงกับบุคคลภายนอกให้เข้ารับเป็นลูกหนี้ใหม่แทนลูกหนี้เดิมก็ได้ แต่จะทำโดยเงินใจลูกหนี้เดิมไม่ได้ เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 350 ตัวเจ้าหนี้

ดังนั้นการแปลงหนี้ใหม่จึงเป็นการระงับหนี้เก่าแล้วมีหนี้ใหม่มาแทน เมื่อมีการแปลงหนี้ใหม่แล้วหนี้เดิมเป็นอันระงับสิ้นไป หมายถึงหนี้อันเป็นประธานตลอดจนบรรดาหนี้อันเป็น

⁶¹ มาตรา 876 ถ้าผู้รับประกันภัยต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย ผู้เอาประกันภัยจะเรียกให้หาประกันอันสมควรให้แก่ตนก็ได้หรือจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้

ถ้าผู้เอาประกันภัยต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายท่านให้ใช้ วิธีเดียวกันนี้บังคับตามควรแก่เรื่อง แต่กระนั้นก็ดี ถ้าเบียดประกันภัย ได้ส่งแล้วเต็มจำนวนเพื่ออายุประกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยเท่าใดไซ้ ท่านห้ามมิให้ผู้รับประกันภัยบอกเลิกสัญญาก่อนระยะเวลาอันสิ้นสุดลง.

อุปกรณ์และประกันทั้งหลายด้วย เช่น ก กู้เงิน ข 100,000 บาท มอบที่นาให้ ข ทำกินต่างดอกเบี้ยย ค เป็นผู้ค้ำประกัน ต่อมา ก ข ทำสัญญากันใหม่ไปจดทะเบียนขายฝากที่นา และให้ถือเอาเงินกู้เป็นราคานาที่ขายฝาก คือแปลงหนี้เงินกู้เป็นการขายฝากนา สัญญากู้เงินเป็นอันระงับไป ค ผู้ค้ำประกันเป็นอันหลุดพ้นไปด้วย

อาจกล่าวได้ว่าการแปลงหนี้ใหม่นั้นอาจทำให้ผู้ค้ำประกันรับภาระมากขึ้นตามหนี้ที่เกิดขึ้นใหม่ที่มาแทนหนี้เดิม ซึ่งกรณีนี้จะให้ผู้ค้ำประกันยินยอมล่วงหน้าไม่ได้เพราะผู้ค้ำประกันยังไม่ทราบว่าจะตนเองต้องรับผิดชอบในจำนวนเท่าใด หรือรับผิดชอบในจำนวนมากแค่ไหน เห็นได้ว่าข้อตกลงดังกล่าวเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้ค้ำประกัน

ดังนั้นจากเหตุผลข้างต้นเห็นได้ว่าข้อตกลงตามสัญญาค้ำประกัน บริษัทประกันภัยเป็นผู้จัดทำขึ้นเองโดยถือว่าเป็นสัญญาสำเร็จรูป⁶² เพราะผู้ค้ำประกันไม่มีโอกาสที่จะแก้ไขข้อสัญญาดังกล่าวประกอบกับผู้ค้ำประกันไม่มีอำนาจต่อรอง ฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจ ความสันทัด ทางได้เสียทุกอย่างของคู่สัญญาตามสภาพที่เป็นจริง ข้อตกลงในสัญญาบางข้อดังกล่าวเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ผลบังคับสัญญาตามกฎหมาย คือให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรม และพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น โดยกฎหมายให้อำนาจศาลในการพิจารณาว่าข้อสัญญาหรือข้อตกลงใดที่ไม่เป็นธรรมและให้อำนาจแก่ศาลที่จะสั่งให้ข้อสัญญาหรือข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมนั้นมิผลใช้บังคับเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี

ผู้เขียนเห็นว่าวัตถุประสงค์ของการนำบริษัทประกันภัยเข้ามาในระบบการปล่อยชั่วคราวเพื่อออกกรมธรรม์ประกันอัตรภาพและหนังสือรับรองเพื่อเป็นทางเลือกในการจัดหาหลักทรัพย์ในการขอปล่อยชั่วคราวเพื่อไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ให้ถูกเอารถเอาเปรียบจาก นายประกันอาชีพไม่ใช่สัญญาที่ออกมาเพื่อเพิ่มภาระให้กับผู้เอาประกันภัยแต่ประการใดไม่

4.5 ปัญหาการบังคับตามสัญญากรณีมีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลย

สภาพปัญหาการบังคับตามสัญญากรณีมีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น จะมีสภาพบังคับเป็นอย่างไร เมื่อไรนั้น ผู้เขียนจะวิเคราะห์ คือ เมื่อมีการทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ศาลจะกำหนดวันนัดให้ผู้ประกันนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลตามกำหนดนัด ผู้ขอประกันจึงมีความผูกพันที่ต้องปฏิบัติ 2 ประการ คือ นำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลและ ถ้าไม่นำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลตามนัดก็มีหน้าที่ต้องชำระเงินค่าปรับตามสัญญาประกันตัวจำเลย

⁶² “สัญญาสำเร็จรูป” หมายความว่า สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน.

การที่ศาลกำหนดเวลาให้บริษัทประกันภัยที่เป็นผู้ประกันนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลเป็นการให้ชำระหนี้ประการแรก หากไม่นำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลตามนัดจึงเป็นการผิดนัดประการแรกซึ่งเป็นหนี้กระทำการและเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดศาลจนผิดสัญญาประกัน ศาลเรียกให้บริษัทประกันภัยชำระเงินตามสัญญาประกันซึ่งเป็นการให้ชำระหนี้เงินประการที่สอง เมื่อผู้ประกันไม่ชำระก็เป็นการผิดนัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 204 วรรคแรก แต่ทั้งนี้การที่บริษัทประกันภัยที่เป็นผู้ประกัน ไม่นำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลตามนัดเป็นเพียงก่อให้เกิดหนี้ต้องใช้เงินค่าปรับแก้ศาลตามสัญญาประกันตัวจำเลยเท่านั้น แต่การชำระหนี้เงินนั้นมิได้กำหนดระยะเวลาอันพึงจะชำระแก่กันไว้ ศาลชอบที่จะบอกกล่าวกำหนดเวลาให้บริษัทประกันภัยชำระหนี้ก่อน เมื่อบริษัทประกันภัยไม่ชำระหนี้ นั้นย่อมได้ชื่อว่าผิดนัดนับแต่เมื่อนั้น

กรณีนี้สามารถเทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 3304/2547 (ประชุมใหญ่) จำเลยทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาไปจากโจทก์ เมื่อถึงกำหนดนัดส่งตัวผู้ต้องหาในวันที่ 18 มกราคม 2544 จำเลยไม่นำตัวผู้ต้องหามาส่งโจทก์ ย่อมทำให้จำเลยตกเป็นผู้ผิดสัญญาประกันตัว โจทก์มีสิทธิเรียกให้จำเลยชำระเงินตามจำนวนที่ตราค่าประกันไว้ในสัญญาประกันซึ่งมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ แต่การชำระหนี้ดังกล่าวมิได้มีกำหนดเวลาอันพึงจะชำระแก่กันไว้ โจทก์ชอบที่จะบอกกล่าวกำหนดเวลาให้จำเลยชำระหนี้ก่อน เมื่อจำเลยไม่ชำระหนี้ย่อมได้ชื่อว่าผิดนัดนับแต่เมื่อนั้น กรณีมิใช่เป็นหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระในวันเดียวกับวันที่จำเลยไม่ส่งตัวผู้ต้องหาให้แก่โจทก์ เมื่อปรากฏว่าโจทก์มีหนังสือบอกกล่าวกำหนดเวลาให้จำเลยชำระหนี้ภายในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2544 จำเลยได้รับหนังสือดังกล่าวแล้วแต่ไม่ชำระหนี้ จำเลยจึงตกเป็นผู้ผิดนัดต้องรับผิดชำระดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดนับแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2544 เป็นต้นไป

และคำพิพากษาฎีกาที่ 9029/2547 สัญญาประกันมีผลผูกพันจำเลยในฐานะคู่สัญญาการที่จำเลยไม่ส่งตัวผู้ต้องหาให้แก่โจทก์ตามกำหนดนัด ย่อมทำให้จำเลยตกเป็นผู้ผิดสัญญาประกัน โจทก์ชอบที่จะบังคับตามสัญญาประกันได้โดยมีสิทธิเรียกให้จำเลยชำระเงินตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญาประกันซึ่งมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ แต่การชำระหนี้ดังกล่าวมิได้กำหนดเวลาอันจะพึงชำระหนี้แก่กันไว้ โจทก์ชอบที่จะบอกกล่าวกำหนดเวลาให้ชำระหนี้ก่อน เมื่อจำเลยไม่ชำระหนี้ นั้น ย่อมได้ชื่อว่าผิดนัดนับแต่เมื่อนั้น กรณีมิใช่เป็นหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระในวันเดียวกับวันที่จำเลยไม่ส่งตัวผู้ต้องหาให้แก่โจทก์ตามกำหนดนัด อันจะทำให้จำเลยตกเป็นผู้ผิดนัด เมื่อโจทก์ฟ้องคดีนี้ขึ้นเป็นการเรียกให้ชำระหนี้เงินแล้ว จำเลยจึงมีหน้าที่ต้องชำระดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันฟ้องแก่โจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคแรก

ผู้เขียนวิเคราะห์ต่อว่า เมื่อค่าปรับตามสัญญาประกันตัวจำเลยเป็นหนี้เงินและจัดว่าเป็นหนึ่อย่างหนึ่ง ดังนั้นหากบริษัทประกันภัยผิคนัดไม่ชำระค่าปรับ บริษัทประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบต้องเสียดอกเบี้ยระหว่างผิคนัดในเงินค่าปรับอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีนับแต่ผิคนัดเป็นต้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคแรก เพราะถือว่าเป็นหนึ่ที่ไม่มีเวลากำหนดให้ชำระแน่นอนตามปฏิทิน⁶³ เมื่อบอกกล่าวกำหนดเวลาให้ชำระหนึ่แล้ว และบริษัทประกันภัยไม่ชำระหนึ่นั้น ย่อมได้ชื่อว่าผิคนัดนับแต่เมื่อนั้น

เห็นได้ว่าตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกานั้น สัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยถือว่าเป็นสัญญาทางแพ่งโดยเห็นว่าเป็นค่าปรับที่ต้องชำระแก่ศาลและเป็นหนี้เงินเมื่อมีการผิสัญญาจึงมีการคิดดอกเบี้ยผิคนัดได้

เมื่อศาลมีคำสั่งปรับนายประกันเต็มตามสัญญาประกันตัวจำเลย และได้ดำเนินการออกเป็นหนังสือแจ้งให้บริษัทประกันมาชำระค่าปรับภายในเวลาที่กำหนดเมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวก็ยังไม่มาดำเนินการแต่อย่างใด จนศาลออกคำสั่งบังคับอีกครั้งเพื่อให้บริษัทประกันมาชำระค่าปรับจนมาถึงขั้นตอนนี้หากบริษัทประกันภัยยังไม่มาดำเนินการจนสุดท้ายดำเนินการออกหมายบังคับคดี กรณีนี้มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 บัญญัติว่า “ในกรณีผิสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่ง บังคับตาม สัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นสมควรโดยมิต้องฟ้อง เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือ พนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ได้ คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้ เป็นที่สุด”

วรรคสอง “เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี ให้ศาลชั้นต้นที่พิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีนั้น มีอำนาจออกหมายบังคับคดีเอา แก่ทรัพย์สินของบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันได้เสมือนว่าเป็นลูกหนึ่ ตามคำพิพากษาและให้ถือว่าหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมเป็นเจ้าหนึ่ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับหนึ่ตามสัญญาประกันดังกล่าว”

หมายความว่า เมื่อมีการผิสัญญาประกันในชั้นศาลการบังคับหนึ่ตามสัญญาประกันนั้นไม่ต้องฟ้องเป็นคดีสามารถขอออกหมายบังคับคดีได้เลยและการดำเนินการบังคับคดีหลังจากนั้นก็ต้งนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้เท่าที่พอจะใช้บังคับได้ มาตรา 119 นี้เป็นบทบัญญัติที่ใช้เฉพาะในกรณีผู้ขอประกันผิสัญญาประกันที่ทำไว้ต่อศาล และเพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี กรณีที่ต้งรับผิดชอบตามสัญญาประกันให้ถือว่าหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมเป็นเจ้าหนึ่ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับหนึ่ตามสัญญาประกัน กล่าวคือเมื่อมีการผิสัญญาประกันในชั้นศาล การบังคับคดีตามสัญญาประกันนั้น ไม่ต้องฟ้องเป็นคดีสามารถขอออกหมายบังคับคดีได้เลยและการดำเนินการบังคับคดีหลังจากนั้นก็ต้งนำบทบัญญัติตาม

⁶³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 974/2546.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ได้บัญญัติไว้ ทั้งไม่มีกฎหมายอื่นใดบัญญัติไว้เป็นพิเศษ จึงต้องนำบทบัญญัติใน ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 มาใช้บังคับ

จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่าการบังคับคดีตามสัญญาประกันตัวจำเลยที่มีการผิดสัญญาในชั้นศาลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจศาล เมื่อมีการผิดสัญญาประกันในชั้นศาล การบังคับคดีตามสัญญาประกันนั้นไม่ต้องฟ้องเป็นคดีสามารถขอออหมายบังคับคดีและดำเนินการบังคับคดีได้ทันที สำหรับวิธีการบังคับคดีนั้นเนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติไว้ทั้งไม่มีกฎหมายอื่นใดบัญญัติไว้เป็นพิเศษ จึงต้องนำบทบัญญัติใน ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 มาใช้บังคับ

4.6 ปัญหาการกำหนดมาตรการในการควบคุมบริษัทประกันภัยในการออกกรมธรรม์ประกันอิสรภาพตามคำขอของผู้ขอซื้อกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ

ธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจการเงินของประเทศที่เกี่ยวข้องกับมหาชน ซึ่งตั้งอยู่บนมาตรฐานของความมั่นคงและความเชื่อถือของประชาชน การประกันภัยจึงเป็นกิจการที่รัฐต้องเข้าควบคุมอย่างใกล้ชิด ปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ คือ “สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย” (คปภ.) ทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุม กำกับ ดูแล ส่งเสริม และพัฒนาธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย ให้ปฏิบัติตามกฎหมายและหลักธรรมมาภิบาล และมีกฎหมายที่ให้นายทะเบียนของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย⁶⁴

⁶⁴ คู่มือเหตุ: เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติดังกล่าว คือ โดยที่ปัจจุบันการประกอบธุรกิจประกันภัยได้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว รูปแบบการประกันภัยมีความหลากหลาย มีเงินหมุนเวียนในธุรกิจนี้หลายหมื่นล้านบาทในแต่ละปี และผู้เอาประกันภัยได้เพิ่มจำนวนขึ้นเป็นอย่างมาก การประกอบธุรกิจประกันภัยจึงมีลักษณะเป็นธุรกิจทางการเงินประเภทหนึ่งซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ และต่อผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นผู้บริโภค องค์กรกำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัย จึงต้องมีความคล่องตัวเพื่อให้ทันต่อพัฒนาการของธุรกิจนี้ และต้องมีอิสระในการดำเนินงาน เพื่อให้การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยเป็นไปตามหลักวิชาการด้านการประกันภัย แต่การกำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัยในปัจจุบันเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะของการประกอบธุรกิจประกันภัยที่เป็นธุรกรรมทางการเงินที่ควรอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการคลัง นอกจากนี้ กรมการประกันภัยมีฐานะ

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย เป็นหน่วยงานของรัฐ ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพราะการประกันภัยเป็นเป็นธุรกิจการเงินอย่างหนึ่งของประเทศ เดิมอำนาจกำกับ ดูแล ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจประกันภัยเป็นหน้าที่ของกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ ต่อมาเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2550 โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้โอนบรรดากิจการ อำนาจหน้าที่ของกรมการประกันภัยไปยังสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย⁶⁵

แม้ว่าปัจจุบัน การดำเนินธุรกิจประกันภัยที่ต้องมีการทำสัญญาประกันภัยและจัดทำกรมธรรม์ประกันอัตรภาพนั้น มีการกำกับดูแลโดยรัฐหรืออาจกล่าวได้ว่ารัฐได้เข้ามามีส่วนคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้เอาประกัน ซึ่งมีพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ที่มุ่งเพื่อคุ้มครองประชาชนและผู้เอาประกันภัยและพัฒนาการประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยให้มีความมั่นคงและเสถียรภาพอยู่ก็ตาม ก็ยังมีปัญหาบางประการที่ยังคงสร้างความเดือดร้อนกับผู้เอาประกันภัยและสิทธิประโยชน์ของประชาชนด้านการประกันภัย ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร อาทิ เช่น ปัญหาที่เกี่ยวกับตัวแทนหรือบริษัทประกันภัยอาจมีการดำเนินกิจการที่ล่าช้าหรือขาดประสิทธิภาพ หรือบางครั้งไม่ไปดำเนินการ หรือการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชนด้านกำหนดมาตรฐานอัตราเบี้ยประกันภัย การคืนเบี้ยประกันภัย และมาตรการทางด้านข้อกำหนดในสัญญาที่ให้เรียกผลตอบแทนอย่างอื่น

ในส่วนนี้ผู้เขียนได้ศึกษาถึงสภาพปัญหาเป็น 2 ประการ คือ

ประการแรก มาตรการควบคุมการดำเนินกิจการของบริษัทประกันภัยเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัย

ตามที่ผู้เอาประกันภัยได้ซื้อความคุ้มครองไว้ เนื่องจากเมื่อผู้เอาประกันภัยซื้อความคุ้มครอง เพราะไม่ต้องการถูกควบคุมตัวตามคำสั่งศาล กรณีข้างต้นนี้เป็นสิ่งสำคัญลำดับแรกที่ต้องให้ความสำคัญ เมื่อบริษัทประกันภัยรับประกันภัยแล้วต้องจัดการให้ตัวแทนของตนมาดำเนินการ

เป็นส่วนราชการจึงไม่มีความคล่องตัวและขาดความเป็นอิสระในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัย ดังนั้น เพื่อให้การกำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัยและการคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กรณีจึงสมควรให้มีคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยที่มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยขึ้นเป็นการเฉพาะ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้.

⁶⁵ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2552). *วารสารศูนย์บริการด้านประกันภัย*. หน้า 8.

โดยเร็วทันทีเท่าที่จะทำได้ เพื่อมิให้ผู้เอาประกันภัยต้องถูกควบคุมตัว เพราะฉะนั้นแล้วจะขัดกับหลักการประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 เพราะเมื่อผู้เอาประกันภัยซื้อความคุ้มครองแล้วย่อมต้องได้รับความคุ้มครอง เพราะถ้าหากเกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยจากการดำเนินการของตัวแทนหรือบริษัทประกันภัยที่ดำเนินกิจการที่ล่าช้า หรือขาดประสิทธิภาพหรือบางครั้งไม่ไปดำเนินการ บริษัทประกันภัยต้องรับผิดชอบทางแพ่งต่อผู้เอาประกันภัย ในส่วนนี้เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มาตรา 59 บัญญัติว่าบริษัทประกันภัยที่กระทำอนุ (2) ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวง เงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด หรือประกาศที่ออกหรือกำหนดตามความในพระราชบัญญัตินี้ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐมนตรี นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ในเมื่ออาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน หรือ อนุ (5) ถ้าประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยต่อไปจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยได้⁶⁶

เห็นได้ว่ามาตรการควบคุมบริษัทประกันภัยในการดำเนินกิจการของบริษัทประกันภัยเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยได้รับประโยชน์จากการถือกรมธรรม์นั้น มีพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ให้อำนาจรัฐในการควบคุมบริษัทประกันภัยที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ สามารถเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยได้และให้บริษัทนั้นเลิกกันนับแต่วันที่ถูกลงโทษเพิกถอนใบอนุญาต⁶⁷ และแม้จะมีมาตรการของรัฐและบทลงโทษสำหรับ

⁶⁶ มาตรา 59 รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยเมื่อปรากฏแก่รัฐมนตรีว่าบริษัท (1) มีหนี้สินเกินกว่าทรัพย์สินหรือมีฐานะการเงินไม่มั่นคงอันอาจเกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน

(2) ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวง เงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด หรือประกาศที่ออกหรือกำหนดตามความในพระราชบัญญัตินี้ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐมนตรี นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในเมื่ออาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน

(3) หยุดประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยโดยไม่มีเหตุอันสมควร

(4) ประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยที่ต้องจ่ายหรือคืน โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือจ่ายหรือคืนไปโดยไม่สุจริต

(5) ถ้าประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยต่อไปจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน.

⁶⁷ มาตรา 60 เมื่อบริษัทใดถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย ให้บริษัทนั้นเลิกกันนับแต่วันที่ถูกลงโทษเพิกถอนใบอนุญาต และให้มีการชำระบัญชี ในการชำระบัญชียุติให้คณะกรรมการกำกับและ

ตัวแทนหรือบริษัทประกันภัยแล้ว เพราะปัจจุบันมีการออกกฎหมายโดยอาศัยอำนาจตามในมาตรา 36/1 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535⁶⁸ ประกอบมาตรา 20 (11) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พุทธศักราช 2550 ออกระเบียบสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ว่าด้วยวิธีพิจารณาข้อพิพาทการประกันภัย พุทธศักราช 2551 เพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชนแต่การพิจารณานั้นมีขั้นตอนในการปฏิบัติของผู้ร้องเรียนค่อนข้างหลายขั้นตอนและมีเวลานาน โดยขั้นตอนการดำเนินงานพิจารณาเรื่องร้องเรียนมีสำนักงานสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยภาคและสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยจังหวัดต่างมีหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแตกต่างกัน⁶⁹ และมีขั้นตอนการพิจารณาที่แตกต่างกัน ตั้งแต่การรับคำร้อง การดำเนินการพิจารณาคำร้อง จนการออกคำวินิจฉัย ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีระยะเวลาในการดำเนินการ เพราะการพิจารณาที่มีขั้นตอนในการปฏิบัติของผู้ร้องเรียนค่อนข้างหลายขั้นตอนและการดำเนินการมีเวลานาน ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก เช่น ค่าเดินทาง ซึ่งส่งผลให้ผู้เอาประกันเกิดความรู้สึกถึงความยุ่งยากและลำบาก จึงไม่มีการร้องเรียนเพื่อเอาผิดกับตัวแทนหรือบริษัทประกันภัยแต่อย่างใด โดยเหตุที่ว่าการเรียกร้อง เอาผิดกับตัวแทนหรือบริษัทประกันภัยเป็นเรื่องยุ่งยาก ตนเองจึงต้องจำยอมรับความเสียหายที่เกิดขึ้น

ประการที่สอง มาตรการของรัฐการควบคุมบริษัทประกันภัยในการทำข้อตกลงการกำหนดเบี้ยประกัน การคืนเบี้ยประกันและการเรียกค่าตอบแทน ค่าเสียหายอื่นๆ จากการที่บริษัทประกันภัยได้จ่ายค่าปรับให้แก่ศาลไป

ในส่วนนี้วิเคราะห์ได้ว่า ด้านกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย การคืนเบี้ยประกันภัยนั้น ตามที่ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มาตรา 30 บัญญัติว่า “อัตราเบี้ยประกันภัยที่บริษัทกำหนด จะต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน”

ส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย*แต่งตั้งผู้ชำระบัญชี การใดที่เป็นอำนาจหน้าที่ของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นให้เป็นอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียน.

⁶⁸ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 มาตรา 23 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 36/1 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มาตรา 36/1 ในกรณีที่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับการประกันภัย การจ่ายค่าสินไหมทดแทนการชดใช้เงินหรือประโยชน์อื่นใดตามกรมธรรม์ประกันภัย นายทะเบียนอาจจัดให้มีการพิจารณาข้อร้องเรียนและดำเนินการไต่สวนได้.

⁶⁹ แหล่งเดิม. หน้า 39.

วรรคสอง “อัตราเบี้ยประกันภัยที่นายทะเบียนเห็นชอบไว้แล้ว เมื่อนายทะเบียนเห็นสมควรหรือเมื่อบริษัทร้องขอ นายทะเบียนจะสั่งให้เปลี่ยนอัตรานั้นเสียใหม่ก็ได้ การเปลี่ยนอัตราใหม่ไม่มีผลกระทบต่อกรมธรรม์ประกันภัยที่ได้กำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้ก่อนแล้ว”

จากบทบัญญัติข้างต้นเห็นได้ว่า รัฐไม่ได้เป็นผู้กำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยขึ้น แต่ปล่อยให้บริษัทประกันภัยคิดอัตราเบี้ยประกันภัยเสนอให้นายทะเบียนเห็นชอบในอัตราที่นายทะเบียนเห็นว่ามีความเหมาะสม อัตราเบี้ยประกันภัยต่างๆที่นำไปใช้แก่ผู้เอาประกันภัย บริษัทประกันภัยไม่มีสิทธิกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยขึ้นใช้เองโดยไม่ผ่านการเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันวินาศภัย รวมถึงอัตราการคืนเบี้ยประกันภัย ในส่วนนี้อาจทำให้เกิดปัญหาการคิดอัตราเบี้ยประกันภัยที่ไม่เท่ากันของบริษัทประกันภัยและอาจทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบกัน เนื่องจากไม่มีอัตราเบี้ยประกันภัยที่เป็นมาตรฐานสำหรับกรมธรรม์ประกันอิสรภาพเพื่อที่ผู้เอาประกันภัยจะรู้ถึงอัตราเบี้ยประกันดังกล่าว

ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยควรกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย การคืนเบี้ยประกันภัยเป็นมาตรฐาน โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พุทธศักราช 2550 มาตรา 12 ที่ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบาย กำกับ ส่งเสริมและพัฒนาการประกอบธุรกิจประกันภัยโดยออกข้อกำหนดหรือประกาศ ซึ่งกรณีนี้อาจเทียบเคียงกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ที่มีคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค⁷⁰ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจทำตามกฎหมายได้⁷¹ เช่น ออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2556 หรือประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจการให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงิน เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2545 ดังนั้นเห็นได้ว่าสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยควรออกประกาศหรือข้อกำหนด กำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย การคืนเบี้ยประกันภัย เป็นมาตรฐานที่ชัดเจนไว้ เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยได้ทราบหากตนมีความประสงค์ที่จะซื้อความคุ้มครองจากบริษัทประกันภัย และบริษัทประกันภัยก็ยังคงได้ประโยชน์ในฐานะที่ตนเป็นผู้ทำธุรกิจ ซึ่งทั้งระหว่างผู้เอาประกันภัยและบริษัทประกันภัยจะไม่ต้องมีการได้เปรียบเสียเปรียบกันจนเกินไป

ประเด็นที่ต้องวิเคราะห์ต่อมีว่า มาตรการทางด้านข้อกำหนดในสัญญาที่ให้เรียกผลตอบแทนอย่างอื่นนั้น จากข้อสัญญาที่เกิดจากข้อตกลงที่ว่า “กรณีผู้เอาประกันภัยเจตนาทำผิด

⁷⁰ “คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค.

⁷¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช 2522 มาตรา 10.

สัญญาประกันและเมื่อบริษัทได้خذใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายให้ศาลไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายเงินดังกล่าวคืนให้แก่บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือเรียกร้องจากบริษัท” ข้อตกลงนี้ที่เป็นข้อตกลงเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งแตกต่างหากจากสัญญาประกันภัยที่ผู้ขอซื้อได้ทำกับบริษัทผู้ออกกรมธรรม์นั้น เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มาตรา 29 วรรคแรก บัญญัติว่า “กรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย ต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ รวมทั้งเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยด้วย”

วรรคสอง “แบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้วตามวรรคหนึ่ง เมื่อนายทะเบียนเห็นสมควรหรือเมื่อบริษัทร้องขอ นายทะเบียนจะสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมหรือยกเลิกแบบ หรือข้อความนั้นบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้”

วรรคสาม “ในกรณีที่บริษัทออกกรมธรรม์ประกันภัยแตกต่างไปจากแบบหรือข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยมีสิทธิเลือกให้บริษัทต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้ตามแบบกรมธรรม์ประกันภัยหรือข้อความที่บริษัทออกให้ นั้น หรือตามแบบหรือข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้วก็ได้ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ประการใดหรือไม่ ย่อมไม่เป็นเหตุให้บริษัทพ้นความผิดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้”

จากบทบัญญัติข้างต้นเห็นได้ว่า รัฐจะไม่เป็นผู้ร่างกรมธรรม์ประกันภัยขึ้น หรือกำหนดว่ากรมธรรม์ประกันภัยชนิดใดจะต้องมีข้อความอย่างไร แต่ปล่อยให้บริษัทประกันภัยเสนอข้อความให้นายทะเบียนเห็นชอบในแบบของกรมธรรม์ประกันภัยชนิดต่างๆ ที่จะออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย และบริษัทประกันภัยไม่มีสิทธิร่างกรมธรรม์ขึ้นใช้เองได้โดยไม่ผ่านการเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันวินาศภัย และมาตรการของรัฐที่ควบคุมแบบและข้อความในส่วนนี้จำกัดเฉพาะกรมธรรม์ประกันภัยไม่รวมถึงข้อสัญญาอย่างอื่นที่เกิดจากข้อตกลงที่ว่า “กรณีผู้เอาประกันภัยเจตนาทำผิดสัญญาประกันและเมื่อบริษัทได้خذใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายให้ศาลไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายเงินดังกล่าวคืนให้แก่บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือเรียกร้องจากบริษัท” ที่เป็นข้อตกลงเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งแตกต่างหากจากสัญญาประกันภัยที่ผู้ขอซื้อได้ทำกับบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ และมาตราดังกล่าวไม่รวมถึงข้อตกลงดอกเบี้ยในหนี้เงินที่เป็นค่าตอบแทนอย่างอื่นจากการที่บริษัทประกันภัยได้จ่ายค่าปรับให้แก่ศาลไป

ดังนั้น ในส่วนนี้สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยควรเข้ามาควบคุมโดยออกประกาศเกี่ยวกับข้อกำหนดในสัญญาที่ให้เรียกผลตอบแทน

อย่างอื่นนั้น รวมถึงกำหนดอัตราดอกเบี้ยในหนี้เงินที่เป็นค่าตอบแทนอย่างอื่นที่บริษัทประกันภัยจะเรียกเอาจากผู้ค้าประกันและผู้เอาประกันภัย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พุทธศักราช 2550 มาตรา 12 (5)⁷² ไม่ได้ให้อำนาจคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยที่จะออกประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดรวมถึงค่าตอบแทนอย่างอื่น ในกรณีที่บริษัทประกันภัยประสงค์จะเลือกบังคับผู้เอาประกันภัยและผู้ค้าประกัน หากบริษัทประกันภัยได้จ่ายค่าปรับให้แก่ศาลไปแล้ว

ฉะนั้น ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไข มาตรา 12 (5) เพิ่มเติมให้คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยมีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงและค่าตอบแทนอย่างอื่น ที่บริษัทประกันภัยจะเรียกจากผู้เอาประกันภัยและผู้ค้าประกัน หากภายหลังบริษัทประกันภัยได้จ่ายค่าปรับให้แก่ศาลไปแล้ว ส่วนอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดควรอยู่ที่อัตราร้อยละ 15 ซึ่งอัตรานี้เป็นอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดที่อ้างอิงมาจากในหลักการในเรื่องการกู้ยืมเงินตาม

⁷² มาตรา 12 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบาย กำกับ ส่งเสริมและพัฒนาการประกอบธุรกิจประกันภัย อำนาจหน้าที่เช่นนี้ให้รวมถึง

(1) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และแนวปฏิบัติในการประกอบธุรกิจประกันภัยให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

(2) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และแนวปฏิบัติในการกำกับ ส่งเสริมและพัฒนาการประกอบธุรกิจประกันภัย

(3) ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต การเพิกถอนใบอนุญาต และการออกกฎกระทรวงและประกาศตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย กฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ และเรื่องอื่นที่รัฐมนตรีมอบหมาย

(4) ประกาศกำหนดอัตราเงินสมทบที่จะเรียกเก็บ โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีตามมาตรา 43

(5) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ความเห็นชอบการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย

(6) วินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองของเลขานุการ

(7) กำหนดแผน กลยุทธ์ และแนวทางการบริหารงานของสำนักงาน

(8) ออกข้อบังคับว่าด้วยการจัดองค์กร การเงิน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป การพัสดุ การตรวจสอบภายใน รวมถึงตลอดทั้งการสงเคราะห์และสวัสดิการต่างๆ ของสำนักงาน

(9) อนุมัติแผนการดำเนินงาน แผนการใช้จ่ายเงินและงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงาน

(10) ควบคุมการบริหารงานและการดำเนินการของสำนักงานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(11) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

ข้อบังคับตาม (8) ถ้ามีการจำกัดอำนาจเลขานุการในการทำนิติกรรมกับบุคคลภายนอกให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654⁷³ และเรื่องประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (6)⁷⁴ ซึ่งใช้อัตราดอกเบี้ยดังกล่าวอ้างอิงถึง

อย่างไรก็ตามในการดำเนินคดีทางอาญานั้น รัฐควรคำนึงให้มีการปล่อยชั่วคราว แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ควรควบคุมตัวในระหว่างพิจารณาคดี ขณะเดียวกันผู้เขียนยอมรับว่า ธรรมเนียมประกันอิสรภาพนั้นยังคงมีประโยชน์และยังเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ออกมาเพื่อช่วยคนที่ขาดหลักทรัพย์สามารถใช้ธรรมเนียมประกันอิสรภาพเป็นหลักทรัพย์เพื่อให้ได้รับการปล่อยชั่วคราวได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นรัฐควรกำหนดมาตรการโดยอาศัยอำนาจกฎหมายที่มีอยู่เพื่อทำให้ไม่ให้เกิดช่องทางของบริษัทประกันภัยที่จะเอาเปรียบผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาซึ่งได้รับความเดือดร้อนอยู่แล้วเพิ่มขึ้นอีก ส่วนกรณีของบริษัทประกันภัยนั้นแม้เป็นบริษัทเอกชนก็ตามไม่ควรหาผลประโยชน์จากธรรมเนียมประกันอิสรภาพจนมากเกินไป เพราะการเลือกทำธรรมเนียมประกันอิสรภาพบางครั้งอาจเกิดขึ้นด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ส่วนทางด้านผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นควรที่จะหลีกเลี่ยงการกระทำความคิดเพื่อไม่ให้ตัวเองต้องเดือดร้อนในการขอปล่อยชั่วคราว หรือหากมีความจำเป็นในการนำธรรมเนียมประกันอิสรภาพใช้ในการปล่อยชั่วคราวก็ไม่ควรที่จะมีแนวความคิดหลบหนี ซึ่งการหลบหนีจะทำให้ศาลมีคำสั่งปรับบริษัทประกันภัยและจะทำให้บริษัทประกันภัยมีสิทธิมาเรียกร้องคืนในเงินค่าปรับพร้อมดอกเบี้ยจากผู้เอาประกันภัยหรือจากผู้ค้ำประกันซึ่งนั่นคือความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในทางทรัพย์สินแก่ผู้เอาประกันภัยและผู้ค้ำประกัน

⁷³ มาตรา 654 ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้นก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี.

⁷⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (6) ในคดีที่โจทก์ฟ้องขอให้ชำระเงินพร้อมด้วยดอกเบี้ยซึ่งมิได้มีข้อตกลงกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ เมื่อศาลเห็นสมควรโดยคำนึงถึงเหตุสมควรและความสุจริตในการให้ความหรือการดำเนินคดี ศาลจะพิพากษาให้จำเลยชำระดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้นกว่าที่โจทก์มีสิทธิได้ตามกฎหมายแต่ไม่เกินร้อยละสิบห้าต่อปีนับตั้งแต่วันฟ้องหรือวันอื่นหลังจากนั้นก็ได้ มาตรา 142 (6) เพิ่มโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) พุทธศักราช 2534.

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการปรับบทกฎหมายหลักการเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักประกันและนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอซื้อกรรมธรรม์กับบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพและระหว่างศาลกับบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์และมาตรการของรัฐในการควบคุมการออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ตลอดจนผลบังคับตามกฎหมายกรณีการผิดสัญญาประกันและการบังคับคดีเมื่อบริษัทผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพไม่ชำระหนี้ตามคำสั่งศาล ผู้เขียนใคร่ขอสรุปและเสนอแนะต่อไปนี้

5.1 บทสรุป

ตามที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาการใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเพื่อเป็นหลักประกันอันถือเป็นหลักประกันในชั้นศาลนั้น ทำให้ผู้เขียนได้ทราบว่ากรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเกิดจากสำนักงานศาลยุติธรรมมีแนวคิดที่จะจัดระบบการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลย ในการจัดหาหลักประกันมาวางศาล เพื่อคุ้มครองอิสรภาพของผู้ต้องหาในระหว่างดำเนินคดีและที่สำคัญเพื่อที่จะมิให้เกิดระบบนายประกันอาชีพ เพราะนายประกันอาชีพเอารัดเอาเปรียบผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับความเดือดร้อน ดังนั้นสำนักงานศาลยุติธรรมจึงร่วมกับกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสมาคมประกันวินาศภัย จึงได้จัดทำกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพตามเหตุผลข้างต้น

การใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักประกันในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวหากภายหลังผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้เอาประกันภัยไม่มาตามกำหนดนัดศาลหรือหลบหนีไประหว่างประกัน จนเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งให้ปรับผิดสัญญาประกันและต้องมีการบังคับตามสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย จึงเกิดปัญหาว่าสถานะทางกฎหมายและนิติสัมพันธ์ทางกฎหมายของบุคคลที่เกี่ยวข้องตามสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นสัญญาประเภทใดนั้น จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษามาสามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นการประกันภัยรูปแบบหนึ่ง

กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ มี 2 รูปแบบ คือกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดและกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพทั้งสองรูปแบบนั้นเป็นการประกันภัยรูปแบบหนึ่ง โดยมีสาระสำคัญและหลักการเป็นสัญญาประกันภัยอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายลักษณะสัญญาประกันภัย ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 เพราะโดยบริบทของกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นการซื้อความคุ้มครองหากภัยเกิด เพราะการที่ผู้เอาประกันภัยต้องถูกควบคุมตัวทำให้เขาต้องสูญเสียอิสรภาพถือเป็นความเสียหายอย่างหนึ่งจึงปรับเข้าได้ในลักษณะ “เหตุอย่างอื่นในอนาคต” ตามมาตรา 861 ที่ว่าถ้าผู้เอาประกันภัยได้กระทำความผิด บริษัทประกันภัยที่เป็นผู้รับประกันภัยต้องมาขึ้นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักทรัพย์ และถ้าผู้เอาประกันภัยหลบหนีจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น บริษัทประกันภัยต้องจ่ายค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัย

ความมุ่งหมายของผู้ซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ คือ การใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเพื่อเป็นประโยชน์ในการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวและเพื่อให้มีโอกาสได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างการดำเนินคดี เนื่องจากกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นส่วนหนึ่งของหลักทรัพย์ที่ใช้ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวคือหนังสือรับรอง เห็นได้ว่ากรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเกิดจากการแสดงเจตนาของบุคคลสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่ง คือ ผู้ซื้อกรรมธรรม์ได้แสดงเจตนาทำคำเสนอโดยกรอกรายละเอียดในใบคำขอเอาประกัน และอีกฝ่ายหนึ่ง คือ ผู้ออกกรรมธรรม์ได้แสดงเจตนาทำคำสนอง โดยออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพให้กับผู้ซื้อกรรมธรรม์ โดยจะให้ผู้ซื้อกรรมธรรม์เก็บกรรมธรรม์และเอกสารแนบท้ายไว้เป็นหลักฐานหนึ่งชุด เมื่อได้กรรมธรรม์มาแล้วผู้ซื้อกรรมธรรม์จะมีฐานะเป็น “ผู้เอาประกันภัย” และผู้ออกกรรมธรรม์จะมีฐานะเป็น “ผู้รับประกันภัย” จากเงื่อนไขตามกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพทำให้ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ตามสัญญาประกันภัยที่จะต้องออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ในตารางกรรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล ตามคดีอาญาที่ระบุไว้ในตารางกรรมธรรม์และหากต่อมาผู้เอาประกันภัยกระทำความผิดสัญญาประกันตัวจำเลยโดยหลบหนีไม่ไปพบศาลตามกำหนดนัด จนเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งปรับผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยจะชดใช้ค่าปรับค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหาย ตามจำนวนที่ศาลกำหนด แต่ทั้งนี้รวมกันแล้วไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้หน้าตารางกรรมธรรม์

ในระบบการใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพเพื่อเป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวนั้น จำเป็นต้องมีบุคคลหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องและบุคคลแต่ละฝ่ายนั้นได้ก่อนนิติสัมพันธ์ตามข้อตกลงของกลุ่มสัญญาแต่ละฝ่าย จากการศึกษาที่ได้ทำการศึกษาทำให้ทราบว่านิติสัมพันธ์

ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพประกอบด้วย ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็น
 ผู้เอาประกันภัย ศาลและบริษัทผู้รับประกันภัย สรุปได้ดังนี้

ประเด็นนิติสัมพันธ์และการกำหนดความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรรมธรรม์
 ประกันอิสรภาพ

นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งเป็นผู้เอาประกันภัย กับบริษัทผู้รับประกันภัย
 ที่เป็นผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ เป็นนิติสัมพันธ์ตามสัญญาประกันภัย กล่าวคือในการทำ
 กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิด บุคคลทั่วไปที่ประสงค์จะมีหลักทรัพย์ในการขอ
 ประกันตัวไว้ล่วงหน้า เนื่องจากตนเองมีความเสี่ยงหรือมีโอกาสที่จะกระทำความผิดอาญาจึงเข้าทำ
 สัญญาประกันภัยโดยซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดจากบริษัทประกันภัย
 ในทำนองเดียวกันกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด เป็นกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่
 ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและกำลังจะถูกควบคุมหรือถูกควบคุมตัวประสงค์จะหาหลักทรัพย์
 เพื่อยื่นขอปล่อยชั่วคราวโดยซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิดจากบริษัทผู้รับ
 ประกันภัย จึงเห็นได้ว่ากรรมธรรม์ประกันอิสรภาพก่อนกระทำความผิดและกรรมธรรม์ประกัน
 อิสรภาพหลังกระทำความผิด มีสาระสำคัญและหลักการเป็นสัญญาประกันภัย ตามนัยประมวล
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 เพราะเป็นการซื้อความคุ้มครองหากภัยเกิด “โดยมีเหตุอย่าง
 อื่นในอนาคต” ที่ว่าถ้าผู้เอาประกันภัยได้กระทำความผิด บริษัทประกันภัยที่เป็นผู้รับประกันภัยต้อง
 ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพและหนังสือรับรองเป็นหลักทรัพย์
 และถ้าผู้เอาประกันภัยหลบหนีจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น
 บริษัทผู้รับประกันภัยต้องจ่ายค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัย กล่าวง่าย ๆ คือ ถ้าผู้เอาประกันภัยต้องถูก
 คุมขังหรือถูกควบคุมตัว บริษัทประกันภัยต้องมาดำเนินการเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยมีโอกาสได้รับ
 อิสรภาพในระหว่างดำเนินคดี

กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ จึงทำให้บริษัทผู้รับประกันภัยที่เป็นผู้ออกกรรมธรรม์เกิด
 หน้าที่ต้องออกหนังสือรับรองที่ถือว่าเป็นหลักทรัพย์ที่มีค่าอย่างอื่นเป็นหลักประกันในการปล่อย
 ชั่วคราวและเมื่อศาลมีคำสั่งปรับนายประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลย บริษัทผู้รับประกันภัย
 จะต้องชำระค่าปรับต่อศาล ดังนั้นเห็นได้ว่ากรรมธรรม์ประกันอิสรภาพจึงอยู่ภายใต้บังคับของ
 กฎหมายลักษณะสัญญาประกันภัย ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861
 โดยสมบูรณ์ และกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพยังทำให้บริษัทผู้รับประกันภัยที่เป็นผู้ออกกรรมธรรม์
 เกิดสิทธิและหน้าที่ในการเข้าผูกพันตามสัญญาประกันตัวจำเลยในฐานะเป็นผู้ขอประกันใน
 คดีอาญา

ประการต่อมา นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวกับศาล ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112 บัญญัติว่า “การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันจำต้องมีการทำสัญญาประกัน” นั้นนิติสัมพันธ์ในกรณีนี้เป็น สัญญาที่เกิดจากผู้ขอประกันมีคำเสนอ โดยคำเสนอนั้นผู้ขอประกันทำเป็นสัญญาประกันตัวจำเลย เสนอไปยังศาลที่เป็นหน่วยงานของรัฐ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ถือว่าศาลมีคำ สนองรับตามคำเสนอนั้น เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันจึงเกิดเป็นสัญญา เห็นได้ว่า สัญญาประกันตัวจำเลย มีลักษณะเป็นสัญญา กล่าวคือ เป็นการก่อความผูกพันให้หลักสัญญาที่มีคำ เสนอ โดยผู้ขอประกันมีเจตนาเข้าทำสัญญาประกันตัวจำเลยและศาลมีคำสนองตอบกับมาอนุญาต ให้ปล่อยชั่วคราว จึงเกิดเป็นสัญญาประกันตัวจำเลย แต่ส่วนปัญหาว่าลักษณะทางกฎหมาย ของสัญญาประกันตัวจำเลยเป็นสัญญาทางแพ่งหรือไม่ ยังเป็นที่ถกเถียงทางวิชาการโดยมีความเห็น ออกเป็น 2 แนวทาง คือ ด้านความเห็นของนักกฎหมายบางท่านที่เห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลย ไม่ใช่สัญญาทางแพ่ง

ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยเป็นหลักฐานของการปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นเรื่อง ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ใช่สัญญาทางแพ่ง ซึ่งผู้ที่ลงชื่อในสัญญาประกันต้องรับผิดชอบ ตามข้อความในสัญญาประกัน นอกจากนั้นการบังคับใช้สัญญาประกัน ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลง สัญญาประกันได้เอง ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 115 บัญญัติไว้ ซึ่งความ ในมาตรานี้แสดงให้เห็นด้วยว่า สัญญาประกันไม่ใช่สัญญาทางแพ่ง และเมื่อศาลแล้วแต่กรณี ตั้งเปลี่ยนแปลงสัญญาประกันแล้ว ถ้าผู้ประกันประสงค์จะรับผลตามสัญญาประกันก็ต้องปฏิบัติตาม นั้น ประกอบกับอำนาจในการให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ สัญญาประกันจึงมิใช่มีลักษณะเหมือนสัญญาโดยทั่วไปที่ต้องอาศัยเจตนาของทั้งสองฝ่าย หากศาล ยังไม่พอใจหลักประกัน มีอำนาจที่จะยังไม่ให้ประกันได้ ซึ่งอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจจะโต้แย้งได้ นอกจากจะใช้สิทธิอุทธรณ์ขึ้นไปตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 และ การบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติถึงการบังคับตามสัญญาประกัน ไว้แล้ว ดังนั้นจึงแทบจะไม่ต้องใช้หลักสัญญาทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เลย โดยถือว่าเป็นสัญญาประกันที่บังคับกันได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ คำปรับที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาประกัน ที่ไม่ยอมส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นเรื่องการผิดสัญญา ที่จะต้องเสียค่าปรับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอยู่อย่างชัดเจนแล้ว จึงไม่ต้องนำ เรื่องเบี่ยงปรับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นหลักทั่วไปมาใช้อีกเพราะจะทำให้หลัก กฎหมายใช้ปะปนกันสับสนไปหมด

อีกฝ่ายหนึ่งรวมทั้งศาลฎีกาเห็นไปในทำนองว่า สัญญาประกันตัวจำเลยในคดีอาญามีลักษณะเป็นสัญญาทางแพ่ง คือคำพิพากษาฎีกาที่ 3840/2526 ศาลวินิจฉัยว่า “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ในกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นสมควร โดยมีค้ำประกัน เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือพนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ได้” ศาลฎีกาเห็นว่า จำนวนเงินที่นายประกันจะต้องชำระต่อศาล เมื่อผิดสัญญาประกันนั้น มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ศาลลดจำนวนลงได้ และคำพิพากษาฎีกาที่ 2768/2523 ศาลวินิจฉัยว่า จำเลยทำสัญญาขอลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวนกับโจทก์ ถ้าผิดสัญญาโดยส่งตัวผู้ต้องหาไม่ได้ ยอมใช้เงินแก่โจทก์จำนวนหนึ่ง ต่อมาจำเลยส่งตัวผู้ต้องหาไม่ได้ โจทก์ถือว่าจำเลยผิดสัญญาสั่งปรับตามสัญญา ถึงแม้ต่อมาจะมีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมผู้ต้องหาพ้นความรับผิดโดยสิ้นเชิง และพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องแล้วก็ตาม ก็ยอมไม่กระทบถึงสัญญาประกันระหว่างโจทก์จำเลยซึ่งเป็นการรับผิดส่วนแพ่ง สัญญาประกันย่อมมีผลใช้บังคับไม่ถือว่าเป็นการชำระหนี้ที่พ้นวิสัย

ในกรณีนี้ มีนักกฎหมายบางท่านมีความเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยในคดีอาญามีลักษณะเป็นสัญญาทางแพ่ง คือ

ศาสตราจารย์ประภาศน์ อวยชัย มีความเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยในคดีอาญาที่ทำไว้กับศาล เพื่อให้ศาลปล่อยจำเลยไปชั่วคราวนั้น เป็นสัญญาที่ผูกพันเฉพาะตัวผู้ประกันให้มีหนี้ ที่จะนำตัวจำเลยส่งต่อศาลตามกำหนดเท่านั้น เมื่อผู้ประกันตายลงในระหว่างที่มีสัญญาประกัน และยังไม่มีการปรับใหม่ฐานผิดสัญญาประกันเกิดขึ้น สัญญาประกันก็ยอมเป็นอันระงับลง เพราะขาดฝ่ายที่เป็นลูกหนี้ การที่ศาลจะยึดถือหลักฐานที่เอามาให้ไว้เป็นประกัน ย่อมหมายความว่ายึดเอาไว้เพื่อบังคับคดี เมื่อผิดสัญญาประกัน หากสัญญาประกันระงับลงเสียก่อน และไม่มีการผิดสัญญาต่อไปแล้ว ก็หมดเหตุที่จะยึดถือไว้ และถือว่าสัญญาประกันตัวจำเลยหรือผู้ต้องหาเป็นสัญญาเฉพาะตัวนายประกัน หน้าที่ที่จะส่งมอบตัวจำเลยหรือผู้ต้องหาตามกำหนดนั้นจึงไม่ตกเป็นมรดกแก่ทายาทแต่อย่างใด

สำหรับผู้เขียนเห็นว่า สัญญาประกันตัวจำเลยเป็นสัญญาทางแพ่ง เพราะลักษณะของสัญญา เป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดมูลหนี้ มีเจ้าหนี้และมีฝ่ายลูกหนี้ และมีอำนาจบังคับตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ และสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น ยังมีข้อตกลงในข้อความสัญญาประกันตัวจำเลย ว่า “ข้าพเจ้าผู้ขอประกันจะขอปฏิบัติตามที่นัดหรือหมายเรียกของศาล หากมีการผิดสัญญาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดศาล ข้าพเจ้ายอมรับผิดชอบใช้เงินเป็นจำนวน.....บาท ให้แก่ศาลจนครบ โดยไม่ขอผ่อนชำระ” เห็นได้ว่าตามข้อตกลงที่ผู้ขอประกันแสดงเจตนาเข้าทำสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น เป็นสัญญาที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน คือ เมื่อถึงกำหนดนัดศาล ถ้าผู้ต้องหาหรือ

จำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัด หรือผู้ขอประกันพาผู้ต้องหาหรือจำเลยมาไม่ได้ ผู้ขอประกันยอมรับผิดชอบชดใช้เงินค่าปรับแก่ศาล และจากข้อตกลงตามสัญญาประกันตัวจำเลยทำให้มีผลผูกพันผู้ขอประกัน ที่ต้องปฏิบัติ คือ นำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยส่งต่อศาลตามกำหนดและหากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดศาล จนศาลมีคำสั่งปรับผิดสัญญาประกันตัวจำเลย ผู้ขอประกัน ต้องชดใช้เงินค่าปรับให้แก่ศาลจนครบ ตามข้อตกลงที่ผู้ขอประกันแสดงเจตนาไว้ในสัญญาประกันตัวจำเลย

ประการต่อมา นิติสัมพันธ์ระหว่างบริษัทประกันภัยกับศาล ประการแรก คือบริษัทประกันภัยที่เป็นผู้ขอประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้นในกรณีนี้มีฐานะเป็นผู้ขอประกัน ดังนั้นนิติสัมพันธ์ระหว่างบริษัทประกันภัยกับศาล จึงเป็นลักษณะทำนองเดียวกับนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยกับศาล กล่าวคือ เป็นสัญญาที่เกิดจากผู้ขอประกันมีคำเสนอ โดยคำเสนอนั้นผู้ขอประกันทำเป็นสัญญาประกันตัวจำเลย เสนอไปยังศาลที่เป็นหน่วยงานของรัฐ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ถือว่าศาลมีคำสั่งรองรับตามคำเสนอนั้น เมื่อคำเสนอและคำสั่งถูกต้องตรงกันจึงเกิดเป็นสัญญา เห็นได้ว่าสัญญาประกันตัวจำเลยมีลักษณะเป็นสัญญาที่เป็นการก่อความผูกพันใช้หลักสัญญาที่มีคำเสนอคำสนอง โดยผู้ขอประกันมีเจตนาเข้าทำสัญญาประกันตัวจำเลยและศาลมีคำสั่งตอบกับมาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว จึงเกิดเป็นสัญญาประกันตัวจำเลย

ประการที่สอง เป็นนิติสัมพันธ์ตามหนังสือรับรองที่บริษัทประกันภัยได้ออกให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยหนังสือรับรองที่บริษัทประกันภัยได้ออกให้ นั้นทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทประกันภัยกับศาล กล่าวคือ ความสัมพันธ์เกิดจากการที่บริษัทประกันภัยได้แสดงเจตนาผูกพันตนโดยออกหนังสือรับรองว่า จะชดใช้เบี้ยปรับหากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่ปฏิบัติตามกำหนดนัด เมื่อผิดสัญญาประกันทำให้ศาลบังคับตามสัญญาประกันอันถือได้ว่าการแสดงเจตนาดังกล่าวเป็นคำเสนอไปยังศาล และเมื่อศาลได้พิจารณาหนังสือรับรองดังกล่าวแล้ว ยอมรับหนังสือรับรองนั้นไว้เป็นหลักทรัพย์ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ย่อมถือได้ว่าเป็นคำสนองรับคำเสนอของบริษัทประกันภัยแล้ว เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันจึงเกิดสัญญา ดังนั้น ความสัมพันธ์ในส่วนนี้จึงมีลักษณะเป็นสัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นเอกเทศสัญญาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่เป็นสัญญาไม่มีชื่อ คือ เป็นสัญญาที่เกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปตกลงที่จะผูกพันกัน โดยชอบด้วยกฎหมายและอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายลักษณะทั่วไป นอกจากนี้สัญญาไม่มีชื่อดังกล่าว ย่อมจะต้องอยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยหลักทั่วไปรวมทั้งต้องบังคับตามหลักเกณฑ์ในบรรพ 2 ว่าด้วยหนี้

ประเด็นการบังคับตามสัญญากรณีมีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลย

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยใช้กรมธรรม์ประกันอิสรภาพเป็นหลักประกัน แล้วนั้น ศาลจะกำหนดวันนัดเพื่อให้ผู้ประกันนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลและเมื่อถึงกำหนดนัดศาล ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัด ศาลจึงมีคำสั่งปรับนายประกันจึงเป็นการผิดสัญญาประกัน ศาลจะดำเนินการออกหนังสือเพื่อแจ้งให้บริษัทผู้รับประกันที่เป็นผู้ขอประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยมาชำระค่าปรับต่อศาลภายในเวลาที่กำหนด เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วบริษัทผู้รับประกันยังไม่มาชำระค่าปรับต่อศาลแต่อย่างใด ศาลจะดำเนินการออกคำสั่งบังคับเพื่อให้บริษัทผู้รับประกันมาชำระค่าปรับ เมื่อมาถึงขั้นตอนนี้หากบริษัทผู้รับประกันก็ยังยังไม่มาดำเนินการ ศาลจะดำเนินการออกหมายบังคับคดีกรณีนี้มีกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 บัญญัติว่า “ในกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นสมควร โดยมีต้องฟ้อง เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือ พนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ได้ คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้ เป็นที่สุด”

วรรคสอง “เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี ให้ศาลชั้นต้นที่พิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีนั้น มีอำนาจออกหมายบังคับคดีเอา แก่ทรัพย์สินของบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันได้เสมือนว่าเป็นลูกหนี้ ตามคำพิพากษาและให้ถือว่าหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับหนี้ตามสัญญาประกันดังกล่าว”

บทบัญญัติกฎหมายข้างต้น เป็นบทบัญญัติที่ใช้เฉพาะในกรณีผู้ขอประกันผิดสัญญาประกันที่ทำไว้ต่อศาล และเพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี กรณีที่ต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันให้ถือว่าหัวหน้าสำนักงานประจำศาลยุติธรรมเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับหนี้ตามสัญญาประกัน กล่าวคือ เมื่อมีการผิดสัญญาประกันในชั้นศาล การบังคับคดีตามสัญญาประกันนั้น ไม่ต้องฟ้องเป็นคดี สามารถดำเนินการบังคับคดีได้

จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่าการบังคับคดีตามสัญญาประกันตัวจำเลยที่มีการผิดสัญญาในชั้นศาลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจศาล เมื่อมีการผิดสัญญาประกันในชั้นศาล การบังคับคดีตามสัญญาประกันนั้น ไม่ต้องฟ้องเป็นคดีสามารถขอออกหมายบังคับคดีและการดำเนินการบังคับคดีได้ทันที สำหรับวิธีการบังคับคดีนั้นเนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติไว้ ทั้งไม่มีกฎหมายอันใดบัญญัติไว้เป็นพิเศษจึงต้องนำบทบัญญัติในลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 มาใช้บังคับ

ประเด็นเมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลยและบริษัทผู้รับประกันภัยที่เป็นผู้ขอประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยได้ชำระค่าปรับต่อศาลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว บริษัทผู้รับประกันภัยเกิดสิทธิเรียกร้องที่จะเรียกได้กับบุคคลดังนี้ คือ

กรณีแรก ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้เอาประกันภัย เกิดจากข้อตกลงตาม เอกสารความคุ้มครองแนบท้ายกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ส่วนที่ 3 เจื่อนใจทั่วไป ข้อที่ 1.3 ที่ว่า “กรณีผู้เอาประกันภัยเจตนาทำผิดสัญญาประกันและเมื่อบริษัทได้ชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายให้เจ้าพนักงานไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายเงินดังกล่าวคืนให้แก่บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือเรียกร้องจากบริษัท” ข้อตกลงนี้เป็นข้อตกลงเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งแยกต่างหากจากสัญญาประกันภัยที่ผู้ขอซื้อได้ทำกับบริษัทผู้ออกกรมธรรม์ เพราะกรมธรรม์ประกันอิสรภาพมีขอบเขตความคุ้มครองที่ว่า ถ้าผู้เอาประกันภัยต้องถูกคุมขังหรือถูกควบคุมตัว บริษัทประกันภัยต้องมาดำเนินการเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยมีโอกาสได้รับอิสรภาพในระหว่างดำเนินคดี ข้อตกลงในส่วนนี้จึงไม่ใช่สัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 แต่ข้อตกลงนี้ก่อให้เกิดสัญญาตามหลักทั่วไป ที่เกิดจากคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกัน ก่อให้เกิดหนี้เงิน อันไม่ใช่มูลหนี้ตามกรมธรรม์ประกันอิสรภาพ และข้อตกลงในส่วนนี้เป็นหนี้เงินซึ่งสามารถทำข้อตกลงให้ค่าตอบแทนในรูปดอกเบี้ยได้ เมื่อค่าปรับที่บริษัทประกันภัยได้จ่ายแก่ศาลไปเพราะเกิดจากการผิดสัญญาประกันตัวจำเลยเป็นหนี้เงินที่ไม่ได้เกิดจากการกู้ยืมเงิน แต่เป็นหนี้เงินที่เกิดจากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้เอาประกันภัยหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัด เพราะฉะนั้นถ้าข้อตกลงที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้เอาประกันภัยจะให้ดอกเบี้ยนั้น เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี จึงไม่อยู่ในบังคับตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 และกรณีดังกล่าวนี้ไม่อยู่ในบังคับของข้อสัญญาไม่เป็นธรรมแต่ประการใด เนื่องจากข้อสัญญาลักษณะนี้ไม่ใช่สัญญามาตรฐานหรือสัญญาสำเร็จรูป หรือที่ทำกับผู้ประกอบการ อันจะเป็นสัญญาที่อยู่ในบังคับข้อสัญญาไม่เป็นธรรม เมื่อผู้เอาประกันภัยเจตนาหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันผิดสัญญาประกันตัวจำเลย ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบในหนี้ตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ต่อบริษัทผู้รับประกันภัยตามข้อตกลงดังกล่าวข้างต้นที่ผู้เอาประกันมีเจตนาเข้าผูกพันตนตามข้อตกลงนั้น

กรณีต่อมาเมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลยและบริษัทผู้รับประกันภัยได้ชำระค่าปรับต่อศาลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว บริษัทผู้รับประกันภัยมีสิทธิเรียกร้องกับผู้ค้ำประกันได้ เพราะการทำสัญญาค้ำประกันในกรณีนี้ มีหนี้ประธานที่เกิดจากข้อตกลงที่ว่า “ผู้เอาประกันภัยจะยอมใช้เงินคืนให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัย เมื่อบริษัทถูกปรับตามสัญญาประกันตัวจำเลย” นั้นเป็นข้อตกลงที่ก่อให้เกิดตามสัญญาตามหลักทั่วไป ที่เกิดจากคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกัน และก่อให้เกิด

หนี้เงิน หนี้ในส่วนนี้จึงเป็นหนี้ประธานและเป็นหนี้ในอนาคต เป็นหนี้ที่สมบูรณ์ จึงมีการค้าประกันที่เป็นสัญญาอุปกรณ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 681 ได้ และในกรณีที่มีการทำสัญญาค้าประกัน ไม่กระทบและไม่ขัดกับหลักการประกันภัยแต่อย่างใด เพราะกรรมธรรม์ประกันอสรภาพที่เป็นสัญญาประกันภัยนั้น ครอบคลุมตามหลักประกันภัยและเป็นตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 กล่าวคือ ประการแรกบริษัทผู้รับประกันภัยจะมาดำเนินการขอประกันตัวจำเลยเพื่อให้ได้ปล่อยชั่วคราว ประการที่สองเมื่อผิดสัญญาประกันบริษัทผู้รับประกันภัยจะรับผิดชอบในเงินค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัย หากจำเลยมีเจตนาหลบหนีกรณีข้างต้นเห็นได้ว่าครบหนี้ที่บริษัทผู้รับประกันภัยต้องกระทำแล้ว การค้าประกันจึงไม่ขัดหลักการประกันภัยแต่ประการใด

เมื่อการค้าประกันกรณีนี้ เป็นการค้าประกันในหนี้ประธานที่สมบูรณ์ ประกอบกับในสัญญาการค้าประกันมีข้อความระบุไว้ใน ข้อ 1 ว่า “ถ้าผู้เอาประกันภัยได้หลบหนีระหว่างการประกันตัวหรือไม่ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล หรือผู้มีอำนาจปล่อยตัวชั่วคราวอื่นตามกำหนดนัด จนเป็นเหตุให้บริษัทถูกมีคำสั่งปรับตามสัญญาประกันตัวจำเลย ผู้ค้าประกันยอมชำระเงินค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัยคืนแก่บริษัท” เห็นได้ว่าผู้ค้าประกันยอมผูกพันตนต่อบริษัทประกันภัยในหนี้เงินของลูกหนี้ที่อาจจะเกิดขึ้นจริงในอนาคตเพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ นั้นเนื่องจากการผิดสัญญาประกันตัวจำเลย บริษัทประกันภัยจะใช้ค่าปรับแทนผู้ต้องหาหรือจำเลยไปผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงเป็นลูกหนี้ของบริษัทประกันภัยต้องชดใช้เงินดังกล่าวคืนให้บริษัทประกันภัย ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 680 ที่ว่า “อันว่าค้าประกันนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลภายนอก คนหนึ่งเรียกว่าผู้ค้าประกัน ผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่ง เพื่อชำระหนี้ ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้” ดังนั้นบริษัทผู้รับประกันภัยมีสิทธิเรียกร้องกับผู้ค้าประกันได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะสัญญาการค้าประกัน

กรรมธรรม์ประกันอสรภาพที่ออกโดยบริษัทประกันภัย จัดว่าเป็นการประกันภัยรูปแบบหนึ่ง หรืออาจถือได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์หรือเป็นสินค้าชนิดหนึ่งที่สร้างผลตอบแทนให้บริษัทผู้รับประกันภัยได้ เพราะการประกันภัยถือเป็นกิจการค้าอย่างหนึ่งที่ต้องการผลตอบแทนในการดำเนินกิจการธุรกิจต่อไป บริษัทประกันภัยย่อมต้องคิดเบี้ยประกันภัยให้คุ้มกับภัยที่รับเสี่ยง ด้วยการคำนวณค่าตัวเฉลี่ยที่จะเกิดขึ้นรวมทั้งภาระผูกพันและระยะเวลาที่จะต้องรับภาระนั้น โดยดูจากสถิติข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีของศาล และอาศัยการคิดตัวเฉลี่ยโอกาสที่ภัยอาจเกิดขึ้นแก่บุคคลจำนวนมาก จากความไม่แน่นอนของเหตุการณ์ต่างๆ โดยบุคคลหรือองค์กรจำนวนมาก มาร่วมแบ่งเบาภาระความเสียหายจากผู้เคราะห์ร้าย โดยวิธีการเฉลี่ยการเสี่ยงภัยในประเภทหรือลักษณะเดียวกันคนละเล็กคนละน้อย อย่างกรณีกรรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำความผิด

ที่ใช้เป็นหลักทรัพย์ในการขอประกันตัวสำหรับความผิดฐานอาญาได้กระทำขึ้นภายในระยะเวลาประกันภัยมีการคิดอัตราเบี้ยประกันภัย ร้อยละ 0.5 ของวงเงินที่ประสงค์จะทำประกัน หรือกรณีกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิดที่ใช้กับผู้ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยการคิดอัตราเบี้ยประกันภัยแบบหลังกระทำความผิดย่อมต้องสูงกว่าอัตราเบี้ยประกันในสัญญาประกันภัยที่ทำขึ้นก่อนมีการกระทำผิด เพราะสัญญาประกันภัยที่ทำขึ้นก่อนมีการกระทำผิดนั้นมีอัตราเสี่ยงน้อยกว่า เนื่องจากยังไม่เป็นที่แน่นอนว่าผู้เอาประกันภัยจะไปกระทำผิดภายหลังจากซื้อกรรมธรรม์ประกันภัย สำหรับอัตราเบี้ยประกันภัยประเภทนี้มีอัตราร้อยละ 12 ของจำนวนเงินเอาประกันภัย (ยังไม่รวมอากรและภาษีมูลค่าเพิ่ม) โดยมีระยะเวลาประกันภัยจนเสร็จสิ้นการพิจารณาคดีของแต่ละชั้นศาลนั้น

ดังนั้น การที่บริษัทประกันภัยที่จัดว่าเป็นผู้ดำเนินธุรกิจ ย่อมต้องคำนึงถึงผลกำไรเพื่อดำเนินกิจการไปได้อย่างต่อเนื่อง การขายกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพของบริษัทประกันภัยมีการคำนวณอัตราความเสี่ยงภัยที่บริษัทประกันภัยจะได้รับเมื่อตนต้องเข้ารับเสี่ยงภัยแทนผู้เอาประกันภัย จึงมีการบริหารความเสี่ยงของบริษัทผู้รับประกันภัยหลายอย่าง เช่น การประกันตัวในคดีอาญาที่สามารถดูความเสี่ยงสูงหรือไม่สูงได้จากลักษณะตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย พิจารณาถึงความรุนแรงของการกระทำผิด ความน่าเชื่อถือของผู้เอาประกัน ระดับความเสี่ยงที่ผู้เอาประกันจะหลบหนีการประกันตัวรวมทั้งหลักประกันอื่นที่จะทำให้บริษัทประกันภัยมั่นใจได้ว่าผู้เอาประกันภัยจะไม่หลบหนีการประกัน ประการสุดท้ายการซื้อกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำผิด บริษัทประกันภัยกำหนดว่าต้องมีผู้ค้ำประกัน เนื่องจากกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพหลังกระทำผิด เป็นกรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้กระทำผิดตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว ซึ่งอัตราความเสี่ยงมีมากกว่า บริษัทประกันภัยจึงต้องป้องกันความเสี่ยงโดยให้มีผู้ค้ำประกัน เพราะเมื่อมีการผิดสัญญาประกันตัวจำเลย บริษัทผู้รับประกันภัยจ่ายค่าปรับต่อศาลแล้วยังมีสิทธิเรียกร้องจากผู้ค้ำประกันได้ อาจกล่าวได้ว่ากรณีที่บริษัทผู้รับประกันภัยที่เป็นผู้ออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากการขายกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพในรูปแบบเบี้ยประกันภัยแล้ว ยังมีการบริหารความเสี่ยงโดยต้องมีผู้ค้ำประกัน ดังนั้นถ้าผู้เอาประกันภัยมีเจตนาหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัดศาล จนศาลมีคำสั่งปรับผิดสัญญาประกัน บริษัทผู้รับประกันภัยมีสิทธิเรียกร้องจากผู้เอาประกันภัยและผู้ค้ำประกันได้

จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษามา ผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวคิดในการนำกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพที่ออกโดยบริษัทประกันภัยมาเป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราว เพราะเป็นทางเลือกหนึ่งของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการจัดหาหลักประกันและที่สำคัญเป็นการป้องกันระบบนายประกันอาชีพเพราะระบบนายประกันอาชีพมักสร้างความเดือดร้อนและ

เอาเปรียบผู้ต้องหาหรือจำเลยมากเกินไป ซึ่งเมื่อนำกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพมาใช้แล้วนั้น โดยส่วนใหญ่เป็นไปตามแนวคิดจุดมุ่งหมายในการออกกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ

ถึงอย่างไรก็ตามปัญหาการใช้กรรมธรรม์ประกันอิสรภาพมาเป็นหลักทรัพย์ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวที่ออกโดยบริษัทประกันภัยนั้น เนื่องจากธุรกิจประกันภัยเป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับมหาชน ซึ่งตั้งอยู่บนมาตรฐานของความมั่นคงและความเชื่อถือของประชาชน การประกันภัยจึงเป็นกิจการที่รัฐต้องเข้าควบคุม แม้ปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 และพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พุทธศักราช 2550 ที่ให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย” (คปภ.) มีอำนาจในการควบคุมกำกับ ดูแลส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจประกันภัย ก็ยังมีปัญหาบางประการที่ยังคงสร้างภาระกับผู้เอาประกันภัยและสิทธิประโยชน์ของประชาชนด้านการประกันภัย ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร อาทิ เช่นปัญหาที่เกี่ยวกับตัวแทนหรือบริษัทประกันภัยอาจมีการดำเนินกิจการที่ล่าช้า หรือขาดประสิทธิภาพหรือบางครั้งไม่ไปดำเนินการ หรือการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชนด้านกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย อัตราการคืนเบี้ยประกันภัย และมาตรการทางด้านข้อกำหนดในสัญญาที่ให้เรียกผลตอบแทนอย่างอื่น ในส่วนมาตรการของรัฐในการควบคุมบริษัทประกันภัยด้านการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัย ตามที่ผู้เอาประกันภัยได้ซื้อความคุ้มครองไว้ ในส่วนนี้มีพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มาตรา 59 ให้อำนาจรัฐในการควบคุมบริษัทประกันภัยที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้สามารถเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยได้ แต่รัฐควรลดขั้นตอนวิธีปฏิบัติในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนและลดระยะเวลาในการดำเนินการ เพื่อประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้เอาประกันภัยที่ได้รับความเสียหาย ส่วนมาตรการของรัฐในการควบคุมบริษัทประกันภัยในการทำข้อตกลงการกำหนดอัตราเบี้ยประกัน อัตราการคืนเบี้ยประกัน รัฐควรออกข้อกำหนดหรือประกาศกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย การคืนเบี้ยประกันภัยเป็นมาตรฐานที่ชัดเจนไว้ และการเรียกค่าตอบแทน ค่าเสียหายอื่นๆ จากการที่บริษัทประกันภัยได้จ่ายค่าปรับให้แก่ศาลไป กรณีนี้รัฐควรกำหนดอัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี ทางด้านข้อกำหนดในสัญญา รัฐควรออกประกาศให้บริษัทประกันภัยจัดให้มีข้อความบางประการซึ่งหากไม่มีแล้วจะทำให้ผู้เอาประกันภัยเสียเปรียบเกินสมควรหรือห้ามบริษัทประกันภัยใช้ข้อความบางประการซึ่งไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย และในกรณีบริษัทผู้รับประกันภัยรวมถึงตัวแทนของบริษัทประกันภัย ไม่ดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับการประกันตัวตามกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายต้องถูกควบคุมตัว ซึ่งกรณีนี้เป็นการที่บริษัทประกันภัยละเลยไม่ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามภาระแห่งหนี้อันเกิดขึ้นจากสัญญาประกันภัย จนเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์หรือ

ผู้ได้รับความเสียหาย จึงถือว่าเป็นการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ควรออกประกาศเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่ถือว่าการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันที่เกี่ยวข้องกับกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์

การวางมาตรฐานในลักษณะนี้จะส่งผลให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเป็นธรรมและได้รับประโยชน์จากกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยจะได้รับประโยชน์จากการซื้อกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์เพื่อให้ได้รับความคุ้มครองจากบริษัทประกันภัยและบริษัทประกันภัยยังคงได้ประโยชน์ในฐานะที่ตนเป็นผู้ทำธุรกิจ ซึ่งทั้งระหว่างผู้เอาประกันภัยและบริษัทประกันภัยจะไม่ต้องมีการได้เปรียบเสียเปรียบกันจนเกินไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

การนำแนวทางการออกกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์มาใช้ในประเทศไทยโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ในการจัดหาหลักประกันมาวางศาล เพื่อให้ได้รับโอกาสปล่อยชั่วคราวไม่ต้องถูกควบคุมตัวในระหว่างดำเนินคดีและเพื่อมิให้เกิดระบบนายประกันอาชีพเพราะเป็นการเอาเปรียบผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา สำนักงานศาลยุติธรรมจึงร่วมกับกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสมาคมประกันวินาศภัย จึงได้จัดทำกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ขึ้นตามหลักการและเหตุผลข้างต้น โดยอยู่บนพื้นฐานของสัญญาประกันภัย ฉะนั้นจึงเกิดผลทางกฎหมายผูกพันระหว่างผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย กล่าวคือ ผู้รับประกันภัยต้องออกหนังสือรับรองและมาขึ้นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวเพื่อนำมาเป็นหลักทรัพย์ให้ไว้ต่อศาล และถ้าผู้เอาประกันภัยหลบหนีจนศาลมีคำสั่งปรับนายประกันตามสัญญาประกันตัวจำเลยนั้น บริษัทประกันภัยต้องจ่ายค่าปรับแทนผู้เอาประกันภัยเท่านั้น จากการศึกษาพบว่า ยังไม่มีประเทศใดที่นำบริษัทประกันภัยเข้ามาสนับสนุนงานกระบวนการยุติธรรมในการออกหนังสือรับรอง ประเทศไทยจึงเป็นประเทศแรกที่สร้างระบบดังกล่าวขึ้นมา

จากการศึกษาวิเคราะห์ของผู้เขียนที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 ข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าการนำกรรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์มาใช้เป็นหลักทรัพย์ยังมีประโยชน์อยู่เพราะไม่ต้องใช้นายประกันอาชีพที่เรียกผลตอบแทนสูง หรือใช้กำลังบังคับชำระหนี้ที่รุนแรง ฉะนั้นเพื่อให้ประโยชน์พึงมีเกิดขึ้นไม่ได้สร้างการได้เปรียบเสียเปรียบจนเกินความเหมาะสมในการทำธุรกิจ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางที่รัฐพึงกำหนดมาตรการในการดำเนินการ เพื่อให้การใช้กรรมธรรม์ประกัน

อิสรภาพเป็นผลเกิดขึ้นสมดังความมุ่งหมายที่ผู้เอาประกันภัยได้จ่ายเบี้ยประกันเพื่อซื้อความคุ้มครองไม่ต้องถูกควบคุมในระหว่างพิจารณา

โดยผู้เขียนใคร่ขอเสนอแนะแนวทางเป็น 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1. มาตรการของรัฐในการควบคุมบริษัทประกันภัยด้านการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัย ตามที่ผู้เอาประกันภัยได้ซื้อความคุ้มครองไว้ เนื่องจากเมื่อผู้เอาประกันภัยซื้อความคุ้มครองเพราะไม่ต้องการถูกควบคุมตัวตามคำสั่งศาล กรณีข้างต้นนี้เป็นสิ่งสำคัญลำดับแรกที่ต้องให้ความสำคัญ เมื่อบริษัทประกันภัยได้รับแจ้งจากผู้เอาประกันภัยว่าต้องถูกควบคุมตัวและจะนำกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพดังกล่าวไปใช้ขอลปล่อยชั่วคราว เมื่อได้รับแจ้งแล้วบริษัทผู้รับประกันภัยต้องมอบหมายให้ตัวแทนของตนดำเนินการทำหนังสือรับรองยื่นต่อศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งปล่อยชั่วคราวผู้เอาประกันภัยเพื่อมิให้ผู้เอาประกันภัยต้องถูกควบคุมตัว เพราะฉะนั้นจะขัดกับหลักการประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 เพราะถ้าหากเกิดความเสียหายแล้วบริษัทประกันภัยต้องรับผิดชอบทางแพ่งต่อผู้เอาประกันภัย เห็นได้ว่าผู้เอาประกันภัยที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับความเสียหายเพราะต้องถูกควบคุมตัว ถูกปรับหรือเสียงชื่อเสียง จากการที่บริษัทประกันภัยมีการดำเนินกิจการที่ล่าช้า ในส่วนนี้มีพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มาตรา 59 ให้อำนาจรัฐในการควบคุมบริษัทประกันภัยที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ สามารถเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยได้ และให้บริษัทประกันภัยนั้นเลิกประกอบกิจการนับแต่วันที่ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาต หากการดำเนินการนั้นอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน รัฐจึงควรใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีอยู่เพื่อให้เกิดประโยชน์และเป็นไปตามเจตนารมณ์ในการออกกฎหมาย ส่วนขั้นตอนในการปฏิบัติของผู้ร้องเรียนนั้น ผู้เขียนเสนอว่ารัฐควรลดขั้นตอนวิธีปฏิบัติในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนและลดระยะเวลาในการดำเนินการ เพื่อประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้เอาประกันภัยที่ได้รับความเสียหาย เพื่อที่ไม่ทำให้ผู้เอาประกันภัยเกิดความรู้สึกถึงความยุ่งยากและลำบากในการเรียกร้องความเป็นธรรมจึงไม่มีการร้องเรียนเพื่อเอาผิดบริษัทประกันภัยแต่อย่างใด โดยเหตุที่ว่า การเรียกร้องเอาผิดกับตัวแทนหรือบริษัทประกันภัยเป็นเรื่องยุ่งยากตนเองจึงต้องจำยอมรับความเสียหายที่เกิดขึ้น

2. สำหรับกรณีที่บริษัทผู้รับประกันภัยรวมถึงตัวแทนของบริษัทประกันภัยไม่ยื่นคำร้องขอประกันตัวและไม่ดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับการประกันตัวตามกรรมธรรม์ประกันอิสรภาพ ทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายต้องถูกควบคุมตัว ซึ่งกรณีนี้เป็นการที่บริษัทประกันภัยละเลยไม่ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามภาระแห่งหนี่อันเกิดขึ้นจากสัญญาประกันภัย จนเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์ หรือผู้ได้รับความเสียหาย จึงถือว่าเป็นการประวิงการจ่ายค่า

สินไหมทดแทน ผู้เขียนขอเสนอแนะคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ควรแก้ไขเพิ่มเติมประกาศเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่ถือว่าเป็นการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันที่เกี่ยวกับกรมธรรม์ประกัน อิศราภาพ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 36 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ทำนองเดียวกับประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่ถือว่าเป็นการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันวินาศภัย และประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่ถือว่าเป็นการประวิงการจ่ายเงิน หรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันชีวิต เพราะจะทำให้การกำกับดูแลบริษัทประกันภัยและตัวแทนของบริษัทประกันให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อคุ้มครองประชาชนและผู้เอาประกันภัย

3. มาตรการของรัฐในส่วนอำนาจหน้าที่ที่จะควบคุมบริษัทประกันภัยเกี่ยวกับการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย อัตราการคืนเบี้ยประกันภัยของกรมธรรม์ประกันอิศราภาพ ผู้เขียนขอเสนอแนะให้มีการปรับปรุง พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มาตรา 37 ที่บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขใด ๆ ให้บริษัทปฏิบัติในเรื่องดังต่อไปนี้” เพิ่มความเป็นอนุ (13) ให้มีการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยเป็นมาตรฐานขั้นสูงที่ชัดเจนสำหรับกรมธรรม์ประกันอิศราภาพ

4. มาตรการของรัฐในการควบคุมบริษัทประกันภัยในการทำข้อตกลงเพื่อกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ผู้เอาประกันภัยจะชำระคืนเงินค่าปรับที่ได้ชำระให้แก่ศาล ไปซึ่งข้อตกลงนี้มีผลบังคับตามหลักสัญญา รวมถึงการเรียกค่าตอบแทนและการเรียกค่าเสียหายอื่นๆ ที่บริษัทประกันภัยจะเรียกจากผู้เอาประกันภัยและจากผู้ค้าประกัน ในส่วนนี้คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยควรเข้ามาควบคุมโดยออกประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยในหนี้เงินที่เป็นค่าตอบแทนอย่างอื่นที่บริษัทประกันภัยจะเรียกเอาจากผู้ค้าประกันและผู้เอาประกันภัย ผู้เขียนขอเสนอแนะปรับปรุงกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พุทธศักราช 2550 มาตรา 12 (5) ให้มีอำนาจเพิ่มเติมในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงและค่าตอบแทนอย่างอื่น ที่บริษัทประกันภัยจะเรียกจากผู้เอาประกันภัยและผู้ค้าประกัน หากภายหลังบริษัทประกันภัยได้จ่ายค่าปรับให้แก่ศาลไปแล้ว ส่วนอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดควรอยู่ที่อัตราร้อยละ 15 ซึ่งอัตรานี้ เป็นอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดที่อ้างอิงมาจากในหลักการในเรื่องการกู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 และเรื่องประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (6) ซึ่งใช้อัตราดอกเบี้ยดังกล่าวอ้างอิงถึง เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยได้ทราบหากตนมี

ความประสงค์ที่จะซื้อความคุ้มครองจากบริษัทประกันภัยและบริษัทประกันภัยก็ยังคงได้ประโยชน์ในฐานะที่ตนเป็นผู้ทำธุรกิจ ซึ่งทั้งระหว่างผู้เอาประกันภัยและบริษัทประกันภัยจะไม่ต้องมีการได้เปรียบเสียเปรียบกันจนเกินไป

5. มาตรการของรัฐในการควบคุมข้อกำหนดในสัญญาเพื่อป้องกันมิให้มีการเรียกผลตอบแทนอย่างอื่น คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ควรออกประกาศให้บริษัทประกันภัยจัดให้มีข้อความบางประการ ซึ่งหากไม่มีแล้วจะทำให้ผู้เอาประกันภัยเสียเปรียบเกินสมควรหรือห้ามบริษัทประกันภัยใช้ข้อความบางประการซึ่งไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย ผู้เขียนขอเสนอแนะปรับปรุงกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พุทธศักราช 2550 มาตรา 12 (5) ให้มีอำนาจเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อกำหนดในสัญญาที่ให้เรียกผลตอบแทนอย่างอื่น ซึ่งการวางมาตรฐานในลักษณะนี้จะส่งผลให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเป็นธรรมจากสัญญาประกันภัยและข้อกำหนดในสัญญาที่ให้เรียกผลตอบแทนอย่างอื่น ซึ่งกรณีนี้อาจเทียบเคียงกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่มีคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจทำตามกฎหมายได้ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช 2522 มาตรา 35 ทวิ กำหนดว่า ในการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญา สัญญาที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำกับผู้บริโภคจะต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้ คือ ใช้ข้อสัญญาที่จำเป็นซึ่งหากมิได้ใช้ข้อสัญญาเช่นนั้นจะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบการและห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค เป็นต้น

6. สำหรับในเรื่องชื่อของรูปแบบกรมธรรม์ประกันอสรภาพที่ใช้คำว่า “กรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำความผิด” และ “กรมธรรม์ประกันอสรภาพหลังกระทำความผิด” นั้นผู้เขียนไม่เห็นด้วยที่จะใช้คำนี้ในการเรียกรูปแบบกรมธรรม์ประกันอสรภาพ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เอาประกันภัยเพียงแต่เป็นบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาและถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาล ซึ่งศาลยังไม่ได้พิพากษาว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ภายหลังจากศาลอาจมีคำพิพากษาฟ้องของโจทก์ได้และประกอบกับมีหลักที่กำหนดในรัฐธรรมนูญมาตรา 39 ที่ว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ฉะนั้นหากจะเรียกชื่อรูปแบบกรมธรรม์ประกันอสรภาพว่า “กรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำความผิด” และ “กรมธรรม์ประกันอสรภาพหลังกระทำความผิด” น่าจะไม่ถูกต้องและไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญดังที่กล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่าน่าจะเปลี่ยนรูปแบบการเรียกกรมธรรม์ประกันอสรภาพเสียใหม่ หากเป็น “กรมธรรม์ประกันอสรภาพก่อนกระทำความผิด” ก็น่าจะเรียกว่า

“กรรมกรรมประกันอิสรภาพก่อนตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย” และกรณี “กรรมกรรมประกันอิสรภาพหลังกระทำความผิด” ก็น่าจะเรียกว่า “กรรมกรรมประกันอิสรภาพหลังตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย”

จากข้อที่ผู้เขียนได้เสนอแนะมาข้างต้นจะทำให้เกิดการคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยและทำให้บริษัทประกันภัยซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจได้รับความเชื่อถือจากประชาชนที่จะมาใช้บริการและไม่ได้สร้างการได้เปรียบเสียเปรียบจนเกินความเหมาะสมในการทำธุรกิจทั้งฝ่ายผู้เอาประกันภัยและฝ่ายผู้รับประกันภัยเพื่อให้ประโยชน์พึงมีเกิดขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

กรม
การ
การ
การ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กำธร กำประเสริฐ. (2526). *ประวัติศาสตร์กฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: กิ่งจันทร์การ พิมพ์. กุศล บุญเย็น. (2536). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.
- คณะอนุกรรมการค้นคว้าและวิชาการสมาคมประกันวินาศภัย. (ม.ป.ป.). *คู่มือวิชาการประกันภัย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ฉลองรัตน.
- คณิต ณ นคร. (2546). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2546). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณิง ภาไชย และณรงค์ ใจหาญ. (2530). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: มิตรนรา การพิมพ์.
- จิต เศรษฐบุตร. (2548). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้* (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตติ ดิงศภัทย์ (ปรับปรุงโดย ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์). (ม.ป.ป.) *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วย สัญญา บรรพ 2 มาตรา 354-394*. กรุงเทพฯ: กองทุน ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2539). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิต เศรษฐบุตร. (2528). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา แก้ไขเพิ่มเติม โดย จิตติ ดิงศภัทย์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชุมพล จันทราทิพย์. (ม.ป.ป.). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ คำประกัน จำนวน จำนำ* (พิมพ์ครั้งที่ 9) แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยยศ เหมรัชตะ. (2543). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

- คาราพร ธีระวัฒน์. (2542). *กฎหมายสัญญาสถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ฉบับ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2553). *กฎหมายเบื้องต้นทางธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเทือง กิรติบุตร. (2521). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประสิทธิ์ โหมวิไลกุล. (2538). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทนค้าต่างและนายหน้า*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- ไพฑูริศ เอกจริยกร. (2545). *ตัวแทน-นายหน้า* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2551). *ตัวแทน-นายหน้า* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- พจน์ ปุษปาคม. (2517). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย คำประกัน จำนอง จำนำ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรเพชร วิชิตชลชัย และ จริญญา ภักดีศรีนาถ. (ม.ป.ป.). *หน่วยที่ 14 กฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศอื่นในสกุลกฎหมายคอมมอน ลอว์ ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ*.
- พินิจ ทิพย์มณี. (ม.ป.ป.). *หลักกฎหมายธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. (2554). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- รชฎ เจริญจำ. (2543). *บันทึกท้ายคำพิพากษานิติกร 60 ปี*. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- วรวิทย์ เทพทอง. (2538). *หลักกฎหมายตัวแทน นายหน้า*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ศิลปากร. กรม. (2521). *เรื่องกฎหมายตราสามดวง*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สมพร พรหมหิตาธร, พล. ต. ท. ดร. โสภิตพันธ์, พ. ต. อ. โคม วิศิษฐ์สรอรรถ และวิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ. (2542). *การประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย*. กรุงเทพฯ: กองทุนสวัสดิการกองวิชาการ.
- สัญญา ธรรมศักดิ์. (ม.ป.ป.). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-ภาค 3 มาตรา 1-171* (ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดย ศาสตราจารย์ ประภาศน์ อวยชัย). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม. (2555). *คู่มือการบังคับคดีนายประกัน*. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรม สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม สำนักพัฒนาระบบงาน.

สำนักประธานศาลฎีกา สำนักงานศาลยุติธรรม. (2549). *คู่มือการปล่อยชั่วคราว*.

สิทธิโชค ศรีเจริญ. (2528-2529). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย สมาคมประกันวินาศภัย ประจำปี เอกสารทางวิชาการชุดที่ 4*. กรุงเทพฯ.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2545). *คำอธิบายการดำเนินคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง*. กรุงเทพฯ.

สุวัฒน์ชัย ใจหาญ. (2536). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.

โสภณ รัตนกร. (ม.ป.ป.). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้*.

บทความ

วรวิภา ทวาทสิน. (2547). “การนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวในคดีอาญา: ทางเลือกใหม่ของผู้ต้องหาและจำเลย.” *บทบัณฑิตย*, 60 (1).

สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2547, 16 พฤษภาคม). “การประกันตัวในระบบประกันอิสรภาพ.” *วารสารข่าวกฎหมายใหม่*, 28.

คณิต ณ นคร. (2547, 16 ธันวาคม). “ธุรกิจประกันภัยในคดีอาญา.” *มติชนรายวัน*. หน้า 7.

บัญญัติ วิสุทธีมรรค. (2533, พฤษภาคม). “การประกันตัวผู้ต้องหาชั้นพนักงานอัยการ.” *วารสารอัยการ*, 13 (147). หน้า 22.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2534, กรกฎาคม). “บทสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา.” *วารสารอัยการ*, 14 (161). หน้า 3

ณรงค์ ใจหาญ. (2540, มิถุนายน). “หลักประกันสิทธิของประชาชนในคดีอาญาใหม่: ปัจจุบันและทศวรรษหน้า (2540-2550).” *บทบัณฑิตย*, 53 (2). หน้า 64.)

วิทยานิพนธ์

ครองขวัญ ยุทธชัย. (2549). *การปล่อยชั่วคราวโดยใช้หนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ฉัตรชัย ตังคนานุกุลชัย. (2549). *การประกันตัวในคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีการประกันภัยอิสรภาพ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- คาราวรรณ ใจคำป้อ. (2534). *การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2517). *ประกันวินาศภัย: สิทธิและความรับผิดชอบของผู้สัญญาและผู้รับประโยชน์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพชร สระทองอุ่น. (2530). *ดุลพินิจพนักงานสอบสวนในการปล่อยชั่วคราว* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวุฒิ สีลาเวทพงษ์. (2536). *การเจรจาต่อรองอรรถกถาของเกณฑ์ในเรื่องการค้าบริการและผลกระทบที่มีต่อกฎหมายและธุรกิจประกันวินาศภัยของประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารีย์พร กลั่นนุรักษ์. (2545). *การปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไข* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กระทรวงการต่างประเทศ. *แนวคิดสิทธิมนุษยชน*. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2556, จาก www.mfa.go.th
- ระบบสืบค้นคำพิพากษาและคำสั่งคำร้องศาลฎีกา. *คำพิพากษาศาลฎีกา*. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2556, จาก www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. *กรมธรรม์ประกันอิสรภาพ*. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2556, จาก www.oic.or.th
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2556, จาก www.risdika.go.th
- สำนักงานศาลยุติธรรม. *คำพิพากษาศาลฎีกา*. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2556, จาก www.coj.go.th/home/
- กระทรวงการต่างประเทศ. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2556, จาก www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf
- สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2556, จาก <http://www.oic.or.th/th/about/index.php>

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

A. V. Sheenhan. (1975). *Criminal Procedure in Scotland and France*.

Chris Parson, David Green and Mike Mead. *Contract Law & Insurance*. Cambridge: The Chartered Insurance Institute.

G. C. A. Dickson and W. M. Stein. (1996). *Insurance Practice*. Cambridge: The Chartered Insurance Institute.

Joel Samaha. (1999). *Criminal justice* (5 th ed).

Kurt Madlener. (1982). *The protection of Human Rights in the Criminal Procedure of the Federal Republic of Germany*. In John A. Andrews (Ed). *Human Rights in the Criminal Procedure: A Comparative study*.

Lan Brown & Adrain Chandler. (1994). *Law of contract*. London: Blackstone Press.

Macgillivray & Parkington. (1981). *Insurance Law*. London: sweet & Maxwell.

Raoul Colinvaux. *The law of Insurance*.

The Federal Rules of Criminal Procedure (U. S. Code:Title 18 –crimes and Criminal Procedure, Part II - Criminal Procedure,Chapter 207 Release and Detention Pending Judicial Proceedings).

Types of Release in 75 Largest U. S. Counties, 1992 (Source: Brian A. Reaves and Jacob Perez, pretrial Release of felony Defendants (Washington, D. C.: BJS, 1995).

ด
พ
ค

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ระเบียบเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยระบบประกันอิสรภาพ ข้อบังคับ
ประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกัน
หรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

๑๐

คู่มือการปล่อยชั่วคราว

ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๔๘

โดยที่ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเรียกประกันหรือหลักประกันขึ้นใหม่ จึงสมควรปรับปรุงระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว ที่ใช้บังคับอยู่เดิมให้สอดคล้องกัน ประกอบกับสมควรเพิ่มเติมหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขอปล่อยชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกา ให้สามารถดำเนินการผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นนอกจากโทรสารได้ด้วย เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกา

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๕ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประธานศาลฎีกาจึง
ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว ไว้ดังนี้

ข้อ ๑. ให้ยกเลิก

(๑) ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๔๕

(๒) ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๔๖

(๓) ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว (ฉบับที่ ๓)

พ.ศ. ๒๕๔๗

ข้อ ๒. เมื่อศาลได้รับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวแล้วให้รีบพิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็ว โดยให้ถือเป็นหลักว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น ต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไว้ ก็ให้ระบุเหตุผลไว้โดยครบถ้วนและชัดเจน และพิจารณาล้างในแนวเดียวกัน

การเปลี่ยนแปลงคำสั่งใหม่จะกระทำได้เมื่อมีเหตุผลอันสมควร และให้ระบุเหตุผลไว้โดยชัดเจนด้วย

จำนวนราคาประกันในคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ต้องเขียนหรือพิมพ์ให้ชัดเจนจะเป็นตัวเลขหรือตัวหนังสือก็ได้

ข้อ ๓. ในการร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจเสนอข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาเหตุและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ถูกต้องร้อง รวมทั้งบุคลิกลักษณะนิสัย สภาพทางร่างกายและจิตใจ การศึกษา การประกอบอาชีพ การงาน ประวัติการกระทำความผิดอาญา สภาพและฐานะของครอบครัว และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมตามแบบพิมพ์ท้ายระเบียบนี้ ต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาล้างคำร้องด้วยก็ได้

๓๑

คู่มือการปล่อยชั่วคราว

ศาลอาจมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานศาลช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำแก่ผู้ร้องขอในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง รวมทั้งให้จัดทำรายงานหรือความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาลังคำร้องตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘ วรรคสอง ด้วยก็ได้

ข้อ ๔. ผู้ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวอาจเสนอหลักประกันมาพร้อมกับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาของศาลก็ได้ แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวซึ่งมิได้ยื่นหลักประกันมาพร้อมด้วย ที่จะได้รับการพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว

ข้อ ๕. ในคดีที่ศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน ๓ ปี เมื่อจำเลยยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา หากจำเลยเคยได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์มาก่อน ให้ศาลชั้นต้นพิจารณาลังอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่จำเป็นต้องส่งให้ศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาลัง

ข้อ ๖. ในกรณีที่มีการปล่อยชั่วคราวบุคคลใดในชั้นสอบสวน ถ้าผู้ร้องขอประกันมีความประสงค์จะใช้เงินสดหรือหลักทรัพย์อื่นที่วางประกันไว้ต่อผู้อำนวยการสถานพินิจ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการเป็นหลักประกันการปล่อยชั่วคราวบุคคลนั้นในชั้นศาลให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ให้ผู้ร้องขอประกันระบุรายละเอียดเกี่ยวกับหลักประกัน ซึ่งรวมทั้งมูลค่าหรือราคาของหลักประกันดังกล่าวและวงเงินที่ได้ประกัน พร้อมทั้งแนบสำเนาภาพถ่ายหลักทรัพย์มาพร้อมกับคำร้องขอ ถ้าหลักทรัพย์นั้นเป็นที่ดินหรือห้องชุด ให้แนบสำเนาหนังสือสำคัญแสดงสิทธิในหลักทรัพย์และหนังสือรับรองราคาประเมินของสำนักงานที่ดินมาด้วย

(๒) ถ้าศาลเห็นสมควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดวงเงินประกันไม่เกินมูลค่าหรือราคาของหลักประกัน และปรากฏตามคำแถลงของผู้อำนวยการสถานพินิจหรือพนักงานสอบสวน หรือคำฟ้องหรือคำแถลงของพนักงานอัยการว่าหลักประกันดังกล่าวยังอยู่ในความครอบครองของตน หรือมีหลักฐานอื่นที่น่าเชื่อถือว่าหลักประกันดังกล่าวยังอยู่ในความครอบครองของผู้อำนวยการสถานพินิจ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ให้ศาลมีคำสั่งให้ถือเอาหลักประกันนั้นเป็นหลักประกันในชั้นศาลได้ แต่ถ้าศาลกำหนดวงเงินประกันไว้สูงกว่ามูลค่าหรือราคาของหลักประกันนั้น ก็ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ร้องขอประกันวางหลักประกันอื่นเพิ่มเติมให้เพียงพอกับวงเงินที่ประกันนั้น

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าหรือราคาของหลักประกัน ศาลอาจเรียกผู้ครอบครองหลักประกันมาสอบถามหรือสั่งให้ผู้ร้องขอประกันเสนอหลักฐานการประเมินราคาใหม่ก็ได้

(๓) เมื่อมีคำสั่งอนุญาตตาม (๒) แล้ว ให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ส่งหลักประกันนั้นต่อศาลภายในเวลาที่กำหนด

ข้อ ๗. เพื่อความรวดเร็วและให้จำเลยได้รับความคุ้มครองในสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์และศาลฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๖ และมาตรา ๑๑๙ ทวิ ให้ศาลชั้นต้นปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาโดยทางโทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

๗๒

คู่มือการปล่อยชั่วคราว

๗.๑ เมื่อศาลชั้นต้นได้รับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกา หรือ คำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต่อศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๖ หรือมาตรา ๑๑๙ ทวิ ให้รีบส่งสำเนาคำร้องดังกล่าวพร้อมสำเนาย่อสำนวนความเท่าที่จำเป็นไปยังศาลชั้นอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี โดยทางโทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในวันเดียวกันกับวันที่ยื่น คำร้องหรืออย่างช้าที่สุดในวันทำการรุ่งขึ้น เว้นแต่ในกรณีที่สำนวนความได้ส่งมายังศาลชั้นอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาแล้ว ให้รีบส่งมาเฉพาะคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว โดยระบุรหัสตามที่ศาลชั้นอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาได้แจ้งให้แต่ละศาลทราบ พร้อมมลงลายมือชื่อ ระบุชื่อและตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษา ศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายในต้นฉบับเอกสารทุกแผ่นที่ส่งมาทาง โทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ส่วนต้นฉบับให้รีบส่งมาภายหลังโดยเร็ว โดยให้ระบุในหนังสือ นำส่งว่าได้จัดส่งสำเนาไปเมื่อวันใดด้วย

ย่อสำนวนความที่ส่งไปยังศาลชั้นอุทธรณ์ อย่างน้อยต้องมีรายการดังนี้

- (๑) สำเนาคำร้องขอฝากขังในกรณีที่คดีอยู่ในชั้นฝากขัง
- (๒) สำเนาคำฟ้องและคำพยานโจทก์ปากสำคัญในกรณีที่คดีอยู่ในชั้นพิจารณา
- (๓) สำเนาคำพิพากษา เฉพาะแผ่นแรกที่มีชื่อโจทก์จำเลย ส่วนที่อ้างถึงคำขอท้ายฟ้อง และส่วนที่เป็นคำวินิจฉัย
- (๔) ข้อมูลว่าจำเลยหรือผู้ต้องหาเคยได้รับการปล่อยชั่วคราวมาก่อนหรือไม่ และมี การกำหนดราคาประกันไว้เท่าใด
- (๕) คำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือโจทก์
- (๖) พกฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีอื่นใดอันจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาสั่งคำร้อง เช่น จำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่ มีภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราว หรือไม่ เพียงใด

ส่วนย่อสำนวนความที่ส่งไปยังศาลฎีกา อย่างน้อยต้องมีรายการเช่นเดียวกับวรรคก่อน (๓) (๔) (๕) และ (๖)

เมื่อศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาทำคำสั่งเสร็จแล้ว ให้แจ้งศาลชั้นต้นโดยทางโทรศัพท์ หรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้คอยรับสำเนาคำสั่งและสำเนารายงานของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ที่จะส่งไปทางโทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่ถ้ามีการกำหนดเวลาจัดส่งเป็นที่แน่นอน ไว้ล่วงหน้า ก็ให้ดำเนินการจัดส่งไปตามที่นัดหมายไว้

เมื่อศาลชั้นต้นได้รับแจ้งจากศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาหรือเมื่อถึงกำหนดเวลาที่ นัดหมายไว้ ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้รับ สำเนาคำสั่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพร้อมสำเนารายงาน กระบวนพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาที่แจ้งว่าจะส่งต้นฉบับคำสั่งคำร้องของ ศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกามาภายหลัง ในกรณีที่มีการจัดส่งมาทางโทรสาร เมื่อได้รับโทรสาร เรียบร้อยแล้ว ให้ผู้รับโทรสารรีบติดต่อทางโทรศัพท์ไปยังศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องของรหัสบนคำสั่งคำร้องของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาและผลของคำสั่ง หรือในกรณีที่มีการจัดส่งทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เมื่อได้จัดพิมพ์สำเนาคำสั่งคำร้องและสำเนา รายงานกระบวนพิจารณาที่ได้รับทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์เรียบร้อยแล้ว ให้ผู้รับแจ้งยืนยันการได้รับ

๓๑

คู่มือการปล่อยชั่วคราว

และความถูกต้องของข้อมูลตามระบบที่จัดวางไว้ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยทันที หลังจากตรวจสอบความถูกต้องแล้วให้ผู้รับลงลายมือชื่อ ระบุชื่อและตำแหน่งกำกับไว้ในเอกสารที่ได้รับจากศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาทุกแผ่นด้วย หากผู้ได้รับมอบหมายเป็นผู้รับให้รายงานให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้นหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลทราบ แล้วแต่กรณี

เมื่อศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้รับแจ้งยืนยันชั้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากศาลชั้นต้นแล้วให้ศาลชั้นต้น ศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเก็บหลักฐานการรับและส่งข้อมูลไว้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ

ให้ศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งที่ได้รับทางโทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้จำเลยหรือผู้ร้องขอประกันฟังในวันที่ได้รับคำสั่งนั้นหรืออย่างช้าในวันทำการรุ่งขึ้น และดำเนินการไปตามคำสั่งศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาโดยด่วน ถ้าจะต้องอ่านในวันทำการรุ่งขึ้น ให้ผู้รับเก็บสำเนาคำสั่งคำร้องและสำเนารายงานกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาที่ส่งมาใส่ซองปิดผนึกและลงลายมือชื่อคาบของผนึกไว้

๗.๒ ในกรณีศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานครมีข้อขัดข้องไม่อาจดำเนินการตั้งระบุไว้ในข้อ ๗.๑ หรือเห็นว่าสามารถดำเนินการได้รวดเร็วกว่าข้อ ๗.๑ ให้ดำเนินการโดยให้ส่งคำร้องหรืออุทธรณ์คำสั่งและสำนวนความที่ต้องใช้พิจารณาในการขอปล่อยชั่วคราวใส่ซองปิดผนึกระบุหน้าซองให้ชัดเจนว่าเป็นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกา แล้วนำส่งศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาในวันเดียวกันหรืออย่างช้าในวันทำการรุ่งขึ้น เว้นแต่กรณีที่สำนวนความได้ส่งมายังศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว ให้รับส่งมาเฉพาะคำร้องขอปล่อยชั่วคราว

เมื่อได้รับของคำสั่งของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว ให้ศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานครอ่านคำสั่งของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาดังกล่าวให้จำเลยหรือผู้ร้องขอประกันฟังในวันที่ได้รับของคำสั่งหรือในวันทำการรุ่งขึ้น และดำเนินการตามคำสั่งศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาโดยด่วน

ข้อ ๘. ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยปฏิบัติเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อป้องกันภัยอันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราวก็ได้ เช่น ให้รายงานตัวต่อเจ้าพนักงานหรือบุคคลตามที่ศาลเห็นสมควร. วางข้อจำกัดเกี่ยวกับสถานที่อยู่อาศัยหรือการเดินทางออกไปนอกสถานที่อยู่อาศัย วางข้อจำกัดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหรือการงานบางอย่างหรือวางข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้าไปในสถานที่บางแห่งที่อาจก่อให้เกิดการกระทำความผิดอีกเป็นต้น และหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นก็ให้ศาลพิจารณาเพิกถอนคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้

ข้อ ๙. ให้ศาลจัดให้มีวิธีการในการควบคุมดูแลการขอปล่อยชั่วคราวมิให้เกิดพฤติการณ์ในทางมิชอบหรือเอาเปรียบประชาชน เช่น การขึ้นทะเบียนรายชื่อและหลักทรัพย์ของผู้รับผิดชอบ การประกาศอัตราค่าตอบแทนจากการใช้หลักทรัพย์เป็นหลักประกัน การจัดให้มีการประสานงานและส่งข้อมูลระหว่างศาลต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของหลักทรัพย์และของบุคคลดังกล่าว เป็นต้น

ข้อ ๑๐. เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและติดตามผลการดำเนินการบังคับตามสัญญาประกัน ให้ศาลจัดให้มีสารบบคุมกรณีผิดสัญญาประกัน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของศาลจัดแจ้งการดำเนินการภายหลังจากศาลมีคำสั่งปรับนายประกันแล้ว

๑๕

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

ข้อ ๑๑. เพื่อให้การปฏิบัติตามระเบียบนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยให้ศาลกำหนดแนวทางปฏิบัติของศาลนั้นได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ เช่น

- (๑) วิธีดำเนินการกรณีร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา
- (๒) การกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติระหว่างได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว
- (๓) การควบคุมดูแลการปล่อยชั่วคราวมิให้เกิดพฤติการณ์ในทางมิชอบหรือเอาเปรียบประชาชน
- (๔) วิธีดำเนินการบังคับคดีหลังพิดสัญญาประกัน

ข้อ ๑๒. ให้ศาลประกาศและเผยแพร่ระเบียบและแนวทางปฏิบัติในการปล่อยชั่วคราวของศาลให้ผู้ที่มาติดต่อและประชาชนได้ทราบโดยทั่วกัน

ข้อ ๑๓. ในกรณีจำเป็นต้องมีวิธีการใดในทางธุรการเพื่อให้ปฏิบัติตามระเบียบนี้ไปได้โดยเรียบร้อย ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดวิธีการนั้น

ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

(นายชาญชัย ลิขิตจิตถะ)
ประธานศาลฎีกา

ภาคผนวก ข

ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการ ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา
 ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน
 ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๘

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๙ บัญญัติห้ามมิให้เรียกหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจนเกินควรแก่กรณี และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๑๐ วรรคสาม บัญญัติให้ประธานศาลฎีกาออกข้อบังคับวางหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน ประธานศาลฎีกาจึงออกข้อบังคับนี้ ซึ่งมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ และมาตรา ๓๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๘”

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในกรณีที่มีระเบียบ ประกาศหรือคำสั่งอื่นใด ซึ่งขัดหรือแย้งกับข้อบังคับนี้ ให้ปฏิบัติตามข้อบังคับนี้แทน

ข้อ ๔ เมื่อศาลพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวแล้วเห็นว่าเป็นกรณีที่สมควรให้ปล่อยชั่วคราวได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘ ก็ให้ศาลพิจารณาว่าจะให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือไม่มีประกัน

ในการพิจารณาว่าการปล่อยชั่วคราวควรมีประกันหรือไม่ต้องมีประกัน ให้ศาลพิจารณาถึงความร้ายแรงแห่งข้อหา สาเหตุและพฤติการณ์การกระทำความผิด รวมทั้งบุคลิกลักษณะนิสัย สภาพทางร่างกายและจิตใจ การศึกษา การประกอบอาชีพการงาน ประวัติการกระทำความผิดอาญา สภาพและฐานะของครอบครัว และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมของผู้ต้องหาหรือจำเลย

หากการพิจารณาตามวรรคสองมีเหตุจำเป็นและสมควรที่จะปล่อยชั่วคราวโดยต้องมีประกัน ก็ให้กำหนดวงเงินประกันให้เหมาะสมแก่ข้อหาและสภาพแห่งคดี รวมทั้งแนวโน้มที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีหากพฤติการณ์แห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป

ในกรณีที่จำต้องเรียกหลักประกัน ก็ให้พิจารณาว่าหลักประกันนั้นคุ้มกับวงเงินประกันที่กำหนดหรือไม่ โดยให้คำนึงถึงความน่าเชื่อถือของผู้ขอประกัน หลักประกัน และฐานะของผู้ต้องหาหรือจำเลยประกอบด้วย

ข้อ ๕ การกำหนดวงเงินประกันให้พิจารณาดังนี้

๕.๑ คดีความผิดลหุโทษหรือที่มีโทษปรับสถานเดียว ให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน หากมีเหตุจำเป็นต้องมีประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกินกึ่งหนึ่งของอัตราโทษปรับขั้นสูงสำหรับความผิดนั้น

๕.๒ เว้นแต่จะมิกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น คดีความผิดที่มีผลกระทบทางเศรษฐกิจซึ่งมีอัตราโทษปรับสูง ไม่ว่าจะจำคุกด้วยหรือไม่ก็ตาม จะปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือหลักประกันก็ได้ แต่ไม่ควรกำหนดวงเงินให้เกินกึ่งหนึ่งของอัตราโทษปรับขั้นสูงสำหรับความผิดนั้น และไม่ว่ากรณีใดต้องไม่กำหนดวงเงินประกันหรือหลักประกันให้สูงเกินอัตราโทษปรับขั้นสูง

๕.๓ คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน ๕ ปี ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้โดยไม่ต้องมีประกัน หากมีเหตุจำเป็นต้องมีประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เว้นแต่มีเหตุสมควรที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น ก็ให้ระบุเหตุนั้นไว้โดยชัดแจ้ง

๕.๔ คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน ๕ ปีขึ้นไป การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้ แต่วงเงินประกันต้องไม่สูงเกินควรแก่กรณี

ในกรณีที่พฤติการณ์แห่งคดีมีได้มีลักษณะเป็นพิเศษอย่างอื่น การกำหนดวงเงินประกันตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

(๑) คดีที่มีโทษจำคุกแต่ไม่มีโทษสถานอื่นที่หนักกว่าโทษจำคุกรวมอยู่ด้วย ให้กำหนดวงเงินประกันโดยถือเกณฑ์ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท ต่อระหว่างโทษจำคุก ๑ ปี ทั้งในส่วนที่เป็นอัตราโทษขั้นสูงและขั้นต่ำ

(๒) คดีที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต ให้กำหนดวงเงินประกันไม่เกิน ๖๐๐,๐๐๐ บาท

(๓) คดีที่มีโทษประหารชีวิต ให้กำหนดวงเงินประกันไม่เกิน ๘๐๐,๐๐๐ บาท

๕.๕ คดีที่มีหลายข้อหา ไม่ว่าจะมีความผิดกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบทหรือความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ถือข้อหาที่มีอัตราโทษหนักที่สุดเป็นเกณฑ์ในการกำหนดวงเงินประกัน

ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเพียงคนเดียว ไม่ว่าจะถูกฟ้องพร้อมกันหรือต่างเวลากัน ศาลอาจกำหนดวงเงินประกันในแต่ละคดีให้ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ โดยให้ใช้หลักประกันร่วมกันก็ได้ แต่วงเงินประกันรวมสำหรับทุกคดีต้องไม่น้อยกว่าเกณฑ์ตามวรรคหนึ่ง

ข้อ ๖ กรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน ๓ ปี ไม่ว่าจะเป็คดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือไม่ก็ตาม ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้โดยมีประกันและหลักประกัน แต่วงเงินประกันไม่ควรสูงเกินกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท

ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเกิน ๓ ปี และศาลเห็นสมควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้โดยมีประกันและหลักประกัน หากศาลเห็นว่าสมควรกำหนดวงเงินประกันให้สูงขึ้นจากที่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์กำหนดไว้ ก็ให้กำหนดวงเงินประกันเพิ่มขึ้นได้ แต่ไม่ควรเพิ่มเกินกึ่งหนึ่ง

ข้อ ๗ ในกรณีผู้ขอประกันเป็นญาติพี่น้องหรือมีความเกี่ยวพันโดยทางสมรส หรือผู้ขอประกันใช้หลักทรัพย์มีค่างอื่นที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอนและสะดวกแก่การบังคับคดีเป็น

หลักประกัน หรือกรณีความผิดที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำด้วยความจำใจหรือด้วยความยากจน ศาลจะกำหนดวงเงินประกันให้ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติก็ได้

หากผู้ขอประกันซึ่งเป็นญาติพี่น้องหรือมีความเกี่ยวพันโดยทางสมรส เป็นผู้ใช้เงินสด หรือหลักทรัพย์มีค่าอย่างอื่นของผู้ขอประกันที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอนและสะดวกแก่การ บังคับคดี เป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว ศาลจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยให้ผู้ขอประกันวางเงินสดหรือหลักทรัพย์นั้นเพียงจำนวนร้อยละยี่สิบจากจำนวนวงเงินประกันที่ศาลกำหนดก็ได้

ข้อ ๘ ในกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นหญิงมีครรภ์หรือมีบุตรอายุไม่เกิน ๓ ปี อยู่ในความดูแล หรือเป็นผู้เจ็บป่วยซึ่งถ้าต้องขังจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ หรือเป็นผู้พิการหรือสูงอายุ ซึ่งโดยสภาพร่างกายหรือจิตใจอาจจะเกิดความทุกข์ยากลำบากเกินกว่าปกติ ในระหว่างต้องขัง ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือกำหนดวงเงินประกันให้ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ

ข้อ ๙ ในกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนใช้ดุลพินิจกำหนดวงเงินประกันตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่สูงกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้

ข้อ ๑๐ การปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักทรัพย์เป็นประกัน อาจใช้หลักทรัพย์ดังต่อไปนี้

๑๐.๑ ที่ดินมีโฉนด ที่ดินมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือห้องชุดโดยมีโฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือหนังสือกรรมสิทธิ์ห้องชุด และหนังสือรับรองราคาประเมินของสำนักงานที่ดินมาแสดง หากจะนำสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินมาเป็นประกันด้วยก็จะต้องแสดงสำเนาทะเบียนบ้าน และหนังสือประเมินราคาส่งปลูกสร้างที่นำเช็กถือประกอบด้วย

๑๐.๒ หลักทรัพย์มีค่าอย่างอื่นที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอนได้ เช่น พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน บัตรหรือสลากออมทรัพย์ทวีสินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ใบรับเงินฝากประจำธนาคาร ตัวแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้จ่าย และธนาคารผู้จ่ายได้รับรองตลอดไป แล้ว ตัวสัญญาให้เงินที่ธนาคารเป็นผู้ออกตัว เช็คที่ธนาคารเป็นผู้สั่งจ่ายหรือรับรองทั้งสามารถเรียกเก็บเงินได้ในวันที่ทำสัญญาประกัน และหนังสือรับรองของธนาคารหรือบริษัทประกันภัย เพื่อชำระเบี้ยปรับแทนในกรณีผิดสัญญาประกัน เป็นต้น ทั้งนี้ ในกรณีที่มิข้อสงสัย ให้ศาลตรวจสอบเพื่อขอคำยืนยันจากธนาคารหรือบริษัทประกันภัยที่ออกหนังสือรับรองนั้น

เมื่อทำสัญญาประกันแล้ว ให้ศาลมีหนังสือแจ้งอายัดไปยังสำนักงานที่ดิน สำนักงานเขตหรืออำเภอ หรือธนาคารแล้วแต่กรณีทันที และเมื่อสัญญาประกันสิ้นสุดลง ให้รีบคืนหลักประกัน และแจ้งยกเลิกการอายัดโดยเร็ว ในกรณีที่ใช้หนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกัน ให้ศาลแจ้งจำนวนวงเงินประกันในสัญญาประกันให้บริษัทประกันภัยทราบด้วย

ข้อ ๑๑ การใช้บุคคลเป็นประกันหรือหลักประกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๑๔ วรรคสอง (๓) ให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

๑๑.๑ บุคคลผู้ขอประกันจะต้องเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่การงานหรือมีรายได้แน่นอน เช่น เป็นข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ สมาชิกรัฐสภา ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานของรัฐประเภทอื่นๆ ลูกจ้างของทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารพรรคการเมือง หรือหน่วยงาน และเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น เป็นบุพการี ผู้สืบสันดาน สามเณร ภริยา ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา

นายจ้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยทางสมุทร หรือบุคคลที่ศาลเห็นว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเสมือนเป็นญาติพี่น้องหรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นที่ศาลเห็นสมควรให้ประกันได้ โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) ให้อุ่นคำร้องด้วยตนเอง และเสนอหนังสือรับรองจากต้นสังกัดหรือนายจ้างตามแบบทำข้อมอบประกันนี้ หรือหลักฐานอื่นที่เชื่อถือได้ และหากผู้ขอประกันมีคู่สมรส ให้แสดงหลักฐานการยินยอมของคู่สมรสด้วย ในกรณีฉุกเฉินไม่อาจเสนอหนังสือรับรองได้ทัน ให้ผ่อนผันโดยแสดงหลักฐานอื่น เช่น บัตรประจำตัวที่แสดงฐานะเช่นนั้น และให้นำหนังสือรับรองหรือหนังสือยินยอมมาแสดงภายหลัง

(๒) ให้ทำสัญญาประกันได้ในวงเงินไม่เกิน ๑๐ เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

(๓) การอนุญาตให้พิจารณาจากเงินเดือนหรือรายได้ แต่หากวงเงินประกันมียอดสูงกว่าวงเงินที่ผู้ประกันมีสิทธิประกันได้ ศาลอาจกำหนดให้ผู้ขอประกันวางเงินหรือหลักทรัพย์อื่นเพิ่มเติมให้เพียงพอกับวงเงินประกันนั้นได้ หรืออาจให้มีผู้ขอประกันหลายคนร่วมกันทำสัญญาประกันโดยใช้วงเงินของแต่ละคนรวมกันได้

(๔) หากผู้ประกันพ้นจากตำแหน่งหน้าที่การงาน ก็ให้คงมีสิทธิประกันต่อไปโดยศาลอาจใช้ดุลพินิจสั่งให้หาหลักประกันเพิ่มหรือดีกว่าเดิมได้

๑๑.๒ นิติบุคคลอาจเป็นผู้ขอประกันได้ ในกรณีที่กรรมการ ผู้แทน ตัวแทน หุ่นส่วน พนักงานหรือลูกจ้างของนิติบุคคลนั้นตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้ทำสัญญาประกันได้ในวงเงินตามที่ศาลเห็นสมควรเป็นกรณีๆ ไป และศาลอาจกำหนดให้ผู้ขอประกันวางเงินหรือหลักทรัพย์อื่นตามจำนวนที่เห็นสมควรเพิ่มเติมด้วยก็ได้ โดยจะต้องแสดงหนังสือรับรองการจดทะเบียนและหลักฐานแสดงฐานะการเงิน และผู้มีอำนาจทำการแทน ในกรณีฉุกเฉินไม่สามารถนำต้นฉบับเอกสารมาแสดงได้ทัน ให้ผ่อนผันโดยแสดงสำเนาเอกสารดังกล่าวและให้นำต้นฉบับเอกสารมาแสดงภายหลัง

๑๑.๓ ในกรณีที่ส่วนราชการ ตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการช่วยเหลือข้าราชการหรือลูกจ้างของทางราชการที่ต้องหาคดีอาญา เป็นผู้ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว หากจำนวนเงินที่ระบุไว้ในหนังสือรับรองหรือคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวเพียงพอแล้ว ควรถือว่าหนังสือรับรองหรือคำร้องนั้นเป็นหลักประกันที่น่าเชื่อถือได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘ (๔)

ข้อ ๑๒ ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจทำสัญญาประกันตนเองได้ และให้นำหลักเกณฑ์ในข้อ ๑๑.๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การทำสัญญาประกันตามวรรคหนึ่ง หากผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นพนักงานหรือผู้ประกอบการวิชาชีพ เช่น แพทย์ เภสัชกร พยาบาล วิศวกร สถาปนิก ทนายความ ผู้สอบบัญชี ครู ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อมวลชน หรือผู้ประกอบการวิชาชีพอื่นที่ศาลเห็นสมควรให้ประกันได้ และการกระทำที่ถูกต้องกล่าวว่าเป็นความผิดเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติงานในการประกอบวิชาชีพนั้น ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทำสัญญาประกันตนเองได้ในวงเงินไม่เกิน ๑๕ เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ข้อ ๑๓ เพื่อให้การปฏิบัติตามข้อบังคับนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้ศาลกำหนด
แนวทางปฏิบัติของศาลนั้นได้เท่าที่ไม่ขัดแย้งกับข้อบังคับนี้

ข้อ ๑๔ ให้ศาลประกาศและเผยแพร่ข้อบังคับและแนวทางปฏิบัติในการเรียกประกัน
หรือหลักประกันให้ผู้ที่มาติดต่อและประชาชนได้ทราบโดยทั่วกัน

ข้อ ๑๕ ในกรณีจำเป็นต้องมีวิธีการใดในทางธุรการเพื่อให้ปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ไปได้
โดยเรียบร้อย ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดวิธีการนั้น

ประกาศ ณ วันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

(นายศุภชัย ภู่งาม)
ประธานศาลฎีกา

ผู้ประกาศ

ภาคผนวก ค

กรมธรรม์ประกันอสรภาพหลังกระทำความผิด และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ
ระบบประกันอสรภาพ

บันทึกข้อตกลง
เรื่อง การจำหน่ายกรรมสิทธิ์ประกันภัยอิสรภาพในพื้นที่ศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา
ระหว่าง
สมาคมประกันวินาศภัยไทย
และ
บริษัทประกันวินาศภัย

หลักการและเหตุผล

สืบเนื่องจากในปัจจุบัน มีการใช้กรรมสิทธิ์ประกันภัยอิสรภาพเป็นหลักประกันในการขอยกยืม ผู้ค้ำประกันหรือจำนองกันอย่างแพร่หลาย และยังมีประชาชนบางส่วนไม่ทราบว่าคิดค่าของซื้อกรรมสิทธิ์ที่ไหน และอย่างไร สิทธิประโยชน์ที่จะได้รับจากกรรมสิทธิ์ประกันภัยอิสรภาพ รวมถึงปัญหาการพิจารณาใช้อัตราเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันภัยที่มีความแตกต่างกัน และการจำหน่ายกรรมสิทธิ์ประกันภัยอิสรภาพของบริษัทประกันภัยส่วนใหญ่เป็นการจำหน่ายโดยใช้ระวางตัวแทนของบริษัท โดยมีกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติตนเป็นนายหน้า แนะนำการซื้อกรรมสิทธิ์ประกันภัยอิสรภาพ และเรียกเก็บเงินค่าเบี้ยประกันภัยเกินกว่าที่กำหนดไว้ตามตารางกรรมสิทธิ์ ท่านผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา จึงได้มีคำริให้สมาคมประกันวินาศภัยไทยร่วมกันทำโครงการ และจัดระเบียบการจำหน่ายกรรมสิทธิ์ประกันภัยอิสรภาพในพื้นที่ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราขึ้น เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก และเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนเป็นหลัก

แนวทางการดำเนินงาน

สมาคมประกันวินาศภัยไทย บริษัทสมาชิกได้ประชุมหารือกัน เพื่อหาแนวทางจัดระเบียบการจำหน่ายกรรมสิทธิ์ประกันภัยอิสรภาพภายในบริเวณศาล และเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน จึงได้จัดโครงการจำหน่ายกรรมสิทธิ์ประกันภัยอิสรภาพในบริเวณศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยสมาคมประกันวินาศภัยไทย ได้รับอนุญาตจากศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา เข้าไปดำเนินการจัดสถานที่เป็นหน่วยบริการจำหน่ายกรรมสิทธิ์ประกันภัยอิสรภาพในพื้นที่ศาลกำหนด และจัดให้มีบุคลากรหรือตัวแทนของบริษัทประกันภัยที่เป็นผู้รับมอบอำนาจของบริษัทเป็นผู้เข้าไปจำหน่ายกรรมสิทธิ์และให้บริการด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปล่อยตัวชั่วคราวทั้งหมด ตลอดจนให้บริการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมและให้คำแนะนำความรู้เกี่ยวกับการประกันภัยด้านอื่นๆ เป็นต้น

สมาคมประกันวินาศภัยไทยจึงได้ทำการสอบถามความสนใจการเข้าร่วมโครงการไปยังบริษัทสมาชิก และแจ้งให้ทราบถึงแนวทางของโครงการจำหน่ายกรรมสิทธิ์ประกันภัยอิสรภาพในบริเวณศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา ตลอดจนหารือร่วมกันเพื่อจัดทำข้อตกลงระหว่างสมาคมประกันวินาศภัยไทย และบริษัทสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการจัดตั้งหน่วยให้บริการจำหน่ายกรรมสิทธิ์ประกันภัยอิสรภาพในบริเวณศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนั้น เพื่อให้โครงการสัมฤทธิ์ผล สมาคมประกันวินาศภัยไทยและบริษัทประกันภัย ซึ่งปรากฏนามท้ายบันทึกความเข้าใจนี้ จึงได้ตกลงทำบันทึกความเข้าใจโดยมีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ 1. สมาคมประกันวินาศภัยไทยเป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อจัดสถานที่เป็นหน่วยให้บริการในบริเวณศาลจังหวัดชัยบุรีโดยใช้ชื่อ “หน่วยบริการเจ้าหน้าที่กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ สมาคมประกันวินาศภัยไทย” โดยมีตราของสมาคมประกันวินาศภัยไทยกำกับด้วย ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ และค่าดำเนินการต่างๆที่เกี่ยวข้องให้เฉลี่ยจ่ายเท่าๆกัน โดยบริษัทสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ

ข้อ 2. บริษัทประกันภัยที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดจำนวน 6 บริษัท โดยมีรายชื่อและชื่อกลกลงดังนี้

- 2.1 บริษัทที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 6 บริษัท ดังนี้
 - 2.1.1 บริษัท ไทยพัฒนาประกันภัย จำกัด (มหาชน)
 - 2.1.2 บริษัท ฟีนิกซ์ประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด
 - 2.1.3 บริษัท วิริยะประกันภัย จำกัด (มหาชน)
 - 2.1.4 บริษัท สหมงคลประกันภัย จำกัด (มหาชน)
 - 2.1.5 บริษัท สิ้นมั่นคงประกันภัย จำกัด (มหาชน)
 - 2.1.6 บริษัท อินทรประกันภัย จำกัด(มหาชน)

2.2 บริษัทที่เข้าร่วมโครงการทุกบริษัทรับว่าจะจัดส่งพนักงานของบริษัทซึ่งไม่ใช่ นายหน้าหรือนายประกันอาชีพมาประจำหน่วยบริการเจ้าหน้าที่กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพของสมาคมฯ และต้องแจ้งตัวแทน หรือนายหน้าของบริษัทไม่ให้เข้าไปจำหน่ายกรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพในบริเวณศาลจังหวัดชัยบุรีอีกต่อไป

2.3 วิธีการจำหน่ายกรมธรรม์

2.3.1 การขายให้เรียงลำดับกันไป ไม่แย่งหรือแข่ง โดยถ้าพิจารณาวันประกันภัยในวันแรกที่เปิดโครงการให้เป็นไปตามข้อ 2.1 วันถัดไปให้เริ่มที่บริษัทที่ถัดจากบริษัทที่ได้รับสิทธิลำดับสุดท้ายของวันก่อน ได้สิทธิพิจารณารับประกันก่อนแล้วเรียงลำดับถัดวนไปตามข้างต้น

2.3.2 บริษัทที่ได้รับสิทธิพิจารณารับประกันแล้วแต่ไม่รับประกัน ก็ถือว่าได้ใช้สิทธิไปแล้ว ลูกค้ารายต่อไปให้ถือเป็นสิทธิของบริษัทลำดับต่อไปเช่นกัน

2.3.3 ผู้ขอเอาประกันภัยที่ถูกละเลยจากบริษัทตามลำดับ บริษัทอื่นๆ ในลำดับที่เรียงถัดกันมาจะรับประกันภัยลูกค้ารายที่ถูกละเลยข้างต้น ไว้ก็ได้โดยไม่มีเงื่อนไขเสียสิทธิตามลำดับการขาย

2.4 อัตราเบี้ยประกันภัยอิสรภาพ

อัตราเบี้ยประกันภัยอิสรภาพต้องไม่เกินอัตราร้อยละ 12 ของจำนวนเงินเอาประกันภัย(ยังไม่รวมอากรและภาษีมูลค่าเพิ่ม)โดยมีระยะเวลาประกันภัยจนเสร็จสิ้นการพิจารณาคดีของแต่ละชั้นศาลนั้นๆ ห้ามขายโดยใช้อัตราเบี้ยประกันภัยต่ำกว่าหรือสูงกว่าที่กำหนด

2.5 ชื่อคกลงคุ้มครอง

บริษัทจะดำเนินการออกหนังสือรับรองการคุ้มครองเงินเอาประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อศาลตามคดีที่ระบุนไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัย และหากภายหลังผู้เอาประกันภัยกระทำความผิดสัญญาประกันไม่ไปศาลหรือหลบหนีไประหว่างประกัน จนเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบ

ความสัญญาประกันที่ผู้เอาประกันภัยได้ทำไว้ต่อศาล จนเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งให้ปรับผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันดังกล่าว บริษัทจะชดใช้ค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหายตามจำนวนที่ศาลกำหนด แต่ทั้งนี้รวมกันแล้วไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัย

2.6 หน้าที่ของบริษัทผู้รับประกันภัย -

2.6.1 บริษัทจะดำเนินการออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อศาลตามคดีที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัย

2.6.2 กรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่ไปพบศาลตามกำหนดนัด หรือปฏิบัติผิดสัญญาประกันที่ทำไว้ต่อศาล จนเป็นเหตุให้บริษัทต้องชดใช้ค่าปรับ ดอกจนค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหาย (ถ้ามี) ความคำสั่งของศาล หากต่อมาผู้เอาประกันภัยถูกจับกุมตัว บริษัทฯ ไม่มีหน้าที่ต้องออกหนังสือรับรองอีกไม่ไว้ในชั้นใด ๆ แม้ว่าจำนวนเงินที่บริษัทฯ ต้องชดใช้ดังกล่าวข้างต้นจะยังไม่เต็มจำนวนเงินเอาประกันภัยก็ตาม โดยถือว่ากรมธรรม์ประกันภัยสิ้นผลบังคับ แต่หากกรณีดังกล่าวผู้เอาประกันภัยได้เข้ามาขอตัว และศาลได้อนุญาตให้ผู้เอาประกันภัยได้รับการปล่อยชั่วคราวต่อไป หากผู้เอาประกันภัยยินยอมชำระค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายแทนบริษัทฯ หรือชำระคืนให้แก่บริษัทฯ แล้วแต่กรณี บริษัทฯ จะยังคงให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัยต่อไป

2.6.3 กรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่ไปพบศาลตามกำหนดนัด หรือปฏิบัติผิดสัญญาประกันที่ทำไว้ต่อศาล จนเป็นเหตุให้บริษัทฯ ต้องชดใช้ค่าปรับ ตลอดจนค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหาย (ถ้ามี) ตามคำสั่งของศาล หากต่อมาผู้เอาประกันภัยได้เข้ามาขอตัว และศาลได้อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวผู้เอาประกันภัยต่อ เมื่อผู้เอาประกันภัยได้ชำระค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมที่บริษัทฯ ได้ชำระแก่ศาลคืนให้แก่บริษัทฯ แล้ว บริษัทฯ จะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยโดยหักค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายจริง เช่น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามผู้เอาประกันภัย และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เป็นต้น

2.7 การคืนเบี้ยประกันภัย

2.7.1 หากศาลได้อนุญาตให้ประกันตัว บริษัทฯ จะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยโดยหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไว้ 200 บาท

2.7.2 หากศาลอนุญาตให้ประกันตัวแล้ว แต่ภายหลังในระหว่างระยะเวลาประกันภัย ศาลในลำดับนั้นหรือในลำดับถัดมาได้มีคำสั่งให้ถอนประกันหรือมีคำสั่งไม่ให้ประกันตัวอีกต่อไป หรือผู้เอาประกันภัยไม่ประสงค์จะ

4

ประกันตัวอีกต่อไป บริษัทฯ จะคืนค่าเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยร้อยละ 20 ของค่าเบี้ยประกันภัย

- 2.7.3 หากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตในระหว่างระยะเวลาประกันภัย โดยไม่คิดสัญญาประกันที่ทำต่อศาล บริษัทฯ จะคืนเบี้ยประกันภัยก้อนหนึ่งให้กับทายาทของผู้เอาประกันภัย
- 2.7.4 ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้ซื้อประกันไว้ก่อนแล้วและต่อมาศาลมีคำสั่งปล่อยตัวชั่วคราว โดยกำหนดวงเงินประกันต่ำกว่าจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ซื้อไว้ ให้บริษัทฯ แกะไขจำนวนเงินเอาประกันภัยให้เท่ากับวงเงินประกันที่ศาลกำหนด และคืนเบี้ยประกันภัยส่วนที่เกินให้แก่ผู้เอาประกันภัยทันที
1. ให้หักค่าเบี้ยประกันภัยเดิม (เบี้ยประกันภัยสุทธิไม่รวมภาษีอากร) ออกร้อยละ 40 สำหรับความเสียหายที่ผ่านมาแล้ว
 2. จำนวนร้อยละ 60 ของเบี้ยประกันภัยเดิมถือเป็นจำนวนเงินที่จะต้องนำมาเฉลี่ยระหว่างทุนประกันภัยใหม่ที่ศาลกำหนดกับทุนประกันภัยเดิม
 3. หาค่าทุนประกันภัยใหม่ที่ศาลกำหนดมีค่าเป็นร้อยละเท่าใดของทุนประกันภัยเดิม
 4. นำค่าร้อยละที่หาได้ตามข้อ 3 ไปคูณด้วยจำนวนเงินที่หาได้ตามข้อ 2 ผลลัพธ์ถือเป็นค่าเบี้ยประกันภัยใหม่สำหรับทุนประกันภัยใหม่ที่ศาลกำหนด
 5. ส่วนต่างระหว่างค่าเบี้ยประกันภัยใหม่ตามข้อ 4 กับจำนวนเงินในข้อ 2 ถือเป็นส่วนลดจากการลดทุนประกันภัยในชั้นศาลที่บริษัทฯ ต้องจ่ายคืนให้แก่จำเลยหรือผู้ขอเอาประกันภัยแล้วแต่กรณี
 6. เมื่อคดีสิ้นสุดในแต่ละชั้นศาล และจำเลยหรือผู้ขอเอาประกันภัยแล้วแต่กรณีมิได้คิดสัญญาประกันและจำเลยไม่หลบหนี บริษัทฯ จะคืนส่วนลดให้อีกร้อยละ 20 จากค่าเบี้ยประกันภัยใหม่ สำหรับทุนประกันภัยใหม่ที่หาค่าได้ตามข้อ 4

ตัวอย่าง

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	ทุน ประกันภัย เดิม	เบี้ย ประกันภัย เดิม	เบี้ย 40% สำหรับ ความ เสี่ยงภัย ที่ผ่าน มาแล้ว	เงิน 60% เพื่อ คำนวณ หาเบี้ย ใหม่	ทุน ประกัน ภัยใหม่ ตามศาล กำหนด	ช่อง 5 หารด้วย ช่อง 1 คูณ 100	100% ลบด้วย ช่อง 6	ช่อง 6 คูณช่อง 4 เป็น เบี้ย ประกัน ภัยใหม่	ช่อง 7 คูณ ช่อง 4 เป็น ส่วนลด จากการ ลดทุน ประกัน ภัย
ก	1,000,000	120,000	48,000	72,000	800,000	80%	20%	57,600	14,400
ข	500,000	60,000	24,000	36,000	300,000	60%	40%	21,600	14,400
ค	100,000	12,000	4,800	7,200	50,000	50%	50%	3,600	3,600

2.7.5 ในกรณีที่ลดต้นทุนในแต่ละชั้นศาลและจำลองไม่ผิดสัญญาประกัน บริษัทตกลงจะคืนส่วนลดเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยร้อยละ 20 ของเบี้ยประกันภัย

2.8 ชำระค่าปรับ

บริษัทฯ จะชำระค่าปรับภายใน 30 วัน นับแต่วันที่พนักงานผู้รับมอบอำนาจที่อยู่ในบริเวณศาลได้รับแจ้งการพิชิตสัญญาประกัน และได้รับคำสั่งให้ชำระค่าปรับจากศาล หรือวันที่บริษัทฯ ได้รับหนังสือแจ้งให้ชำระค่าปรับดังกล่าวตามแต่กรณี

2.9 การจัดหาอุปกรณ์สำนักงาน

อุปกรณ์ในการขายให้แก่แต่ละบริษัทฯ เป็นผู้จัดหาเองตามความเหมาะสม

2.10 การออกจากโครงการ

บริษัทฯ ผู้เข้าร่วมโครงการประสงค์ออกจากโครงการจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้คณะกรรมการล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 30 วัน

ข้อ 3. ข้อตกลงทั้งหมดถือเป็นอันสิ้นสุดเมื่อการได้รับอนุญาตจากให้มีหน่วยบริการจำหน่ายกรมธรรม์ประกันภัยที่สมาคมฯ ได้รับอนุญาตกับศาลถึงผลบังคับ แต่ไม่กระทบความคุ้มครองตามกรมธรรม์ที่ได้จำหน่ายไปในโครงการดังกล่าว

ข้อ 4. บริษัทฯ ผู้เข้าร่วมโครงการบริษัทฯ ใดไม่ยึดปฏิบัติตามข้อตกลงข้อหนึ่งข้อใดข้อใดข้างต้น สมาคมประกันวินาศภัยไทยหรือคณะกรรมการส่งเสริมการประกันภัยอสรภาพหรือศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา มีสิทธิพิจารณาคัดชื่อบริษัทฯ นั้นออกจากโครงการได้ทันที

ข้อ 5. บริษัทฯ ที่มีหนังสือมอบอำนาจให้บุคคลมาลงนามในโครงการนี้ ถือว่าผู้มอบอำนาจได้อ่านและยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น และให้ถือว่าบริษัทฯ ดังกล่าวเข้าร่วมโครงการนับจากวันที่ผู้รับมอบอำนาจได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงนี้เป็นต้นไป

ข้อ 6. เมื่อโครงการนี้สิ้นสุดลงโดยเหตุใดก็ตาม ให้วัสดุอุปกรณ์ที่สมาคมประกันวินาศภัยไทยใช้ในการจัดสถานที่เป็นหน่วยบริการในบริเวณศาลจังหวัดฉะเชิงเทราตามข้อ 1 ให้ตกเป็นทรัพย์สินของศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา

ข้อ 7. บริษัทฯ ที่เข้าร่วมโครงการยินยอมปฏิบัติตามระเบียบศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา ว่าด้วยการจำหน่ายกรรมทรัพย์ประกันภัยอสรภาพในศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ.2555 ทุกประการ หากไม่ปฏิบัติตาม ศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา มีสิทธิให้บริษัทฯ นั้นออกจากโครงการได้ทันที

บันทึกข้อตกลงนี้ได้จัดทำขึ้นสามฉบับมีข้อความถูกต้องตรงกันทุกบริษัท ได้อ่านแล้วเห็นว่าถูกต้องตามความประสงค์ จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน โดยมอบคืนฉบับให้แก่สมาคมประกันวินาศภัยไทย ส่วนผู้ลงนามมอบให้ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราและคณะกรรมการส่งเสริมการประกันภัยอสรภาพเก็บรักษาไว้

ลงนาม ณ วันที่

1. ลงชื่อ.....
(นายอนุช วัฒนศิริ)
บริษัท ไทยพัฒนาประกันภัย จำกัด (มหาชน)

3. ลงชื่อ.....
(นายวิญญู อึ้งสุนิษฐ์)
บริษัท วิริยะประกันภัย จำกัด (มหาชน)

5. ลงชื่อ.....
(นายประทีป เพ็งผลพยอม)
บริษัท สันมันคงประกันภัย จำกัด (มหาชน)

2. ลงชื่อ.....
(พ.ต.อ. ชักร วิจิตรวรายุทธ)
บริษัท ฟินิกซ์ประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด

4. ลงชื่อ.....
(นายประจักษ์ วัฒนศิริ)
บริษัท สหมงคลประกันภัย จำกัด (มหาชน)

6. ลงชื่อ.....
(นายธนัทพงษ์ งามเลิศกิจ)
บริษัท อินทรประกันภัย จำกัด (มหาชน)

บันทึกแนบท้าย : บันทึกนี้เป็นส่วนหนึ่งของบันทึกข้อตกลงเรื่อง การจำหน่ายกรรมสิทธิ์ประกันภัยอิสรภาพในพื้นที่ศาลจังหวัดชัยภูมิ ระหว่าง สมาคมประกันวินาศภัยไทย และบริษัทประกันวินาศภัยที่เข้าร่วมโครงการ บริษัทฯ ตกลงว่า

1. บริษัทฯจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของ โครงการตามที่คณะกรรมการส่งเสริมการประกันภัยอิสรภาพมีมติ
2. ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ใช้ไปในการดำเนินการริเริ่มก่อตั้งโครงการ บริษัทฯจะร่วมกันรับผิดชอบในอัตราส่วนเท่าๆกัน หากสมาคมฯหรือผู้อื่นใดได้สำรองจ่ายค่าใช้จ่ายดังกล่าวไปก่อน บริษัทฯก็จะจ่ายเงินให้ทันทีที่ถูกทวงถาม
3. บริษัทฯจะจ่ายเงินสมทบโครงการในอัตราร้อยละ 10 ของเบี้ยประกันภัยอุบัติเหตุ(ไม่รวมภยานีอากร)ที่เกิดจากการขายในโครงการนี้ตลอดระยะเวลาโครงการฯ
4. วิธีการจ่ายเงินสมทบให้เป็นไปตามมติคณะกรรมการฯ

บันทึกแนบท้ายข้อตกลงนี้ได้จัดทำขึ้นสามฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน ทุกบริษัทได้อ่านแล้วเห็นว่าถูกต้องตามความประสงค์ จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

ลงนาม ณ วันที่

1. ลงชื่อ.....
(นางอุบล วัฒนวิทย์)
บริษัท ไทยพัฒนาประกันภัย จำกัด (มหาชน)

2. ลงชื่อ.....
(พ.ศ.อ. จักร พิธิษฐารุท)
บริษัท ฟีนิกซ์ประกันภัย (ประเทศไทย) จำกัด

3. ลงชื่อ.....
(นายวิญญู อังศุนิษฐ์)
บริษัท วิริยะประกันภัย จำกัด (มหาชน)

4. ลงชื่อ.....
(นายพวงวิวัฒน์ อรรถวิทย์)
บริษัท สหมงคลประกันภัย จำกัด (มหาชน)

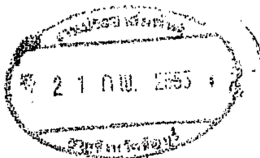
5. ลงชื่อ.....
(นายอภิสิทธิ์ วัฒนวิทย์)
บริษัท สันมั่นคงประกันภัย จำกัด (มหาชน)

6. ลงชื่อ.....
(นายประสิทธิ์ วัฒนวิทย์)
บริษัท อินทรประกันภัย จำกัด (มหาชน)

ภาคผนวก ง
ระเบียบศาลจังหวัดชัยบุรี ว่าด้วยการจำหน่ายกรรมกรรมประกันอสรภาพ
ในบริเวณศาลจังหวัดชัยบุรี พ.ศ. 2556

(๕๗ ข.)

คำร้อง ขอให้ปล่อยชั่วคราว(มีประกันและหลักประกัน)
อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณาคดีชั้นต้น
/ศาลอุทธรณ์ /ศาลฎีกา ผิดสัญญาปรับ _____ บาท
ยึดหลักประกัน /ใช้ค้ำแห่งประกัน ทำสัญญาประกัน
จดหมายชั่ง /หมายจำคุก /หมายปล่อย /พิกถอนหมายจับ
แจ้งอาชิต /คืนสังกัด ตรวจสอบหลักประกันและถอนอาชิต
/แจ้งคืนสังกัด เมื่อสัญญาประกันสิ้นสุด /

คดีหมายเลขคดีที่ _____

คดีหมายเลขแดงที่ _____

วันที่ _____ เดือน _____ พุทธศักราช _____

ความอาญา

๒.๑. ๗.๗. 2555

ผู้ร้อง/โจทก์

ระหว่าง

ผู้ต้องหาจำเลย

ข้อ. 1 ข้าพเจ้า

ผู้ต้องหา / จำเลย

มีความประสงค์ขอให้ศาลสั่งปล่อยตัวข้าพเจ้าชั่วคราว ประกันระหว่างพิจารณา (ที่อยู่ตามเอกสารที่แนบท้ายคำร้อง)

ข้อ. 2 ข้าพเจ้า

ขอเป็นผู้ประกัน โดยมีหลักประกันมาวาง / มาเป็นหลักประกัน ดังนี้

- หนังสือรับรองเลขที่ ร.บ.0008/25 ตารางกรมธรรม์เลขที่ 610-0131-41895-300 มูลค่า 250,000.-บาท

ข้อ. 3 ข้าพเจ้า

ค้ำประกันอยู่แล้ว คือ

ข้อ. 4 หากข้าพเจ้ามีความจำเป็นต้องขอเปลี่ยนหลักประกัน ข้าพเจ้ายินดีให้ศาลเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินตามสัญญาประกันได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ. 5 หากมีการผิดสัญญาประกัน ข้าพเจ้ายินดีให้บังคับหลักทรัพย์ประกัน ได้ทันที หรือจะนำเงินค่าปรับมาชำระโดยจะไม่ขอผ่อนชำระ โดยข้าพเจ้ายินยอมรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม จนครบจำนวนในสัญญาประกัน

ขอรับรองว่า ที่อยู่ตามที่แจ้งเป็นปัจจุบันของข้าพเจ้า หากมีการย้ายที่อยู่จะแจ้งให้ศาลทราบภายใน 7 วัน ถ้าไม่แจ้งถือว่าการส่งหมายไปตามที่อยู่ที่ได้ไว้เป็นการส่งโดยชอบ

ข้าพเจ้ารอฟังคำสั่งอยู่ ถ้าไม่รอลือว่าทราบแล้ว

ผู้ต้องหา / จำเลย

ผู้ขอประกัน

ขอรับรองว่าเป็นลายมือชื่อของจำเลย / ผู้ต้องหาจริง

เจ้าหน้าที่ผู้รับรอง

ประทานเสนอ

- ตรวจสอบประชาชน และหลักฐานครบถ้วนแล้ว
- ตรวจสอบฐานข้อมูลแล้วพบว่า ผู้ต้องหา / จำเลย
- อัตราประกันขั้นต่ำ _____
- ขอคัดส่งเอกสาร _____
- อื่นๆ _____

11. ๔5

ข้าพเจ้าสัญญาว่าจะไม่หลบหนี ยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน จึงขอให้
รับสัญญา ขู่ขู่ หลบหลวง กระทำโดยมิชอบต่อพยานหรือผู้ความกับที่มิได้
คิดกับพยาน เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่การสอบสวนหรือการพิจารณาของ
ศาลรวมทั้งก่อเหตุกับคราปรการอื่นโดยเคร่งครัด/
ลงชื่อ _____ ผู้ต้องหาจำเลย

หากผู้ประกันผิดสัญญาประกัน ผู้ประกันยินยอมให้ศาลสืบทรัพย์และ
ตรวจสอบทรัพย์สินทุกอย่างของผู้ประกัน ได้ รวมถึงการขอข้อมูลจากธนาคาร
หรือสถาบันการเงินด้วย/
ลงชื่อ _____ ผู้ประกัน

(๕๕ ข.)

สัญญาประกัน

คดีหมายเลขคำที่

คดีหมายเลขแดงที่

ศาลจังหวัดชุมพร

วันที่ เดือน พุทธศักราช

ความอาญา

ระหว่าง

ผู้ร้อง/โจทก์

ผู้ต้องหา/จำเลย

ข้าพเจ้า

เป็นผู้ประกันตามสัญญานี้

ขอทำสัญญาประกันให้ไว้ต่อศาล ดังนี้

ข้อ. 1 ข้าพเจ้าสัญญาประกันตัว

ผู้ต้องหา / จำเลย

ในคดีเรื่องนี้เพื่อให้ศาลปล่อยชั่วคราว จนกว่าข้าพเจ้าได้นำบุคคลดังกล่าวมอบตัวต่อศาล และศาลสั่งให้ออนประกันหรือปล่อยตัวไป

ข้อ. 2 ในระหว่างประกันนี้ ข้าพเจ้าหรือผู้ที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว จะขอปฏิบัติตามที่ศาลนัด หรือหมายเรียก

ของเจ้าพนักงานหรือศาล หากมีการผิดสัญญา ข้าพเจ้ายอมรับผิดชอบใช้เงินเป็นจำนวน บาท
(.....) ให้แก่ศาลจนครบ โดยไม่ขอผ่อนชำระ

ข้อ. 3 รายละเอียดหลักประกันปรากฏตามบัญชีหลักทรัพย์

ข้อ. 4 ข้าพเจ้าจะมาศาลตามนัดทุกครั้ง หากไม่มาให้ถือว่าทราบคำสั่งของศาลในแต่ละนัดแล้ว

ข้อ. 5 หากข้าพเจ้าผิดสัญญา ศาลมีอำนาจบังคับข้าพเจ้าให้ชดเชยปรับเพิ่มเติมตามจำนวนในสัญญานี้แล้วบังคับคดี
เอาหลักทรัพย์ทั้งสิ้นหลายของข้าพเจ้าใช้ชดเชยปรับนั้นตลอดจนค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหายทั้งปวงอันเกี่ยวแก่การนี้

ข้อ. 6 หากข้าพเจ้าผิดสัญญา ข้าพเจ้ายินยอมรับผิดชอบเพิ่มเติมตามจำนวนในสัญญานี้ อย่างลูกหนี้ร่วม

ข้อ. 7 ให้ผู้ประกันนำตัวผู้ต้องหา/จำเลย

มาส่งศาลวันที่

เวลา

ผู้ประกัน

ผู้ต้องหา/จำเลย

พยาน

พยาน

คำสั่ง

อนุญาตให้

วันที่

เดือน

พุทธศักราช

ผู้พิพากษา

คดีหมายเลขคำที่

คดีหมายเลขแดงที่

บัญชีหลักทรัพย์

ศาลจังหวัดชัยบุรี

วันที่ เดือน พุทธศักราช

ความอาญา

ผู้ร้อง/โจ

ระหว่าง {

ผู้ต้องหাজำ

อันดับ	รายการ	ราคา	เจ้าของหลักทรัพย์	หมายเหตุ
1	หนังสือรับรองเลขที่ กรมธรรม์เลขที่ บาท	ตาราง มูลค่า	

รวมทั้งสิ้น บาท (สองแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)

ผู้ขอประ

หลักฐานการรับคืนสิ่งของไปจากศาล

ได้รับหลักประกันตามบัญชีทรัพย์สินไปจากศาลครบถ้วนแล้วในวันนี้

(ลงชื่อ).....ผู้รับ

(ลงชื่อ).....ผู้จ่าย

...../...../.....

ภาคผนวก จ

บันทึกข้อตกลง เรื่อง การจำหน่ายกรรมสิทธิ์ประกันอสรภาพในพื้นที่
ศาลจังหวัดชัยบุรี ระหว่าง สมาคมประกันวินาศภัยไทย และ
บริษัทประกันวินาศภัย

บริษัท กรุงเทพประกันภัย จำกัด (มหาชน)

เริ่มกิจการปี พ.ศ. 2490
Established 1947

ทะเบียนเลขที่ 0107536000625
Registration No. 0107536000625

กรุงเทพประกันภัย 25 ถนนสาทรใต้ แขวงทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพฯ 10120 Tel. 02285 8888
Bangkok Insurance Bldg., 25 Sathon Tai Road, Thung Maha Mek, Bangkok 10120 Fa. 2610 2100 www.bangkokinsurance.com

เลขประจำตัวผู้เสียภาษี 3 10100004 7
Tax Id. 3 10100004 7

610-0131-535 ต่ออายุ ตารางกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์		610-0133-42541					
กรมธรรม์ประกันภัยเลขที่ 610-0131-41895/3 00		อาณาเขตที่คุ้มครอง: ประเทศไทย					
ผู้เอาประกันภัย ชื่อ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ที่อยู่ 131 ถนนเทียมร่วมมิตร แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กทม. 10310 (เขตการเดินรถที่ 1)		อาชีพ CODE NO. 2607315 1					
ผู้ขับขี่ 1	วัน/เดือน/ปีเกิด	อาชีพ					
ผู้ขับขี่ 2	วัน/เดือน/ปีเกิด	อาชีพ					
ผู้รับประโยชน์							
ระยะเวลาประกันภัย: เริ่มต้นวันที่ 1 มกราคม 2554		สิ้นสุดวันที่ 1 มกราคม 2555	เวลา 16.30 น.				
รายการรถยนต์ที่เอาประกันภัย							
ลำดับ	รหัส	ชื่อรถยนต์รุ่น	เลขทะเบียน	เลขตัวถัง	ปีรุ่น	แบบตัวถัง	จำนวนที่นั่ง/ขนาดน้ำหนัก
	230	HINO	11-8936 กท	AK17642579 EH700213131	2009		35/-
จำนวนเงินเอาประกันภัย: กรมธรรม์ประกันภัยนี้ให้การคุ้มครองเฉพาะข้อตกลงคุ้มครองที่มีจำนวนเงินเอาประกันภัยระบุไว้เท่านั้น 70647							
ความรับผิดชอบบุคคลภายนอก		รถยนต์เสียหาย สูญหาย ไฟไหม้		ความคุ้มครองตามเอกสารแนบท้าย			
1) ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัย เฉพาะส่วนเกินวงเงินสูงสุดตาม พ.ร.บ. 750,000.- บาท/ครั้ง 10,000,000.- บาท/ครั้ง		1) ความเสียหายต่อรถยนต์ - บาท/ครั้ง 1.1 ความเสียหายส่วนแรก - บาท/ครั้ง		1) อุบัติเหตุส่วนบุคคล 1.1) เสียชีวิต สูญเสียอวัยวะ สูญเสียอวัยวะ ก) ผู้ขับขี่ 1 คน 100,000.- บาท ข) ผู้โดยสาร - คน - บาท/คน 1.2) สูญเสียอวัยวะชั่วคราว ก) ผู้ขับขี่ 1 คน - บาท/สัปดาห์ ข) ผู้โดยสาร - คน - บาท/สัปดาห์			
2) ความเสียหายต่อทรัพย์สิน 1,000,000.- บาท/ครั้ง 2.1 ความเสียหายส่วนแรก - บาท/ครั้ง		2) รถยนต์ที่สูญหาย/ไฟไหม้ - บาท		2) ค่ารักษาพยาบาล - บาท/คน 3) ค่าประกัน (ต่อผู้ขับขี่) 250,000.- บาท/ครั้ง			
ไม่รวม พ.ร.บ.							
เบี้ยประกันตามความคุ้มครองหลัก (เบี้ยประกันภัยนี้ได้หักส่วนลดกรณีระบุผู้ขับขี่)		14,180.00 บาท - บาท(แล้ว)		เบี้ยประกันภัยตามตามเอกสารแนบท้าย 1,550.00 บาท			
ส่วนลด	ความเสียหายส่วนแรก - บาท	ส่วนลดกลุ่ม 1,573.00 บาท	ประวัติดี (20%) 2,831.00 บาท	อื่นๆ - บาท	รวมส่วนลด 4,404.00 บาท		
ส่วนเพิ่ม	ประวัติเพิ่ม - บาท						
เบี้ยประกันภัยสุทธิ		อากรแสตมป์	ภาษีมูลค่าเพิ่ม		รวม		
11,326.00		(46.00)	792.82		12,118.82		
รายการเอกสารแนบท้ายที่แนบ							
การใช้รถยนต์: ใช้รับจ้างสาธารณะ							
☐ ประกันภัยโดยตรง		☐ ตัวแทน	☒ นายหน้าประกันภัย 617500 บริษัท พีซีทีบี จำกัด		ใบอนุญาตเลขที่ 19/2540		
วันที่สัญญาประกันภัย		1 มกราคม 2554		วันที่ทำกรมธรรม์ประกันภัย		5 มกราคม 2554	

กรมธรรม์ประกันภัยนี้: จะมีผลบังคับใช้เมื่อผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัยแล้ว
กรมธรรม์ฉบับนี้: ไม่คุ้มครองภัยก่อนการจ่าย ตามเอกสารแนบท้าย (รย.30)

บริษัท กรุงเทพประกันภัย จำกัด (มหาชน)

[Bangkok Insurance Public Company Limited]

แบบ ร.ย.03

หนังสือรับรอง

 รหัสบริษัท.....BKI.....หนังสือรับรองเลขที่.....ร.ย.0008/25.....ออกให้ตามเอกสารแนบท้ายการประกันตัว
 ผู้ขับขี่ (ร.ย.03) ภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์เลขที่.....

วันที่.....

 หนังสือรับรองฉบับนี้ บริษัทฯ ออกให้เพื่อใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัว (ปล่อยตัวชั่วคราว) ผู้ต้องหา
 หรือ จำเลย พนักงานสอบสวน หรือ พนักงานอัยการ หรือ ศาล หรือ ผู้มีอำนาจในการปล่อยตัวชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือ
 จำเลย ในคดีอาญาสุดแต่เป็นการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นใด

 ข้าพเจ้า บริษัท กรุงเทพประกันภัย จำกัด (มหาชน) ผู้ออกหนังสือรับรองฉบับนี้ ขอให้คำรับรองว่าหาก
 นาย/นางสาว..... ผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งได้รับการ
 ประกันตัว (ปล่อยตัวชั่วคราว) อันเนื่องมาจากการวางหลักประกันนี้ ไม่ไปพบพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ
 หรือศาล หรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยตัวชั่วคราวตามกำหนดนัด และพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศาล
 หรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยตัวชั่วคราว ได้มีคำสั่งบังคับตามสัญญาประกัน ข้าพเจ้าตกลงชำระเงินให้แก่พนักงานสอบสวน
 หรือพนักงานอัยการหรือศาล หรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยตัวชั่วคราวในวงเงิน.....บาท
 (...สองสัปดาห์มีน้ำหนัก.....) ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งให้ชำระค่าปรับดังกล่าว

 หนังสือรับรองฉบับนี้มีผลผูกพันบริษัทฯและใช้เป็นหลักประกัน สำหรับการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย
 ในฐานความผิด อันเนื่องมาจากการใช้รถยนต์หรือการขับขี่รถยนต์โดยประมาท คดีที่.....
 ของ..... ขมขื่นที่สุด โดยไม่อาจถอนหนังสือรับรองนี้ก่อนกำหนดดังกล่าว
 ลงชื่อ..... กรรมการ ลงชื่อ..... กรรมการ ลงชื่อ..... ผู้รับมอบอำนาจ

- หมายเหตุ
- 1.เมื่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลหรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้อนุญาตให้ปล่อยตัว
 ชั่วคราวแล้ว โปรดแจ้งจำนวนเงินประกันในสัญญาประกันให้บริษัทประกันภัยทราบตามที่อยู่ที่ให้ไว้ข้างต้นด้วย
 2. ตรวจสอบหนังสือรับรองฉบับนี้ได้ที่ บริษัท กรุงเทพประกันภัย จำกัด (มหาชน) โทร.0-2285-8330-1
 หรือ www.bangkokinsurance.com หรือที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจ
 ประกันภัย (คปภ.) www.doi.go.th

✂

บริษัท สหกันภัยประกันภัย จำกัด (มหาชน)
SYN MUN KONG INSURANCE PUBLIC COMPANY LIMITED

313 ถนนศรีนครินทร์ แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
 313 SRINAKARIN ROAD, HUAMARK, BANGKAPI, BANGKOK 10240, THAILAND.
 ☎ 0-2378-7000 อัดโมบิลี FAX : 0-2379-5962, 0-2377-2097 www.smk.co.th
 ทะเบียนเลขที่ 0107537001641

ใบคำขอเอาประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความคิด รหัสตัวแทน.....

1	ชื่อผู้เอาประกันภัย(กรณีซื้อแทนผู้เอาประกันภัย)ผู้ถือกรมธรรม์ ที่อยู่ :	รหัสไปรษณีย์	โทร.
ความสัมพันธ์กับผู้เอาประกันภัย :			
2	ชื่อผู้เอาประกันภัย : นาย/นาง/นางสาว กามชอ 1		
ที่อยู่ของผู้เอาประกันภัย :			
รหัสไปรษณีย์			
โทร.			
3	ข้อมูลสมรรถของผู้เอาประกันภัย :		
4	☐ บัตรประชาชน	☐ บัตรข้าราชการ	☐ ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว
เลขที่	ออกให้ ณ	เขตหรืออำเภอ	จังหวัด
5	อาชีพปัจจุบัน	ตำแหน่ง	ประเทศ
6	ลักษณะงานที่ทำโดยสังเขป		
7	เงินเดือน/ค่าจ้าง ปีละ	บาท รายได้อื่น ๆ ปีละ	บาท แหล่งที่มาของรายได้อื่น ๆ
8	ชื่อนายจ้าง :		
9	กิจการของนายจ้าง :		
10	ที่อยู่นายจ้าง :	รหัสไปรษณีย์	โทร.
11	ระยะเวลาขอเอาประกันภัย เริ่มตั้งแต่วันที่	สิ้นสุดวันที่	
12	จำนวนเงินขอเอาประกันภัยที่ต้องการ :		
13	รายละเอียดเกี่ยวกับคดี : คดีที่	คำที่	แดงที่
ศาล/อัยการ/สถานีตำรวจ			
ข้อหาหรือฐานความผิด			
ระหว่าง {			
ผู้กล่าวหา/โจทก์			
ผู้กล่าวหา/จำเลย			
14	ผู้เอาประกันภัยมีหลักทรัพย์วางประกันร่วมหรือบุคคลที่ประกันเพิ่มเติม เพื่อประกอบการพิจารณาเอาประกันภัย ดังนี้		
☐ หลักทรัพย์ คือ			
เจ้าของหลักทรัพย์			
ที่ตั้งของหลักทรัพย์			
คามเอกสารสิทธิ์คือ			
เลขที่			
☒ บุคคลที่ประกันคือ			
ที่อยู่			
โทรศัพท์ :			
ตำแหน่งการงาน			
เงินเดือน/ค่าจ้าง			
บาท			
รายได้อื่น ๆ ปีละ			
บาท แหล่งที่มาของรายได้อื่น ๆ			
15	ท่านเคยเอาประกันภัยหรือขอเอาประกันภัยอิสรภาพมาก่อนหรือไม่		
☒ ไม่เคย ☐ เคย ไประบุ/ซื้อบริษัทประกันภัย			
☐ จำนวนเงินเอาประกันภัย			
16	ท่านเคยถูกปฏิเสธการชดเชยเอาประกันภัยอิสรภาพหรือถูกยกเลิกสัญญาหรือถูกปฏิเสธการต่ออายุสัญญาสำหรับการประกันภัยดังกล่าวหรือไม่		
☒ ไม่เคย ☐ เคย ไประบุ/ซื้อบริษัทประกันภัย			
รายละเอียด			
17	ท่านเคยเอาประกันภัยหรือขอเอาประกันภัยอิสรภาพมาก่อนหรือไม่		
☒ ไม่เคย ☐ เคย ไประบุรายละเอียดความคิด			

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ข้อแถลงความรายการข้างต้นเป็นความจริง และให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาระหว่างข้าพเจ้ากับบริษัทฯ

ตัวแทน นายหน้าประกันรายนี้ ใบอนุญาตเลขที่

ได้รับชำระเงินจำนวน

เรียบร้อยแล้ว

ผู้เอาประกันภัย / ผู้ถือกรมธรรม์

ผู้เอาประกันภัย วันที่

ผู้รับค่าขอเอาประกันภัย

ผู้รับเงินวันที่

ค่าเดือนของกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ ให้ตอบคำถามข้างต้นตามความจริงทุกข้อ มิฉะนั้น บริษัทอาจถือเป็นเหตุยกล้างสัญญาประกันภัยนี้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865

โปรดให้ผู้เอาประกันภัยเซ็นหนังสือยินยอมด้านหลัง

บริษัท สหพันธ์ประกันภัย จำกัด (มหาชน)
SYN MUN KONG INSURANCE PUBLIC COMPANY LIMITED

313 ถนนศรีนครินทร์ แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 B01- 90439
 313 SRINAKARIN ROAD, HUAMARK, BANGKAPI, BANGKOK 10240, THAILAND.
 ☎ 0-2378-7000 อัดโนมัติ FAX : 0-2379-5982, 0-2577-2097 www.smk.co.th
 ทะเบียนเลขที่ 0107537001641

ชำระอากรแล้ว

ตารางกรมธรรม์	
การประกันภัยอสรภาพหลังกระทำความผิด	
รหัสบริษัท SMK	กรมธรรม์ประกันภัยเลขที่.....
1. ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัย : ที่อยู่ :	
2. ผู้เอาประกันภัย : ชื่อและที่อยู่	เลขประจำตัวประชาชน : อาชีพ : วัน เดือน ปีเกิด :
3. สถานที่ทำงาน :	อาชีพ : อายุ :
4. ระยะเวลาประกันภัย : เริ่มต้นวันที่..... สิ้นสุดวันที่.....	
5. จำนวนเงินเอาประกันภัย : บาท	
6. รายละเอียดเกี่ยวกับคดี	
รายละเอียดคดี ข้อหา/ฐานความผิด..... คดีที่..... จำคุก..... แดงที่..... ศาล/สถานีตำรวจ.....	เบี้ยประกันภัย : บาท ส่วนลดเบี้ยประกันภัย จำนวน : บาท ☐ บุคคลค่าประกัน ☐ หลักร่วม
ระหว่าง..... ผู้กล่าวหา / โจทก์	เบี้ยประกันภัยสุทธิ :
ระหว่าง..... ผู้ต้องหา / จำเลย	อากร :
	ภาษีมูลค่าเพิ่ม :
	เบี้ยประกันภัยรวม :
7. ข้อตกลงคุ้มครอง/เอกสารแนบท้ายที่แนบติด :	
8. ☐ ตัวแทน ☒ นายหน้าประกันภัยรายนี้ ☐ ใบอนุญาตเลขที่.....	
วันที่สัญญาประกันภัย	วันออกกรมธรรม์ประกันภัย
เพื่อเป็นหลักฐาน บริษัทฯ โดยผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัทฯ ได้ลงลายมือชื่อและประทับตราของบริษัทฯไว้เป็นสำคัญ ณ สำนักงานของบริษัทฯ	
 <small>บริษัท สหพันธ์ประกันภัย จำกัด (มหาชน)</small> <small>SYN MUN KONG INSURANCE PUBLIC COMPANY LIMITED</small>	
กรรมการ	กรรมการ
	ผู้รับมอบอำนาจ

สำหรับกรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพ

กรรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความผิด

สำหรับให้ลูกค้า

ส่วนที่ 1. คำนิยามศัพท์ เมื่อใช้ในกรรมธรรม์นี้

กรรมธรรม์	หมายถึง	กรรมธรรม์ประกันภัยนี้
บริษัท	หมายถึง	บริษัทผู้รับประกันภัยที่ออกกรรมธรรม์นี้
ผู้เอาประกันภัย	หมายถึง	บุคคลที่ระบุชื่อเป็นผู้เอาประกันภัยในตารางกรรมธรรม์
ผู้ถือกรรมธรรม์	หมายถึง	บุคคลที่ระบุชื่อเป็นผู้ถือกรรมธรรม์ในตารางกรรมธรรม์นี้ซึ่งเป็นผู้จัดให้มีการประกันภัยเพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย
เจ้าพนักงาน	หมายถึง	พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศาล หรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราวแล้วแต่ว่าเป็นการปล่อยชั่วคราวในชั้นใด

ส่วนที่ 2. ข้อตกลงคุ้มครอง

เพื่อเป็นการตอบแทนเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้ชำระ บริษัทตกลงจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัย ดังต่อไปนี้ บริษัทจะดำเนินการออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตารางกรรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อเจ้าพนักงานตามคดีอาญาที่ระบุไว้ในตารางกรรมธรรม์ และหากภายหลังผู้เอาประกันภัยกระทำผิดสัญญาประกันไม่ไปพบเจ้าพนักงานหรือหลบหนีไประหว่างประกันจนเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบคดีอาญาประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้ทำไว้ต่อเจ้าพนักงาน จนเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานมีคำสั่งให้ปรับผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันดังกล่าวแล้วในระหว่างระยะเวลาเอาประกันภัยบริษัทจะชดเชยค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าเสียหาย ตามจำนวนที่เจ้าพนักงานกำหนด แต่ทั้งนี้รวมกันแล้วไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัย ที่ระบุไว้ในตารางกรรมธรรม์

ส่วนที่ 3. เงื่อนไขทั่วไป

ข้อ 1. หน้าที่ของผู้เอาประกันภัย

1.1 ผู้เอาประกันภัยจะต้องไปพบเจ้าพนักงาน ตามกำหนดนัดทุกนัด
 1.2 ผู้เอาประกันภัยจะต้องเป็นผู้ทำสัญญาประกันต่อเจ้าพนักงาน
 1.3 กรณีผู้เอาประกันภัยเจตนาทำผิดสัญญาประกันและเมื่อบริษัทได้ชดเชยค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายให้เจ้าพนักงานไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายเงินดังกล่าวคืนให้แก่บริษัทภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือเรียกจากบริษัท

ข้อ 2. หน้าที่ของผู้รับประกันภัย

2.1 บริษัทจะดำเนินการออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินเอาประกันภัยที่ระบุไว้ในตารางกรรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัยเพื่อนำไปใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อเจ้าพนักงานตามคดีที่ระบุไว้ในตารางกรรมธรรม์
 2.2 กรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่ไปพบเจ้าพนักงานตามกำหนดนัด หรือปฏิบัติผิดสัญญาประกันที่ทำไว้ต่อเจ้าพนักงาน จนเป็นเหตุให้บริษัทต้องชดเชยค่าปรับ ตลอดจนค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหาย (ถ้ามี) ตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน หากต่อมาผู้เอาประกันภัยถูกจับกุมตัว บริษัทไม่มีหน้าที่ต้องออกหนังสือรับรองอีก ไม่ว่าในชั้นใดๆ แม้ว่าจำนวนเงินที่บริษัทต้องชดเชยดังกล่าวข้างต้นจะยังไม่เต็มจำนวนเงินเอาประกันภัยก็ตาม โดยถือว่ากรรมธรรม์สิ้นสุดลงตั้งแต่หากกรณีดังกล่าวผู้เอาประกันภัยได้เข้ามามอบตัว และเจ้าพนักงานได้อนุญาตให้ผู้เอาประกันภัยได้รับการประกันต่อไป หากผู้เอาประกันภัย ยินยอมชำระค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายแทนบริษัท หรือชำระคืนให้แก่บริษัทแล้วแต่กรณี บริษัทจะยังคงให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัยต่อไป
 2.3 กรณีที่บริษัทได้รับค่าปรับ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าเสียหายจากผู้เอาประกันภัยเต็มจำนวนเงินเอาประกันภัยแล้ว บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยโดยหักค่าใช้จ่ายที่โดยจริง เช่น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามผู้เอาประกันภัย และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เป็นต้น

ข้อ 3. การไม่บอกเลิกกรรมธรรม์

กรรมธรรม์นี้ ทั้งผู้เอาประกันภัยและบริษัทจะไม่บอกเลิกกรรมธรรม์นี้ในระหว่างระยะเวลาประกันภัย

ข้อ 4. การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

ในกรณีที่ข้อพิพาท ข้อขัดแย้ง หรือข้อเรียกร้องใดๆ ภายใต้กรรมธรรม์ประกันภัยฉบับนี้ระหว่างผู้มีสิทธิเรียกร้องตามกรรมธรรม์ประกันภัยกับบริษัท และหากผู้มีสิทธิเรียกร้องประสงค์และเห็นควรยุติข้อพิพาทนั้นโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการ บริษัทตกลงยินยอมและให้ทำการวินิจฉัยชี้ขาดโดยวิธีอนุญาโตตุลาการตามข้อบังคับกรรมการประกันภัยด้วยอนุญาโตตุลาการ

บริษัท สิ้นมั่นคงประกันภัย จำกัด (มหาชน)
SYN MUN KONG INSURANCE PUBLIC COMPANY LIMITED

313 ถนนศรีนครินทร์ แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
 313 SRINAKARIN ROAD, HUAMARK, BANGKAPI, BANGKOK 10240 THAILAND.

☎ 0-2378-7000 (อัตโนมัติ) FAX : 0-2377-2097 www.smk.co.th

ทะเบียนเลขที่ บมจ. 0107537001641

หนังสือสัญญาค่าประกัน

เลขที่..... ทำที่.....
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว..... อายุ..... ปี
 สัญชาติ ไทย อยู่บ้านเลขที่..... ตำบล / แขวง.....
 อำเภอ / เขต..... จังหวัด..... ซึ่งต่อไปใน
 หนังสือสัญญานี้จะเรียกว่า "ผู้ค้ำประกัน" ขอทำหนังสือสัญญานี้ขึ้นไว้แก่ บริษัท สิ้นมั่นคงประกันภัย
 จำกัด (มหาชน) ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า "บริษัท" เป็นหลักฐานสำคัญ และมีข้อความต่อไปนี้ว่า

ข้อ.1. ตามที่บริษัทได้ตกลงรับค่าขอประกันโดยการออกกรมธรรม์ประกันภัยอสร
 ภาพ เลขที่..... ไว้ และ หาก นาย/นาง/นางสาว.....
 ซึ่งต่อไปในสัญญานี้ จะเรียกว่า "ผู้เอาประกันภัย" ได้หลบหนีระหว่างการประกันตัว หรือไม่ไปพบพนักงาน
 สอบสวน พนักงานยุติการ ศาล หรือผู้มีอำนาจปล่อยตัวชั่วคราวอื่นตามกำหนดนัด จนเป็นเหตุให้บริษัทถูกมี
 คำสั่งปรับตามสัญญาประกันตัว ผู้ค้ำประกันยอมชำระเงินค่าปรับคืนแก่บริษัทในวงเงินไม่เกิน
บาท (.....) พร้อมดอกเบี้ยที่เกิดขึ้น ตลอดจนค่า
 เสียหายอื่นที่เกี่ยวข้องแก่ผู้เอาประกันภัยทั้งหมด ทั้งนี้ โดยไม่จำกัดระยะเวลาตลอดไปจนกว่าบริษัทจะได้
 รับเงินคืนจนสิ้นเชิง

ข้อ.2. ถึงแม้ว่าผู้เอาประกันภัยจะถึงแก่กรรม หรือ ต้องล้มละลาย หรือต้องกลาย
 เป็นคนไร้ความสามารถ หรือสาบสูญ หรือไปเสียจากถิ่นที่อยู่ หรือไม่ปรากฏถิ่นอื่นใด อันทำให้บริษัทไม่ได้รับ
 เงินคืนเต็มจำนวน บางส่วน ผู้ค้ำประกันยอมรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกับผู้เอาประกันภัยในเงินที่จะต้องชำระคืน
 บริษัทที่ค้างอยู่ทั้งหมดโดยทันที

ข้อ.3. การผ่อนเวลาในการชำระหนี้ หรือการแปลงหนี้ใหม่ การลดหนี้ การ
 ประนีประนอมยอมความ หากจะมีกับผู้เอาประกันภัย โดยจะได้แจ้งให้ผู้ค้ำประกันทราบหรือไม่ก็ตาม
 ให้ถือว่าผู้ค้ำประกันยินยอมด้วยในการนั้น ๆ ทุกกรณี

ข้อ.4. ผู้ค้ำประกันยอมสละสิทธิ์ที่จะต่อสู้ให้บริษัทบังคับเอาทรัพย์สินของผู้เอา
 ประกันภัยก่อนเรียกให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบ แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิของบริษัทที่จะดำเนินการเรียกร้อง หรือ ฟ้อง
 ร้องผู้เอาประกันภัย หรือทายาท หรือผู้รับช่วงสิทธิ ตามแต่บริษัทจะเห็นสมควร

ข้าพเจ้า ผู้ค้ำประกันทราบข้อความตามหนังสือสัญญาค้ำประกันนี้ตลอดแล้ว จึงได้ลงชื่อไว้เป็น
 หลักฐานต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ..... ผู้ค้ำประกัน

ลงชื่อ..... ผู้รับมอบอำนาจบริษัท

ลงชื่อ..... พยาน

ลงชื่อ..... พยาน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวพรพรรณษา คงประยูร
ประวัติการศึกษา	<p>พ.ศ. 2549 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง</p> <p>พ.ศ. 2551 ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ รุ่นที่ 31 สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ</p> <p>พ.ศ. 2552 เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 62 สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา</p> <p>พ.ศ. 2553 วุฒิบัตรการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การวิจัยชั้นสูง ทางด้านนิติศาสตร์ 4 ภูมิภาค สภาวิจัยแห่งชาติ สาขานิติศาสตร์</p> <p>พ.ศ. 2556 วุฒิบัตรการอบรมหลักสูตร ทนายความผู้ทำ คำรับรองลายมือชื่อและเอกสาร รุ่นที่ 18 สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ</p>